

Maywald – Vayer – Mészáros
GÖRÖG NYELVTAN

Antiquitas · Byzantium · Renascentia VIII.

Sorozatszerkesztők

Farkas Zoltán

Horváth László

Mészáros Tamás

Maywald – Vayer

GÖRÖG NYELVTAN

a kilencedik, teljesen átdolgozott kiadást készítette

Mészáros Ede

a jelen tizenharmadik kiadást szerkesztette

Mayer Gyula

ELTE Eötvös József Collegium
Budapest · 2014

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

A kiadvány az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával készült.

Szerkesztette Mayer Gyula (MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport).

A szöveg gondozásában közreműködött Szabó Edit Zsuzsanna.

A kötet a „Klasszikus ókor, Bizánc és humanizmus.

Kritikai forráskiadás magyarázatokkal (NN 104456)” c.

OTKA pályázat támogatásával jött létre.

ISBN 978-615-5371-31-8

ISSN 2064-2369

Felelős kiadó: Dr. Horváth László, az ELTE Eötvös József Collegium igazgatója

Borítóterv: Egedi-Kovács Emese

Nyomdai kivitel: Pátria Nyomda Zrt., 1117 Budapest, Hunyadi János út 7.

Felelős vezető: Fodor István vezérigazgató

Tartalomjegyzék

Bevezetés (1–7. §§.)	15
A) Nyelv, nyelvtudomány, nyelvtan	15
B) A görög nyelv helye az ie. nyelvcsaládban	17
C) A görög nyelv élete; dialektusai	18
Első rész: Hangtan (8–34. §§.)	21
I. A görög írás és kiejtés	22
A betűk	22
Kiejtés	23
Hehezet és ékezet	25
Egyéb hang- és írásjelek	26
II. A hangok felosztása	27
Magánhangzók (vocales, sonantes)	27
Mássalhangzók (consonantes)	28
III. A hangsúly	30
Bevezetés	30
A hangsúly változása	31
Simuló szók (voces encliticae)	32
Simulás (ἔγκλισις)	32
Hangsúlytalan szók (voces procliticae)	33
IV. A hangok változásai	35
Bevezetés	35
A) Magánhangzók változásai	36
Pótlónyújtás. Hangzórövidülés. Metathesis quantitatis	36
Összevonás	37
Hiatus	39

Hangmáslás (Ablaut, apophonia)	40
Nasalisok és liquidák mint magánhangzók	42
B) Mássalhangzók változásai	43
Általános megjegyzések	43
Assimilatio	43
A K- és P-hangok és a v változásai	43
A j okozta hangváltozások	45
Dissimilatio	47
Ejectio	49
Analogián alapuló változások	50
V. A szavak végződése	52
Bevezetés	52
Mozgó végmássalhangzók	52
VI. A szótagokról	54
Szótagolás	54
Második rész: Szótan (Ragozás- és jelentéstan) (35–135. §§.)	55
I. A fő- és melléknevek ragozása (declinatio)	56
Bevezetés	56
Általános megjegyzések	56
Felosztás	60
Névelő (articulus)	60
1. Magánhangzós (o és α) névragozás	61
Az o-névragozás főnevei	61
Az α-névragozás főnevei	62
Általános megjegyzések	62
Az α-névragozás hímnemű nevei	65
Az o- (és α-) névragozás melléknevei	66
Az o- és α-névragozás összevont névszói	67
Az o-névragozás összevont főnevei	67
Az α-névragozás összevont főnevei	68

Az o- (és α-) névragozás összevont melléknevei . . .	69
Az ω-végű tövek (attikai névragozás)	70
2. Mássalhangzós névragozás	71
Általános megjegyzések	71
A) Néma mássalhangzós tövek	74
A K- és P-hangú tövek	74
A T-hangú (τ-, δ-, θ-) tövek	75
A ντ-tövű főnevek, melléknevek és participiumok .	77
B) Folyékony mássalhangzós tövek	79
A folyékony (λ, ν, ρ) tövű főnevek	79
A folyékony (ν) tövű melléknevek	81
C) A ζ-végű tövek	83
A ζ-tövű főnevek	83
A ζ-tövű mellék- és tulajdonnevek	84
D) A félhangzón végződő tövek	85
Az υ-tövű főnevek	85
Az ĩ-tövű fő- és ű-tövű melléknevek	87
E) A kettős magánhangzón végződő tövek	88
Az ευ- (és ου-, αυ-) tövű nevek	88
Az oj- és ωϕ-tövű nevek	89
F) Névragozási rendhagyóságok	89
Heteroklisia és metaplasmos	89
Esetragféle végzések	90
3. A melléknevek áttekintése	91
A) Háromvégződésű melléknevek	91
B) Kétvégződésű melléknevek	91
C) Egyvégződésű melléknevek	92
D) Rendhagyó melléknevek	92
II. A melléknevek fokozása (comparatio)	94
a) Szokottabb alak	94
b) Ritkább alak	95
c) Rendhagyó fokozás (adiectiva suppletiva)	96
III. A melléknévi határozók és praepositiók	98
A) A határozók képzése és fokozása	98

B) A praepositíók	100
IV. A névmások (pronomina)	103
Személyes névmások (pronomina personalia)	103
αὐτός maga, ő (ipse, is)	104
Visszaható névmások (pronomina reflexiva)	106
ἄλλος és a kölcsönös névmás (pr. reciprocum)	107
Birtokos névmások (pr. possessiva)	107
Mutató névmások (pr. demonstrativa)	109
Vonatkozó névmások (pr. relativa)	111
Kérdő és határozatlan névmások (pr. interrog. et indef.)	111
Egymásra vonatkozó névmások (pr. correlativa)	114
Névmási határozók (adverbia pronominalia)	115
V. A számnevek (numeralia)	117
VI. Igeragozás (conjugatio)	121
Bevezetés	121
Általános megjegyzések	121
Az augmentum (előrag)	130
A reduplicatio (kettőzés)	132
Első igeragozás, vagyis az ω-végű igék	134
Az ω-végű igék felosztása az imperfectum tőnek az igetőhöz való viszonya alapján	134
Első vagy jeltelen (bővítmény nélküli) osztály	135
Második, vagy ι (j) osztály	136
Az ω-végű igék felosztása	138
A) Magánhangzós tövek (verba pura)	138
Főszabályok	138
1. Az imperf. actio alakjai (az impf.-tő ragozása)	139
a) Félhangzón (ι, υ) végződő tövek	139
b) Valódi magánhangzón végződő tövek (verba con- tracta)	142
A) Az ἄω-végű igék ragozása	144
B) Az έω-végű igék ragozása	145
C) Az óω-végű igék ragozása	146

2. Az instans actio alakjai	147
α) Az aoristos és futurum activi és medii	147
A) Aoristos	147
B) Futurum	149
β) Az aoristos és futurum passivi	150
3. A perfecta actio alakjai	152
α) A praes., praet. és fut. perf. activi	152
β) A praes., praet. és fut. perf. medii és passivi	153
Az adjectivum verbale (igemelléknév)	155
Néhány magánhangzós tőnek sajátosságai	155
B) Mássalhangzós tövek (verba impura)	158
Áttekintés	158
1. Némahangú tövek (verba muta)	159
Általános megjegyzések	159
α) A T-hangú tövek	159
Futurum Atticum	160
β) A K- és P-hangú tövek	161
Erős, ún. kötőhangzós aoristos activi és medii	162
Erős aoristos és futurum passivi	163
Erős perfectum	165
Néhány némahangú tő sajátosságai	168
2. Folyékonyhangú tövek (verba liquida)	169
Általános megjegyzések	169
A folyékonyhangú tövek ún. futurum contractumá-	
nak ragozása	170
A σ nélküli, pótlónyújtású gyenge aoristos ragozása	171
A folyékonyhangú tövek többi alakjai	172
Erős képzésű alakok a folyékonyhangú tövekből	174
Az első két osztályú igéinek némely sajátosságai	175
Az augmentum sajátosságai	175
A reduplicatio sajátosságai	177
A jelentés sajátosságai	178
a) Medialis futurum activi és passivi jelentéssel	178
b) Verba deponentia passiva (DP)	178
c) Verba medio-passiva (MP)	179

d) Transitív és intranszív jelentés	180
Az ω -végű ige (1–2. oszt.) alakjai	181
a) Magánhangzós tövek (verba pura)	181
b) Némahangú tövek (verba muta)	182
c) Folyékonyhangú tövek (verba liquida)	183
d) Megjegyzendők még	183
Az első igeragozás úgynevezett rendhagyó igéi	183
Általános megjegyzések	183
A harmadik, vagy orrhangú igék osztálya	184
A negyedik, vagy kezdő igék osztálya	186
a) Imperfecta-reduplicatio nélkül	187
b) Imperfecta-reduplicatióval	188
Az ötödik, vagy E-osztály	189
a) A bővült tő az impf.-tő	189
b) A rövidebb tő az impf.-tő	190
A hatodik, vagy a vegyestövűek osztálya, verba sup- pletiva	191
Több osztályhoz is tartozó igék	193
Az ω -végű ige ragozásának áttekintése	193
1. A c t i v u m	193
2. M e d i u m	193
3. P a s s i v u m	198
Második igeragozás, vagyis a μ -végű igék	200
Általános megjegyzések	200
A μ -végű igék első csoportja	201
A μ -végűek első csoportjának többi igéi	203
a) Magánhangzós és sigmás tövek	203
b) Néma és folyékonyhangú tövek	204
A μ -végű igék második csoportja	204
Bevezetés	204
Az imperfectum és az aoristos	207
Észrevételek	211
A többi alak	211
A ἵσθημι ragozását követő igék	212

Erős aoristosok és perfectumok a μ -végűek szerint (kötőhangzó nélkül) ω -végű igékből	213
A) Gyökéraoristosok	213
B) Erős perfectumok	215
A μ -végű igék harmadik csoportja; jeltelen igék	217
$\varphi\eta\mu\acute{\iota}$ mondok, állítok	217
$\epsilon\acute{\iota}\mu\acute{\iota}$ vagyok	218
$\chi\rho\eta$ kell, szükségesség	219
$\epsilon\acute{\iota}\mu\iota$ megyek	219
$\kappa\epsilon\acute{\iota}\mu\alpha\iota$ fekszem	220
$\eta\acute{\iota}\mu\alpha\iota$ (prózában $\kappa\acute{\alpha}\theta\eta\mu\alpha\iota$) ülök	220
VII. A szóképzéstan vázlata	222
A) Egyszerű szók (simplicia) képzése	222
Általános megjegyzések	222
a) Nevezetesebb főnévképzők	222
b) Nevezetesebb melléknévképzők	224
c) Határozók képzése	225
d) Igeképzés	225
B) Összetett szók (composita) képzése	226
e) Összetett fő- és melléknevek	226
f) Összetett igék	227
Harmadik rész: Mondattan (136–175. §§.)	229
I. Az egyszerű mondat	230
Bevezetés	230
A) A kijelentő mondat	230
B) A kívánó mondat	232
C) A kérdő mondat	233
A módok használata	234
A tagadás kifejezése	234
II. A mondatrészek	236
A) Az állítmány (praedicatum)	236

B) Az alany (subiectum)	241
Az állítmány egyezése az alannal	241
C) A tárgy (obiectum)	242
D) A határozók	244
a) Helyhatározók	244
b) Eredethatározók	247
c) Időhatározók	250
d) Módhatározók	252
e) Okhatározók	253
f) Célhatározók	255
g) Társ- és eszközhatározók	255
h) Véghatározók	257
i) Állapothatározók és képeshatározók	260
E) A jelző és értelmező	261
I. A jelző	261
II. Az értelmező	263
III. Az összetett mondat	264
A) A mellérendelés (parataxis)	265
a) Kapcsolók	265
b) Elválasztók	265
c) Ellentétesek	266
d) Következtetők	266
e) Magyarázó	267
B) Az alárendelés (hypotaxis)	267
Az alárendelés ismertetőjelei	268
a) Oratio obliqua	269
b) Alanyi és tárgyi kijelentő mellékmondatok	270
c) Alanyi és tárgyi kérdő mondatok (függő kérdések)	270
d) Hely- (A) és időhatározó (B) mellékmondatok	271
Hasonlító mellékmondatok	272
e) Feltételes mellékmondatok	272
f) Megengedő mellékmondatok	274
g) Okhatározó mellékmondatok	275
h) Célhatározó mellékmondatok	275

i) Következményes mellékmondatok	276
j) Jelző és értelmző mellékmondatok	277
Mellékmondatok rövidítése	279
1. Bevezetés	279
2. Accusativus vagy nominativus cum infinitivo	280
3. Genitivus absolutus	281
IV. Szórend	283
Az ión szójarás sajátosságai (176–206. §§.)	287
Általános megjegyzések	288
α) Hangtan	290
Magánhangzók	290
Időmennyiség	292
Mássalhangzók	292
β) Alaktan	294
Névragozás	294
Az o-névragozás	294
Az α-névragozás	294
Mássalhangzós névragozás	295
Névragozási rendhagyások	296
Különösen megjegyzendők	297
Esetragféle végződés	298
Melléknevek. Fokozás	298
Névmások (pronomina)	299
Számnevek (numeralia)	301
Igeragozás (conjugatio)	302
Bevezetés	302
Gyakorító igealakok	303
Augmentum és reduplicatio	304
Verba contracta	305
Az impf.-tő viszonya az igetűhöz	306

Sajátságok az időképzésben	307
A futurum és gyenge aoristos	307
Erős activ és medialis aoristos	307
Activ perfectum	308
A μ -végű igék ragozása	309
Néhány fontosabb μ -végű ige	310
Aoristosok σ és kötőhangzó nélkül	311
Perfectumok kötőhangzó nélkül	312
A praepositíók	313
Határozószók	314
γ) Mondattan	315
Az egyszerű mondat és részei	315
Az állítmány	315
A többi mondatrész	316
Az összetett mondat	317
a) Mellérendelő kötőszók	317
b) Alárendelt vagy mellékmondatok	317
Stilisztikai megjegyzések (207. §.)	321
I. Figurák	321
1. Hangfestő alakzatok	321
2. A szórend figurái	321
3. Gondolatalakzatok	322
II. Tropusok	323
Magyar–latin tárgymutató	324
Görög tárgymutató	332

Bevezetés

A) Nyelv, nyelvtudomány, nyelvtan

1. §. A nyelv az emberek társas érintkezésének, a közös munka megszervezésének a gondolkodással párhuzamosan fejlődött eszköze, amelynek megfelelően minden közösség sajátosan tagolja az emberi tapasztalatot; jellegére és természetére nézve tagolt beszédhangok rendszere, amelyhez egy nyelvközösségen belül élők számára azonos jelentés tartozik.

A nyelv szüntelenül változik, változásai híven tükrözik azokat a módosulásokat, amelyek az emberek viszonyaiban mennek végbe. Az élő, a beszélt nyelv érzékenyebb a változtatásokra, az irodalmi nyelv ezzel szemben konzervatívabb (pl. jelentős különbség van az irodalmi latin nyelv és az ún. vulgáris latin között, melyből a neo-latin nyelvek alakultak ki. L. 4.§.)

2. §. A nyelvvel, a nyelvi jelenségek eredetének, fejlődésének kutatásával foglalkozó tudomány a **nyelvtudomány**, melynek feladata, hogy a nyelv törvényszerűségeit és a nyelvi rendszert magyarázza. Ennek a tudománynak a kezdetei a messze ókorba nyúlnak vissza; az óind grammatika (l. 4.§.) tökélyre vitte a nyelvi elemzést; a görögök közül a sophisták, Platón, Aristotelés és a stoikusok foglalkoztak a nyelvtani rendszer vizsgálatával. Az első ránk maradt rendszeres nyelvtant Dionysios Thrax (Kr. e. 100. k.) írta. Műve, a „τέχνη γραμματική” rendszeressége, tömörsége és világossága miatt egészen a XVIII. századig nagy tekintélynek örvendett, mert ez állapította meg először a grammatikai terminológiát: ma is fellelhetőek még a nyelvtanokban hatásának nyomai.

Dionysios Thrax grammatikai terminológiájából valók pl. ὄνομα (nomen), ῥήμα (verbum), μετοχή¹ (participium), ἄρθρον² (articulus), ἀντωνυμία (pronomen), πρόθεσις (praepositio), ἐπίρ-

¹„Része” van az igei természetben.

²A tag, mely a főnevet a mondatba fűzi.

ρημα (adverbium), σύνδεσμος (coniunctio), πτώσις³ (casus), ὀρθή vagy εὐθεία (casus rectus), ὀνομαστική (nominativus), γενική⁴ (genitivus), δοτική (dativus), αἰτιατική⁵ (accusativus), κλυτική (vocativus), ἔγκλισις (modus), ὀριστική⁶ (indicativus), προστακτική (imperativus), εὐκτική (optativus), ὑποτακτική (subiunctivus), ἀπαρέμφατος⁷ (infinitivus), χρόνος (tempus), ἐνεστώς (praesens), παρεληλυθώς (praeteritum), μέλλον (futurum), παρρατατικός (praes. imp.), παρακειμένος (praes. perf.), ὑπερσυντελικός (praet. perf.), ἄριστος⁸ (aoristos).

A rómaiak a görög nyelvtudományt alkalmazták saját nyelvükre, de azt alig fejlesztették tovább.

Az ókori grammatikusok τέχνη-i olyan leíró nyelvtanok, amelyek csak a nyelvi tényeket közlik, de nem adják meg a tények okát. A modern nyelvtudomány a XIX. század elején születik meg; a nyelvek történetének feltárásával és a rokon nyelvek összehasonlítása révén keresett magyarázatot a nyelvi formák létrejöttére. A történeti-összehasonlító nyelvvizsgálat mellett századunkban előtérbe kerültek a nyelv pontosabb leírásának, struktúrájának, társadalmi, lélektani, matematikai információ-elméleti stb. vonatkozásainak kérdései.

3. §. A hagyományos felfogás szerint a **nyelvtan** három fő-részre oszlik: a) *hangtanra*, mely a hangok keletkezésének (phonetika) és változásainak (hangváltozások) ismertetésével foglalkozik; b) *szótanra* vagy *alaktanra* (morphologia), mely a szavak alakjának (ragozás- és szóképzéstan), α) a szavak jelentésének (semantika) változásait tárgyalja, amiben nagy segítségére van β) az etymologia, vagyis a szó „igazi”, eredeti jelentéséről szóló tudomány (e két utóbbi azonban az etymologiai szótárak anyagát szokta alkotni); c) *mondattanra* (syntaxis), amelynek tárgya α) az

³A szó elváltozása.

⁴V.ö.: Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος παῖδες γίγνονται δύο.

⁵Származik az αἰτία = ok szóból, nem az αἰτιάσθαι (accusare) igéből; a latin elnevezés: accusativus tehát helytelen.

⁶Voltaképp: activumot és passivumot egymástól elhatároló mód.

⁷Nem egyúttal jelöli a személyt, számot, módot.

⁸Származik: ἄ-privativum + ὀριστός < ὀρίζω = határolok; a görög grammatikusok szerint: nem jelöli pontosan a múltat.

egyszerű, β) az összetett mondat; utóbbi a mellérendelést (parataxis) és az alárendelést (hypotaxis) ismerteti. A mondatban tartozik végül a stilsztika is, vagyis a helyes nyelvhasználatról szóló tanítás.

B) A görög nyelv helye az indoeurópai nyelvcsaládban

4.§. A görög nyelv az indoeurópai nyelvcsalád egyik ága. E nyelvcsaládhoz azokat az eredetileg Európában és Ázsiában beszélt nyelveket soroljuk, amelyek hangtani, morfológiai, szókincsbeli és a nyelvből rekonstruálható tárgyi adatok alapján szoros rokonságot mutatnak fel. E nyelvi adatokból egy közös ősrre (alapnyelv) következtethetünk. E nép őshazája Dél-Oroszországban vagy a Keleti-tenger vidékén volt, földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozott. E nyelvcsalád tagjai:

1. az *indo-iráni* nyelvek, amelyek közül a legjelentősebb a szanszkrit, az ó-ind klasszikus formája (Kr. e. V. sz.-tól); e csoportba tartozik a cigányok nyelve is;

2. az *örmény* nyelv;

3. a *tokhár*, a Kelet-Turkesztánban talált kéziratok nyelve;

4. a *hettita*, a Kr. e. II. évezredben Kis-Ázsiában beszélt nyelv, amelyet ékírásos táblák örökítettek meg, és rokonsága;

5. a *görög* (l. 5–7. §§.);

6. az *albán* nyelv;

7. az *itáliai* nyelvek, melyek közül a latin a legfontosabb. Ma is élő alakjai, az ún. újlatin vagy román nyelvek (olasz, spanyol, francia, portugál, román); jelentős volt a római hódításig az *oscus* és *umber* is;

8. a *kelta* nyelv, amelyen a régi gallok beszéltek, de ma már kis területre szorult vissza;

9. a *germán* nyelvek, amelynek részei: az északi germán (svéd, norvég, izlandi, dán), a keleti germán (a már kihalt gót), a nyugati germán (angol, német, holland);

10. a *balti* és *szláv* nyelvek, az előzőhöz a litván és a lett, az utóbbihoz a keleti szláv (orosz, ukrán, belorusz), a nyugati szláv (lengyel, cseh, szlovák), és a déli szláv (bolgár, szlovén, szerbhorvát) tartozik.

C) A görög nyelv élete; dialektusai

5.§. A görög nyelvet beszélő csoportok a Kr. e. II. évezred elején jelentek meg a Balkán-félsziget déli részén. A legrégebb emlékek a mykénéi lineáris B írásban maradtak fenn. E szótagírásos agyagtáblák a Kr. e. 1400–1200 közötti időbe tartoznak, többségük a krétai Knóssosban, valamint Pylosban és Mykénében került elő. Az első alfabetikus szövegek a Kr. e. VIII. század végéről származnak. Az ógörögöt a Kr. u. V. századig beszélik; a közép-görög a XVI. századig tart, ettől kezdve beszélünk újgörög nyelvről.

6.§. A görög kezdettől fogva sok **nyelvjárásra** oszlott. A hagyományos felosztás szerint ezek közül a főbbek:

a) a **dór** dialektusok

(Lakoniában, Messéniában, Argolisban, Magna Graeciában, Korinthosban, Rhodos szigetén stb.), melyeknek fontosabb sajátosságai (az attikaival szemben):

a φ sokáig tartja magát: $\varphi\acute{\alpha}\nu\alpha\chi$, $\varphi\acute{\epsilon}\rho\gamma\omicron\nu$, $\nu\acute{\epsilon}\varphi\omicron\varsigma$; ión-att. η helyett sokszor $\acute{\alpha}$ van: $\varphi\acute{\alpha}\mu\acute{\alpha}$ (~ $\varphi\acute{\eta}\mu\eta$), $\mu\acute{\alpha}\tau\eta\rho$ (~ $\mu\acute{\eta}\tau\eta\rho$); az act. sing. 3. szem. ragja $-\tau\iota$, a plur. 1. személyé $-\mu\epsilon\varsigma$, a plur. 3. szem. ragja $-\nu\tau\iota$: $\delta\acute{\iota}\delta\omega\tau\iota$ (~ $\delta\acute{\iota}\delta\omega\sigma\iota$), $\varphi\acute{\epsilon}\rho\omicron\mu\epsilon\varsigma$ (~ $\varphi\acute{\epsilon}\rho\omicron\mu\epsilon\nu$), $\varphi\acute{\epsilon}\rho\omicron\nu\tau\iota$ (~ $\varphi\acute{\epsilon}\rho\omicron\upsilon\sigma\iota$); a hangsúly szeret a szó vége felé tartani: $\acute{\epsilon}\lambda\alpha\beta\omicron\nu$ (~ $\acute{\epsilon}\lambda\alpha\beta\omicron\nu$), $\acute{\alpha}\gamma\gamma\acute{\epsilon}\lambda\omicron\iota$ (~ $\acute{\alpha}\gamma\gamma\epsilon\lambda\omicron\iota$).

Dór nyelvjárást használnak: Simónidész, Pindaros, Theokritos, a tragédia kardaljai.

b) az **aiól** dialektusok

(Lesbos szigetén, Thessaliában és Boiótiában); sajátosságai: az ékezet az attikaival szemben a szó végétől távozik: $\beta\alpha\sigma\acute{\iota}\lambda\epsilon\upsilon\varsigma$ (~ $\beta\alpha\sigma\iota\lambda\epsilon\acute{\upsilon}\varsigma$), $\theta\ddot{\upsilon}\mu\omicron\varsigma$ (~ $\theta\upsilon\mu\acute{\omicron}\varsigma$); a plur. dat. végzete $-\epsilon\sigma\sigma\iota$: $\pi\acute{\omicron}\delta\epsilon\sigma\sigma\iota$ (~ $\pi\omicron\sigma\acute{\iota}$), $\acute{\alpha}\nu\delta\rho\epsilon\sigma\sigma\iota$ (~ $\acute{\alpha}\nu\delta\rho\acute{\alpha}\sigma\iota$); n, l, m, r + j vagy s-ból, to-

vábbbá -sl-, -sm-ből lesz νν, λλ, μμ, ρρ: κρίνω (~ κρίνω), χέλλιοι (~ χίλιοι), ἔμι (~ εἰμί), φθέρω (~ φθείρω); -ανσ-, -ενσ-, -ονσ- > -αισ-, -εισ-, -οισ- (a pótlónyújtás tehát diphthongust eredményez): plur. acc. χώραις (~ χώρᾱς), ἴπποις (~ ἴππους) stb.

Az irodalomban ez a dialektus Sapphó és Alkaios nyelve.

c) az **ión-attikai** dialektus és a **κοινή**

1. Az íont beszélték Ióniában, a Kyklasokon, Euboián, jellegzetességei:

α helyett ε, ι, ρ után is η van: σοφίη (~ σοφία), χώρα (~ χώρα); ττ helyett: σσ: πρήσω (~ πράττω); a ϕ és a spiritus asper igen korán kiveszett; a szomszédos magánhangzókat nem vonja össze.

Az íon mint mesterséges, sok aiol és attikai alakkal kevert irodalmi nyelv az ún. homérosi eposzokból ismeretes; íon nyelven írta meg Hérodotos is történeti művét, ez utóbbi az ún. újíon.

2. Az attikai a Kr. e. V. századtól kezdve minden más nyelvjárást háttérbe szorít. Virágzásának ideje Kr. e. 500–300 közé esik. Ennek a nyelvjárásnak a grammatikáján szokásos a görög nyelvet tanulni. Sajátosságai között említendő:

az egymás mellé került magánhangzókat összevonja; ε, ι, ρ után az íon η-val szemben α van (α purum).

Attikai nyelvjárásban írtak: Aischylos, Sophoklés, Euripidés, Aristophanés, Thukydidés, Xenophón, Platón, Démostenés és mások.

3. A **κοινή** (sc. **διάλεκτος**) az attikai nyelvjárás természetes továbbfejlődéséből, és más dialektusok hatása alatt keletkezett világnyelv.

Több faja közül legnevezetesebb az attikai, melynek kora Kr. e. 500 – Kr. u. 300, sajátosságai pedig:

a hangsúlyos szótag egyben meg is nyúlik; az itacismus: η, ει > ι; αι > ε; a dualis kivész; a dativus megszűnik; a mássalhangzós decl. beleolvad az ο- ill. az α-declinatióba; az optativus eltűnik; a syntaxis egyszerűbb lesz.

Az irodalomban az alexandriai (Kr. e. 300–30) és a római (Kr. e. 30 – Kr. u. 300) korszak görög íróinál, papyrusokon és

feliratokon találkozunk vele; a görög Bibliának is ez a nyelve, és a művelt rómaiak is a κοινή-t beszélték.

7. §. A görög nyelv ma is él mint a régi görög, főként az attikai leszármazottja.

A hosszú évszázados fejlődés azonban mély nyomokat hagyott különösen szókincsében (latin, újlatin, török és szláv kölcsönszók). Az irodalmi nyelv, az ún. καθαρεύουσα γλώσσα (megtisztított nyelv) nagyjából az attikainak mesterséges felelevenítése. Vele szemben áll a köznyelv ή μιλουμένη vagy δημοτική γλώσσα, amelyet széltében beszélnek; ez kb. úgy viszonylik a κοινή-hoz, mint az olasz a latinhoz. Az **újjörög** sajátosságai általában a κοινή-ről mondottak, továbbá:

a futurum, a praes. és praet. perf., az imperat. alakjai körülírással képeztetnek, és ilyenkor έχω és θέλω segédigék gyanánt használtak; a -μι végű igék -ω végűekké lettek; a magánhangzók terén az itacismus tovább terjed: υ és οι is > i; a más-salhangzóknál előtérben van a spirantikus kiejtés, pl. β > v, stb.

Első rész: Hangtan

I. A görög írás és kiejtés

8. §. A betűk

A görög nyelvnek a hangok jelölésére a következő 24 betűje van:¹

Alak	Név	Kiejtés	Átírás ⁵
A α	ἄλφα alpha	a, á	a
B β	βῆτα béta	b	b
Γ γ	γάμμα gamma	g (n)	g (n)
Δ δ	δέλτα delta	d	d
E ε	ἒ φιλόν epsilon ²	e	e
Z ζ	ζῆτα zéta	dz	z
H η	ἦτα éta	é ³	é
Θ θ	θῆτα théta	th	th
I ι	ἰῶτα ióta	i, í	i
K κ	κάππα kappa	k	k
Λ λ	λάμβδα lambda	l	l
M μ	μῦ my	m	m
N ν	νῦ ny	n	n
Ξ ξ	ξεῖ ksi	ksz	x
O ο	ὀ μικρόν omikron ²	o	o
Π π	πεῖ pi	p	p
P ρ	ῥῶ rhó	r	r
Σ σ ς	σίγμα sigma	sz ⁴	s
T τ	ταῦ tau	t	t
Υ υ	ῦ φιλόν ypsilon ²	ü, ú	y
Φ φ	φεῖ phi	ph, f	ph
X χ	χεῖ chi	kh	ch
Ψ ψ	ψεῖ psi	psz	ps
Ω ω	ὦ μέγα ómega ²	ó	ó

Jegyzet. 1. A görög írás sémi eredetű, és a phoinikiaiaktól (púnok) származik. A görögöktől vették át azután az etruskok és

a latinok az alphabetumot, s az utóbbiak által használt alakban terjedt el mindenfelé a művelt világon.

2. Mikor az *αι* e-nek, az *οι* és *υ* pedig i-nek hangzott (l. 6. §. 3. és 7. §.), akkor Byzantiumban keletkezett az *ἔ* *φιλόν*, mely «puszta» e-t (nem *αι*-val írandót), és az *ὲ* *φιλόν* elnevezés, mely «puszta» i-t (nem *οι*-, vagy *υ*-nal írandót) jelent. Ebből a korból való az *ὀ μικρόν* és az *ὠ μέγα* név is, mely a két betű alakjára kis és nagy o-ra vonatkozott.

3. Az H eredetileg a «h» hang jelölésére szolgált; minthogy azonban ez a hang az iónban korán kiveszett, a nyílt *ē* hangot jelölték vele. Midőn az ión alphabetum Attikában is elterjedt, az attikai nyelvjárásban még meglevő «h» hang számára új jelet kellett keresni; ezt a jelet az H kétfelé osztásából kapták meg: *Ϝ*, később *Γ*, majd *Ϙ* lett az ún. spiritus asper (l. 10. §. 1.), *ϝ*, később *Ϟ*, majd *ϙ* a spiritus lenis (l. uo.) jele.

Régibb időben még egyéb betűjük is volt a görögöknek; az egyik, a *Ϝ* (digamma = kettős gamma, az alakja után) a w hangot (l. 12. §. 1. jz.) jelölte. Ez a hang azonban – kivált az ión-attikaiban – korán elveszett.

4. Az sz hangnak a kis betűk közt két jegye van (*σ* és *ς*), melyek közül

σ a szók elején és belsejében áll: *σύν*, *σείω*, *ἤσαν*;

ς a szók végén írandó; tehát: *πόνος*, *κέρας*, *κόσμος*.

A végsigma a szók belsejében is megmaradhat, oly összetett szókban, melyeknek előrésze *ς*-ás végű; tehát: *προς-έρχομαι* vagy *προσ-έρχομαι*.

5. A görög szavak latin betűs átírására a magyarban több különböző rendszer is használatos. A táblázat ezek közül a tudományos szövegekben használatosat mutatja be.

9. §. Kiejtés

1. A görög betűknek mindig ugyanaz a hangértékük van, a *γ* azonban a *κ*, *γ*, *χ* és *ξ* előtt úgy hangzik, mint az *n* a

«hang, munka» szókban (l. 27. §. 5.): Γάγγης = Gangés, Σφίγξ = Sphinx, ἄγχω = anchó, ἄγκυρα = ankyra.

A többi betű kiejtéséről megjegyzendő:

az ε és ο rövid magánhangzók általában zártan hangzottak, mivel képzésükkor a nyelv háta közel volt a szájpadróláshoz, a hosszúak (η, ω) pedig, melyeknek képzésénél a nyelv háta távol volt a szájpadrólástól, nyíltan ejtettek. A bárányok bégetését pl. egy V. századbéli attikai komoediáiról βῆ, βῆ-vel adja vissza, tehát az η nyílt, hosszú hang volt;

a rövid α ugyanúgy ajakkerekítés nélkül ejtendő, mint a hosszú;

az ι mindig i-nek ejtendő, (sohasem j-nek, l. 12. §. 1.); tehát: Ἰωνία = Iónia;

a ζ voltaképp nem egyéb, mint σ+δ (vö. Ἀθήναζε > Ἀθήνασ + δε, l. 61. §. 1. c.); mi dz-nek szoktuk ejteni, mint ahogyan nem helyesen ejtjük az ε és η-t sem: a régi görög ejtéssel szemben ez utóbbi két esetben a mi kiejtésünk sajtáságosan éppen fordítottja az ógörög kiejtésnek (l. még lentebb a 3. pont alatt).

2. A valódi kettős magánhangzók (l. 12. §. 2. a.) kiejtésénél mindkét hangnak egy szótag gyanánt kell hallatszani; ha a második hang υ, az u-nak ejtendő; csak ου = ú; következőleg:

αι	aj	ει	ej	οι	oj	υι	üj
αυ	au	ευ	eu	ηυ	éu	ου	ú.

Jegyzet. αι megfelelője a latinban ae: λαιός ~ laevus.

ει-ben egybeesik egy ősi ει diphthongus, továbbá az ε+ε-ből és az ε pótlónyújtásából keletkezett hangzó (l. 21. §. 1. a. és 20. §. 1.). Eredeti az ει pl. e szavakban: δείκνυμι, ἀμείνων, τεῖχος, δεινός;

οι megfelelője a latinban oe: ποινή ~ poena;

az υ-nal képezett kettőshangzóknak az υ mindig u-nak (sohasem ü-nek) hangzott, amit a következő írások is bizonyítanak: φεύγειν = φεύγειν, ἵκετεούω = ἵκετεύω stb.;

ου-ban egybeesik egy ősi ου diphthongus (pl. δοῦλος, ἀκόλουθος), továbbá az o + o-ból és az o pótlónyújtásából keletkezett

monophthongus (l. 21. §. 1. a. és 20. §. 1.); mind a három úgy hangzott, mint a magyar ú.

3. A nem valódi kettős magánhangzóknak (l. 12. §. 2. b.) kiejtésében a kis betűknél az aláírt ι (iota subscriptum: α, η, ω), a nagy betűknél a melléírt ι (iota adscriptum: Αι, Ηι, Ωι) nem hangzik; tehát: ἄδω, Ἄιδω = ádo; ἦών, Ἡίων = éon; ὦδή, Ὠιδή = ódé.

Jegyzet. A nem valódi kettőshangzókat monophthongusoknak szoktuk ejteni, bár e kiejtésünk helytelen (vö. még 9. §. 1.); ezek ui. a Kr. e. II. századig diphthongusok voltak; vö. pl. lat. tragoedus ~ τραγωδός, lat. Thraex ~ Θραῖξ. A későbbi, monophthongikus kiejtésre jellemzők: lat. ōdeum ~ ὠδεῖον, lat. Thrax ~ Θραῖξ.

10. §. Hehezet és ékezet

1. A görög minden (egyszerű vagy kettős) magánhangzóra, mely a szót kezdi, **hehezetet** (spiritus) tesz. Ez kétféle: vagy erős hehezet (spir. asper, jele ^ˊ), hangja h: ἵστορία = historia, vagy gyenge hehezet (spir. lenis, jele ^ˋ), hangja nincs: ἄγω = agó (l. 8. §. 3.).

A szót kezdő ρ mindig erős hehezetet kap (l. 27. §. 7. jz.): így: ῥήτωρ = rhétor; ahol pedig a szó belsejében kettős ρ áll, ott az elsőre gyenge, a másodikra erős hehezetet szokás tenni: Πύρρος vagy Πύρρος = Pyrrhus. Azonban a ρ-nak erős hehezete a kiejtésnél nem veendő figyelembe.

2. A görög szók hangsúlyát (προσοδία ~ ὦδή) **ékezettel** (accentus) jelöljük, mely háromféle:

- éles (ac. acutus; jele ^ˊ), λέγομεν, λόγος, ψυχή
- tompa (ac. gravis; jele ^ˋ), ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθός
- hajtott (ac. circumflexus; jele ^{ˊˋ} ebből: [˘]), σῶμα, γῆ.

3. A **hehezet és ékezet helyére** vonatkozólag megjegyzendő, hogy

a) kis betűknél a hangzó vagy ρ felett állanak: ἱερός, ῥώμη; nagy betűknél fent, a hangzó vagy ρ előtt: Ἰέρων, Ῥόδος;

b) valódi kettős magánhangzóknál mindig a második hangzó felett: αἰνός, οἰκία, Εὐρώπη – ἀκούω, ψυχαί, Ἀθηναῖος;

c) ha a hehezet és ékezet ugyanazon hangzón összekerül, akkor az éles és tompa ékezet a hehezet mellé jobbra íratik: εὐρηκα, Ἑλλην, Αἶας, ὃς εἶπετο, a hajtott ékezet pedig mindig a hehezet fölé írandó; így: ἦθος, οὔτος, ἄγεις, ὠτος;

d) nem valódi kettőshangzóknál a hehezet és ékezet nagy írásban mindig az első hangzó előtt áll: Ἄιδης = Hádész.

Összetételekben, melyeknek második része magánhangzóval kezdődik, a hehezetet sohasem írjuk ki; következésképp προάγω (ebből πρό és ἄγω), προίημι (ebből πρό és ἴημι).

11. §. Egyéb hang- és írásjelek

1. Egyéb **hangjelek** a görögben még a következők:

a hiányjel (´) ἀπόστροφος, az elisio (l. 23. §. 1.) jele;

a gamó (˘) χορωνίς, a krasis (l. 23. §. 2.) jele;

az elkülönítő pontok (¨) annak jelölésére, hogy két, rendszeren kettős magánhangzót tevő hangzó külön ejtendő ki. Ha ilyenkor a szótag hangsúlyos is, akkor az éles ékezet a két pont közé írandó; így: αἰδής = a-idés; αἰδῖος; – αὔτη = a-yté; προἄνω.

Az elkülönítő pontok azonban nem okvetlenül szükségesek, mert sokszor az ékezetnek vagy hehezetnek helyzetéből (l. 10. §. 3.) is eléggé kitetszik, hogy a hangok külön ejtendők; tehát: πάις = pa-is, ἄυπνος = a-ypnos.

2. A görög **írásképek** közül

a vessző és pont ugyanolyan, mint a magyar írásban;

a kettőspont és pontos vessző jele a sor felett egy pont (˙);

a kérdőjel pedig alakjára nézve pontos vessző (;).

Jegyzet. Az írásjelek (hehezet, ékezet) használata csak az alexandriai korban válik rendszeressé. A kérdőjel a ζήτησις = kérdés első betűjéből származik, valamint a mi ? jelünk a Quaestio kezdőbetűjéből.

II. A hangok felosztása

12. §. Magánhangzók (vocales, sonantes)

A magánhangzók a szótagalkotó elemek a szóban. Magánhangzó akkor jön létre, mikor a tüdőből kitóduló levegő a hangszálakat mozgásba hozza, és azután sehol akadályra nem találva a szájnyíláson kitódul.

1. Az egyszerű magánhangzók

a) minőségük szerint kétfélék, úm.: valódiak és félhangzók; valódiak: α , ϵ , η , o , ω , – félhangok: ι , υ ;

b) időmennyiségük szerint az egyszerű magánhangzók közül rövidek: ϵ , o ; – hosszúak: η , ω ; – közösek: $\bar{\alpha}/\bar{\alpha}$, $\bar{\iota}/\bar{\iota}$, \bar{o}/\bar{o} ;

c) hangzás szerint vannak magas E- (ϵ , η), közép A- (α), mély O- (o , ω) hangok.

Jegyzet. Félhangzók az ι és υ azért, mert könnyen mássalhangzókká (j és w) válnak (l. 8. §. 3.). Mikor a nyelv csaknem a felső foghús (alveolus) alatt áll meg, származnak a magas hangú vagy elülső nyelvállással képezett hangzók; ha a nyelv a száj hátsó részében a lágú íny (velum) alatt van, keletkeznek a mély hangú vagy hátsó nyelvállással létrejött hangzók. A kettő között foglal helyet a közép «a».

2. A *kettős* magánhangzók ($\delta\acute{\iota}\phi\theta\omicron\gamma\gamma\omicron\iota$) a valódi magánhangzók és félhangzók összekötéséből származnak. Ezek ismét lehetnek:

a) valódiak, melyekben mindkét hang hallatszik (vö. 9. §. 2.)
 $\alpha + \iota = \alpha\iota$, $\epsilon + \iota = \epsilon\iota$, $o + \iota = o\iota$, $\upsilon + \iota = \upsilon\iota$,

$\alpha + \upsilon = \alpha\upsilon$, $\epsilon + \upsilon = \epsilon\upsilon$, $o + \upsilon = o\upsilon$, $\eta + \upsilon = \eta\upsilon$;

b) nem valódiak, melyek hosszú valódi magánhangzó + ι -ből keletkeznek. Ezekben az ι nem hangzik (l. 9. §. 3.); tehát:

α , $A\iota = \acute{a}$, η , $H\iota = \acute{e}$, ω , $\Omega\iota = \acute{o}$.

13. §. Mássalhangzók (consonantes)

1. Az egyszerű mássalhangzók:

Kiejthetőségük szerint	Keménységi fokuk szerint ³	A beszélő szervek szerint		
		Torokhangok (gutturales) K-hangok	Foghangok (dentales) T-hangok	Ajakhangok (labiales) P-hangok
Pillanatnyiak ¹ (momentaneae)	Kemények (tenues)	κ	τ	π
	Lágyak (mediae)	γ	δ	β
	Hehezetesek (aspiratae)	χ	θ	φ
Huzamosak ² (continuae)	Folyékonyak (liquidae) a)	λ ρ		
	Orrhangok (nasales) b)	γ (l. 9. §. 1.)	ν	μ
	Fúvók (spirantes) c)	ι	σ	ϕ

Megjegyzendő, hogy rendszeren az orrhangok is a folyékonyakhoz számítanak, és λ, μ, ν, ρ közös néven folyékonyaknak neveztetnek.

2. Kettős mássalhangzók: ξ, ψ, ζ.

Jegyzet. 1. A mássalhangzók (consonantes) kiejthetőségük szerint vagy pillanatnyiak (momentaneae), vagy huzamosak (continuae). Az első csoport képzésénél a tüdőből kituduló levegő az ínyen, a fogaknál vagy az ajkaknál akadályba ütközik; ezeket az akadályokat, zárat (innen: zárhangok) meg kell szüntetni, mintegy szétrobbantani (explosivae), hogy a hang hallható legyen; amíg ui. az akadály fennáll, addig hang nem hallható (némák, mutae). Így van ez a torok-, fog- és ajkhangoknál, melyek csak egy pillanatig hangzanak.

2. A többi mássalhangzó ezekkel szemben huzamos. Ezek:

a) folyékonyak, mikor a levegő a nyelv hegyét hozza mozgásba (r), vagy a «d» helyén levő nyelv oldalán távozik a szájüregből (l);

b) orrhangok, ha a levegő nem a szájon, hanem az orron át távozik (közönségesen ezeket is folyékonyaknak nevezik); és

c) fúvók ill. réshangok, mikor az 1. alatt említett akadályok nem zárok, hanem rések, melyeken keresztül a levegő átsurrant.

3. A lágy hangokat ún. zönge kíséri (az ún. Ádám-csutkában levő hangszálak rezegnek), míg a kemény hangok zöngétlenek. Utóbbiak a «h»-val alkotják a három hehezetes mássalhangzót.

III. A hangsúly

Bevezetés

14. §. A görög hangsúly zenei volt (vö. προσωδία ~ ὤδή, lat. accentus < cano, canere), azaz a nyomatékkal kimondott szótagot vagy szót magasabb, a hangsúlytalanat pedig alacsonyabb hangon ejtették. Beszédjük tehát a hanghordozás tekintetében hasonlított a mi kérdő mondataink hanghordozásához; a modern nyelvek közül a román nyelvek állnak legközelebb ebből a szempontból a göröghöz. Kevés kivétellel minden szóban van egy hangsúlyos szótag. A hangsúly helye **mindig csak a három utolsó szótag egyikén lehet**. Ez az ún. háromszótagos törvény, mely szerint a szó végén legföljebb két, trochaeusi végződésnél három mora lehet hangsúlytalan.

1. Az éles ékezet úgy rövid, mint hosszú magánhangzón állhat, mégpedig a három utolsó szótag bármelyikén; a harmadikon csak akkor, ha az utolsó rövid: καλός, ἀνήρ – λέγω, λήγω – ἔγραφον, ἄθροπος.

Az éles ékezetű szók elnevezése az ékezet helyzete szerint

a) éles az utolsó szótagon: végéles (ὀξύτονον)

b) az utolsó előtti szótagon: másodéles (παροξύτονον)

c) a harmadik szótagon: harmadéles (προπαροξύτονον).

2. A hajtott ékezet csak természetileg hosszú hangzón állhat, és csakis a két utolsó szótag egyikén; az utolsó előttin csak akkor, ha az utolsó természeténél fogva rövid; tehát: εὖ, Ἐρμῆς – σῶμα, παῖξις.

A hajtott ékezetű szók elnevezése az ékezet helyzete szerint

a) hajtott az utolsó szótagon: véghajtott (περισπώμενον)

b) az utolsó előtti szótagon: másodhajtott (προπερισπώμενον).

3. Minden szó, melynek utolsó szótagja hangsúlytalan, általában tompahangúnak (βαρύτονον) nevezetik: φίλος, πλοῦτος, ἄριστος.

4. Az utolsó előtti szótagon, ha természeténél fogva hosszú és hangsúlyos, okvetlenül hajtott ékezetnek kell állnia az esetben, ha az utolsó szótag természeténél fogva rövid, vagy csak helyzetileg hosszú; így φευγε, κρατήρας, αὐλάξ (τό αὐλάκ-); de θώραξ (τό θωρακ-).

5. Összetett szókban a hangsúly mindig a szó eleje felé igyekszik, amennyire ezt az utolsó szótagnak időmennyisége megengedi; de sohasem megy túl az utolsó előtti alkatrész végszótagján; így:

ἡ λύπη a bú	de: ἄλυπος bútalan
ὁ νοῦς az érzelem	εὖνους jóindulatú
ὁ σοφός a bölcs	φιλόσοφος bölcselő
ἀπό és δός-ból lesz:	ἀπόδος adj vissza (nem ἄποδος!).

15. §. A hangsúly változása

Valamely szónak hangsúlya részint a ragozásban (az utolsó szótag időmennyiségének változása, vagy a szótagok számának szaporodása által), részint az összefüggő beszédben más szókkal való érintkezése folytán többféleképpen változhatik.

1. A ragozásban előforduló hangsúlyváltozásokat a név- és igeragozásnál fogjuk említeni (l. 35. §. 3. és 78. §. 5.).

2. Az összefüggő beszédben minden végéles ékezet, hacsak nem következik utána írásjel, tompára változik (βαρύτονον 10. §. 2.). Így: ἀγαθός jó; de: ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ a jó ember; csakis az utolsó -νήρ szótag nyomatékos itt.

Jegyzet. Csakis a kérdő τίς; τί; (ki? mi?) tartja meg mindig változatlanul éles hangsúlyát, tehát az írásban éles ékezetét (l. 74. §. 1.).

3. A hangsúly visszavonása (ἀναστροφή) a kéttagú praepositiónál – prózában csak περί-nél – szokott előfordulni, és pedig: a) valahányszor a névnek vagy igének, melyhez tartoznak, utána tétetnek; így: τούτων περί (= περι τούτων); νεῶν ἄπο (= ἀπὸ νεῶν); b) midőn a kéttagú praepositio az εἰμί (vagyok)

megfelelő összetételei helyett áll: ilyenek $\acute{\pi}\acute{\alpha}\rho\alpha = \acute{\pi}\acute{\alpha}\rho\epsilon\sigma\tau\iota$, $\acute{\epsilon}\pi\iota = \acute{\epsilon}\pi\epsilon\sigma\tau\iota$. vö. 199. §. 2. jegyz.

16. §. Simuló szók (voces encliticae)

Néhány egy- és kétagú szó oly szorosan csatlakozik a megelőző szóhoz, hogy vele hangtani egységgé, *egy* főhangsúllyal bíró szólamná lesz, saját hangsúlyának elvesztésével (mint a magyarban a névutók). Az ily szókat **simulóknak** (ἐγκλιτικά) nevezzük. Ezek a következők:

1. A határozatlan névmás $\tau\iota\varsigma$, $\tau\acute{\iota}$ (valaki, valamely, valami, aliquis) minden alakjában, kivéve ezt az egyet: ἄττα (l. 74. §. 1.).

2. A személynévmásnak következő alakjai:

$\mu\acute{\epsilon}$, $\mu\omicron\upsilon$, $\mu\omicron\acute{\iota}$, me, mei, mihi,

$\sigma\acute{\epsilon}$, $\sigma\omicron\upsilon$, $\sigma\omicron\acute{\iota}$, te, tui, tibi,

$\acute{\epsilon}$, $\omicron\acute{\iota}$, $\omicron\acute{\iota}$, se, sui, sibi.

3. Az $\epsilon\iota\mu\acute{\iota}$ és $\varphi\eta\mu\acute{\iota}$ igék indic. praes. impf.-ának minden kéttagú alakja.

4. A határozatlan $\pi\omicron\upsilon$ valahol, $\pi\omicron\acute{\iota}$ valahová, $\pi\omicron\theta\acute{\epsilon}\nu$ valahonnan, $\pi\acute{\eta}$ valahogy, $\pi\acute{\omega}\varsigma$ valamiképp, $\pi\omicron\tau\acute{\epsilon}$ valamikor.

5. Ezek a szócskák (particulák): $\gamma\acute{\epsilon}$ quidem, $\nu\acute{\omicron}\nu$ hát, $\tau\acute{\epsilon}$ (que) és, $\tau\omicron\acute{\iota}$ bizony, $\pi\acute{\epsilon}\rho$ éppen, $\pi\acute{\omega}$ még.

6. A $-\delta\epsilon$ akár mint helyhatározó képző (l. 61. §. 1. c.): $\omicron\acute{\iota}\kappa\omicron\acute{\nu}\delta\epsilon$ haza, akár mint nyomósító rag (l. 72. §. 2.): $\omicron\acute{\delta}\epsilon$ ez itt, $\tau\omicron\sigma\acute{\omicron}\varsigma\delta\epsilon$ stb.

17. §. Simulás (ἐγκλισις)

1. A simulásnál a szólam főhangsúlya szintén a háromszótagos törvény szerint (l. 14. §.) igazodik;

a) végéles vagy végghajtott szó után a simuló elveszti hangsúlyát, de a megelőző szó változatlanul megtartja (éles nem tompul; l. 15. §. 2.), s ez lesz az egész szólam főhangsúlya; így: $\sigma\omicron\varphi\acute{\omicron}\varsigma \tau\iota\varsigma - \epsilon\acute{\upsilon} \acute{\epsilon}\sigma\tau\iota\nu$.

b) *másodéles* szó után az egytagú simuló elveszti hangsúlyát, a kéttagú azonban megtartja; tehát: λόγος τις; de: λόγοι τινές.

c) *harmadéles* vagy ezzel egyértékű *másodhajtott* szó után a simuló elveszti hangsúlyát, a szólam főhangsúlya pedig az első szó végtagjára esik, mit *éles ékezzettel* jelölünk. Ezeknek tehát két ékezetük van; így: ἄνθρωπος τις, ἄνθρωποι τινες – τὸ σῶμά σου, εἶχέ ποτε.

Olykor a simuló a megelőző szóval *egybe* íratik; így: ὤστε, μήτε, οἷόςτε stb. ezek helyett: ὤς τε stb. Az ékezet tehát csak *látszólag* tér el a 14. §. szabályaitól.

2. A simuló szó megtartja hangsúlyát (vö. még 129. §. c.):

a) ha más simuló jó utána: εἶ ποτέ τις φησι ha vki vha mondja;

b) a kéttagú simuló, ha másodéles szó után áll (l. fent b) pont);

c) a mondat elején, mert akkor nincs mihez simulnia;

d) ha magát a simulót akarjuk nyomatékosan kiemelni, ami főleg a személynév másoknál szokott előfordulni, mégpedig leginkább

ellentétekben: ἢ ἐμέ, ἢ σέ vagy engem, vagy téged;

praepositio után: σὺν σοί teveled; πρὸς σέ tehozzád;

e) elisio után, ha az a magánhangzó, mely az ékezetet átvenné, a megelőző szó végéről elmaradt: καλὸν δ' ἐστίν = καλὸν δέ ἐστιν.

18. §. Hangsúlytalan szók (voces procliticae)

1. Több egytagú szó az *utána következővel* egyesül hangtani szólamná; azért saját hangsúlyuk nincs is (pl. magy. névelő, lat. praepos.). Ezeket **hangsúlytalanoknak** (ἄτονα) nevezzük. Ilyen van tíz; úm.:

a) a névelőnek ez a négy alakja: ὁ, ἡ – οἱ, αἱ;

b) három praepositio: ἐν (-ban), ἐς v. εἰς (-ba), ἐκ v. ἐξ (-ból);

c) két kötőszó: εἰ (ha), ὥς (mint, hogy; mint praep. is);

d) egy tagadó szó: οὐ (οὐκ, οὐχ nem; de mindig csak οὐχί).

2. A hangsúlytalanok éles ékezetet kapnak:

a) simuló előtt valamennyien: οὐ φησιν, εἴ τις, οὐπω stb.

b) az οὐ, ha nem csatlakozhatik a következő szóhoz; tehát írásjel előtt: ἔδησε μὲν οὐ, ἔπαισε δέ.

vagy a mondat végén: πῶς γὰρ οὐ; hogyan?

IV. A hangok változásai

Bevezetés

19. §. Beszédünk nem elszigetelt hangokból, hanem a hangok bizonyos csoportjaiból, szavakból áll, melyekben az eredeti hang igen gyakran megváltozik. Ezt a sajátosságát a hangoknak nevezzük **hangváltozásnak**.

A hangváltozások – igen ritka eseteket nem tekintve – nagyon lassan és hosszú idő alatt végbemenő folyamatok, melyek észrevétlenül, sőt öntudatlanul mennek végbe, és az esetek óriási többségében átmeneti fokozatok eredményei. Az okok között, melyek a hangváltozásokat létrehozzák, fontos szerepe van a beszélő kényelemszeretetének, a munkamegtakarításnak, a helyes kiejtés lazulásának, az utánzásnak, nyelvkeveredésnek, a beszéd tempójának (allegro- és lento alakok: $\kappa\tau\omega\ \beta\omicron\lambda\omega\nu = \omicron\kappa\tau\omega\ \omicron\beta\omicron\lambda\omega\nu$; lat. ditis = divitis) és egyéb tényezőknek, mint pl. a szomszédos hangoknak.

Minden hangváltozás bizonyos törvények szerint megy végbe; ezek a törvények az ún. **hangtörvények**. Ezek azt mondják, hogy *ha egy hang egy szóban bizonyos nyelvtérületen bizonyos időben valamiképpen elváltozott, akkor hasonlóan fog elváltozni minden szóban, melyben ugyanazon körülmények között előfordul*; a változás tehát nemcsak azonos hangtani feltételekre, hanem ugyanazon időre és helyre, nyelvtérületre vonatkozik.

Látszólagos kivételek többféleképp magyarázhatók.

a) A hangtörvények bizonyos időhöz vannak kötve. Egy törvény szerint pl. minden régi \bar{a} -ból keletkezett $i\acute{o}n$ -att. η az attikai dialektusban ρ után ismét $\bar{\alpha}$ (ún. alpha purum, l. 40. §. 1. a.) lesz. E szabály alól «kivételek» $\chi\acute{o}\rho\eta$, $\delta\acute{\epsilon}\rho\eta$. Tudnivaló azonban, hogy a fenti hangváltozás régebbi, mint a \varkappa -nek ρ után való kiesése, tehát a $\chi\acute{o}\rho(\varkappa)\eta$, $\delta\acute{\epsilon}\rho(\varkappa)\eta$ alakok teljesen szabályszerűek, mivel az η előtt még \varkappa állt abban az időben, mikor pl. $\chi\acute{o}\rho\eta$ -ből $\chi\acute{o}\rho\bar{\alpha}$ lett.

b) Egy hangtörvény a másiknak érvényességét megszüntetheti. A *sek^h- gyökből spiritus asperrel kezdődő ἔχω alakot váránánk (l. 30. §. 2. c. β.), de dissimilatio útján (l. 29. §. 5.) ténylegesen ἔχω létezik csak.

c) Leggyakrabban azonban az **analogia** (ἡ ἀναλογία = egyezés) szolgál felvilágosítással az ún. kivételek megmagyarázásánál. Az analogia (a nyelvtani alakok associatiója) ui. a legnagyobb jelentőségű tényező a nyelv fejlődésében. Hatalmáról a nyelvtan minden részében meggyőződhetünk. Két faja a belső és külső analogia. A belső analogia esetében egy szónak bizonyos alakja ugyanazon szó más alakjaira hat: amikor pl. a πέφευγα perf.-ában az ε megmarad és nem változik o-ra, mint pl. a λείπω ~ λέλοιπα-ban, itt a várható változást a φεύγω praesensének analogiája zavarja meg. A külső analogia esetében valamely szó alakjaira egy más szó alakjai hatnak. Pl. ὄστᾱ e helyett ὄστῃ < ὄστέα (l. 43. §. 1.) más semlegesek plur. nom. α-végződése szerint (pl. δῶρα, σώματα).

A) Magánhangzók változásai

PÓTLÓNYÚJTÁS. HANGZÓRÖVIDÜLÉS. METATHESIS QUANTITATIS

20. §. 1. **Pótlónyújtás.** Gyakran előfordul, hogy a szó belsejében valamely mássalhangzó vagy mássalhangzó-csoport kiesik (l. pl. 30. §.). Ilyenkor a megelőző rövid hangzó megnyúlik, azaz a helyzeti hosszúság helyébe a természeti hosszúság lép. Ez az úgynevezett **pótlónyújtás**, melynek következtében a rövid

ᾱ, ι, ῶ-ból ᾶ, ῖ, ῷ, – ε-ből ει, – ο-ból ου lesz. Így:

*pant-si *ekrin-sa *deiknunt-si *spend-sō *pent^h-somai *odont-s alakokból lesz:

πᾶσι ἔκρινα δεικνῦσι σπείσω πείσομαι ὀδοῦς.

Analogiák. A latinban ex-ā-men < *ex-ag-smen (ǣgo), māvis, māvult < *mags-wol- (māgis és volo-ból), pōno < *pō-s(i)nō (pōs-ui) stb. – A magyarban pl.: főd (föld), âra (arra), kódus, házhó stb.

Jegyzet. a) természeténél fogva hosszú valamely szótag, ha hosszú vagy kettős magánhangzó van benne:

pl. ἦρωσ, ἄδω (– –), Εὐρώπη (– – –);

b) helyzeténél fogva hosszú a szótag, ha a rövid magánhangzóra két vagy több egyszerű, vagy egy kettős mássalhangzó következik; így: χάρμα, ἐχθρός, λέξον (– ◡), λόγος δέ (◡ – ◡), ὕπνοσ (◡ – ◡ ◡).

A természeti és helyzeti hosszúság a kiejtésben jól megkülönböztetendő; így: ὤσπερ és ὄσπερ, μᾶλλον és ἄλλοσ. vö. pāssus (pando) és pāssus (patior) stb.

2. **Hangzórövidülés.** Sajátságos jelenség a görög (és latin) nyelvben, hogy az eredetileg hosszú hang magánhangzó előtt («vocalis ante vocalem corripitur»), nasalis vagy liquida + mássalhangzó előtt, valamint j, w + mássalhangzó előtt megrövidül; így lett λυθη-ből λυθέω, λυθεντ-; γνω-ből γνοντ-; ζωή-ből ζοή; *g^wasilēws-ből βασιλεύς; *e-dējk-s-m-ből ἔδειξα; *djēws-ből Ζεύς stb. vö. flēre, scīre, de: flēo, scīo; amāns, mōns, de: amāntis, mōntis stb.

3. **Metathesis quantitatis**, vagyis a magánhangzók időmenynyiségének felcserélése az ηο, αο csoportokban fordul elő, melyekből εω ill. εᾱ lesz: βασιλῆος > βασιλέωσ; βασιλῆα > βασιλέα; νᾱος > νεύσ. (l. 57. §. 1. b. és 5.).

21. §. ÖSSZEVONÁS

Magánhangzók összekerülését *ugyanazon szóban*, és az ebből eredő rossz hangzást a görög többnyire **összevonás** (contractio) által iparkodik elkerülni: τιμάεις > τιμᾶς (l. 87. §. 2. a.). Legelőször természetesen az egyenlő magánhangzók vonattak össze, pl.: ἰστάασιν > ἰστᾶσιν. Az összevonás szabályai a következők (de vö. 79. §. 2.):

1. a) két egyenlő minőségű (l. 12. §. 1. a.) magánhangzó (mely esetben ε = η, és ο = ω) mindig a megfelelő hosszúba olvad össze; de εε > ει, οο > ου. Így

ezekből: κέρᾶᾶ Χίϊος φιλέητε ζηλόω de: ποίεε πλόος
lesz: κέρᾶ Χίϊος φιλήτε ζηλῶ ποίει πλούς.

b) kettős magánhangzók (valódiak és nem valódiak) az előtük álló s első alkatrészükkel egyenlő rövid magánhangzót elnyelik; így

ezekből: $\mu\nu\acute{\alpha}\iota\ \omicron\iota\kappa\acute{\epsilon}\epsilon\iota\ \acute{\alpha}\pi\lambda\omicron\iota\ \nu\omicron\omicron\ \mu\nu\acute{\alpha}\ \phi\iota\lambda\acute{\epsilon}\eta\ \nu\omicron\omega$
 lesz: $\mu\nu\alpha\iota\ \omicron\iota\kappa\epsilon\iota\ \acute{\alpha}\pi\lambda\omicron\iota\ \nu\omicron\omega\ \mu\nu\grave{\alpha}\ \phi\iota\lambda\grave{\eta}\ \nu\omega$.

2. Egyenlő minőségű, de nem egyenlő hangzású (l. 12. §. 1. c.) magánhangzók a következő szabályok szerint vonatnak össze:

a) a mély O-hang elnyomja a magasabb A- és E-hangot; tehát

ezekből: $\tau\iota\mu\acute{\alpha}\omicron\mu\epsilon\nu\ \chi\rho\acute{\alpha}\omicron\upsilon\ \eta\delta\iota\omicron\alpha\ \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\omicron\varsigma\ \zeta\eta\lambda\omicron\epsilon\ \delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\iota\epsilon\iota\varsigma$
 lesz: $\tau\iota\mu\omega\mu\epsilon\nu\ \chi\rho\omega\ \eta\delta\iota\omega\ \gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\upsilon\varsigma\ \zeta\eta\lambda\omicron\upsilon\ \delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\iota\varsigma$.

b) a közép A-hang és a magas E-hang találkozásakor pedig mindig az győz, amelyik elöl áll; a kettőshangzó ι-ja aláíratik; tehát

ezekből: $\acute{\alpha}\acute{\epsilon}\kappa\omega\nu\ \acute{\alpha}\acute{\epsilon}\iota\delta\omega\ \tau\iota\mu\acute{\alpha}\eta\varsigma\ \xi\alpha\rho\ \pi\alpha\iota\delta\epsilon\upsilon\acute{\epsilon}\alpha\iota\ \acute{\epsilon}\varsigma\ \pi\alpha\iota\delta\epsilon\upsilon\eta\alpha\iota$
 lesz: $\acute{\alpha}\kappa\omega\nu\ \acute{\alpha}\delta\omega\ \tau\iota\mu\acute{\alpha}\varsigma\ \eta\grave{\rho}\ \pi\alpha\iota\delta\epsilon\upsilon\eta$.

3. Valódi hangzó + félhangzóból kettőshangzó származik (l. 12. §. 2.).

4. Az összevonáshoz igen közel jár a **synizésis**, vagyis diphtongust nem alkotó két magánhangzónak egybeolvasztása a kiejtésben; így: ἴλεως, πόλεως (ejtsd: hiljós, poljós) csak két szótag. Az ékezés tehát *nem* szabálytalan.

Jegyzet. α + ει = ᾱ, ha az ει nem eredeti (l. 9. §. 2. jegyz.), hanem ε + ε vagy ε prótónyújtásának eredménye, tehát: $\tau\iota\mu\acute{\alpha}\epsilon\iota\nu\ (<\ \tau\iota\mu\acute{\alpha}\epsilon\epsilon\nu\) > \tau\iota\mu\acute{\alpha}\nu$. O + nem eredeti ει > ου: $\delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\iota\epsilon\iota\nu\ > \delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\omega\nu$ (l. 87. §. 2. jz.).

Nem vonatnak össze εο, εου, εω, εοι, εα, εη, εη, ha az ε mögött ϝ volt, mely kiesett, tehát: $\delta\acute{\epsilon}\omega\ \beta\alpha\sigma\iota\lambda\acute{\epsilon}\alpha\ \acute{\epsilon}\nu\acute{\nu}\acute{\epsilon}\alpha\ \eta\delta\acute{\epsilon}\omega\varsigma$. (l. 30. §. 2. d.).

22. §. **Hangsúly.** Az összevonásból keletkezett szótag csak akkor hangsúlyos, ha az összevont hangzók egyike hangsúlyos volt. Lesz pedig

hajtott, ha a hangzók elseje volt hangsúlyos; $\tau\iota\mu\acute{\alpha}\omega = \tau\iota\mu\omega$ (l. 14. §. 2.),

éles, ha a hangzók másodikán volt a hangsúly; τιμαέτω = τιμάτω.

23. §. HIATUS

Valahányszor magánhangzón végződő szóra magánhangzón kezdődő következik, **hiatus** (hio, -are; hangrés) támad, melynek a görög részint a szók elhelyezésével, részint *elisio* (hangkivetés), *krasis* (hangvegyülés) vagy mozgó végmássalhangzók (l. 33. §.) segítségével szerette elejét venni.

1. Az **elisio** (elido, -ere) a szó rövid véghangzójának elhagyása rákövetkező magánhangzó előtt. Jele az *apostrophos* ' (l. 11. §. 1.), melyet azonban a szóösszetételeknél nem szokás kiírni. Végző magánhangzójukat elvesztik főképp:

a) a praepositíók, kivéve *περί* és *πρό*. Így mondjuk

ezek ἐπὶ αὐτῶ ἀπὸ ἐμοῦ διὰ ἐμέ παρὰ ἔχω ὑπὸ ἄγω helyett:
ἐπ' αὐτῶ ἀπ' ἐμοῦ δι' ἐμέ παρῆχω ὑπάγω

de *περί* és *πρό*-nál: *περὶ αὐτόν, περιέχω* – *πρὸ αὐτοῦ, προέχω*;

b) sok kötőszó (sohasem ὅτι, hogy) és határozószó; így tehát ezekből:
ἀλλὰ ἐγώ οὐδὲ ἦλθεν ἦν δὲ ἐγώ ἅμα αὐτῶ
lesz: ἀλλ' ἐγώ οὐδ' ἦλθεν ἦν δ' ἐγώ ἅμ' αὐτῶ.

Sohasem marad el az *ῶ*, sem az egytagú szókban az *ἅ, ἰ, ο*.

Hangsúly tekintetében megjegyzendő, hogy azt

a) tompahangú szók (l. 14. §. 3.) mindig megtartják:

ταῦτα ἔχω = ταῦτ' ἔχω;

b) végéles praepositíók s kötőszók mindig elvesztik:

ἐπ' ἐμοί, ἀλλ' ἐγώ,

c) más végélesek a megelőző szótagra vetik:

χρηστὰ ἦθη = χρήστ' ἦθη.

2. A **krasis** valamely szó végző magánhangzójának összevonása a következő szó kezdő magánhangzójával többnyire a 21. §. szabályai szerint. Jele a *koronis*: ' (l. 11. §. 1.), mely az összevont hangzó fölé íratik, ha nincs rajta erős hehezet; így: τὸ ἐμόν = τοῦμόν, de ὁ ἐμός = οὔμός.

A krasisnál az első szónak az *ékezete*, a másodiknak a *hehezete* vész el. A keletkezett új hangzó pedig csak akkor kap aláírt iótát, ha az *ι* az összevonandók *másodikában* volt; tehát: ἐγὼ οἶμαι = ἐγῶμαι; de καὶ ἄν = κᾶν.

A krasis leginkább a következő esetekben fordul elő:

- a) a névelőnél: αὐτός τούνομα τᾶγαθὰ ὠνθρωπε
ezekből: ὁ αὐτός τὸ ὄνομα τὰ ἀγαθὰ ὦ ἄνθρωπε
- b) a relativumnál: ἄν ἄγώ οὐφόρει
ezekből: ἄ ἄν ἄ ἐγώ ὃ ἐφόρει
- c) καὶ és πρό-nál: κᾶγώ κᾶν κᾶτα προὔβαλον
ezekből: καὶ ἐγώ καὶ ἐν καὶ εἶτα προέβαλον.

Hangsúly. Az első szó hangsúlya elvész, a másodiké megmarad. Így: τὸ ἔργον = τοῦργον, ὦ ἄναξ = ὦναξ 14. §. 4. szerint.

24. §. HANGMÁSULÁS (ABLAUT, APOPHONIA)

1. A görögben és más nyelvekben (latin, német, angol stb.) gyakran tapasztalhatjuk, hogy a tő magánhangzói az etymologiaiailag összetartozó szavakban más és más alakban fordulnak elő. Vö. német: binden, band, gebunden; Berg: Burg; Geld: Gold; Gulden; latin: tego: toga; fero: fūr; scalpo: sculpo.

Jegyzet. Etymologiaiailag (ἢ ἐτυμολογία [< ἔτυμος = igaz(i) + λόγος = szó] tehát: a szó igazi eredetének és jelentésének tana) összefüggő szavak azok, amelyek egy közös alapszóból (ἔτυμον) származnak.

E jelenséget **hangmásulásnak**, német terminussal Ablautnak nevezzük. A hangmásulásnak igen fontos szerepe van a szóképzésben általában, és az igeragozásban különösen, amennyiben itt főleg az ún. erős alakok (erős aoristos és perfectum) képzésénél találkozunk vele (l. 99–102. §§., 107–108. §§., 112–116. §§., 119. §.).

2. A hangmásulásnak két faja van:

a) **qualitativ** másulással van dolgunk, mikor ε és α, ill. η és ᾱ az o ill. ω-val váltakozik: φέρω ~ φόρος; βάλλω ~ βολή; ῥήγνυμι ~ ἔρρωγα.

b) a **quantitativ** másulás a magánhangzók időmennyiségének megváltozásában áll. Itt három fok lehetséges:

α) az **erős** (vagy teljes) fok, amelyben a tőhangzó 1) vagy α , η, ω $\bar{\iota}$, \bar{u} , 2) vagy α, ε, ο, 3) vagy ει, ευ;

β) a **gyenge** fok (vagy Ø fok), melyben 1) az α) 1) alatt említett α , η, ω tőhangzó α, ε, ο-ná rövidül, 2) az α) 2) alatti α, ε, ο teljesen eltűnik, és 3) az α) 3) alatti ει, ευ diphth.-ból $\bar{\iota}$, \bar{u} lesz;

γ) a **nyújtott** fok, melyben az erős fokú α, ε, ο-ból (l. α) 2) alatt) η, α , ω lesz. Példák:

Erős fok		Gyenge, ill. Ø fok	Nyújtott fok
ε hangzóval	ο hangzóval		
ὀγγυμι	——	ἐρράγην	ἔρωγα
ἴστημι	——	στατός	——
τίθημι	——	θετός	——
δίδωμι	——	δοτός	——
ἐγενόμην	γέγονα	γι-γν-όμαι	——
φέρω	φορτίον	δί-φρ-ος	φώρ
φίλε (vocat.)	φίλος (nomin.)	——	——
λείπω	λέλοιπα	λιπεῖν	——
εἰδώς	οἶδα	ἴσμεν	——
φεύγω	——	ἔφυγον	——

c) Quantitativ és qualitativ hangmásulás együtt is előfordul, pl.: τρέπω ~ τρωπάω; ἄγω ~ ἀγωγή; φέρω ~ φώρ.

Jegyzet. 1. Jegyezzük meg a következő hangmásulásokat:

καλέω ~ κλητός τέμνω ~ τέτμηκα
 βάλλω ~ βλητός θνητός ~ ἀπέθανον ~ θάνατος
 κάμνω ~ κέκμηκα πάσχω ~ πενθ-, *ρητ^h- > παθ-, πονθ-

2. A quantitativ hangmásulás az egyes nyelvtani kategóriákban:

a) *Erős fokot* tüntetnek fel pl.: az athematikus igetövek az act. indicat. egyes számában: δείκ-νῶ-μι, τί-θη-μι, ἴ-στη-μι, δί-δω-μι; a thematikus igetövek közül sok a praes. impf., a σ-fut. és σ-aoristosban: λείπω, σήπω, φεύγω: λείψω, stb.; az -εσ-

tönű semleges szók, valamint az -ερ- és -εν- tövek nagy része az esetrag előtti szótagban: γένος, ἔτος, πατέρα, ποιμένας.

b) *Nyújtást* mutatnak: az -ερ-, -εσ-, -εν- tönű nevek egy része a sing. nom.-ban: πατήρ, ποιμήν, ἀληθής, δωτώρ; az -ον-, -οντ- tövek szintén a sing. nom.-ban: δαίμων, γέρων, φέρων.

c) *Gyenge ill. Ø fokot* mutatnak: az athematikus igék az act. indicat. plur.-ban és az egész mediumban: τί-θε-μεν, τίθεμαι, δίδομεν; sok -ε- tőhangzós ige a perfectumban, pl.: ἔσταλακα ἔσταλμαι ~ στέλλω; ἐκλάπην ~ κλέπτω; ἐδάραην ~ δέρω (l. 25. §.); a kötőhangzós erős aoristos töve: ἔλιπον ~ λείπω, ἔφυγον ~ φεύγω, ἔλαβον ~ λήψομαι, stb.

25. §. NASALISOK ÉS LIQUIDÁK MINT MAGÁNHANGZÓK

Gyakran előfordul, hogy nasalis vagy liquida előtt egy rövid magánhangzó kiesik, vagy nasalis járul mássalhangzóhoz. Plynkor az illető nasalis ill. liquida lesz a szótagalkotó hang. Jelölésére az illető betűk alá írt kis kör szolgál, tehát: η̣, μ̣, ρ̣, λ̣.

Példák:

Erős fok		Gyenge, ill. Ø fok	Nyújtott fok
ε hangzóval	o hangzóval		
δέρομαι	δέδορα	δρακεῖν < *ḍṛkehen	—
πατέρες	—	πατράσι < *paṭrsi	πατήρ, εὐπάτωρ
φέρω	φόρος	φαρέτρα < *p̣ḥṛ-etra	φῶρ
στέλλω	στολή	ἔσταλακα < *e-sṭḷ-k-ṃ	—
κλέπτω	κλοπή	ἐκλάπην < *e-kḷp̣-ē-ṃ	κλώψ
τείνω < *tenjō	τόνος	τατός < *ṭṇṭós	—
—	—	πόδα < *poḍṃ	—
—	—	ἐπαίδευσσα < *epawidewsṃ	—

Vagyis: η̣ > α, μ̣ > α, ρ̣ > αρ vagy ρα, λ̣ > αλ vagy λα.

Jegyzet. A latinban: η̣ > en: nomen < *nōṃṇ; μ̣ > em: pedem < *peḍṃ; ρ̣ > or: cordis < *ḳrḍ-es; λ̣ > ol: mollis < *ṃlḍ-wī. A német így ír: Atem, holen, Gesindel, Vater stb., de így mondja ki e szavakat: Atṃ, hoḷ, G(e)sindḷ, Fátá stb. A szótagalkotó nasalisok és liquidák, valamint a hangmásulás idg. eredetűek, és valószínűleg a hangsúly változásában gyökereznek.

B) Mássalhangzók változásai

26. §. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

1. A görög (éppúgy, mint a latin vagy magyar) nyelvben a könnyebb kiejtés megkívánja a mássalhangzók találkozásából eredő nehézkes és fáradságos kiejtés elkerülését. A szó belsejében összekerülő mássalhangzók tehát sokszor nem állhatnak meg egész változatlanul egymás mellett, hanem bizonyos törvények szerint átalakulnak. **Ez átalakulásban a második mássalhangzó többnyire változatlan marad, az első pedig ehhez alkalmazkodik.**

A jelenség oka az, hogy a beszélő nyelve már előre készül a következő hang kiejtésére, és ennek artikulációja befolyásolja a megelőző hangét. Különben is minden szótagban a kezdő mássalhangzó a legfontosabb, mely nincs annyi változásnak alávetve, mint más consonans a szóban.

2. Csakis az $\epsilon\kappa$ praepositio κ -ja az, mely az összetételekben mindig változatlan marad, bármiféle mássalhangzó előtt: $\epsilon\kappa$ -δρομή, $\epsilon\kappa$ -θεσις, $\epsilon\kappa$ -μετρέω, $\epsilon\kappa$ -στασις.

3. A mássalhangzók változásának háromféle módja van; úm. a) *assimilatio* hasonulás, b) *dissimilatio* elváltozás, c) *ejectio* kivetés.

Jegyzet. A változások ismerete a helyesírás szempontjából nagyon fontos, mert a görög a magyarral ellentétben nem az etymológián alapuló helyesírást követi, hanem az ún. fonétikus helyesírást alkalmazza, tehát úgy ír, ahogy kiejti a szót.

ASSIMILATIO

27. §. A K- és P-hangok és a ν változásai

1. A T-hangok (τ , δ , θ) a K- és P-hangok (κ , γ , χ – π , β , φ) közül *csakis a velük egyenlő fokúakat* (l. 13. §. 1.) tűrik meg maguk előtt; ennél fogva csak ezek a csoportok: $\kappa\tau$, $\pi\tau$ – $\gamma\delta$, $\beta\delta$ – $\chi\theta$, $\varphi\theta$ lehetségesek; vagyis: kemény előtt csak kemény, lágy előtt csak lágy, hehezetes előtt csak hehezetes állhat. Tehát ezekből:

λεγ-τος γραφ-τος ὀκ-δοος κρυφ-δην πλεκ-θηναι βλαβ-θηναι
lesz: λεκτός γραπτός ὄγδοος κρύβδην πλεχθῆναι βλαφθῆναι.

Analogiák. Így lett a latinban: lectus, scriptus ezekből: *legtos, *skribtos. A magyarban is: ad-tam, dob-tam, szív-telen, boldog-talan, szök-dös stb. a kiejtésben egészen: attam, doptam, szífte-len, boldoktalan, szögdös gyanánt hangzanak a T-hang módosító hatása következtében.

2. Σ előtt K-hangból κ (κσ = ξ), P-hangból π (πσ = ψ) lesz;
ezekből: ἄγ-σω δεχ-σομαι τριβ-σω γραφ-σω
lesz: ἄξω δέξομαι τρίψω γράψω.

A latinban is: rexi (reg-si), traxi (trag^h-si), scripsi (scrib-si) stb.

3. T-hang + σ-ból α) mássalhangzó után és a szó végén σσ, majd σ lesz, β) magánhangzó után az attikai színén σσ > σ-t tüntet fel.

α) gigant-si eper^h-sa nukt-si p^heront-si (plur. dat.)
γίγασι ἔπερσα νυξί φέρουσι
β) dat-sast^hai pod-si
δάσσασθαι ποσί.

4. M előtt a K-hangból γ, a P-hangból pedig μ lesz. Ezekből:
διωκ-μος δεδεχ-μαι κοπ-μα ληβ-μα γραφ-μα
lesz: διωγμός δέδεγμαι κόμμα λῆμμα γράμμα

Vö. segmentum (sec-o), summoveo (sub-), summus (sup-er) stb.

5. ν a K-hang előtt orrhangú γ-vá, a P-hang előtt μ-vé lesz:
συν-καλω ἐν-γραφω συν-χεω ἐν-βαλλω συν-φωνια
συγκαλῶ ἐγγράφω συγγέω ἐμβάλλω συμφωνια

a többi folyékonyhoz (λ, μ, ρ) pedig teljesen hasonul; e szerint tehát

ἐν-λειψις ἐν-μενω συν-λεγω συν-μετρια συν-ρεω-ból
ἔλλειψις ἐμμένω συλλέγω συμμετρια συρόρέω lesz;

Csak az ἐν praepositio ν-je nem változik a ρ előtt: ἐν-ρίπτω bedobok.

Analogiák. A latinban imperitus, imbuo, rumpo (ru-n-po, rup-i), immineo, corruo (con-ruo), colligo (con-legő) stb. – A magyarban: azomban, különben, reméllem (reménylem) stb.

6. A **hehezetesítés** (aspiratio). A kemény némahang (π, κ, τ) mind összetételben, mind szó végén, ha utána erős hehezetű magánhangzó következik, ennek hatása folytán hehezetessé válik. Tehát

ezekből:	ἐπ' ὀδός	κατ' ἔδρα	οὐκ οὖτος	ἄπ' οὖ
lesz:	ἔφοδος	καθέδρα	οὐχ οὔτος	ἄφ' οὔ.

7. A szó elején álló ρ **megkettőztetik**, valahányszor akár a képzésben (pl. az augmentatiónál), akár az összetételben rövid magánhangzó kerül eléje. Így lesz tehát ezekből:

ῥήγνυμι	δια-ρήγνυμι	ἐπι-ρώννυμι	ῥέω	ἄπο-ρέω
ἔρρηξα	διὰρρήγνυμι	ἐπιρρώννυμι	ἔρρεον	ἄπορρέω.

Ennek oka az, hogy a szót kezdő ῥ előtt rendszeresen valamely fűvő mássalhangzó (w vagy s) veszett el, melynek maradványa a ρ-nak erős hehezete. Ez tehát voltaképpen nem is ῥ-kettőztetés, hanem vagy ɸ vagy σ hasonulása a ρ-hoz és ἔρρηξα < *e-wrēksa, ἄπορρέω < *apo-sreō.

28. §. A j okozta hangváltozások

A görög és a rokon nyelvek adatai révén sok esetben kikövetkeztethető egy – az attikai nyelvjárásban már nem meglévő – j hang korábbi megléte. Ez a félhangzó j a megelőző mássalhangzóval új hangokat, hangcsoportokat alkot. A legfontosabb szabályok a következők:

1. Zöngétlen K-hang (κ és χ) + j-ből ττ (ión és koiné σσ) válik. Így tehát

ezekből:	*p ^h ulak-jō	*t ^h ak ^h -jōn	*glōk ^h -ja
lesz:	φυλάττω	θάττων	γλωττα.

2. A t + j és t^h + j-ből σ vagy szintén ττ (ión és koiné σσ) lesz; így lett

ezekből: *met^h-jos *plat^h-jō *melit-ja *korut^h-jō
 μέσος πλάττω μέλιττα κορούσσω

Jegyzet. Mássalhangzó után a tj-ből mindig csak egyszerű σ lesz, mely előtt a ν (l. 30. §. 1. a. szerint) pótlónyújtással (l. 20. §. 1.) kimarad. Így lesz tehát

ezekből: *pant-ja *lut^hent-ja *legont-ja
 először: παν-σα λυθεν-σα *λεγον-σα
 azután: πᾶσα λυθεισα λέγουσα.

Analógia. A tj-nek ehhez hasonló módosulásával a magyarban is találkozunk, ahol pl. eredeti lát-j, szeret-j alakokból: láss, szeress lesz.

3. a) A δ és γ az utána következő j-vel ζ-vá lesz; tehát:

*elpid-jō *hed-jomai *krag-jō *rid-ja *t_ῥ-ped-ja
 lesz: ἐλπίζω ἔζομαι κράζω ῥίζα τράπεζα.

Analógia. A magyarban is a felszólító módnak j ragja megelőző t-vel rendszeren cs hangba megy át; így lesz ront-j, tanít-j-ből: ronts, taníts.

3. b) p + j-ből πτ lesz:

*tup-jō *kop-jō
 τύπτω κόπτω.

4. A j megelőző λ-hoz hasonul; tehát l + j > λλ. Így lesz

*mal-jon (melius) *aljos (alius) *hal-jo-mai (salio)
 μᾶλλον ἄλλος ἄλλομαι

Analógia. A magyarban is szeret a j a megelőző mássalhangzóhoz hasonulni; ezekben: aty-ja, any-ja, hagy-ja stb. mindig kettős ty, ny, gy hallatszik; Zalában pedig ezeket: gondol-ja, talál-ja stb. mindig így ejtik: gondolla, találla.

5. A ν vagy ρ után álló j ezek elé megy mint ι (epenthesis), s a hangzóval kettős vagy hosszú magánhangzót (ī, ō) alkot. Így lesz

melan-ja p^han-jō mor-ja p^ht^her-jō krin-jō amun-jō-ból
 μέλαινα φαίνω μοῖρα φθείρω κρίνω ἀμύνω.

Itt tehát a j hatása a hangnyújtásban jelentkezik. Ez azonban, főleg az igékben, pótlónyújtásból (l. 20. §. 1.) is származhatott; a **lesbosi** szójárásban ugyanis a ν, ρ végű igeövekhez járuló j hasonul; az attikaiak a hosszú mássalhangzót egyszerűsítették, de a helyzeti hosszúságot természetivel pótolták. Így lett

eredeti	kten-jō	p ^h t ^h er-jō	krin-jō	amun-jō-ból
lesbosi	κτένω	φθέρω	κρίνω	ἀμύνω, illetve
attikai	κτείνω	φθείρω	κρίνω	ἀμύνω.

29. §. Dissimilatio

Az assimilatio ellentéte a *dissimilatio*, *elhasonulás*, amikor két egymásra következő hasonló vagy egyforma hang közül változik el az egyik. Az elhasonulás oka annak a nehézkességnek az elkerülésében rejlik, melyet a két hangzónak egymás után való kiejtése hoz létre, pl. ἐπείθην > ἐπέισθην.

A leggyakoribb esetek a következők:

1. A T-hang, valahányszor más T-hang elé kerül, σ-ra változik. Tehát ezekből:

	ἀνυτ-τος	ἄδ-τεον	ἦδ-θην	πειθ-θηναί
lesz:	ἀνυστός	ἄστέον	ἦσθην	πεισθηναί.

2. τ-ből σ lesz akkor is, ha hangsúlytalan vagy szóvégi ι előtt áll:

δοτις	πλουτιος (~ πλοῦτος)	δεικνυτι	φεροντι
δόσις	πλούσιος	δείκνυσι	φέρουσι.

3. A dissimilatio egy faja az, midőn a néma + folyékony hangzócsoporton kezdődő ige a reduplicatio alkalmával csak az első mássalhangzót ismétlik meg: γράφω ~ γέγραφα, κράζω ~ κέκραγα, πράττω ~ πέπραγα (l. 80. §. 1, kivétel 109. §. 1).

4. A dissimilatio jelenségével állunk szemben akkor is, midőn két egyenlő consonans közül, melyeket egy-két szótag elválaszt egymástól, az egyik elváltozik, vagy éppen ki is esik.

κεφαλαλγια	ἀλαλαεος	φρατρια
κεφαλαργία	ἀργαλέος	φατρία.

Vö. lat. *exemplaris* < **exemplalis*; *caeruleus* < **caeluleus* (~ *caelum*).

5. Ha két egyforma hehezetes mássalhangzó kerül össze, a görög az első helyébe mindig a neki megfelelő keményet szokta tenni; tehát Βάκχος, Σαπφώ, Ἀτθίς (ezek helyett: Βακχος, Σαφφω, Ἀθθίς). Ezt teszi akkor is, ha egy szóban két közvetlenül egymás mellett álló szótag kezdődne ugyanazzal a hehezetes mássalhangzóval (Graßmann-törvény); így

a) az igék imperf.- és perfectum-reduplicációjában; tehát ezek helyett: **χε-χωρηκα* **φε-φευγα* **θε-θυκα* **θι-θημι*
mondjuk: *κεχωρηκα* *πέφευγα* *τέθυκα* *τίθημι*;

b) szintígy a *τίθημι* és *θύω* igéknek passiv aoristosában, ahol
**ἐ-θε-θην* **ἐ-θυ-θην* helyett
lesz: *ἐτέθην* *ἐτύθην*

c) ez okból még az erős hehezet is meggyöngült ebben: *ἔχω* (e h. **ἔχω*); de már a fut. *ἔξω*.

6. A passiv gyenge aoristos imperativusában viszont a *második* hehezetes lesz keménnyé, minthogy az első az alaknak jellemzője;

így: **σωθη-θι* **παιδευθη-θι* **λυθη-θι* helyett
lesz: *σώθη-τι* *παιδεύθη-τι* *λύθη-τι*.

7. Néhány, eredetileg *t^h*-val kezdődő és hehezetes mássalhangzóra végződő gyök esetén szintén megfigyelhető a hehezet dissimilatiója.

gyök	praes.		fut.	pass. aor.
<i>t^hap^h-</i>	<i>θάπτω</i>	(<i>temetek</i>),	<i>θάψω</i> ,	<i>ἐ-τάφ-ην</i>
<i>t^hrep^h-</i>	<i>τρέπω</i>	(<i>táplálok</i>),	<i>θρέψω</i> ,	<i>ἐ-τράφ-ην</i>
gyök nom.				
<i>t^hrik^h-</i>	<i>θρίξ</i> (<i>haj</i>),	gen.	<i>τριχ-ός</i> , többes dat.	<i>θριξίν</i>
<i>t^hak^h-</i>	<i>ταχύς</i> (<i>gyors</i>),	középfok	<i>θάττων</i> (* <i>t^hak^h-jōn</i> -ból; vö. 64. §.).	

30. §. EJECTIO

Bizonyos mássalhangzócsoportokban egy vagy két consonans kiesik, és így szűnik meg a kiejtésbeli nehézség. A mássalhangzó(k) kiesése 1) pótlónyújtással jár (l. 20. §. 1.), de 2) sokszor semmi nyomot sem hagy maga után.

1. a) a -νσ- (-νς) csoportban – melyben a σ keletkezhet ti- és tj-ből is – kiesik a ν:

τονς	θεονς	ιχθονς	πανσα	λεγοντι
τούς	θεούς	ιχθῶς	πᾶσα	λέγουσι.

Jegyzet. Az ἐν praeverbium ν-je a σ előtt megmarad: ἐν-σεῖω, ἐν-στέλλω. – A σύν ν-je egyszerű σ-hoz hasonul, tehát: συσσίτιον (< συν + σιτιον), de a σ + mássalhangzó vagy ζ előtt elvész, tehát: σύ-στημα, συ-ζάω.

b) a -νσ-, -μσ-, -λσ-, -ρσ-, -σμ-, -σν- csoportban kiesik a σ:

ἐκτενσα ἐφανσα ἐνεμσα ἐστελσα ἔδερσα ἐσμι σελασνα
ἔκτεινα ἔφηνα ἔνειμα ἔστειλα ἔδειρα εἰμί σελένη.

c) a ν + τ hangcsoportban σ előtt a τ hang a σ-hoz hasonul, σσ-ból σ lesz, mely előtt a ν kiesik:

γίγαντς	γίγαντσι	λυθεντς	παντς	πενθοσμαι	ἐσπενδσα
γίγᾱς	γίγᾱσι	λυθείς	πᾱς	πείσομαι	ἔσπεισα.

d) ε, ι, υ + nj, rj csoportban a nj, rj-ből keletkezett νν, ρρ pótlónyújtással megrövidül (az egyik ν ill. ρ „kiesik”):

*ktenjō	*klinjō	*olop ^h urjō
κτείνω	κλίνω	ὀλοφύρω

2. a) τ hang a σ és a perfectum κ-ja előtt kiesik:

νυκτ-ς	πατριδ-ς	κορυθ-σι	πεπειθ-κα
νύξ	πατρίς	κόρυσι	πέπεικα.

Analogiák. A latinban dens (dent-s), lapis (lapid-s), clausi (claud-si).

b) a τ hang consonans + σ közt is kiesik:

νυκτ-σι	ἐπερθσα
νυξί	ἔπερσα.

c) a σ kiesik

α) két magánhangzó között (a két sonans összevonatik):

Μουσα-σων γενε-σα παιδευε-σαι παιδευε-σο φανε-σω
Μουσῶν γένη παιδεύη παιδεύου φανῶ.

β) a szó elején magánhangzó előtt: *(s)t-i-stā-mi > ἴστημι;
ἔχω, ἔσχον ~ σχήσω; ἔπομαι ~ sequor; ἔπτα ~ lat. septem; ἡμι-
~ lat. semi; ὄς ~ lat. sus.

Jegyzet. A s ez esetekben először «h»-vá lesz, mely a szó belsejében eltűnik, a szó elején mint spiritus asper megmarad. (l. 10. §. 1.). Ahol a görög mégis szókezdő vagy két hangzó közt álló σ-t mutat, az mindig másodlagos. A σ-aoristosban és futurumban pl., ahol az actio jele (l. 88. §.), megmarad a más-salhangzós tövek hatása alatt (analogia), ahol jelenléte jogosult (l. 19. §. végén). Erős hehezet lett sokszor a w-ből és a j-ből is: ἔσπερος ~ lat. vesper; ἦπαρ ~ lat. iecur.

γ) más σ előtt:

γενεσσι ἐτελεσσα *pod-si > ποσσι
γένεσι ἐτέλεσσα ποσί.

d) A j és a w hangsúlytalan szótagokban, magánhangzók között kiesik. Ily módon származott

eredeti: εἰ ἄν πολειες	ἦχοιος	βασιλῆος	γλυκευος	πλευω-βόλ
először: ἐάν πόλεις	ἦχόιος	βασιλῆφος	γλυκέφος	πλέφω,
vége: ἐάν πόλεις	ἦχοῦς	βασιλέως	γλυκέος	πλέω
(l. 56. §.)	(l. 58. §.)	(l. 22.3.; 57. §§.)	(l. 56. §.)	(l. 93. §. 5.).

31. §. ANALOGIÁN ALAPULÓ VÁLTOZÁSOK

Az itt felsorolt jelenségek nem általános érvényű törvények, hanem csak egy bizonyos nyelvtani kategórián belül fordulnak elő.

1. T-hang μ előtt σ-vá lesz az igeragozásban (különben pl. πότμος, ἀριθμός stb.):

ἦνυτ-μαι	ἰδ-μεν	πεπειθ-μαι
ἦνυσμαι	ἴσμεν	πέπεισμαι.

A változás a sing. 3. szem. szerinti, ahol a σ jogosult (l. 96. §. 4.).

2. A dentalis orrhang, ν a T-hang előtt nem változik ugyan, így pl. ezekben: ἐντείνω, ἐνδύω, συνδέω, σύνθημα,

de μ előtt, a ν -tönű igék passivum perfectumában, valamint az ezekből származott főnevekben a $\nu\mu$ helyett $\sigma\mu$ található; így lesz tehát

ezekből: πεφαν-μαι φαν-μα μεμιαν-μαι μιαν-μα
πέφασμαι φάσμα μεμίασμαι μίασμα (l. 106. §. 5.).

V. A szavak végződése

Bevezetés

32. §. 1. A görög szó végén a magánhangzók közül bármelyik, de a mássalhangzók közül csakis ν , ρ , ς (ξ , ψ) állhat (emlékszó Νηρεύς). Minden egyéb mássalhangzó a szó végéről vagy elmarad, vagy olyanná változik át, amely a szó végén megállhat. E szerint tehát ezekből:

	*sōmat	*paid	*galakt	*Monsam	*t ^h eom
lesz:	σῶμα	παῖ	γάλα	Μοῦσαν	θεόν.

2. Az οὐκ (non) és ἐκ (ex) csak látszólagos kivételek e szabály alól. Hangsúlytalanok lévén ugyanis (l. 18. §.) az utánuk következő szóval a kiejtésben annyira összeolvadnak, hogy azal jóformán csak egy szót alkotnak, mi által a χ is mintegy a szó belsejében hangzik. És tényleg egybeírva is találkoznak; így: οὐκέτι még nem, ἐκποδών láb alól el.

33. §. Mozgó végmássalhangzók

1. **Mozgó ν** (ν ἐφελκυστικόν). Magánhangzó előtt a hiatus (l. 23. §.) elkerülése végett, úgyszintén írásjelek előtt vagy a mondat végén a görög egy ν -t függeszt több, rövid magánhangzóra végződő szóhoz és szóalakhoz. Ezek a következők:

a) a σῖ végű többes számú dativusok és helyhatározók; ilyenek: πᾶσι(ν) omnibus; φύλαξι(ν) őröknek; Ἀθήνησι(ν) Ath-ban;

b) e két σῖ végű szó: εἴκοσι(ν) húsz; παντάπᾶσι(ν) teljesen;

c) az igék σῖ végű egyes és többes számú 3. személye; pl. δίδωσι(ν) ad; φησί(ν) mond; λέγουσι(ν) mondanak;

d) az ε végű egyes 3. személy: ἐπαίδευε(ν), ἐπαίδευσε(ν), πεπαίδευκε(ν), és ez a 3. személy: ἐστί(ν) van (est).

Például: πᾶσι δίδωσιν, de: πᾶσιν ἔλεγεν; – ἔλεγε τοῦτοις, de: ἔλεγεν αὐτοῖς, εἴκοσι μῆνες, de: εἴκοσιν ἔτη; – λέγουσι τοῦτο, de: λέγουσιν εἷ vagy εἷ λέγουσιν.

2. **Mozgó ζ-ja** van ennek a két szónak: ἐκ (ex) és οὕτω (így); ezeknek alakja magánhangzók előtt mindig ἐξ és οὕτως; ennélfogva: ἐκ πόλεως, de: ἐξ ἀκροπόλεως; szintígy ἐκφέρω, de: ἐξάγω; οὕτω (olykor οὕτως) δοκεῖ, de mindig csak: οὕτως ἔχει.

3. **Mozgó K-hangja** (κ, χ) van az οὐ (non) tagadó szónak, mely tehát *gyenge* hehezetű magánhangzó előtt οὐκ, így: οὐκ αὐτός, οὐκ ἔχω; *erős* hehezetű magánhangzó előtt οὐχ, így: οὐχ οὗτος, οὐχ ἤξει; minden mássalhangzó előtt οὐ, így: οὐ πολύ, οὐ χροή.

Írásjel előtt mindig a hangsúlyos οὐ áll (l. 18. §. 2. b.), még akkor is, ha magánhangzón kezdődő szó következik utána; pl. Ἔδθησε μὲν οὐ, ἔπαισε δέ.

VI. A szótagokról

34. §. Szótagolás

1. Egymás mellett álló magánhangzók, melyek nem alkotnak kettős magánhangzót, külön szótagot képeznek; így: ἐ-ά-ω, ἄ-ε-ί.

2. Magánhangzók között álló egyes mássalhangzó a következő szótaghoz tartozik; tehát: ἔ-χο-μεν, ἐ-φύ-λα-ξα, ὄ-ψε-ται, οὖ-τος.

3. Két vagy több mássalhangzó csak akkor tartozik a következő szótaghoz, *ha azokkal valamely görög szó kezdődik*, vagyis ha a szó elején is könnyen kiejthetők (főleg néma folyékonyal, σ némával); tehát: ὄ-πλον, ἐ-σθής, δε-σμός, κά-μνω, νυ-κτός, ἔ-στροφα, ἐ-σθλός stb. de már: ἄρ-μα, πρᾶγ-μα – ἄν-δρες, Λεῦκ-τρα – ἄγ-γέλ-λω, Βάκ-χος stb.

4. Összetett szókat mindig alkatrészeik szerint kell elválasztani; tehát: συν-έχω, πάρ-ειμι, ἀπ-άγω, προς-φέρω, ὤς-περ stb.

5. A verstanban érvényes eltéréseket lásd Szepessy Tibor: Bevezetés az ógörög verstanba. Budapest 2013, 24–38.

Második rész: Szótan
(Ragozás- és jelentéstan)

I. A fő- és melléknevek ragozása (declinatio)

Bevezetés

35. §. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

1. A görög névszónak (sok tekintetben egyezően a latinnal) van:

a) *három neme*: hím (masculinum), nő (femininum), semleges (neutrum); A semlegesek accusativusa mindig egyenlő a nominativussal; a többesben ezek az esetek α végűek (mint a latinban). Ez az α végződés voltaképp ugyanaz, mint az α -declinatio sing. nominativusában: a görög az egynemű tárgyak összességét nagyobb egységnek tekinti: τὰ φύλλα tehát nem a levelek, hanem a lomb; vö. lat. loci és loca; arma fegyverzet.

A főnevek neme kétféle módon határozható meg; úgymint

α) a *jelentésből*, mely szerint (mint a latinban) általában véve *hímneműek* a férfiak, népek, folyók, szelek és hónapok nevei; *nőneműek* a nők, növények, városok, szigetek és országok nevei, valamint a legtöbb elvont (abstract) főnév; *semlegesek* a kicsinyítő nevek legnagyobbbrészt, habár férfit vagy nőt jelentenek is (mint a németben); továbbá a ragozhatatlanok.

Némely nevek ugyanazon alakban hím- és nőneműek is lehetnek. Ezeket *közös neműeknek* (communia) nevezzük (vö. lat. coniunx férj v. feleség); ilyenek: ὁ θεός isten, ἡ θεός istennő; ὁ παῖς fiú, ἡ παῖς leány; ὁ βοῦς bika, ἡ βοῦς tehén stb.

β) a *tőnek*, vagy az egyesszámú nominativusnak *végződéséből*. Erre nézve a főbb szabályokat l. az egyes névragozásoknál.

A nem eredetileg a szó jelentésével volt összefüggésben; e szerint tehát eredetileg csak hím- és nőnem volt, míg a harmadik genus azt jelentette, hogy az oda tartozó szó sem nem hímnemű, sem nem nőnemű (genus neutrum = ne + utrum). A természetes

nemet aztán később átvitték minden főnévre: minden élettelen tárgy is mint valami élőlény szerepelt.

b) *három száma*: egyes (singularis), többes (pluralis), kettős (dualis).

Egyszámba kerül az egység kifejezése: χίων, ὕδωρ, σίτος, γάλα. Többesszámot használ a görög annak kifejezésére is, hogy valamely egész több kisebb részből áll: ἄλες só; κρέα hús ~ κρέας egy darab hús; ξύλα tüzelőfa ~ ξύλον hasábfa. Viszont gyakori az ún. *singularis generalis*: ὁ Πέρσης a perzsák; ὁ στρατιώτης a katonák; ἡ πέλτη a könnyű fegyveresek; ἡ χεῖρ a legénység. Vö. lat.: *Romanus* sedendo vincit.

A ritkább *kettős számnak* az esetek jelölésére csak két ragja van; ún. az egyik a nom. és acc., a másik a gen. és dat. számára. Ez a kettősszám rendszerint akkor használatos, mikor párosan előforduló dolgokról van szó, mint pl. két kéz, két szem, a kocsiba fogott két ló stb.

c) *négy esete*: nominativus, accusativus, genitivus, dativus.

A *nominativus* (~ lat. nomino, -are), mely az alany esete, casus rectusnak is szokták nevezni szemben a többi esettel, az ún. casus obliqui-vel, azaz: a nom. egyenes viszonyban van az állítmánnyal, míg a többi eset tőle függő.

Az *accusativus* a tárgy esete. Neve eredetileg: αἰτιατική (sc. πτώσις) = τὸ αἰτιατόν az okozott, a cselekvés következményeképp közvetlenül érintett személy vagy dolog; a latin grammatikusok a nevet az αἰτιᾶσθαι vádolni igével hozták összefüggésbe; innen az accusativus (~ accuso, -are) elnevezés.

A *genitivus*, a főnévi jelző és a régi *ablativus* esete, a görög γενική < γένος (sc. πτώσις) rossz latin fordításának köszönheti nevét, mert a helyes elnevezés a casus generalis lenne, minthogy általa a legáltalánosabb viszonyok nyernek kifejezést (genitivus v. genetivus < gigno, -ere, genui e h. generalis).

A *dativus* a részes határozó, sociativus-instrumentalis és locativus kifejezője. A név a dare igéből való, miként a görög δοτική (πτώσις) a διδόναι-ból. Jelenti az ige által kifejezett cselekvés következtében nem közvetlenül érintett személyt vagy dolgot.

A *vocativus*, melyet közönségesen az esetek közé számítanak, voltaképpen nem az. Mint a pusztá megszólítás alakja ugyanis semmiféle mondatbeli viszonyt nem fejez ki, hanem éppen úgy, mint bármely indulatszó, teljesen a mondat szerkesztésen kívül esik. A *vocativus*nak tehát, mint vonatkozás nélküli mondatrésznek, nincs is külön ragja, hanem vagy egyenlő a pusztá tövel, vagy a *nominativus* használatik helyette főleg akkor, ha a tővégi mássalhangzó a végződési szabály szerint (32. §.) a szó végén meg nem állhat. Sokszor, kiváltképpen a költőknél, a *nominativus* áll *vocativus* helyett; így: Ζεῦ πάτερ Ἡέλιός τε ó Zeus atya és Hélios. – Ὡ Κῶρε καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι. Olykor a jelző is *nom.*-ban áll a *voc.* mellett: Φίλος ὦ Μενέλαε. II. 4, 189.

A *vocativus* alakja tehát: az *egyes számban* a hím- és nőneműeknél majd a tövel, majd a *nominativusszal*, a *semlegeseknél* pedig mindig a *nominativusszal* egyenlő; a *többes* és *kettős számban* mind a három nemnek a *vocativusa* = *nominativus* (I. az *egyes declinatióknál*).

2. A ragozásban (névszó- és igeragozásban egyaránt) megkülönböztetendő gyökér, tő, képző és rag.

a) A **gyökér** vagy **gyök** a szó legegyszerűbb, többnyire egyetlen szótagból álló része, mely mindennemű képzésnek alapjául szolgál. Pl. a φερ- gyökérből való a φέρ-ο-(μεν), δι-φρό-(ς), φώρ, φαρ-έτρ-α, φόρ-ο-(ς) stb. alak (I. 24. §. 2.), vagyis a gyökérből névszó és ige egyaránt képezhető, mert semmi olyan ismertető jele nincs, melyről meg lehetne állapítani, vajon ige- vagy névszógyökérről van-e dolgunk.

b) A **tő** képzővel (suffixum) vagy képzőkkel ellátott gyökér (részletesen az *egyes név- és igeragozásoknál*). A **képző** (I. 134–135. §§.) mindig a gyökér mögött van, és egymagában nem fordul elő, mert csak a gyökérral együtt életképes. A ἦδ- gyökérből pl. a következő tövek valók: ἦδ-υ- (ἦδύ(ς)), ἦδ-ο- (ἦδ-ο-(μαι)), ἦδ-όν-η, ἦδ-ον-ι-κό-(ς) stb. Ha a szó töve megegyezik a szó gyökerével, akkor ún. gyökérszavakkal van dolgunk, pl. βοῦ-ς, Ζεῦ-ς, χεῖρ. (Minthogy gyökérszó csak kevés van, azért

a következőkben a régi terminológiának megfelelően és az egyszerűség kedvéért mindenütt csak tőről beszélünk.)

c) A **rag** a mondatbeli viszony kifejezője és vagy a puszta gyökérhez (a gyökérszavaknál), vagy legtöbbször a suffixummal ellátott gyökérhez, tehát a tőhöz járul. (Ragok pl. az a) és b) alatt említett görög szavak zárójelben levő hangjai; l. részletesen az egyes név- és igeragozásoknál.)

3. **Hangsúly.** A nevek hangsúlyozását illetőleg az egész névragozásban a következő általános szabályok érvényesek:

a) Főszabály. **Az ékezet azon a szótagon és abban az alakban, melyen és amilyen alakban az egyes nominativusban állott, változatlanul megmarad mindaddig, míg azt az általános hangsúlyozási szabályok (l. 14. §.) megengedik.** Ha azonban akár a szótagok számának szaporodása, akár pedig a végszótag időmennyiségének megváltozása következtében az ékezet eredeti helyén vagy eredeti alakjában meg nem maradhat, akkor **csak annyira halad a szó vége felé (sohasem előre!) és csak annyira változtatja alakját, amennyire éppen múlhatatlanul szükséges.**

Lássuk e szabály alkalmazását néhány példán: ἄνθρωπος voc. ἄνθρωπε, δῶρον többes δῶρᾶ (a szótagok száma ugyanaz, a végszótag időmennyisége nem változott, az ékezet tehát megmarad); παράδειγμα gen. παραδείγματος (nem: †παράδειγματος, mert negyedéles szó nincs), több. gen. παραδειγμάτων (nem: †παραδείγματων, mert a végszótag megnyúlt); σῶμα több. nom. σώματᾶ (nem pedig: †σώματα, mert harmadhajtott nem lehet), több. gen. σωμάτων (nem: †σώματων, mert a végszótag meghosszabbodott); πολίτης voc. πολίτᾶ (nem: †πόλιτᾶ, mert az ékezet nem mehet előre).

b) A többes οι és αι végződés a hangsúlyozásban rövidnek vétetik; így: ἄνθρωποι – δοῦλοι – θάλατται – Μοῦσαι.

c) Minden gen. és dat. végszótagja, ha hosszú és hangsúlyos, vagyis ha a nominativusban rajta volt az ékezet, hajtott ékezetű; a nom. és acc. végszótagja ilyenkor éles, s csak összevonás esetén lehet hajtott ékezetű; l. 40. §. táblázat στρατιᾶ ragozását.

FELOSZTÁS

36. §. A fő végső hangzója szerint két fő névragozás van, úm.:

a) a magánhangzós névragozás, mely magában foglalja a valódi magánhangzós (o, ᾶ, ᾷ és néhány ω) végű töveket (l. 38–46. §§.);

b) a mássalhangzós névragozás, mely magában foglalja a mássalhangzón és félhangzón (ι, υ) végződő töveket (l. 47–58. §§.).

NÉVELŐ (ARTICULUS)

37. §. A görög nyelvnek határozott névelője is van: ὁ (der), ἡ (die), τό (das). Ragozása a következő:

Eset	Egyes szám			Többes szám			Kettős
nem	h.	n.	s.	h.	n.	s.	h.=n.=s.
N.	ὁ	ἡ	τό	οἱ	αἱ	τά	τώ
A.	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά	τώ
G.	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν	τοῖν
D.	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς	τοῖν

Jegyzet. A névelőnek vocativusa nincsen; a főnevek vocativusa előtt mind a három számban ὃ indulatszó szokott állani.

A határozott névelő eredetileg mutató névmás volt (l. 72. §.), mint a magyar névelő is. (Vö. a németben is; továbbá francia «le, la», olasz «il, lo, la» a latin «ille, illa, illud»-ból.)

Mint névelő a ὁ, ἡ, τό kétféle jelentésű; lehet ugyanis:

a) *egyéni*, mikor vmely határozott, vagy már ismert tárgyat emel ki; így: Ὁ σοφός ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν a maga vagyonát. Τῶν ἑπτὰ σοφώτατος ἦν Σόλων ama *bizonyos* hét bölcs közt...

b) *faji*, mikor is az egynemű tárgyak egész fáját jelöli (a = minden): Ὁ σοφός az előbbi példában minden bölcs; mindaz, aki... Különböztessd tehát:

ἄλλοι mások (alii) és οἱ ἄλλοι a többiek (ceteri)
πολλοί sokan οἱ πολλοί a nagy tömeg.

A névelőnek főnevesítő hatása van (a magyarban is), s általa minden szófaj, sőt az egész mondat is főnévi fogalomává válik; így: οἱ πλούσιοι a gazdagok, τὸ λέγειν a szónoklás, οἱ πάλαι a régiek (emberek), τὰ πάλαι a régi dolgok, οἱ ἐν τῇ πόλει a városbeliek, τὸ «γνώθι σαυτὸν» az önismeret.
A névelő használatát l. 175. §. 2. jz. 1. és 2.

1. Magánhangzós (o és α) névragozás

AZ O-NÉVRAGOZÁS FŐNEVEI

38. §. Az o-tönű nevek többnyire hím- és semleges-, ritkábban nőneműek.

Példák:		ὁ νόμος	ὁ ἄνθρωπος	ἡ ὁδός	τὸ δῶρον
Tövek:		νομο- törvény	ἄνθρωπο- ember	ὁδο- út	δωρο- ajándék
Egyes	N.	ὁ νόμος	ἄνθρωπος	ἡ ὁδός	τὸ δῶρον
	A.	τὸν νόμον	ἄνθρωπον	τὴν ὁδόν	τὸ δῶρον
	G.	τοῦ νόμου	ἀνθρώπου	τῆς ὁδοῦ	τοῦ δώρου
	D.	τῷ νόμῳ	ἀνθρώπῳ	τῇ ὁδῷ	τῷ δώρῳ
Többes	N.	οἱ νόμοι	ἄνθρωποι	αἱ ὁδοί	τὰ δῶρα
	A.	τοὺς νόμους	ἀνθρώπους	τὰς ὁδοὺς	τὰ δῶρα
	G.	τῶν νόμων	ἀνθρώπων	τῶν ὁδῶν	τῶν δώρων
	D.	τοῖς νόμοις	ἀνθρώποις	ταῖς ὁδοῖς	τοῖς δώροις
kentés	N. A.	τῶ νόμῳ	ἀνθρώπῳ	τῷ ὁδῷ	τῷ δώρῳ
	G. D.	τοῖν νόμοιν	ἀνθρώποιν	τοῖν ὁδοῖν	τοῖν δώροιιν

É s z r e v é t e l e k.

1. A hím- és nőneműek ragozása egyenlő; az egyes nom. ragja –ς. A semlegeseké ezekről csak abban tér el, hogy az egyes nom. ragja –ν, < –m (l. 32. §.), a többes nominativus és accusativus végződése pedig –ᾱ. Vö. equu-s (régén equō-s), donu-m (rég.

dono-m), többes nom., acc. donā; ezek pedig: ambo, duo, az elenyészett latin dualisnak maradványai.

2. Különben az esetek a névelő végződéseit tüntetik fel, és a nom., acc., dat., voc. sing. és plur.-ban megegyeznek a latin esetekkel, mert sing. acc. = $\nu < m$ = lat. -m; dat. - ω = lat. - $\bar{o}i > -\bar{o}$; plur. nom. és dat. - ω -ja = lat. - \bar{i} - (később a görögben is i-nek ejtették, l. 7. §.). Megjegyzendő: a) Az egyes genitivus eredeti ragja -sjo: nomo-sjo-ból lett a homérosi νόμοιο, attikai (νόμοο=) νόμου; b) a többes acc. a hím- és nőneműeknél = egyes acc. + ς , tehát νομονς-ból > νόμους (l. 30. §. 1. a.). Vö. hortös, ebből: hortöm-s. c) A plur. gen. ragja = $\omega\nu$.

3. Az egyes vocativus a hím- és nőneműeknél = tő, csakhogy az o helyett (mint a latinban is) ϵ jelenik meg (l. 24. §. 2. a.); így: $\bar{\omega}$ ἄνθρωπε, $\bar{\omega}$ ὀδέ. Jegyezd meg: ὁ ἀδελφός (fitestvér), voc. $\bar{\omega}$ ἀδελφε, előrevont hangszúllyal.

4. A nőneműek közül (l. 35. §. 1. a.) legszokottabbak a következők: ἡ παρθένος hajadon, ἡ ἄμπελος szőlőtő, ἡ νῆσος sziget, ἡ Κόρινθος városnév, ἡ Δῆλος szigetnév, ἡ Αἴγυπτος Egyiptom, ἡ βίβλος könyv, ἡ διάλεκτος szójárás, ἡ ὁδός út, ἡ νόσος betegség, ἡ τάφος árok, ἡ ψῆφος kavics.

Néhány o-tönű név az egyesben hímnemű, a többesben pedig semleges, vagy megfordítva. Ilyen: ὁ σῖτος gabona, többese τὰ σῖτα (v. ö. locus, de loca); továbbá: τὸ στάδιον (gör. hossz mérték, 185 m) többese τὰ στάδια és οἱ στάδιοι.

AZ α -NÉVRAGOZÁS FŐNEVEI

39. §. Általános megjegyzések

1. Az α -névragozáshoz mindazok a nevek tartoznak, melyek töve α -ra végződik. Ez az α az egyes számban gyakran η -ra változik, de a többes és kettős számban mindig megmarad (= lat. a és \bar{e} decl.).

2. Az α -tönű nevek mind hím- vagy nőneműek. Ezeknek ragozása csak az egyes nominativus- és genitivusban különbözik egymástól; ti.

a nőneműek a nom.-ban - $\bar{\alpha}$, - $\bar{\alpha}$, - η (tő), a gen.-ban - $\bar{\alpha}\varsigma$, - $\eta\varsigma$,

a hímneműek a nom.-ban -ᾶς, -ης (ς rag), a gen.-ban -ου végűek. Különbösen a hímnemű és nőneműek ragozása mindenben megegyezik.

40. §. Az α-névragozás nőnemű nevei.

Példák: 1. ἡ οἰκία		ἡ στρατιᾶ	2. ἡ νίκη	3. ἡ Μοῦσα	ἡ θάλαττα
Tövek: οἰκιά- ház		στρατιᾶ- hadsereg	νικᾶ- győzelem	Μοῦσα- múzsza	θαλαττά- tenger
Egyes	N.	ἡ οἰκία	στρατιᾶ	Μοῦσα	θάλαττα
	A.	τὴν οἰκίαν	στρατιάν	Μοῦσαν	θάλατταν
	G.	τῆς οἰκίας	στρατιᾶς	Μούσης	θαλάττης
	D.	τῇ οἰκίᾳ	στρατιᾷ	Μούσῃ	θαλάττῃ
Többes	N.	αἱ οἰκίαι	στρατιαί	Μοῦσαι	θάλατται
	A.	τάς οἰκίας	στρατιάς	Μούσας	θαλάττας
	G.	τῶν οἰκιῶν	στρατιῶν	Μουσῶν	θαλαττῶν
	D.	ταῖς οἰκίαις	στρατιαῖς	Μούσαις	θαλάτταις
Kettős	N. A.	τῷ οἰκίᾳ	στρατιᾶ	Μοῦσᾳ	θαλάττᾳ
	G. D.	τοῖν οἰκίαιν	στρατιαῖν	Μούσαιν	θαλάτταιν

É s z r e v é t e l e k.

1. Az α és η váltakozására nézve a ragozásban megjegyzendő:

a) az egyes nominativus α-ja, ha ε, ι, ρ előzi meg (α purum), az egész ragozáson keresztül megmarad (l. tábl. az 1. alatti példákat);

Ebben is: στοᾶ csarnok, valamint néhány tulajdonnévben, milyenek: Λήδα, Ἀνδρομέδα stb. végig megmarad az α, noha nem purum. Különbösen ahol ᾶ nem ε, ι, ρ, hanem más hang után áll, vagy pótlónyújtás (l. 20. §. 1.), vagy összevonás (l. 21. §.) útján jött létre.

b) az egyes nom. α-ja minden más esetben az egyes gen.- és dat.-ban η lesz (α impurum). Ez az ᾶ mindig -ja- kapcsolatban keletkezik (l. 28. §. 2., 3., 5.). A ragozás mintájául szolgálnak a táblázaton a 3. szám alatti példák.

c) minden más α-tövű névnek ᾶ-ja már a nom.-ban η-vá lesz, és ez az η az egész egyes számban megmarad (l. tábl. 2. alatt);

d) a végszótag hangzója az egyes nom.- és acc.-ban egyenlő.

2. Az egyes vocativus az α -tövű nőneműeknél = nominativus.

3. Az α időmennyiségét illetőleg megjegyzendők:

a) Az α purum rendszerint hosszú, az α impurum pedig rövid. Egyes eltérésekre már az egyes nom. hangsúlyáról is rá lehet ismerni. Rendesen rövid az α purum a -ja- képzővel alkotott, -ειᾶ, -οιᾶ végű nevekben, mint βασιλειᾶ királyné; ὁμόνοιᾶ egyetértés; μοῖρα (< *morja l. 28. §. 5.). Az α impurum rövidsége kizárólagosan a -ja- képzőből magyarázható, csak hogy a j mássalhangzóval kerülvén össze, többféleképpen változott (l. 28. §.); így: Μοῦσα (< *montja), ῥίζα (< *ridja), λέαινα (< *lewanja), μέλιττα (< *melitja méh), ἥττα (< *hēkja vereség), ἄμιλλα (< *hamilja) stb.

b) Az α időmennyisége az egyes acc.-ban olyan, mint a nom.-ban.

c) Az $\alpha\varsigma$ végződés az egyes gen.-ban és a többes acc.-ban hosszú. Az egyes genitivus eredeti végződése ās, vö. lat.: pater familiās. A többes accusativus mindig = egyes acc. + ς , mely előtt a ν (ered. m l. 32. §.) pótlónyújtással kimarad (l. 30. §. 1. a.); így lett Μούσα ς < *montja-n-s.

d) az α a kettős számú nom.- és acc.-ban mindig hosszú.

4. A **hangsúlyozás** tekintetében az α -tövű főneveknél megjegyzendő: a többes genitivus mindig véghajtott ékezetű: -ῶν. A többes gen. korábbi ragja ugyanis *sōm, melynek s-e (30. §. 2. c. szerint) hangzók közt kiesik, a hangzók pedig összevonatnak: Μουσῶν < *montja+sōm. A latinban az intervocalis s-ből r lett: Musarum. Vö. mos, moris.

Jegyzet. A görög végzéseknek a latinban megfelelnek: sing. nom. -a: terra; acc. -m = görög ν < m: terram; gen. l. 3. c); dat. terrai; Plur. nom.: -ai: terrai; acc.: -as: terrās; gen. l. 4.; dat.: -īs: terris.

41. §. Az α-névragozás hímnemű nevei

Példák: ὁ νεανίας		ὁ πολίτης	ὁ κριτής	ὁ Ἀτρείδης	
Tövek: ν ε ᾱ ν ι ᾱ- ifjú		π ο λ ί τ ᾱ- polgár	κ ρ ι τ ᾱ- bíró	Ἄ τ ρ ε ι δ ᾱ- Atreus fia	
Egyes	N.	ὁ νεανίας	πολίτης	κριτής	Ἀτρείδης
	A.	τὸν νεανίαν	πολίτην	κριτήν	Ἀτρείδην
	G.	τοῦ νεανίου	πολίτου	κριτοῦ	Ἀτρείδου
	D.	τῷ νεανίᾳ	πολίτῃ	κριτῇ	Ἀτρείδῃ
Többes	N.	οἱ νεανίαι	πολίται	κριταί	Ἀτρείδαι
	A.	τούς νεανίας	πολίτας	κριτάς	Ἀτρείδας
	G.	τῶν νεανίων	πολίτων	κριτῶν	Ἀτρείδων
	D.	τοῖς νεανίαις	πολίταις	κριταῖς	Ἀτρείδαις
Kettős	N. A.	τῷ νεανίᾳ	πολίτᾳ	κριτᾷ	Ἀτρείδᾳ
	G. D.	τοῖν νεανίαιν	πολίταιν	κριταῖν	Ἀτρείδαιν

É s z r e v é t e l e k.

1. Az α-tövű hímneműeknek ragozása a nőneműekétől csak két esetben különbözik, úgymint: az egyes nominativusban, melynek ragja –ς, és az egyes genitivusban, melynek végződése a o-tövek analogiájára (l. 38. §.) –ου. Minden egyéb tekintetben a két ragozás egymással teljesen egyenlő. A tó α-ja az egyes nominativusban (s akkor az egész ragozáson is végig) csak akkor marad meg, ha purum (l. 40. §. 1. a); minden egyéb esetben az α-ból η lesz; τὸ Περσᾶ-, nom. Πέρσης. Az α impurum a nőnem jele, itt tehát nem szerepel.

2. Az egyes genitivus eredeti -sjo ragos legrégebb alakját, de már sj nélkül (l. 38. §. 2.), megtaláljuk a homérosi Ἀτρείδαο, Ἄιδαιο genitivusokban. Több dór és sok nem-görög –ης helyett –ας végű tulajdonnév az egyes genitivus –αιο végződését ᾱ-ba vonja össze. Ez az úgyn. **dór genitivus**. Így:

nom.	Εὐρώτας,	᾽Ορόντας,	Σύλλας,	Ἄννιβας
gen.	Εὐρώτᾳ,	᾽Ορόντᾳ,	Σύλλᾳ,	Ἄννιβᾳ.

3. Az egyes vocativus végződése $\bar{\alpha}$ vagy η , aszerint, amint a nominativus $-\bar{\alpha}s$ vagy $-\eta s$ végű; tehát: $\bar{\omega}$ νεανιά, $\bar{\omega}$ Ἀτρείδη. Rövid $\bar{\alpha}$ -ra végződik az egyes vocativus

- a) minden $-\tau\eta s$ végű névnel; tehát: $\bar{\omega}$ πολιτᾶ, $\bar{\omega}$ κριτᾶ;
 de: δεσπότης (úr) előrevont hangsúllyal: $\bar{\omega}$ δέσποτᾶ;
 b) az $-\eta s$ végű népr neveknél, mint: $\bar{\omega}$ Πέρσᾶ, $\bar{\omega}$ Σκύθᾶ.

AZ O- (ÉS Α-) NÉVRAGOZÁS MELLÉKNEVEI

42. §. 1. A legtöbb melléknév töve a hím- és semleges nemben o-ra, a nőnemben pedig α-ra végződik; az egyes nom. végződése tehát: hímnem $-\omicron s$ (lat. $-us$), nőnem $-\bar{\alpha}$, $-\eta$ (lat. $-a$), seml. $-\omicron\nu$ (lat. $-um$). A nőnemben a tő α-ja csak akkor marad meg, ha ρ, ε, ι (subscriptum is!) áll előtte, azaz ha *purum*; különben mindig η-vá lesz; így:

νέος	νέᾱ	νέον	új	θεός	θηή	θεόν	gyors
δικαιος	δικαίᾱ	δίκαιον	jogos	ἀγαθός	ἀγαθή	ἀγαθόν	jó
πατρῶος	πατρῶᾱ	πατρῶον	ősi	μέσος	μέση	μέσον	középső
αισχρός	αισχρά	αισχρόν	rút	χρηστός	χρηστή	χρηστόν	hasznos

Jegyezd meg: ἄθροος, ἄ θ ρ ὀ ᾱ, ἄθροον sűrű.

2. Ragozásuk teljesen az o-, illetőleg az α-tőnvű főneveket követi:

Példák: δικαιος δικαίᾱ δίκαιον				χρηστός χρηστή χρηστόν			
Tövek: δικαιο- δικαίᾱ- δικαιο- igazságos, jogos				χρηστο- χρηστᾶ- χρηστο- hasznos, derék			
Egyes	N.	δικαιος	δικαίᾱ	δίκαιον	χρηστός	χρηστή	χρηστόν
	A.	δίκαιον	δικαίᾱν	δίκαιον	χρηστόν	χρηστῆν	χρηστόν
	G.	δικαίου	δικαίᾱς	δικαίου	χρηστοῦ	χρηστῆς	χρηστοῦ
	D.	δικαίῳ	δικαίᾱ	δικαίῳ	χρηστῶ	χρηστῆ	χρηστῶ
Többes	N.	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαιᾱ	χρηστοί	χρησταί	χρηστᾶ
	A.	δικαίους	δικαίᾱς	δίκαιᾱ	χρηστούς	χρηστᾶς	χρηστᾶ
	G.	δικαίων	δικαίων	δικαίων	χρηστών	χρηστών	χρηστών
	D.	δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις	χρηστοῖς	χρησταῖς	χρηστοῖς
Kéntés	N. A.	δικαίῳ	δικαίᾱ	δικαίῳ	χρηστῶ	χρηστᾶ	χρηστῶ
	G. D.	δικαίοιν	δικαίαιν	δικαίοιν	χρηστοῖν	χρησταῖν	χρηστοῖν

3. **Hangsúly.** A nőnem, amennyire azt az utolsó szótag engedi, hangsúly tekintetében mindig a hímnemet követi; így:

hímnem: δίκαιος több. nom. δίκαιοι több. gen. δικαίων
 nőnem: δικαία több. nom. δίκαιαι több. gen. δικαίων
 (nem †δικαίαι!) (nem †δικαίων!)

4. A melléknevek egyes vocativusa is olyan, mint a főneveké; tehát ὦ δίκαιε, ὦ χρηστέ – ὦ δικαία, ὦ χρηστή.

5. Némely melléknév, főleg az összetettek, a nőnemet nem jelöli külön alakkal; ezeknél –ος a hí-m-és nőnem közös végződése, a semlegeseké –ον. Ilyenek:

βάρβαρος	βάρβαρον	külföldi	ἄπιστος	ἄπιστον	hűtlen
ἡμερος	ἡμερον	szelíd	ἔνδοξος	ἔνδοξον	híres
ἡσυχος	ἡσυχον	csendes	πυρφόρος	πυρφόρον	tüzes.

6. Más melléknevek ismét majd két-, majd meg háromvégződésűek; ilyenek: βέβαιος, (-ᾶ,) -ον szilárd; χρήσιμος, (-η,) -ον hasznos; néha még összetettek is, mint ἄν-άξιος, (-ία,) -ον érdemetlen.

AZ O- ÉS Α-ΝÉVRAGOZÁS ÖSSZEVONT NÉVSZÓI

43. §. Az o-névragozás összevont főnevei

Példák:	ὁ πλοῦς	περίπλους	τὸ ὄστουν
Tövek:	π λ ο - hajózás	körülhajózás	ὀ σ τ ε ο - csont
N.	ὁ πλόος πλοῦς	περίπλους	τὸ ὄστέον ὄστουν
A.	τὸν πλόον πλοῦν	περίπλουον	τὸ ὄστέον ὄστουν
G.	τοῦ πλόου πλοῦ	περίπλου	τοῦ ὄστέου ὄστοῦ
D.	τῷ πλόῳ πλοῶ	περίπλω	τῷ ὄστέῳ ὄστοῶ
N.	οἱ πλόοι πλοῖ	περίπλοι	τὰ ὄστέᾶ ὄστᾶ
A.	τοὺς πλόους πλοῦς	περίπλους	τὰ ὄστέᾶ ὄστᾶ
G.	τῶν πλόων πλῶν	περίπλων	τῶν ὄστέων ὄστῶν
D.	τοῖς πλόοις πλοῖς	περίπλοις	τοῖς ὄστέοις ὄστοις

1. Az εο- és oo-végű tövek ezeket a magánhangzókat mindenütt összevonják, mikor is az εο- és oo-ból ου, a többes seml. εᾱ-ból ᾱ lesz, a hosszú magán- és kettőshangzó pedig az ε-t és o-t magába veszi. Az εᾱ-ból a 21. §. 2. b. szabálya ellen ᾱ lesz, hogy a többes semlegesek jellemző végződése megmaradjon. (A többes semleges ᾱ-jának analogiája!)

2. Hangsúly. Az egyszerű főnevek mindig véghajtott hangsúlyúak, míg az összetetteknel mindig a végelőtti szótag hangsúlyos (l. 22. §.; l. még 45. §. 3.).

44. §. Az α-névragozás összevont főnevei

Az -ᾱᾱ, -εᾱ végű tövek – hímneműek és nőneműek egyaránt – ezeket a hangzókat mindenütt összevonják; ezért az egész ragozáson keresztül véghajtottak (l. 43. §. 2. és 22. §.). Így még: βορέας, att. βορρᾱς (északi szél), βορρᾶν, βορρᾱ (dór gen.), βορρᾱ. Továbbá: Ἀθηνᾱ (tő: Ἀθηνᾱᾱ- Athena istennő), γῆ (tő: γεᾱ- föld).

Példák: Tövek:		ὁ Ἑρμῆς Ἑ ρ μ ε ᾱ- Hermés		ἡ μινᾱ μ ν α α- mina
Egyes	N. A. G. D.	Ἑρμῆς Ἑρμῆν Ἑρμουῶ Ἑρμῆ		μινᾱ μινᾶν μινᾱς μινᾶ
Többes	N. A. G. D.	Ἑρμαῖ Ἑρμαῶς Ἑρμων Ἑρμαῖς	Hermés- szobrok	μιναι μινᾱς μινων μιναις
Kettős	N. A. G. D.	Ἑρμαᾱ Ἑρμαῖν		μινᾱ μιναιῖν

45. §. Az o- (és α-) névragozás összevont melléknevei

Példák: ἄργυρεος, -έα, -εον		ἄπλoός, -όη, -όν		εὔνοος, εὔνοον					
Tövek: ἄργυρεο- -εἶ- -εο- ezüstből való		ἄπλοο-, -οἶ-, -οο- egyszerű		εὔνοο- jóindulatú					
Egyes	N.	ἄργυροῦς	-ᾱ	-οῦν	ἄπλοῦς	-ῆ	-οῦν	εὔνοος	εὔνοον
	A.	ἄργυροῦν	-ᾱν	-οῦν	ἄπλοῦν	-ῆν	-οῦν	εὔνοον	εὔνοον
	G.	ἄργυροῦ	-ᾱς	-οῦ	ἄπλοῦ	-ῆς	-οῦ	εὔνοος	
	D.	ἄργυρῶ	-ᾱ	-ῶ	ἄπλῶ	-ῆ	-ῶ	εὔνω	
Többes	N.	ἄργυροῖ	-αῖ	-ᾱ	ἄπλοῖ	-αῖ	-ᾱ	εὔνοι ε ὕ ν ο α	
	A.	ἄργυροῦς	-ᾱς	-ᾱ	ἄπλοῦς	-ᾱς	-ᾱ	εὔνοος ε ὕ ν ο α	
	G.	ἄργυρῶν	-ῶν	-ῶν	ἄπλῶν	-ῶν	-ῶν	εὔνων	
	D.	ἄργυροῖς	-αῖς	-οῖς	ἄπλοῖς	-αῖς	-οῖς	εὔνοις	

1. A melléknevek közül rendszerint csak ezek vonatnak össze: a) az –εος, -έα, -εον végű anyagot v. szint jelentők: πορφύρεος bíborszínű; b) –πλόος (lat. –plex) végződésű számnévi melléknevek: διπλόος duplex; c) a νοῦς (lelkület) és πλοῦς-szal összetett kétvégződésűek: εὔπλοος. Egyéb –οος végűek (pl. ὄγδοος octavus, ὑπήκοος engedelmes) nem vonatnak össze; de ebből: σῶος, σῶα, σῶον (ép) néhány alak összevonva is előfordul; így

E. N. ὁ, ἡ σῶς, τὸ σῶν; Acc. τὸν, τὴν σῶν, τὸ σῶν

T. « οἶ, αῖ σῶ, τὰ σᾶ; « τοὺς, τὰς σῶς, τὰ σᾶ.

2. A hangzók összevonása teljesen olyan, mint a főneveknél. Az egyes nőnemben εἶ-ből ρ után ᾱ (mert purum!), különben η lesz; tehát: = ἄργυρεᾶ = ἄργυρᾶ; de χρυσεᾶ = χρυσῆ (aranyból való). Egyes eltérések az összevonás általános szabályaitól (l. 21. §. 2.), milyenek pl. ἄπλόη = ἄπλη, χρύσειαι = χρυσαῖ, továbbá: χρύσεια = χρυσᾶ, ἄπλόα = ἄπλᾶ az analogiával magyarázhatók: a görög az összevont alakokban is fel akarja tüntetni a jellegzetes végzódéseket (a nőnemben α, η, αι, a több. seml. α). A νοῦς és πλοῦς összetettjei azonban a többes seml. nom.- és acc.-ban csak összevonatlanul használtak; tehát: εὔνοα, εὔπλοα.

3. A hangsúlyozás is teljesen olyan, mint a főneveknél; eszerint az egyszerűek mindig véghajtottak; így: χρυσοῦς (noha χρύσειος-ból!) stb., az összetettek pedig mindig a végelőtti szóta-

got hangsúlyozzák; így: εὔνω (ebből εὐνώω); sőt εὔνοι, εὐπλοιο (εὔνοιοι, εὐπλοιοι-ból; l. 14. §. 4.). stb. A látszólagos kivételek az analogia útján jöttek létre.

46. §. AZ Ω-VÉGŰ TÖVEK (ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΕΥΡΑΓΟΖΑΣ)

Példák:		ὁ νεώς	ὁ, ἡ ἱλεως	τὸ ἱλεων
Tövek:		ν ε ω- templom	ἱ λ ε ω- kegyes	
Egyes	N.	νεώ-ς	ἱλεω-ς	ἱλεω-ν
	A.	νεώ-ν		ἱλεω-ν
	G.	νεώ		ἱλεω
	D.	νεῶ		ἱλεῶ
Többes	N.	νεῶ	ἱλεω	ἱ λ ε ᾶ
	A.	νεώς	ἱλεως	ἱ λ ε ᾶ
	G.	νεών		ἱλεων
	D.	νεῶς		ἱλεῶς
Kettős	N. A.	νεῶ		ἱλεω
	G. D.	νεῶν		ἱλεων

1. Az attikaiaknál néhány szónak -ηος, -αιος végződéséből metathesis quantitatis útján (l. 20. §. 3.) –εως lett, a szó eredeti hangsúlyának megtartásával.

Így lett eredeti νᾶός (templom), Μενέλᾶος, ἱλαῖος (kegyes) helyett attikai νεώς, Μενέλεως, ἱλεως.

Ezeknek töve tehát ω-végű, mely hangzó az egész ragozásban megmarad (kivéve a melléknevek több. seml. nom. és acc.: τὰ ἱλεᾶ). A ragok közül csak a mássalhangzók (ς, ν) járulnak a tőhöz; a magánhangzókat az ω magába veszi; az ι pedig aláíratik. Az egyes vocativus = nominativus: ᾧ Μενέλεως, ᾧ ἱλεως. Így még: ἡ ἔω (hajnal); acc. τὴν ἔω (ν nélkül l. 59. §.), τῆς ἔω, τῆ ἔω; és tulajdonnevek: Ἄθως, Κέως, Μίνως, Ἀμφιάρεως stb.

2. A hangsúly eredeti helyén mindig változatlanul megmarad, tehát ἱλεως stb. a metathesis quantitatis előtti állapotot tünteti fel (l. 20. §. 3.). Az εω ugyanazon szónak hangsúlyára nézve

csak egy szótagot tesz ugyan, de utána következő simulóra nézve kettőt; tehát: ἰλεώς ἐστιν.

3. Az ide tartozó kevés melléknév csak két végződésű (-εως, -εων); az egyetlen, mely háromvégződésű: πλέως, πλέα, πλέων, plenus, teli; de már ennek összetette csak ó, ἡ ἔμπλεως, τὸ ἔμπλεων teljes.

2. Mássalhangzós névragozás

47. §. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

1. **Felosztás.** A mássalhangzós névragozás magában foglalja
a) a mássalhangzós töveket mind (l. 48–54. §§.); továbbá
b) a félhangzón (ι, υ, l. 55–56. §§.), valamint
c) a kettős magánhangzón (ευ, οϊ, ωϕ, l. 57–58. §§.) végződő töveket.

2. **Nem.** A mássalhangzós névragozáshoz minden nemből való nevek tartoznak. A nemek meghatározásáról a nom. vagy tő végződéséből az egyes csoportoknál lesz szó (vö. még 35. §. 1. a.).

3. **Tő** (l. 35. §. 2.). Ezt legkönnyebben úgy találhatjuk meg, hogyha az egyes genitivusnak –ος ragját elhagyjuk; tehát:

νύξ	éj,	gen. νυκτ-ός	tő νυκτ-	vö. nox,	noct-is
φύλαξ	őr,	φύλακ-ος	φυλακ-	dux,	duc-is
ὄδους	fog,	ὀδόντ-ος	ὀδοντ-	dens,	dent-is
σῶμα	test,	σώματ-ος	σωματ-	cor,	cord-is

4. **Ragok.** A mássalhangzós névragozásnak esetragjai:

	Egyes szám		Többes szám		Kettős szám
	hím- és nőnem seml.	tő	hím- és nőnem seml.		h. és n. és s.
Nom.	-ς v. nyújtás	tő	-ες	-ᾶ	-ε
Acc.	-ν v. -ᾶ	tő	-νς v. -ᾶς	-ᾶ	-ε
Gen.	-ος		-ων		-οιν
Dat.	-ι		-σῖ(ν)		-οιν

Vö. lat. egyes nom. reg-s, pleb-s, fructu-s; de: sol, dolor, regio; seml. nomen; acc. reg-e-m, fructu-m; seml. nomen; – gen. reg-is; – dat. reg-i; többes nom. és acc. reg-es; seml. nomin-a; – gen. reg-um, nomin-um.

A mássalhangzós névragozásban a ragok legtöbbszörre világosan láthatók, mert nem vegyülnek össze a tővel úgy, mint az α - vagy az o-névragozásnál. Minthogy azonban a görög hangtani szabályok szerint (l. 27. §. és köv.) nem állhatnak egymás mellett bármely mássalhangzók, a szó végén pedig a görög végződési szabályok szerint (l. 32. §. 1.) csakis ν , ρ , ς és ennek összetételei ξ , ψ maradhatnak meg, azért kiváltképpen az egyes nominativusban s a többes dativusban a $-\varsigma$ és $-\sigma$ ragok előtt, valamint a semlegesek nominativus-végződésében némi változások állanak be.

5. **Esetképzés.** Itt csak az egyes nom., az egyes és többes acc. kíván némi magyarázatot; a többi eset képzése nem jár nehézséggel.

a) Az egyes nominativus a hím- és nőneműeknél: vagy szigmás, mikor a név tövéhez ς rag járul; vagy szigmátlan, mikor is a tő végszótagjának rövid hangzója megnyúlik, miáltal ε -ból η , o-ból ω lesz.

Szigmás képzése van a néma mássalhangzós és félhangzós töveknek, míg nyújtást többnyire a folyékony mássalhangzón (ν , ρ) végződő tövek kapnak.

b) A semlegesek az egyes nominativusban nem kapnak ragot; ezeknél nominativus gyanánt szolgál maga a tő, amennyire ezt a 32. §. megengedi. A nominativus egyúttal accusativus is (l. 35. §. 1. a.).

c) Az egyes accusativus ragja a hím- és nőneműeknél mindenütt ν (ered. μ) volt, mely azonban mássalhangzós (nem félhangzós! l. 55–56. §§.) tőhöz járulván $\tilde{\alpha}$ -vá lett (l. 25. §. $\pi\acute{o}\delta\alpha$). Így tehát az egyes accusativus is kétféle képzést mutat, és a rag a félhangzós (ι , υ) töveknél $-\nu$, pl. $\pi\acute{o}\lambda\iota-\nu$, $\iota\chi\theta\acute{\upsilon}-\nu$, a mássalhangzósaknál pedig $-\tilde{\alpha}$, pl. $\alpha\tilde{\iota}\gamma-\tilde{\alpha}$, $\pi\acute{o}\delta-\tilde{\alpha}$, $\pi\acute{\alpha}\nu\tau-\tilde{\alpha}$.

d) A többes accusativus itt is = egyes accusativus + ς ; tehát:

a félhangzós töveknél –νς, pl. πίτυς (e h. πίτυνς 30. §. 1. a. szerint);

a mássalhangzósaknál –ᾶς, pl. φύλακ-ᾶς, πόδ-ᾶς, πάντ-ᾶς.

Ez a két képzésmód idővel összevegyült és a –νς helyébe analógia folytán gyakran –ᾶς lépett. Máskor meg, főleg az attikaiak, a nominativust használták accusativus helyett, kivált összevonás esetén; ilyenkor ugyanis az összevont többes accusativus mindig egyenlő a többes nominativussal. A többes dat.-ban a σι rag ς-ja a tő végső hangzójához járulva különféle változásokat okoz, melyekről a megfelelő helyeken szólnunk.

6. Az egyes **vocativus** a hím- és nőneműeknél = tő, vagy nom. A tő akkor, ha annak végső hangzója a szó végén megállhat (l. 32. §. 1.); a nom. a néma mássalhangzós töveknél és a legtöbb végéles névnel. A semlegesek egyes vocativusa mindig = a nominativussal (l. 35. §. 1. c. jegyz.)

7. **Hangsúly** tekintetében a mássalhangzós névragozás csak annyiban tér el az általános szabálytól (l. 35. §. 3.), hogy az egytagú szók minden számnak genitivus-, és dativusában a ragot hangsúlyozzák, mégpedig, ha ennek magánhangzója hosszú, hajtottan (l. 35. §. 3. c.); így pl. πούς (tő ποδ-, láb) ποδός, ποδί – ποδῶν, ποσί(ν) – ποδοῖν. Ettől a szabálytól eltérnek, és nem a ragot, hanem a tövet hangsúlyozzák

a) mindenütt az egytagú participiumok mind: ὄντος, ὄντι – στάντων, στᾶσι(ν);

b) a többes gen. és dat.-ban ez az egy szó πᾶς omnis (tő παντ-); tehát: παντός, παντί ugyan, de πάντων, πᾶσι(ν);

c) a többes és kettős genitivusban a következő, eredetileg kéttagú szók: ὁ παῖς (tő παιδ-, gyermek), τὸ οὖς (tő ὠτ-, fül), ὁ Τρώς (tő Τρωφ-, trójai); tehát:

παιδός,	παιδί,	παισί(ν)	ugyan,	de:	παίδων,	παίδοιν
ὠτός,	ὠτί,	ὠσί(ν)	«	de:	ὠτων,	ὠτοιν
Τρώς,	Τρώϊ,	Τρωσί(ν)	«	de:	Τρώων,	Τρώοιν.

Hasonlóképpen τὸ ἦρ νῆρ, tavasz ἦρος, ἦρι összevonás ἔαρ, ἔαρος, ἔαρι-ból.

A) NÉMA MÁSSALHANGZÓS TÖVEK

48. §. A K- és P-hangú tövek

Példák:	ὁ φύλαξ	ἡ αἶξ	ὁ Ἄραψ	ὁ γύψ
Tövek:	φ υ λ ᾱ κ- ὄρ	α ι γ- kecske	Ἄ ρ ᾱ β- arab	γ ὀ π- keselyű
N.	φύλαξ	αἶξ	Ἄραψ	γύψ
A.	φύλακ-ᾶ	αἶγ-ᾶ	Ἄραβ-ᾶ	γῶπ-ᾶ
G.	φύλακ-ος	αἶγ-ός	Ἄραβ-ος	γῶπ-ός
D.	φύλακ-ῖ	αἶγ-ῖ	Ἄραβ-ῖ	γῶπ-ῖ
N.	φύλακ-ες	αἶγ-ες	Ἄραβ-ες	γῶπ-ες
A.	φύλακ-ᾶς	αἶγ-ᾶς	Ἄραβ-ᾶς	γῶπ-ᾶς
G.	φυλάκ-ων	αἶγ-ῶν	Ἄραβ-ων	γῶπ-ῶν
D.	φύλαξι(ν)	αἶξι(ν)	Ἄραψι(ν)	γῶψι(ν)
N. A.	φύλακ-ε	αἶγ-ε	Ἄραβ-ε	γῶπ-ε
G. D.	φυλάκ-οιν	αἶγ-οῖν	Ἄραβ-οιν	γῶπ-οῖν

1. Az egyes nom. képzője –ς, mely K-hanggal ξ, P-hanggal ψ lesz.

a) Az ἀλωπεκ-τὸς ς-τ és nyújtást kap: ἡ ἀλώπηξ róka, ἀλώπεκος stb.;

b) a τριχ-τὸsból nom. ἡ θριξ haj, több. dat. θριξίν; de τριχός stb. (l. 29. §. 7.).

c) Néhány többen több torokhangú mássalhangzó van, pl. ἡ φόρμιγξ ~ φόρμιγγος, lant.

d) A γυναικ-τὸshöz tartozó nominativus sing. γυνή (az aszszony); ragozása:

γυνή γυναικ-ᾶ γυναικ-ός γυναικ-ῖ Voc. ὦ γύναι
γυναικ-ες γυναικ-ᾶς γυναικ-ῶν γυναιξι(ν) K. γυναικ-ε, -οῖν.

2. Az egyes voc. = nom.; tehát: ὦ φύλαξ, ὦ Ἄραψ; (vö. 47. §. 6.).

3. Nem. A K- és P-hangú nevek mind hím- v. nőneműek; és pedig:

a κ-, π-tönűek hímeek: ὁ θώραξ vért, ὁ γύψ, de ἡ ἀλώπηξ, ἡ γλαῦξ

bagoly, ἡ κλιμαξ; a γ-, β-tönűek nőneműek: ἡ αἶξ, ἡ φλέψ ér, de ὁ τέτιξ (τεττιγ-) tücsök; a χ-tönűek közül pl.: ὁ ὄνυξ (τὸ ὄνυχ-) köröm, ἡ θρίξ (τὸ τριχ-; l. 1. b.) haj.

49. §. A T-hangú (τ-, δ-, θ-) tövek

Példák:	ἡ λαμπάς	ἡ ἐλπίς	τὸ σῶμα	ἡ κόρυς
Tövek:	λ α μ π ᾶ δ-	ἐ λ π ῖ δ-	σ ω μ ᾶ τ-	κ ο ρ ῦ θ-
	fáklya	remény	test	sisak
N.	λαμπά-ς	ἐλπί-ς	σῶμᾶ	κόρῦ-ς
A.	λαμπάδ-ᾶ	ἐλπίδ-ᾶ	σῶμᾶ	κόρῦ-ν
G.	λαμπάδ-ος	ἐλπίδ-ος	σῶμᾶτ-ος	κόρῦθ-ος
D.	λαμπάδ-ι	ἐλπίδ-ι	σῶμᾶτ-ι	κόρῦθ-ι
N.	λαμπάδ-ες	ἐλπίδ-ες	σῶμᾶτ-ᾶ	κόρῦθ-ες
A.	λαμπάδ-ας	ἐλπίδ-ᾶς	σῶμᾶτ-ᾶ	κόρῦθ-ᾶς
G.	λαμπάδ-ων	ἐλπίδ-ων	σῶμᾶτ-ων	κορῦθ-ων
D.	λαμπά-σι(ν)	ἐλπί-σι(ν)	σῶμᾶ-σι(ν)	κόρῦ-σι(ν)
N. A.	λαμπάδ-ε	ἐλπίδ-ε	σῶμᾶτ-ε	κόρῦθ-ε
G. D.	λαμπάδ-οιν	ἐλπίδ-οιν	σῶμᾶτ-οιν	κορῦθ-οιν

É s z r e v é t e l e k.

1. Az egyes nominativus képzését illetőleg megjegyzendő, hogy

a) a hím- és nőneműek ζ-t kapnak, mely előtt a T-hang kiesik; így: ἡ (νοκτ-ς) νύξ nox, ἡ πατροῖδ-ς haza, ἡ κόρουθ-ς (l. 30. §. 2. a.);

b) a semleges nom. = τὸ, (l. 47. §. 5. b.), tekintettel a 32. §-ra; így: τὸ (στοματ) στόμᾶ száj, (μελιτ) μέλι mel, (γαλακτ) γάλα lac.

Latin analogiák: virtu(t)s, par(t)s, nox (noct-s), lapi(d)s, lau(d)s stb.; – semlegesek: cor (τὸ cord-), lac (τὸ lact-) rag nélkül.

2. Eltérő a nom.-képzés (de a ragozás szabályos!) a következőknél:

- a) ὁ πούς, ποδ-ός pēs, pēd-is τὸ ὕδωρ, ὑδατ-ος víz
 τὸ γόνυ, γόνᾱτ-ος genu, térd τὸ οὖς, ὠτ-ός fül (l. 47. §. 7. c.)
 τὸ δόρυ, δόρατ-ος dárda τὸ φῶς, φωτ-ός világság.

A két utóbbi eredetileg σ-τό, a többi (πούς kivételével) voltaképpen -ντ- τό (vö. ὄνοματ- < *ono-mḡt- ~ lat. cognoment-um l. 25. §.).

b) az activ perf. participiumnál, melynek -οτ végű tövéből a hímnemű nom. -ώς, a seml. -ός végű; (az -υῖᾱ végű nőnem az α- névragozás szerint); tehát:

πεπαιδευκώς, πεπαιδευκυῖα, πεπαιδευκός

πεπαιδευκότ-ος, πεπαιδευκυῖάς, πεπαιδευκότ-ος stb.

3. Az egyes acc. ragja ᾱ (l. 47. §. 5. c.); azonban az -ις, -υς végű tompahangúak (l. 14. §. 3.) az ι, υ tövek analogiájára (l. 55–56. §§.) a T-hang elhagyása után az egyes acc.-ban ν ragot vesznek fel; így:

ἡ	ἔρις	viszály,	ἔριδος	ἔριδι	acc. ἔριν
ἡ	χάρις	kellem,	χάριτος	χάριτι	χάριν
ὁ, ἡ	ὄρνις	madár,	ὄρνιθος	ὄρνιθι	ὄρνιν
ἡ	κόρυς	sisak,	κόρυθος	κόρυθι	κόρυν.

4. A többes dat. -σι ragja előtt a T-hang szintén elmarad: ποσί(ν) (l. 30. §. 2. a.).

5. Az egyes vocativus = nominativus (l. 47. §. 6.): ὦ πατρίς ὁ haza! de ὦ, ἡ παῖς, παιδ-ός voc. = τό: ὦ παῖ (e helyett παιδ).

6. A melléknevek közt is van néhány, melynek töve T-hangú; ragozásuk a főnevektől semmiben sem különbözik. Ezek:

a) kétvégződésűek, leginkább főnevekkel összetettek (vö. 3. pont):

ἄχαρις,	-ι	kellemetlen;	gen.: ἀχάριτ-ος	acc.: ἄχαριν
εὐελπις,	-ι	szépreményű;	« εὐέλπιδ-ος	« εὐελπιν
ἄπολις,	-ι	hontalan;	« ἀπόλιδ-ος	« ἄπολιν

b) néhány egyvégződésű, melyek főnévként is használatnak; ilyenek:

ὁ, ἡ πένης, πένητ-ος szegény, szűkölködő

ὁ, ἡ φυγάς, φυγάδ-ος szökevény, száműzött.

7. **Nem** tekintetében a tőnek végződése szerint általában hímneműek az $-ωτ$ tönűek: ὁ γέλως, $-ωτος$ nevetés, ὁ ἔρως, $-ωτος$ szeretet; nőneműek a $-δ$ és $-τητ$ tönűek: ἡ λαμπάς fáklya, ἡ νεότης, $-τητος$ ifjúság; semlegesek az $-ἄτ$, $-ματ$ tönűek: τὸ γόνυ, $-ἄτος$ térd, τὸ σῶμα, $-ἄτος$ test.

50. §. A ντ-τönű főnevek, melléknevek és participiumok

a) Főnevek.

Példák:	ὁ γίγας ὀριάς			ὁ γέρων az öreg		
Tövek:	γ ι γ ᾶ ν τ-			γ ε ρ ο ν τ-		
Szám:	Egyes	Többes	Kettős	Egyes	Többes	Kettős
Nom.	γίγᾱς	γίγαντες	γίγαντε	γέρων	γέροντες	γέροντε
Acc.	γίγαντᾱ	γίγαντᾱς		γέροντᾱ	γέροντᾱς	
Gen.	γίγαντος	γίγαντων	γίγαντων	γέροντος	γέρόντων	γέρόντων
Dat.	γίγαντι	γίγᾱσι(ν)		γέροντι	γέρουσι(ν)	

b) Melléknevek.

Példák:	πᾱς	πᾱσα	πᾱν	χαρίεις	χαρίεσσα	χαρίεν
Tövek:	παντ-	πᾱσα-	παντ-	χαριεντ-	χαριεσσα-	χαριεντ-
	minden, egész; omnis			kellemes, kedves		
E.N.	πᾱς	πᾱσᾱ	πᾱν	χαρίεις	χαρίεσσᾱ	χαρίεν
A.	πάντᾱ	πᾱσαν	πᾱν	χαριεντᾱ	χαριεσσᾱ ν	χαρίεν
G.	παντός	πάσης	παντός	χαριεντος	χαριέσσης	χαριεντος
D.	παντί	πάσῃ	παντί	χαριεντι	χαριέσση	χαριεντι
T.N.	πάντες	πᾱσαι	πάντᾱ	χαριεντες	χαριεσσαί	χαριεντᾱ
A.	πάντᾱς	πᾱσᾱς	πάντᾱ	χαριεντᾱς	χαριέσσᾱς	χαριεντᾱ
G.	πάντων	πᾱσῶν	πάντων	χαριέντων	χαριεσσῶν	χαριέντων
D.	πᾱσι(ν)	πάσαις	πᾱσι(ν)	χαρίεσι(ν)	χαριέσσαις	χαρίεσι(ν)
K.N.A.	—	—	—	χαριεντε	χαριέσσᾱ	χαριεντε
G. D.	—	—	—	χαριέντων	χαριέσσᾱιν	χαριέντων

A nőnemű tő képzése: πᾱσα- < *pant-ja-, χαριεσσα- < *k^hari-wet-ja-.

c) Participiumok.

Péld. Töv.	λυθείς λυθεντ-	λυθείσα λυθεισά- feloldott	λυθέν λυθεντ-	δεικνύς δεικνύντ-	δεικνῦσά δεικνύσά- aki mutat	δεικνὺν δεικνύντ-
N. A. G. D.	λυθείς λυθέντᾱ λυθέντος λυθέντι	λυθείσᾱ λυθεισᾶν λυθείσης λυθείσῃ	λυθέν λυθέν λυθέντος λυθέντι	δεικνύς δεικνύντᾱ δεικνύντος δεικνύντι	δεικνῦσά δεικνύσᾶν δεικνύσης δεικνύσῃ	δεικνὺν δεικνύν δεικνύντος δεικνύντι
N. A. G. D.	λυθέντες λυθέντᾱς λυθέντων λυθεῖσι(ν)	λυθεῖσαι λυθεισᾶς λυθεισῶν λυθεισῆς	λυθέντᾱ λυθέντᾱ λυθέντων λυθεῖσι(ν)	δεικνύντες δεικνύντας δεικνύντων δεικνῦσι(ν)	δεικνῦσαι δεικνύσας δεικνυσῶν δεικνύσαις	δεικνύντᾱ δεικνύντᾱ δεικνύντων δεικνῦσι(ν)
N.A. G.D.	λυθέντε λυθέντοιιν	λυθείσᾱ λυθεισῆιν	λυθέντε λυθέντοιιν	δεικνύντε δεικνύντοιιν	δεικνύσᾱ δεικνύσαιιν	δεικνύντε δεικνύντοιιν

A nónemű tő képzése: λυθεισᾶ- < *lu-t^he-nt-ja-, δεικνύσᾶ- < *deik-nu-nt-ja-.

É s z r e v é t e l e k.

1. Az egyes nominativus a ντ-төвекnél kétféle képzésű:

a) az αντ-, εντ-, υντ-төвүек ς-t kapnak, mely előtt a ντ πρό-
λόγυjtással kiesik: (l. 30. §. 1. c.) ὁ γίγᾱς < γιγᾱντ-ς, ὁ Αἰᾱς <
Αἰαντ-ς; πᾱς < παντ-ς, λυθείς < λυθεντ-ς.

b) az онτ-төвүек nyújtást kapnak (l. 47. §. 5. a.); a τ elmarad
(l. 32. §.); ὁ γέρων (тῷ γεροντ-), ὁ λέων (тῷ леонτ-) oroszlán;
παιδευῶν (тῷ παιδευοντ-). Az egyetlen онτ-төвү́ тῷ, mely ς-t
kap: ὁδοντ-, nom. ὁ ὁδούς dens. Így még az egytagú participi-
umok: δούς < δοντ-ς (de: ὦν, тῷ ὄντ-).

2. A semleges sing. nom. = тῷ, melynek τ-ja elmarad (l. 32.
§.).

3. A többes dativus -σι ragja előtt a ντ πρόλόγυjtással kima-
rad (l. 30. §. 1. c.).

4. Az egyes vocativus főneveknél és mellékneveknél = тῷ, τ
nélkül; tehát: ὦ Αἰᾱν, ὦ γέρον, ὦ ἐκόν; participiumoknál mindig
= nom.: ὦ λυθείς, ὦ παιδευῶν.

5. Nem. a ντ-төвү́ főnevek kivétel nélkül mind hímneműek.

6. A ντ-*t*öví melléknevek és participiumok mind háromvég-ződésűek. Ragozásuk a hím- és semlegesben teljesen olyan, mint a ντ-*t*öví főneveké; a nőnem képzője mindig ια, melynek ι-ja a tő τ-jával σ-vá lesz, mely előtt a ν pótlónyújtással kiesik (l. 30. §. 1. a.).

Jegyzet. Az εντ-*t*öví mellékneveknek egy rövidebb ετ-*v*égű tövük is van; ebből származik az egész nőnem (l. 28. §. 2.), és a hím és seml. többes dativus; azért nincs ezekben pótlónyújtás. A képző -went-, hangmásulással -wητ- (l. 25. §.) > -wat-, végül -φετ-.

B) FOLYÉKONY MÁSSALHANGZÓS TÖVEK

51. §. A folyékony (λ, ν, ρ) *t*öví főnevek

Példák: Tövek:	ὁ ποιμήν π ο ι μ ε ν- pásztor	ὁ δαίμων δ α ι μ ο ν- istenség	ὁ ῥήτωρ ῥ ῆ τ ο ρ- szónok	ὁ πατήρ π α τ ε ρ- anya
N.	ποιμήν	δαίμων	ῥήτωρ	πατήρ
A.	ποιμέν-ᾱ	δαίμον-ᾱ	ῥήτορ-ᾱ	πατέρ-ᾱ
G.	ποιμέν-ος	δαίμον-ος	ῥήτορ-ος	πατρ-ός
D.	ποιμέν-ι	δαίμον-ι	ῥήτορ-ι	πατρ-ί
N.	ποιμέν-ες	δαίμον-ες	ῥήτορ-ες	πατέρ-ες
A.	ποιμέν-ᾶς	δαίμον-ᾶς	ῥήτορ-ᾶς	πατέρ-ᾶς
G.	ποιμέν-ων	δαιμόν-ων	ῥητόρ-ων	πατέρ-ων
D.	ποιμέ-σι(ν)	δαίμο-σι(ν)	ῥήτορ-σι(ν)	πατρά-σι(ν)
N. A.	ποιμέν-ε	δαίμον-ε	ῥήτορ-ε	πατέρ-ε
G. D.	ποιμέν-οιν	δαιμόν-οιν	ῥητόρ-οιν	πατέρ-οιν

É s z r e v é t e l e k.

1. μ-*v*égű tő nincs; λ-*v*égű csak egy van: ἄλ-, nom. ὁ ἄλ-ς, só, sal. Ragozása: E. ἄλ-ς, ἄλ-α, ἄλ-ός, ἄλ-ί – T. ἄλ-ες, ἄλ-ας, ἄλ-ῶν, ἄλ-σί(ν).

2. A ν-, ρ-*t*öví hím- és nőneműek egyes nom.-a nyújtással van (l. 47. §. 5. a.); ha tehát a tő végszótagjának hangzója hosszú, akkor nom. = tő; így:

tövek: ποιμεν- δαιμον- ῥητορ- de: Ἑλλην- ἄγων-
nom.: ποιμήν δαίμων ῥήτωρ Ἑλλήν ἄγων (viadal).

Csak az *tv*-tönűeknél szokottabb *ς*-val: ὁ δελφίς (v. δελφίν delfin), ἡ ῥίς (τὸ ῥιν- orr). A több. dat. *σι* ragja előtt a *ν* csak látszólag esik ki. Valójában a hangmásulás egy fájával van itt dolgunk (l. 25. §.): a ποιμεν-τὸ itt *ε* nélküli, tehát *poimn-si > *poimn̄si > *poimasi, amiből e szó többi *ε*-os alakja mintájára > ποιμέσι. Így *daimnsi > *daimn̄si > *daimasi > δαίμοσι.

3. ὁ, ἡ ἀρήν bárány; a többi eset mind ἀρν-τὸból (vö. lent 7.): τὸν ἄρν-ᾶ, τοῦ ἄρν-ός, τῷ ἄρν-ί stb. τοῖς ἄρν-ᾶ-σιν.

ὁ, ἡ κύων kutya; voc. ὦ κύον; a többi eset mind κύν- τὸból: τὸν κύν-ᾶ, τοῦ κύν-ός, τῷ κύν-ί stb. τοῖς κύσί(ν).

Mindkét főnév a Ø fokú tőhangzós alakból képezi az eseteit: ἀρήν > ἄρεν- ~ ἄρν- és κύων > κυον ~ κυν-.

4. A μαρτυρ- τὸ ρ-ját az egy. nom. és több. dat. *ς*-ja előtt elveti tehát ὁ μάρτυς tanú, τοῖς μάρτυ-σι(ν); de μάρτυρ-α, μάρτυρ-ος stb.

5. Ἀπόλλων, -ωνος, acc. τὸν Ἀπόλλωνα v. gyakrabban: Ἀπόλλω.

6. Az egyes voc. a végéleseknél = nom. ὦ ποιμήν (l. 47. §. 6.); de a tompahangúaknál (l. 14. §. 3.) a voc. = τὸ: ὦ δαίμων, ὦ ῥήτορ. Az összetett tompahangúak hangsúlyukat lehetőleg előre vonják (l. 14. §. 5.): ὦ Ἀγάμεμνον (nom. Ἀγαμέμνων). Így még: ὦ Ἄπολλον a τὸ ω-jának megrövidítésével.

7. Űn. hangvesztő négy -τηρ (τὸ -τερ) végű főnév.

ὁ πατήρ atya ἡ μήτηρ anya
ἡ θυγάτηρ leány (filia) ἡ γαστήρ gyomor.

Ezek ragozásában hangmásulást látunk, és pedig: η:ε; ε:ο; ρ > ρα (vö. 24–25. §§.). Vagyis:

a) az egyes gen. és dat.-ban az *e* kiesik, és a hangsúly a ragra megy át; tehát: πατρ-ός, πατρ-ί – θυγατρ-ός, θυγατρ-ί stb.

b) a több. dat.-ban a τρ (l. 25. §.) -τρᾶ lesz, mely mindig hangsúlyos; πατρᾶ-σι(ν), θυγατρᾶ-σι(ν) stb.

c) a többi esetben mindig az *ε*-on van a hangsúly: πατέρες, μητέρα stb.

d) az egyes voc. = tő, előrevont hangsúllyal: πάτερ, μητέρα, θύγάτερ.

8. Ὁ ἀνὴρ férfi (tő ἀνρ- vö. 24. §. 2. b. ε:Ø) a ν és ρ között δ-t vesz fel (vö. lat. sumo: sum-p-si, temno: contem-p-si, stb.). Hangsúlya az egytagúak szerint (l. 47. §. 7.). Ragozása:

E. ἀνὴρ, ἄνδρ-ᾶ, ἄνδρ-ός, ἄνδρ-ί E. voc. ὦ ἄνερ

T. ἄνδρ-ες, ἄνδρ-ᾶς, ἄνδρ-ῶν, ἄνδρ-ᾶσι(ν) (l. 25. §.)

K. ἄνδρ-ε, ἄνδρ-οῖν.

9. ἡ χεῖρ kéz (tő χειρ-); szabályosan τὴν χειρ-ᾶ, χειρ-ός, χειρ-ί stb. de a χειρ- tőből: ταῖς χειρ-σί(ν) és τοῖν χειρ-οῖν.

10. Nem. Hímnemű az -αν, -ην, -ών (-ῶνος), -τηρ, -τωρ végződés: ὁ χειμῶν (-ῶνος) tél, ὁ κρατήρ (-ῆρος) vegyítő edény; nőnemű az -ών (-όνος) és -ιν (= -ις, de ὁ δελφίς) végződés: ἡ εἰκῶν (-όνος) kép, ἡ ἀηδῶν (-όνος) fülemile, ἡ ἀκτίς sugár; semleges az -ᾶρ, -ορ végződés: τὸ ἔαρ tavasz, τὸ ἥτορ szív.

52. §. A folyékony (ν) tövű melléknevek

1. A ν-tövű melléknevek legnagyobb részét kétvégződésűek. Ezek:

a) az -ων, -ον (tő -ον) végű alapfokok; pl. εὐδαίμων, εὐδαιμον boldog;

b) -ίων, -ιον (tő -ιον) végű középokok; pl. βελτίων, βέλτιον jobb;

c) egyes -ην, -εν (tő -εν) végű melléknevek; pl. ἄρρην, ἄρρεν hím.

2. Háromvégződésű ν-tövű melléknév csak kevés van; ilyenek: μέλας, μέλαινα, μέλαν (gen. μέλανος, μελαίνης) fekete, τέρην, τέρεινα, τέρεν (gen. τέρενος, τερείνης) gyengéd. Ezeknél a nőnem képzője szintén ια, melynek ι-ja a ν elé megy (l. 28. §. 5.).

Példák:	εὐδαίμων	εὐδαιμον	βελτίων	βέλτιον
Tövek:	εὐδαίμων-	boldog	βελτίων-	jobb
E.N.	εὐδαίμων	εὐδαιμον	βελτίων	βέλτιον
A.	εὐδαίμων-ᾶ	εὐδαιμον	βελτίων-ᾶ	βέλτιον
G.	εὐδαίμων-ος		βελτίων-ος	
D.	εὐδαίμων-ι		βελτίων-ι	
T.N.	εὐδαίμων-ες	εὐδαίμων-ᾶ	βελτίων-ες	βελτίων-ᾶ
A.	εὐδαίμων-ᾶς	εὐδαίμων-ᾶ	v. βελτίους	v. βελτίω
G.	εὐδαιμόν-ων		βελτίων-ᾶς	βελτίων-ᾶ
D.	εὐδαίμο-σι(ν)		v. βελτίους	v. βελτίω
K.N.A.	εὐδαίμων-ε		βελτίων-ων	
G. D.	εὐδαιμόν-οιν		βελτίο-σι(ν)	
			βελτίων-ε	
			βελτίων-οιν	

3. Az egyes nom. a hímneműeknél nyújtással van; a seml. = tő. A hímnemű nominativus ς raggal csak két tónél van; ezek ἐν- és μελᾶν-. Ezekben a tő ν -je a ς előtt prótónyújtással kimarad (l. 30. §. 1. c.); így lett εἷς (ebből ἐν-ς) egy, μέλας (ebből μελᾶν-ς); de a többes dat. μέλα-σι (l. 51. §. 3.).

4. A többi eset képzése egészen olyan, mint a főneveknél.

5. Az egyes voc. = tő, előrevont hangsúllyal; pl. ὦ εὐδαιμον.

6. A középfokok egyes hímn. acc.-ában, többes hímn. és seml. nom. és acc.-ában a teljes alakok mellett rövidebb alakok is vannak; így: βελτίονα v. βελτίω, βελτίονες v. βελτίους, βελτίονας v. βελτίους. A rövidebb alakok egy s-es tövön (*bel-tios-) alapulnak és *bel-tiosa-ból lett βελτίω. (l. 30. §. 2. c. α). Ezt a latin analogia is bizonyítja: melior-em, eredeti *melios-em-ből. (A görögben az intervocalis s kiesik, a latinban r lesz.)

7. Hangsúly. A semlegesben a hangsúly lehetőleg távozik a szó végétől; így: εὐδαιμον, βέλτιον stb., de tekintetbe veendő l. §. 5. is; tehát: μεγαλό-φρων (nagy-lelkű), seml. μεγαλό-φρον.

C) A ζ-VÉGŰ TÖVEK

53. §. A ζ-tövű főnevek

A ζ-tövek általános jellemző sajátága, hogy a tő ζ-ja csak akkor marad meg, ha a szó végén áll; azonban a szó belsejében, tehát ragok előtt, mindig kiesik (l. 30. §. 2. c. α), és a magánhangzók (a 21. §. szerint) összevonatnak.

Példák: Tövek:	τὸ γένος γ ε ν ε σ- nem (genus)		τὸ κρέας κ ρ ε ᾶ σ- hús		
N.	γένος	*genos	genus	κρέας	< *krewas
A.	γένος	*genos	genus	κρέας	< *krewas
G.	γένους	*genesos/-es	gener-is	κρέως	< *krewas-os
D.	γένει	*genesi	(gener-e)	κρέα	< *krewasi
N.	γένη	*genesā	gener-a	κρέᾶ	< *krewasa
A.	γένη	*genesā	gener-a	κρέᾶ	< *krewasa
G.	γενῶν	*genesom	gener-um	κρεῶν	< *krewasom
D.	γένεσι(ν)	*genessi		κρέᾶσι(ν)	< *krewassi
N. A.	γένει	*genese		κρέᾶ	< *krewase
G. D.	γενοῖν	*genes+oin		κρεῶν	< *krewas+oin

É s z r e v é t e l e k.

1. A ζ-tövű főnevek az egyes nom.-ban -ος vagy -ᾶς végűek s kivétel nélkül tompahangú semlegesek (de ἡ αἰδώς l. lent 3.);

a) a nagyszámú ος-végűeknek töve -εσ; így: γένος töve γε-νεσ-. Ezeknél tehát a tő ε-jának az egyes nom. és acc.-ban o felel meg (l. 24. §. 2. a.). Vö. a latinban is nom. acc. genus, noha a tő genes-. Az -ος végűek többes genitivusa összevonatlanul is előfordul: γενέων.

b) az ᾶς-végűek töve is -ᾶς. Attikai prózában főleg e három: κρέας hús, γέρας tiszteleti ajándék, γῆρας öregség fordul elő. Ezeknél a nom. = tő; összevonás szabályos; ragozás κρέας szerint.

2. Τὸ κέρας (cornu, szarv; hadsereg szárnya) kétféle ragozású, amennyiben a κ ε ρ ᾱ σ- tő mellett még κ ε ρ ᾱ τ- töve is van. Tehát:

E. N. A. κέρας G. κέρως v. κέρατ-ος D. κέρα v. κέρατ-ι
T. N. A. κέρα v. κέρατ-α G. κερῶν v. κέρατ-ων D. κέρασι(ν).

3. Az egyetlen ος-végű tő: α ι δ ο σ-, nom. ἡ αἰδώς szemérem.
Ragozása: nom. αἰδώς acc. αἰδῶ gen. αἰδοῦς dat. αἰδοῖ
(ebből: *aidós-a *aidós-os *aidós-i).

54. §. A ζ-төvű mellék- és tulajdonnevek

A tő ζ-ja itt is csak a szó végén marad meg; különben kiesik.

Példák: Tövek:	h.n. εὐγενής s. εὐγενές εὐ γ ε ν ε σ- nemes származású	συνήθης σύνηθες σ υ ν η θ ε σ- megszokott
E.N. A. G. D.	εὐγενής εὐγενές εὐγενῆ εὐγενές εὐγενοῦς εὐγενεῖ	συνήθης σύνηθες συνήθη σύνηθες συνήθους συνήθει
T.N. A. G. D.	εὐγενεῖς εὐγενῆ εὐγενεῖς εὐγενῆ εὐγενῶν εὐγενέσι(ν)	συνήθεις συνήθη συνήθεις συνήθη συνήθων συνήθεσι(ν)
K.N.A. G. D.	εὐγενεῖ εὐγενοῖν	συνήθει συνήθουιν

	ὁ Σωκράτης Σ ω κ ρ ᾱ τ ε σ- Sókratés	ὁ Περικλῆς Π ε ρ ι κ λ ε ε σ- Periklés
E.V. N. A. G. D.	Σώκράτες Σωκράτης Σωκράτη(ν) Σωκράτους Σωκράτει	Περικλείς Περικλῆς Περικλέα Περικλέους Περικλεῖ

É s z r e v é t e l e k.

1. Esetképzés.

a) az egyes nom. a hím- és nőneműeknél nyújtással van, tehát: ης, a seml. mellékneveknél =tő (ε marad!), tehát: ες.

b) a többes acc. a hím- és nőneműeknél = nom. tehát: εις (azaz az összevont plur. nom. használtatik acc. gyanánt is);

c) egyes acc. az ης-végű tulajdonneveknél η, vagy ην végződésű; tehát: Σωκράτη és Σωκράτην (α-névr.); (vö. 59. §.).

2. **Összevonás.** Az εα-ból magánhangzó után $\bar{\alpha}$ lesz (nem η); így: ἐνδεής (tő ἐνδεεσ-) szűkölködő; egyes acc. ἐνδεέα > ἐνδεᾶ (analogia! 43. §.1.), ὑγιής (tő ὑγιεσ-) egészséges; egyes acc. ὑγιέσα > ὑγιᾶ (és -ῆ).

3. **Hangsúly.** Az összetett tompahangúak hangsúlyukat mindig lehetőleg előre vonják (l. 14. §. 5.), tekintet nélkül az összevonásra; tehát:

συν-ήθης seml. σύν-ηθεις; több. gen. συνήθων (ebből συνηθέσων)
τρι-ήρης (ναῦς) triremis; több. gen. τριήρων (< τριηρέσων).

4. A κλῆς-végű tulajdonnevek töve -κλεεσ- (ebből τὸ κλέος hír). Itt az egyes nom. nyújtással van: -κλέης > -κλῆς, mindig véghajtott; az egyes acc.-ban κλέεα-ból κλέᾶ lesz (nem: κλέη; l. fent 2. pont); az egyes dat.-ban kétszeres összevonás van (κλέεσι > κλέει >) κλεῖ.

5. Az egyes voc. = tő: ᾧ εὐγενές; az összetett tompahangúak hangsúlyát l. 3. pont; tehát: ᾧ σύηθεις, ᾧ Σώκράτες, ᾧ Περίκλεις.

D) A FÉLHANGZÓN VÉGZŐDŐ TÖVEK

55. §. Az u-tövű főnevek

A tompahangúak (l. 14. §. 3.) tővégi u-ja rövid, a többieké hosszú; ez azonban magánhangzó előtt és a több. dat.-ban szintén megrövidül.

Példák:	ἡ πίτῦς fenyő	ὁ, ἡ, σῦς sus	ὁ ἰχθῦς hal
Tövek:	π ι τ ῦ-	σ ῦ-	ι χ θ ῦ-
E.N.	πίτῦ-ς	σῦ-ς	ἰχθῦ-ς
A.	πίτῦ-ν	σῦ-ν	ἰχθῦ-ν
G.	πίτῦ-ος	σῦ-ός	ἰχθῦ-ος
D.	πίτῦ-ι	σῦ-ί	ἰχθῦ-ι
T.N.	πίτῦ-ες	σῦ-ες	ἰχθῦ-ες
A.	πίτῦ-ς	σῦ-ς	ἰχθῦ-ς
G.	πίτῦ-ων	σῦ-ῶν	ἰχθῦ-ων
D.	πίτῦ-σι(ν)	σῦ-σί(ν)	ἰχθῦ-σι(ν)
K.N.A.	πίτῦ-ε	σῦ-ε	ἰχθῦ-ε
G.D.	πίτῦ-οιν	σῦ-οῖν	ἰχθῦ-οιν

É s z r e v é t e l e k.

1. A főnevek u-ja végig megmarad; (de l. 56. §. 4.). Ezeknél az egyes nom. ragja ς , – az ,egyes acc. ragja ν (l. 47. §. 5. a. és c.); a többes acc. = egyes acc. + ς ; tehát: πίτῦς (πίτῦν-ς-ből; l. 47. §. 5. d.); az egyes voc. = τό; tehát: ὦ ἰχθῦ (l. 47. §. 6.).

2. Nem. Az u-tövek hímneműek; csak ἡ ἰσχὺς erő, ἡ ὀφρὺς szemöldök nőneműek.

56. §. Az *ι*-tővű fő- és *υ*-tővű melléknevek

Példák Tövek	ἡ πόλις πολι- és πολεῖ- város, állam	γλυκύς γλυκῦ- és γλυκεῖ-	γλυκεῖᾶ γλυκεῖᾶ-	γλυκῦ γλυκῦ- és γλυκεῖ-
			édes	
N. A. G. D.	πόλι-ς πόλι-ν πόλε-ως πόλει	γλυκῦ-ς γλυκῦ-ν γλυκέ-ος γλυκεῖ	γλυκεῖᾶ γλυκεῖᾶ-ν γλυκεῖᾶς γλυκεῖᾶ	γλυκῦ γλυκῦ γλυκέ-ος γλυκεῖ
N. A. G. D.	πόλεις πόλεις πόλε-ων πόλε-σι(ν)	γλυκεῖς γλυκεῖς γλυκέ-ων γλυκέ-σι(ν)	γλυκεῖαι γλυκεῖᾶς γλυκειῶν γλυκεῖᾶς	γλυκέᾶ γλυκέᾶ γλυκέ-ῶν γλυκέ-σι(ν)
N. A. G. D.	πόλει πολέ-οιν	γλυκεῖ γλυκέ-οιν	γλυκεῖᾶ γλυκεῖᾶιν	γλυκεῖ γλυκέ-οιν

É s z r e v é t e l e k.

Ezeknél a tővégi *ι*, *υ* csak az egyes nom. és acc.-ban marad meg; a többi esetekben mindenütt *ε* van helyette; összevonás csak ott van, hol az eredmény *ει*; az összevont többes acc. = többes nom. (l. 47. §. 5. d.). A tőhangzó változásának oka, hogy ezeknek a neveknek a magánhangzón kezdődő ragok előtt egy teljesebb, *ηι* > *ει* (> *ι*) ill. *εϕ* (> *υ*) végű tővük volt, melyeknek félhangzója (*ι*, *υ*) magánhangzók közt és a többes dativusban kiesett (l. 30. §. 2. d.).

1. Az *ι*-tővű főnevek tompahangú nőneműek (de ó *ἄφις* kígyó). Ezeknél a) az egyes gen. végződése az attikai *-ως* (*-εως* ebből *-η-ος*, l. 20. §. 3.); b) a genitivusokban az *εω* < *ηο*, a hangsúly tehát szabályszerűen van a harmadik szótagon (l. 46. §. 2.); c) az egyes vocativus = tő; tehát *ῶ πόλι* (l. 47. §. 6.).

2. Az *οῖ-* tő (nom. ἡ οἷς, eredetileg ὄφι-ς, lat. ovi-s juh) ragozása:

E.	ἡ οἷς	τὴν οἷν	τῆς οἷ-ός	τῇ οἷ-ί
T.	αἱ οἷ-ες	τὰς οἷ-ς	τῶν οἷ-ῶν	ταῖς οἷ-σί(ν).

3. Az ű-tönví melléknevek mind háromvégződésűek. Ezeknél a) az ékezet végéles (kiv. csak ἤμισυς fél, θῆλυς nőnemű, νόϊ); b) a nőnem képzője ιᾶ (l. 40. §. 3. a.); tehát: γλυκέφ-ιᾶ > γλυκειᾶ.

4. Az ĩ-tönvíek szerint ragoztatik még ez a két ű-tönví főnév is:

τὸ ἄστυ város	τὰ ἄστη	ὁ πῆχυς könyök	οἱ πῆχεις
ἄστυ	ἄστη	πῆχυν	πῆχεις
ἄστεως	ἄστεων	πῆχεως	πῆχεων
ἄσται	ἄσται(ν)	πῆχει	πῆχεισι(ν)

E) A KETTŐS MAGÁNHANGZÓN VÉGZŐDŐ TÖVEK

57. §. Az ευ- (és ου-, αυ-) tönví nevek

A tónvégi υ magánhangzók közt kiesik (l. 30. §. 2. d.).

Példa	ὁ βασιλεύς (τὸ βασιλευ- és βασιλεφ-) király		
E. Nom.	βασιλεύ-ς	T. βασιλεῖς	K. βασιλέ-ε
Acc.	βασιλέ-ᾶ	βασιλέ-ᾶς	βασιλέ-ε
Gen.	βασιλέ-ως	βασιλέ-ων	βασιλέ-οιν
Dat.	βασιλεῖ	βασιλεῦ-σι(ν)	βασιλέ-οιν

1. Az -εύς végű főnevek hímneműek és végélesek. Tönvík eredetileg ηυ volt (l. 20. §. 2.); e tőből magyarázható tehát

a) az egyes és többes acc. -ᾶ, -ᾶς ragja (-έᾶ, -έᾶς, ebből -ἦφᾶ, -ἦφᾶς);

b) az egyes gen. attikai ως végződése (-έως ebből -ἦρος vö. 20. §. 3.).

2. Az egyes voc. = τὸ, véghajtott ékezettel; így: ὦ βασιλεῦ.

3. Összevonás csak ει-be lehetséges; de βασιλέε megmarad. Oly nevek, melyekben az ευ előtt ι áll, a rosszhangzás elkerülése végett az acc. és gen.-ban is összevonhatók, mikor is ἐᾶ-ból ᾶ, ἐω-ból pedig ῶ lesz; tehát: Πλαταιεύς Plataeaeből való, acc. τὸν Πλαταιᾶ, τοὺς Πλαταιᾶς gen. τοῦ Πλαταιῶς τῶν Πλαταιῶν.

4. ὁ, ἡ βους ökör, tehén (τὸ βου-, magánhangzó előtt βοφ-, vö. bōs, bōv-is) ragozása:

E. βοῦ-ς βοῦ-ν βο-ός βο-ῖ Voc. ὦ βοῦ

T. βό-ες βοῦς βο-ῶν βου-σί(ν) K. βό-ε βο-οῖν.

5. ἡ ναῦς navis, hajó; tő ναυ- és ναϝ-, magánhangzós rag előtt: νηϝ-:

E. ναῦ-ς ναῦ-ν νε-ώς (20. §. 3.) νη-ί Voc. ὦ ναῦ

T. νῆ-ες ναῦ-ς νε-ῶν ναυ-σί(ν) K. τοῖν νε-οῖν

58. §. Az oj- és ωϝ-töví nevek

A tő félhangzója a ragok előtt mindenütt kiesik (l. 30. §. 2. d.).

Példák Tövek	ἡ ἡχώ visszhang ἡ χ ο j-	ὁ ἥρως hős ἡ ρ ω ϝ-
E. N.	ἡχώ	ἥρως Többes ἥρω-ες
A.	ἡχόj-α > ἡχώ	ἥρω-ᾶ ἥρω-ᾶς
G.	ἡχόj-ος > ἡχοῦς	ἥρω-ος ἥρω-ων
D.	ἡχόj-ι > ἡχοῖ	ἥρω-ι ἥρω-σι(ν)
Többes és kettős szám nincs használatban		Kettős N. A. ἥρω-ε G. D. ἥρω-οιν

1. Az oj-végű tövek mind nőneműek, végélesek, s jobbára tulajdonnevek. Ezek az egyes nominativusban nyújtást kapnak; a többi esetekben mindenütt összevonatnak; az egyes acc. hangsúlya a 22. §. ellenére végéles; az egyes voc. = tő, véghajtott ékezettel: ὦ ἡχοῖ.

2. ωϝ-végű tő csak kevés van és mind hímnemű. Az egyes nom. ragja ϝ, – az egyes voc. = nom.: ὦ ἥρως; összevonás sehol sincs; csak ritkán τὸν ἥρω, τοὺς ἥρως.

F) NÉVRAGOZÁSI RENDHAGYÓSÁGOK

Heteroklisia és metaplasmos

Az összes rendhagyóságok a következő két csoportba foglalhatók össze:

59. §. **Heteroklisia** (más ragozás). Némely névszó, mely az egyes nominativus végződése szerint két ragozáshoz tartozhat,

az egyes esetek képzésében e két ragozás közt ingadozik; így: Δημοσθένης τό -ες; acc. Δημοσθένη és Δημοσθένην (l. 54. §. 1. c.); ὁ és τὸ σκότος homály; gen. σκότου (τό -ο) és σκότους (τό -ες) stb.; ἡ ἕως hajnal, a 46. §. szerint; de acc. csak τὴν ἕω (l. 58. §. 2.); Μίνως gen. τοῦ Μίνω (l. 46. §.) és Μίνω-ος (l. 58. §. 2.) stb. Ἄρης hadisten (τό Ἄρεσ-); ragozása az -ες, εὔ, -ᾶ tövek szerint: τὸν Ἄρη v. Ἄρην, τοῦ Ἄρεος v. Ἄρεως, τῷ Ἄρει. Voc. Ἄρες.

Vö. domus, domo-rum és domu-um; requies, requiet-em és requie-m stb.

60. §. Metaplasmos (átalakítás). Némely nevek egyes eseteiket egy melléktőből képezik, mely a használatos nom.-hoz nem illik; így: τὸ δάκρυον-ν könny; több. dat. δακρυοῖς és δακρῦ-σιν (τό δακρυ-); τὸ δένδρον-ν élőfa; több. dat. δένδροις és δένδρε-σιν (τό δενδρεσ-); τὸ πῦρ tűz; πῦρ-ός stb; többes πῦρά, πῦροις ὄρτιζék (τό πῦρο-); ὁ ὄνειρος álom; gen. ὄνειρου v. ὄνειράτ-ος stb. többes ὄνειράτ-α stb. ὁ πρεσβευτής követ (τό -α); a többes ebből πρέσβυς (öreg, l. 56. §.): πρεσβευτή-ς πρεσβευτή-ν πρεσβευτοῦ πρεσβευτῆ πρέσβεις πρέσβεις πρέσβειων πρέσβει(ν). Πρέσβυς-ből (öreg) még csak egyes acc. πρέσβυν és voc. πρέσβυ költők-nél; de közép- és felsőfoka (πρεσβύτερος, πρεσβύτατος) általános használatú. ὁ υἱός fiú (τό υἱο-); szabályosan: υἱόν, υἱοῦ, υἱῶ stb.; ezek mellett még a υἱ- (l. 56. §.) tőből: τοῦ υἱέ-ος, τῷ υἱεῖ οἱ υἱεῖς, τοὺς υἱεῖς, τῶν υἱέ-ων, τοῖς υἱέ-σι(ν). Ζεὺς főisten; a nom. és voc. a Ζευ-, a többi eset a Διϝ-tőből: Ζεύς, Δί-ᾶ, Δι-ός, Δι-ί. Voc. ᾧ Ζεῦ. Vö. jugerum hold föld (τό -ο); de juger-e, juger-um, juger-ibus stb.

61. §. Esetragféle végződések

1. Ezek jelentésükre nézve az esetragokhoz igen közel járnak és többnyire a névszók tövéhez függesztve helyhatározókat alkotnak:

- a) -θι e kérdésre hol? οἶκοθι (költ.) otthon, ἄλλοθι másutt;
- b) -θεν « honnan? οἶκοθεν hazulról, ἄλλοθεν másunnan;

c) $-\delta\epsilon$ ($-\sigma\epsilon$, $-\zeta\epsilon$) hová? οἶκαδε haza, ἄλλοσε máshova, Ἀθήναζε A-be. (< Ἀθήνασ-δε; l. 9. §. 1.). A simuló $-\delta\epsilon$ rendszeren az acc.-hoz járul: οἶκόνδε (költ.) haza, Ἐλευσινάδε E-be.

2. A régi locativus ragja e kérdésre hol? még néhány szóban megvan. Ez az egyesben $-ι$, a többesben $-\sigmaι(ν)$. – Ilyen locativusok pl.: οἴκοι domi, χαμαί humi, Μαραθῶνι M-ban, Ἀθήνησι(ν) Athenis (l. 148. §. 1. a.). Vö. lat. rur-i, Carthagin-i, Corinthi (= Corintho-i), Romae (= Romā-i).

3. 62. §. A melléknevek áttekintése

A) HÁROMVÉGZŐDÉSŰ MELLÉKNEVEK

A nőnem valamennyinél az α -névragozás szerint ragoztatik.

1. A magánhangzós (o, α) névragozáshoz tartozókat l. 42. §. 1–4.
2. A mássalhangzós névragozáshoz tartozók (a nőnem $-ι\alpha$ -val):
 - a) ν -végű tövek; ragozásuk az 52. §. szerint;
 - b) $\nu\tau$ -végű tövek, főleg participiumok; ragozás 50. §. b. c. szerint;
 - c) \ddot{u} -végű tövek; csaknem mind végéles; ragozás 56. §. 3. szerint.

B) KÉTVEGZŐDÉSŰ MELLÉKNEVEK

A tő mindenütt, a végződés pedig a hím- és nőnemben ugyanaz.

1. A magánhangzós névragozáshoz tartozók kétfélék, úm.
 - a) o-tönűek, főleg összetettek (l. 42. §. 5. és 6. és 45. §.),
 - b) ω -tönűek, az attikai névragozás szerint (l. 46. §. 3.).
2. A mássalhangzós névragozáshoz tartozók háromfélék, úm.
 - a) T-hangú tövek, főleg főnevekkel összetettek (l. 49. §. 6. a.);
 - b) ν -tönű alap- és középfokok; ragozásuk az 52. §. szerint;
 - c) $\epsilon\zeta$ -végű tövek, nom. $-\eta\zeta$, $-\epsilon\zeta$; ragozásuk az 54. §. szerint.

C) EGYVÉGZŐDÉSŰ MELLÉKNEVEK

Ezeknek mind a három nem számára csak egy végződésük van; többnyire T-tönűek (l. 49. §. 6. b.). Minthogy rendszeresen csak élő lényekre vonatkoznak, semlegesben nem is igen használhatók. Ilyenek: ἄπαις gen. ἄπαιδος gyermektelen ἄγνως, -ῶτος ismeretlen; ἄρπαξ gen. ἄρπάγος ragadozó μάκαρ, -ἄρος boldog. Csak hímnemű, mert már mintegy főnévvé vált: ἐθελοντής, -οῦ önkéntes; csak nőneműek az -ίς (-ίδος) végűek: πόλεις συμμαχίδες; - ἡ πατρίς (ti. γῆ).

D) RENDHAGYÓ MELLÉKNEVEK

A legfontosabb, mert leggyakoribb rendhagyó melléknevek: μέγας, μεγάλη, μέγα, nagy – πολύς, πολλή, πολύ, sok. A hím és semleges egyes nom. és acc. a rövidebb μέγα-, πολύ- tőből származik, a többi eset pedig mind a hosszabb μέγαλο-, πολλό- tőből, azaz a rendhagyás tulajdonképpen csak metaplasmos (l. 60. §.).

E.	N.	μέγας	μεγάλη	μέγα
	A.	μέγα-ν	μεγάλη-ν	μέγα
	G.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου
	D.	μεγάλω	μεγάλη	μεγάλω
T.	N.	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλᾱ
	A.	μεγάλους	μεγάλᾱς	μεγάλᾱ
	G.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων
	D.	μεγάλους	μεγάλαις	μεγάλους
K.	N. A.	μεγάλω	μεγάλᾱ	μεγάλω
	G. D.	μεγάλουιν	μεγάλαιν	μεγάλουιν

E.	N.	πολύ-ς	πολλή	πολύ
	A.	πολύ-ν	πολλή-ν	πολύ
	G.	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
	D.	πολλῶ	πολλῆ	πολλῶ
T.	N.	πολλοί	πολλάί	πολλά
	A.	πολλούς	πολλάς	πολλά
	G.	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν
	D.	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς

Ezekhez csatlakozik *πρᾶο-ς, πρᾶο-ν* (szelíd), mely az egész nőnemet, valamint a hím és semleges többesnek néhány alakját a *πρᾶῦ-τὸβ*-ből veszi; így:

Egyes	N.	πρᾶο-ς	πρᾶεῖα	πρᾶο-ν
	A.	πρᾶο-ν	πραεῖα-ν	πρᾶο-ν
	G.	πράου	πραεῖας	πράου
	D.	πράῳ	πραεῖα	πράῳ
Többes	N.	πρᾶοι	πρᾶεῖαι	πρᾶεᾶ
	A.	πράους	πραεῖας	πρᾶεᾶ
	G.	πρᾶέων	πραεῖῶν	πρᾶέων
	D.	πρᾶέσι(ν)	πραεῖαις	πρᾶέσι(ν)

II. A melléknevek fokozása (comparatio)

a) 63. §. Szokottabb alak

1. Legtöbbször a középfokban -τερος -τέρᾱ -τερον, a felsőfokban -τατος -τᾶτη -τατον járul a melléknév hímnemű tövéhez; a hangsúly lehetőleg előre megy:

γλυκύ-ς	édes	kf. γλυκύ-τερος	ff. γλυκύ-τατος
μέλας	fekete	μελάν-τερος	μελάν-τατος
σαφής	világos	σαφές-τερος	σαφές-τατος
πένης	szegény	πενές-τερος	πενές-τατος

(az -ες tövűek szerint, az egyenlő nom. következtében)

χαρίεις	bájos	χαριές-τερος	χαριές-τατος
---------	-------	--------------	--------------

(a χαριετ- többől; vö. 50. §. 6. jegyz. és 29. §. 1.).

2. Az o-tönvűek o-ja csak akkor marad meg változatlanul, ha az azt megelőző szótag akár természeténél, akár helyzeténél fogva hosszú (vö. 20. §. 1. jegyz.); különben az o-ból mindig ω lesz; tehát:

	δίκαιος	igazságos	δικαιό-τερος	δικαιό-τατος
	πικρός	keserű	πικρό-τερος	πικρό-τατος
de:	σοφός	bölcs	σοφώ-τερος	σοφώ-τατος
	ἄξιος	méltó	ἄξιό-τερος	ἄξιό-τατος

A jelenség oka az, hogy a görög nem szereti, ha ugyanabban a szóban sok rövid magánhangzó következik egymásra. (Metrikai nyújtás: 177. §. 1. b.)

3. Némelyek a τő o-ját elvetik (vö. ifjú, ifjabb; könnyű stb.):

γεραῖος	öreg	γεραί-τερος	γεραί-τατος
παλαιός	régi	παλαί-τερος	παλαί-τατος
		(παλαιό-τερος	παλαιό-τατος is)
σχολαῖος	henye	σχολαί-τερος	σχολαί-τατος
φίλος	kedves	φίλ-τερος (költ.)	φίλ-τατος.

Az analogiát a *παλαί-τερος* szolgáltatta, mely eredetileg a *πάλαι* adverbiumhoz (régén) tartozik.

4. Nem *-τερος*, *-τατος*, hanem *-έσ-τερος*, *-έσ-τατος*, a fokképzőjük a) az *-ων*, *-ον* végű mellékneveknek mind; tönük *-ον*; így:

σώφρων értelmes *σωφρον-έσ-τερος* *σωφρον-έσ-τατος*
εὐδαίμων boldog *εὐδαιμον-έσ-τερος* *εὐδαιμον-έσ-τατος*;

b) az *-οος* (*-οῦς*) végű összevontaknak; tő *οο-*; az egyik o elmarad:

εὖνους jóindulatú *εὐνόουσ-τερος* *εὐνόουσ-τατος*
 (ebből: *εὐνο-έσ-τερος* *εὐνο-έσ-τατος*);
ἄπλοῦς egyszerű *ἄπλοῦσ-τερος* *ἄπλοῦσ-τατος*
 (ebből: *ἄπλο-έσ-τερος* *ἄπλο-έσ-τατος*);

c) és még *ἐρῶμενος* erős *ἐρῶμεν-έσ-τερος* *ἐρῶμεν-έσ-τατος*. Ez a fokképző a *σ-*tönű melléknevek fokozott alakjairól terjedt tovább: *σαφέσ-τερος*-t *σαφ-έστερος*-ra tagolva származott az *-έστερος* képző.

5. A fokképzőket, miként a latinban, gyakran körülírás pótolja; a középfokban *μᾶλλον*, magis, inkább; így: *μᾶλλον φίλος* = *φίλτερος*, a felsőfokban *μάλιστα*, maxime, leginkább: *σοφὸς μάλιστα* = *σοφώτατος*.

Jegyzet. A *-τ ε ρ ο ς* képzőt a latinban is megtaláljuk pár szóban: *noster*, *vester*, *dexter*, *sinister*.

b) 64. §. Ritkább alak

Néha a középfokban *-ιον-* (nom. *-ίων* *-ιον*, ragoz. 52. §.), a ffokban *-ιστο-* (nom. *-ιστο-ς*, *-ίστη*, *-ιστο-ν*) járul a gyökérhez; pl.

ἡδ-ύ-ς kellemes *ἡδ-ίων*, *ἡδ-ιον* *ἡδ-ιστος*
τα-χύ-ς gyors *θάττων*, *θαττον* *τάχ-ιστος*
 (*t^hak^h-jōn-ból; l. 28. §. 1. és 29. §. 7.).

αἰσχ-ρός rút αἰσχ-ίων, αἴσχ-ιον αἴσχ-ιστος (τὸ αἴσχος gyalázat)
 ἐχθ-ρός ellenséges ἐχθ-ίων, ἔχθ-ιον ἔχθ-ιστος (τὸ ἔχθος gyűlölség)
 καλ-ός szép καλλ-ίων, κάλλ-ιον κάλλ-ιστος (τὸ κάλλος szépség)

Jegyzet. Az -ιον-, eredetileg -ιοσ- képző a régebbi fokképző a görögben, de ez utóbbi, ősbib alak csak a sing. hím- és nőnemű acc.-ban és a plur. nom. és acc.-ban (mind a három nemben) lép fel, míg a többi esetben -ιον- ~ nom. -ίων. A fokozás e neménél tehát metaplaszmossal van dolgunk. Az -ιοσ- képző alakja a latinban: -ior (rhotacismussal) és -ius: longior, longius.

c) 65. §. Rendhagyó fokozás (adiectiva suppletiva)

Csaknem minden nyelvben vannak melléknevek, melyeket nem lehet fokozni (magyar: sok; német: gut; lat.: bonus stb.). Ilyenkor rokon jelentésű tövek szolgálnak a hiányzó alakok pótlására. (Vö. 116. §.: verba suppletiva.) A középfok hangtani változásait illetőleg vö. 28. §.

1. ἀγαθός jó βέλτ-ίων, βέλτ-ιον βέλτ-ιστος (erkölcsileg jó)
 derék ἀμείνων, ἄμεινον ἄριστος (vö. ἡ ἀρ-ετή)
- erős κρείττων, κρεῖττον κράτ-ιστος (τὸ κράτος erő)
 (ritkább λῶων, λῶον λῶστος hasznos, előnyös)
2. κακός rossz κακ-ίων, κάκ-ιον κάκ-ιστος (gonosz)
- silány χείρων, χεῖρον χείρ-ιστος (deterior)
- gyenge ἥττων, ἥττον ἥκ-ιστα (adv. minime)
3. μέγας nagy μεῖζων, μεῖζον μέγ-ιστος
4. μικρός kicsiny μικρό-τερος μικρό-τατος
- csekély ἐλάττων, ἔλαττον ἐλάχ-ιστος
5. ὀλίγος kevés μείων, μεῖον ὀλίγ-ιστος
- csekély ἐλάττων, ἔλαττον ἐλάχ-ιστος

A kiterjedés és szám fogalmainak rokonságánál fogva a görög a 4. és 5. alatti alakokat (gyakran már az alapfokban is) vegyest használja.

6. πολὺς sok πλείων, πλέον πλεῖστος
(gen. πλείον-ος és πλέον-ος stb.)
7. ῥάδιος könnyű ῥάων, ῥᾶον ῥᾶστος (facilis).

Ezekhez járul néhány hiányos (alapfok nélküli) kf. és ff.; úm.

8. — ὕσ-τερος posterior ὕσ-τατος postremus
9. (ἐξ -ból, -ből) — ἔσχατος extremus
10. (πρό előtt) πρό-τερος prior πρῶτος primus
11. (ὑπέρ fölött) ὑπέρ-τερος superior ὑπέρ-τατος supremus
ὑπατος a római consul

Jegyzet. A felsőfok jelentésének fokozására szolgál ὥς, ὅτι, (ῥ, οἶος); így: ὥς τάχιστα quam celerrime; – ὅτι πλεῖστοι a lehető legtöbben. Δεῖ ὅτι μάλιστα εὐμαθεῖς (tanulékony) εἶναι τοὺς νέους.

III. A melléknévi határozók (adverbia) és praepositiók

66. §. A) A határozók képzése és fokozása

a) 1. A melléknevektől származó határozók –ως végűek. Eredetükre nézve –o végű ablativusok (~ lat. meritō), mely végződéshez –ς csatlakozott: vö. οὔτω ~ οὔτως. (l. 33. §.). Alakra és hangsúlyra nézve megegyeznek mellékneveik többes genitívusával, melynek csakis végső ν-jét kell ς-ra változtatni. Tehát:

		több. gen.	határozó
φίλος	kedves	φίλων	φίλως
σοφός	bölcs	σοφῶν	σοφῶς
ἄπλοῦς	egyszerű	ἄπλῶν	ἄπλῶς
πᾶς	egész	πάντων	πάντως
σώφρων	értelmes	σωφρόνων	σωφρόνως
σαφής	világos	σαφῶν	σαφῶς
ταχύς	gyors	ταχέων	ταχέως

2. Ily ως-végű határozók névmásokból s participiumokból is képezhetők; így: ἄλλως másképpen, οὔτως úgy, διαφερόντως kiválóan stb.

3. Olykor a melléknevek egyes seml. acc.-a szolgál határozó gyanánt; ilyenek: ταχύ gyorsan, πολύ nagyon, μικρόν egy kissé stb. (vö. lat.: facile; – magyarban is: jót v. jóízűt nevet, nagyot esik). Máskor a plur seml. acc.-sal találkozunk: μάλα = nagyon; θάμα = gyakran; τάχα = talán.

4. Ἀγαθός határozója: εὖ jól (voltaképpen seml. acc. ebből: εὖ-ς jó).

b) 1. A melléknévi határozónak nincs külön fokozása; ezt a görög (éppúgy mint a latin vagy a magyar) a melléknévtől kölcsönzi, melyből a középfokban az *egyes* seml. acc. (végződése

–ον), a felsőfokban a *többes* seml. acc. (végződése –ᾶ) szolgál határozó gyanánt (-ως végű középfokok ritkák). Így lesz:

		kf.	ff.
σοφῶς	bölcsen	σοφώτερον	σοφώτατα
ταχέως	gyorsan	θᾶττον	τάχιστα
εὖ	jól	ἄμεινον	ἄριστα
μάλα	nagyon	μᾶλλον	μάλιστα
ἥκα (költ.)	gyengén	ἥττον minus	ἥκιστα minime.

2. Az ω-végű helyhatározók a fokozásban -τέρω, -τάτω végűek; így:

ἄνω	fent	ἄνωτέρω	ἄνωτάτω
κάτω	lent	κατωτέρω	κατωτάτω
ἔσω	bent	ἔσωτέρω	ἔσωτάτω
ἔξω	kint	ἔξωτέρω	ἔξωτάτω
πορῶρω	messze	πορῶρότερω	πορῶρωτάτω
ἀπό	távol	ἀπωτέρω	ἀπωτάτω
ἐγγύς	közel	ἐγγυτέρω	ἐγγυτάτω
		és ἐγγύτερον	ἐγγύτατα.

c) *Jegyzet.* A nem melléknevekből képezett adverbiumok között legfontosabbak 1. az ún. **nyomósító szók.** A gyakrabban előfordulók a következők (a *-gal jelöltek mindig a kiemelt szó után állanak):

*γέ simuló = ugyan, éppen, legalább, quidem; a fordításnál gyakran csak a kiemelt szó erősebb hangsúlyával fejezhető ki;

ἔγωγε 67. §. 2. – ὅς γε = ő, aki pedig; aki ugyanis; qui quidem;

ἐπεὶ γε = mikor hát; εἶ γε, ἐάν γε = ha ugyan; πάνυ γε = igenis;

*γούν (ebből γέ οὔν, erősebb γέ) = legalább, bizonyára, certe;

*δῆ (ebből ἤδη) = hát, hiszen, nyilván; így: ἴστε δῆ hisz tudjátok;

időileg: már, éppen, iam; πάλαι δῆ már rég; νῦν δῆ épp most;

kérdésekben s felszólításokban sürgető: hát; λέγε δῆ, τί δῆ;

εἰ δῆ = ha már, ha hát valóban; ὅς δῆ, ὅστις δῆ = aki éppen,

aki tehát; kérdésekben mellékalakja: δαί; tehát: τί δαί; hát

mi? hát aztán?

δῆθεν = nyilván, amint látszik, állítólag; gúnyosan: persze;

- **δήπου* = talán csak, alighanem, nyilván; gyakran gúnyosan;
 **δήτα* = bizony, mindenesetre; οὐ *δήτα* bizony nem, semmi esetre;
 ᾗ = bizony, valóban; rendesen ᾗ *μήν* bizonyításban, esküben;
μά = bizony, esküben; így: *μά* τοὺς θεοὺς bizony isten (l. 146. §. 2.); tagadó eskü: οὐ *μά* Δία. – állító eskü: ναὶ *μά* Δία;
 **μέντοι* = bizonyára, mégis, mindazonáltal, vero (vö. 159. §. c.);
 **μήν* = bizonyára, valóban; τίνος *μήν* ἔνεκα; voltaképpen miért?
 **μέν* (gyengébb *μήν*) = bizony, valóban, ugyan (vö. 159. §. c.);
 ναὶ = bizony, valóban, állító esküben; – feleletben: igen;
 νή = bizony, csak állító esküben; tehát: νή Δία = ναὶ *μά* Δία;
 **πέρ* simuló = éppen; főleg relativumoknál s kötőszóknál; így:
 ὅσπερ = éppen az, aki; ὡσπερ = amint éppen; εἴπερ = ha
 ugyan, si quidem;
 **τοί* simuló = hiszen. hát, bizony; tagadólag: οὔτοι bizonyára
 nem.
 2. A névmási határozók (l. 76. §.).

B) A praepositiók

1. A praepositiók eredetileg helyhatározók voltak, mely jelentésük a költőknél még gyakori, de a prózában már csak *πρός*-ra szorítkozik ezekben: *πρὸς* δὲ, *πρὸς* δὲ *καί* azonfölül, e mellett még.

2. Igékkal összetéve eredeti térbeli jelentésüket többnyire megtartják és az ige cselekvésének irányát határozzák meg közelebről; így: *φέρω* viszek; de: *ἀποφέρω*, *ἐκφέρω*, *περιφέρω* el-, ki-, körülviszek.

A praepositio összefüggése igéjével igen laza (vö. a magyar igekötőkkel); nemcsak az augmentum és reduplicatio lép közepük, hanem a költőknél gyakran egész szók (*τμησις*), mi a praepositiónak eredeti határozói voltát világosan mutatja; így: *ἀνὰ δὲ χρείων Ἀγαμέμνων ἔστη* (e h. *ἀνέστη*) felkelt A. király.

3. A névszóknak határozót kifejező eseteivel (gen., dat., acc.) kapcsolva, ezeknek térbeli, vagy térbelinek gondolt (idői, logi-

kai) jelentését határozzák meg pontosabban. Így jelölik meg közelebről

genitivussal a cselekvés eredetét, kiindulását (honnan?)

dativussal a cselekvés folyamatát, hol-, mibenlétét (hol?)

accusativussal a cselekvés végirányát, célját (hova?) Helyük a névszó előtt van, ritkán utána (πέρι, anastrophe l. 15. §. 3.).

Jegyzet. A görög felfogás a magyartól gyakran eltér, különösen a mozgás igéinél, melyeknél a görög sokszor már a helyben való lételre gondol (hol?), míg a magyar a helybe jutást (hová?) fejezi ki, vagy megfordítva; így például:

θείναι ἐν τοῖς φίλοις barátai közé számítani, in amicis numerare;
 δῆσαι, κρεμάσαι ἐκ δένδρου fához kötni, fára függeszteni, suspendo ex arbore;

κρέμασθαι ἐκ δρυός a fán (mintegy róla) függni, pendēre ex arbore;

συλλέγεσθαι εἰς ἱερόν a templomban összegyűlni, convenire in templum;

παρεῖναι, παραγενέσθαι εἰς τόπον a helyen megjelenni, adesse in locum.

4. A görög praepositíók egy, két, vagy három esettel állhatnak: csak genitivussal állanak: ἀντί, (~ lat. ante); ἀπό, (~ lat. a, ab); ἐκ (ἐξ), (~ lat. e, ex); πρό, (~ lat. pro);

csak dativussal állanak: ἐν, (~ lat. in + abl.); σύν vagy ξύν, (~ lat. cum);

csak accusativussal állanak: εἰς (εἰς), (~ lat. in + acc.); ἀνά, (vö. ἄνω fent); ὡς;

genitivus- és accusativussal: διά, (~ δύο); κατά, (vö. κάτω lent); ὑπέρ, (~ lat. super); μετά, (vö. μέσος);

genitivus-, dativus- és accusativussal: ἀμφί (vö. ἄμφω; lat. amb-); ἐπί, παρά, περί, πρὸς (vö. πρὸ); ὑπό (~ lat. sub).

5. Vannak még ún. adverbialis praepositíók is, melyek mint máris határozók, jelző genitivussal járnak (l. 157. §. 10.) s igékkal össze nem tételnek. Ezek:

ἄλις satis, elég
 ἄνευ sine, nélkül
 ἄτερ, δίχα elválva
 ἄχρι, μέχρι -ig
 δίκην instar, gyanánt
 ἐγγύς, πλησίον közel
 εἴσω be, befelé
 ἐκτός kint, kívül
 (ἔμ)πρόσθεν elótt, elül
 ἐναντίον coram
 ἔνεκα (-κεν) végett
 ἐντός bent, belül

ἔξω ki, kifelé
 εὐθύς egyenesen felé
 (κατ)ἄντικρυ szemben
 κρύφα, λάθρα clam
 μεταξύ között
 ὀπισθεν mögött
 πέραῶ ultra, felül, túl
 πέραν trans, túl
 πλῆν kívül, kivéve
 πόρρω, πρόσω messze
 χάριν gratiā, kedvéért
 χωρίς elkülönítve stb.

IV. A névmások (pronomina)

67. §. Személyes névmások (pronomina personalia)

		Első személy	
E.	N.	ἐγώ	én, ego
	A.	ἐμέ, μέ	engem, me
	G.	ἐμοῦ, μοῦ	irántam, rólam való, mei
	D.	ἐμοί, μοί	nekem, mihi
T.	N.	ἡμεῖς	mi
	A.	ἡμᾶς	minket
	G.	ἡμῶν	irántunk, rólunk való
	D.	ἡμῖν	nekünk
K.	N. A.	νῶ	mi ketten, kettőnket
	G. D.	νῶν	kettőnkről, -nek

		Második személy	
E.	N.	σύ	te, tu
	A.	σέ	téged, te
	G.	σοῦ	irántad, rólad való, tui
	D.	σοί	neked, tibi
T.	N.	ὑμεῖς	ti
	A.	ὑμᾶς	titeket
	G.	ὑμῶν	irántatok, rólatok való
	D.	ὑμῖν	nektek
K.	N. A.	σφῶ	ti ketten, kettőtöket
	G. D.	σφῶν	kettőtökről, -nek

		Harmadik személy	
E.	A.	(ἔ)	őt, se
	G.	(οὔ)	iránta, róla való, sui
	D.	οἱ	neki, sibi
T.	N.	σφεῖς	ők
	A.	σφᾶς	őket
	G.	σφῶν	irántuk, róluk való
	D.	σφίσι(ν)	nekik

1. A μέ, μοῦ, μοί – σέ, σοῦ, σοί – (ἔ, οὔ, οἱ), ha nincs rajtuk nyomaték, simulók (l. 16. §. 2. és 17. §.). A mondat elején, ellentétekben, vagy praepositívók után (l. 17. §. 2. c. és d.) az 1. szem. névmásból a hosszabb alakok használatnak; ἐμοὶ δοκεῖ, ὑπ’ ἐμοῦ; a 2. szem. névmás pedig ilyenkor megtartja hangsúlyát; így: σοὶ λέγω, πρὸς σέ.

2. Nyomósítás végett a simuló γέ (legalább) járul a személynévmáshoz: ἔγωγε egomet, σύγε tute, ἔμοιγε mihimet; de: ἐμοῦγε, ἐμέγε.

3. A 3. szem. névmás nominativusát rendszeren a mutató névmások (l. 72. §.), a többi esetet αὐτός (l. 68. §.) megfelelő alakjai pótolják.

4. A személynévmások nominativusait csak akkor tesszük ki, ha nyomaték van rajtuk; tehát főleg ellentétekben; így: Ἐγὼ μὲν ἄπειμι, σὺ δὲ μένε én ugyan elmegyek, de te maradj. A οἱ, σφᾶς, σφῶν, σφίσι(ν) attikai prózában csak a mellékmondatokban használatosak, mint nem egyenes visszahatók a főmondat alanyára (vö. 69. §. 4. b.).

68. §. αὐτός maga, ő (ipse, is)

1. Ez a 3. szem. névmás függő eseteit pótolja. Ragozása mint az o-töví mellékneveké, de a seml. αὐτό (ered. *autod, vö. illud).

E.	N.	αὐτός	αὐτή	αὐτό
	A.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
	G.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
	D.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
T.	N.	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
	A.	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά
	G.	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
	D.	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Kettős	N. A.	αὐτώ mind a három nemben, úgy		
	G. D.	αὐτοῖν mint a névelőnél l. 37. §.		

2. Névelővel ó αὐτός jelentése: ugyanaz, idem (vö. der-selbe). Ilyenkor a névelőnek magánhangzós végű alakjaival krasis folytán összeolvadhat (l. 23. §. 2.), mi által a következő alakok keletkeznek:

ὁ αὐτός = αὐτός ἡ αὐτή = αὐτή τὸ αὐτό = ταυτό(ν)
 τὸν αὐτόν — τὴν αὐτήν — τὸ αὐτό = ταυτό(ν)
 τοῦ αὐτοῦ = ταυτοῦ τῆς αὐτῆς — ταυτοῦ
 τῷ αὐτῷ = ταυτῷ τῇ αὐτῇ = ταυτῇ ταυτῷ
 οἱ αὐτοί = αὐτοί αἱ αὐταί = αὐταί τὰ αὐτά = ταυτά stb.

3. Αὐτός jelentéseit és helyzetét a következő példa mutatja:

a) névelő nélkül a nominativus jelentése: maga, ipse (selbst); így: αὐτὸς ὁ πατήρ vagy ὁ πατήρ αὐτός maga az atya; A «maga, ipse» jelentésből származnak még a következők: 1. καὶ αὐτός v. καὐτός et ipse, szintén; így: Κακοῖς ὀμιλῶν καὐτός ἐκβήση κακός; 2. éppen; így: αὐτὸς οὗτος éppen az; αὐτὸ τὸναντίον éppen az ellenkező; 3. egyedül; így: αὐτοί ἐσμεν magunk, azaz egyedül vagyunk; 4. –od magával, sorszámneveknél; így: τρίτος αὐτός harmadmagával;

b) a függő esetek a 3. szem. névmást pótolják (eum, eius stb.); így: ὁ πατήρ αὐτοῦ az ő (annak) atya; ὀράω αὐτούς látom őket;

c) névelővel minden esetben jelentése: ugyanaz, idem (der-selbe); pl. ὁ αὐτὸς πατήρ vagy ὁ πατήρ ὁ αὐτός ugyanaz az atya.

69. §. Visszaható névmások (pronomina reflexiva)

1. Ezek a személynévmás és αὐτός összetételéből keletkeznek. Az egyesben a személynévmás tövei (ἐμε-, σε-, ἐ-) és αὐτός egy szóba olvadnak össze, a többesben azonban mind a két névmás külön ragoztatik s csak a 3. személyben használatos az összetett alak is.

2. Jelentésüknél fogva, minthogy ti. az alanyra való visszahatás csakis függő esetben történhetik, nominativusuk nincsen; továbbá az 1. és 2. személyben csakis a hímn- és nőnemben fordulhatnak elő; azonban a 3. személynek semlegese is van.

E.	A.	Alany: én magam		Alany: tenmagad	
		ἐμαυτόν,	-ήν	σεαυτόν	-ήν
	G.	ἐμαυτοῦ,	-ῆς	σεαυτοῦ	-ῆς
	D.	ἐμαυτῶ,	-ῆ	σεαυτῶ	-ῆ
T.	A.	Alany: mimagunk		Alany: timagatok	
		ἡμᾶς αὐτούς	-άς	ὑμᾶς αὐτούς	-άς
	G.	ἡμῶν αὐτῶν	-ῶν	ὑμῶν αὐτῶν	-ῶν
	D.	ἡμῖν αὐτοῖς	-αῖς	ὑμῖν αὐτοῖς	-αῖς

E.	A.	Alany: önmaga		
		ἐαυτόν	-ήν	-ό
	G.	ἐαυτοῦ	-ῆς	-οῦ
	D.	ἐαυτῶ	-ῆ	-ῶ
T.	A.	Alany: önmaguk		
		σφᾶς αὐτούς	-άς	-ά
		v. ἐαυτούς	-άς	-ά
	G.	σφῶν αὐτῶν		
		v. ἐαυτῶν	-ῶν	-ῶν
	D.	σφίσιν αὐτοῖς		
		v. ἐαυτοῖς	-αῖς	-οῖς

3. Ezeket az alakokat: σεαυτόν stb., ἐαυτόν stb., ἐαυτούς stb. összevonva így is mondhatjuk: σαυτόν stb., αὐτόν stb., αὐτούς stb.

4. E névmásokat használja a görög:

a) az egyenes, vagyis ugyanazon mondat alanyára vonatkozó visszahatás kifejezésére; így: Γνωθι σεαυτόν ismerd meg magadat. Ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν magában hordja vagyonát.

b) mint nem egyenes visszaható áll έαυτοῦ stb. a mellékmondatban, acc. c. inf. v. part.-nál, a főmondat alanyára vonatkozólag; így: Εἰσιέναι ἐκέλευσεν, εἰ μέλλοις σὺν έαυτῷ (vele, secum) ἐκπλεῖν. Ὁρέστης φεύγων ἔπεισεν Ἀθηναίους έαυτὸν (őt) κατάγειν. Ez utóbbi esetben a személynévmás, főleg οἱ és σφίσις is használatos; így: Λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν ἐρίζοντά οἱ (vele) περὶ σοφίας. Τὴν νῆσον ἐφοβοῦντο, μὴ ἐξ αὐτῆς τὸν πόλεμον σφίσις (ellenük) ποιῶνται.

70. §. ἄλλος és a kölcsönös névmás (pr. reciprocum)

1. αὐτός ragozását követi ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο, más, másik (alius). A semlegesben nincs ν, mert eredeti alakja ἄλλοδ volt (vö. aliud).

2. ἄλλος-nak kettőzött tövéből származik a kölcsönös egymásra hatást kifejező pronomen reciprocum, mely már jelentésénél fogva sem nominativusban, sem egyes számban elő nem fordulhat. Tehát:

Többes	A.	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἄλληλα	egymást
	G.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων	egymásé
	D.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις	egymásnak
Kettős	A.	ἀλλήλω	ἀλλήλα	ἀλλήλω	
	G. D.	ἀλλήλοιν	ἀλλήλαιν	ἀλλήλοιν.	

71. §. Birtokos névmások (pr. possessiva)

1. Ezek, mint a latinban, a személynévmás töveiből származnak.

1. szem. ἐμός, -ή, -όν enyém, -m; ἡμέτερος, -ᾶ, -ον mienk, -nk;

2. szem. σός, σή, σόν tied, -d; ὑμέτερος, -ᾶ, -ον tietek, -tok;

3. szem. ὅς, ἥ, ὅν öné, -a, -e; σφέτερος, -ᾶ, -ον a maguké, -uk. Ezeknek helyzete a névelős főnév előtt mindig **jelzői**; (l. 175. §. 2. a.) azaz állhatnak a névelő és a főnév között, vagy pedig a névelő ismétlésével a főnév után; így: στέργομεν τὴν ἡμετέραν πατρίδα v. τὴν πατρίδα τὴν ἡμετέραν szeretjük hazánkat.

2. A 3. szem. birtokos névmás ὅς, ἥ, ὅν költői; σφέτερος pedig prózában ritka s mindig visszaható jelentésű; ezek helyett tehát αὐτός genitívusai: αὐτοῦ, αὐτῆς, többesben αὐτῶν használatosak. Az αὐτός genitívusainak helyzete a főnév mellett mindig **állítmányi** (l. 175. §. 2. b.); azaz vagy a névelős főnév előtt, vagy pedig utána állhatnak, de mindig névelő nélkül; így: ὀράω αὐτοῦ (-ῆς) τὸν πατέρα v. τὸν πατέρα αὐτοῦ (-ῆς) látom az ő atyját.

3. A birtokos névmásokat rendszeresen csak akkor teszi ki a görög, ha különös nyomaték van rajtuk; így: Καὶ ὑμεῖς ἅπαντες τοὺς ὑμετέρους παῖδας ἀγαπᾶτε ti is mindnyájan szeretitek a magatok gyermekeit. Különben igen gyakran helyettesítik:

a) a pusztá névelő, mikor ti. az alany egyúttal a birtokos is;

b) a személynévmás genitívusai (1. sz. μου) állítmányi helyzetben;

c) a visszaható névmás genitívusai jelzői helyzetben. Így: στέργω τὸν (ἐμὸν) φίλον v. τὸν φίλον μου szeretem barátomat, στέργω τὸν ἐμαυτοῦ (-ῆς) φίλον szeretem a magam barátját; στέργεις τὸν (σὸν) φίλον v. τὸν φίλον σοῦ szereted barátodat, στέργεις τὸν σεαυτοῦ (-ῆς) φίλον szereted a magad barátját; στέργει τὸν φίλον v. τὸν ἑαυτοῦ φίλον szereti (a maga) barátját; de: στέργει τὸν φίλον αὐτοῦ szereti annak (másnak) barátját; στέργομεν τὸν (ἡμέτερον) φίλον v. τὸν φίλον ἡμῶν szeretjük barátunkat, στέργομεν τὸν ἡμέτερον αὐτῶν φίλον szeretjük a magunk barátját stb.

72. §. Mutató névmások (pr. demonstrativa)

Ezek: *ὁ, ἡ, τό* = az; később mint határozott névelő ismeretes (l. 37. §.), de Homérosnál még mutató névmás (l. 188. §. 4.). *ὄδε, ἦδε, τόδε* ez itt, hic, a jelenre v. következőre, *οὗτος, αὐτή, τοῦτο* ez, iste, az említettre, megelőzőre, *ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο* az, ille pedig a távolabbira mutat; helyzetük állítmányi (l. 175. §. b.): *οὗτος ὁ ἀνὴρ* v. *ὁ ἀνὴρ οὗτος* ez az ember; *τῆδε τῆ ἡμέρα* a mai napon; *ταῦτη τῆ ἡμέρα* az említett napon; *ἐκείνη τῆ ἡμέρα* ama rég elmúlt napon; *ταῦτα ἀκούσας* ἔλεγε *τάδε* a hallottakra a következőket felelé. *Ἀνδρείος ὀνομάζεται οὗτος, ὃς ἂν ἐν τῆ τάξει μένων μάχηται.* – Férfiasnak nevezük azt, aki csak a csatasorban helyén maradva harcol.

1. Eredeti mutató jelentését az attikaiban a *ὁ, ἡ, τό* még csak a következő szólásokban tartotta meg:

a) *ὁ μὲν – ὁ δέ* egyik – másik; *τὸ (τὰ) μὲν – τὸ (τὰ) δέ* részint – részint: *Οἱ μὲν ἔμειναν, οἱ δὲ ἔφυγον* némelyek ... mások ...

b) *ὁ δέ* a mondat elején, új alany bevezetésére = ez pedig, és ez: *Κλέαρχος ἦρτο τὸν Κῦρον· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο* ez pedig felelt.

2. A *ὄδε* a névelőből és a rámutató *δέ* simulóból (l. 16. §. 6.) van összetéve; ragozása tehát teljesen olyan, mint a névelőé. Így: *τόνδε, τήνδε, τόδε – τοῦδε, τῆςδε – τῶδε, τῆδε – οἶδε, αἶδε, τάδε* stb.

3. A *οὗτος* első szótagjában szintén a névelő rejlik (eredetileg pl. *τοῦτο* = *το-υ-το*, *ταῦτα* = *τα-υ-τα* = ez és ez), minek következtében ott kezdődik *τ*-val vagy erős hehezettel, ahol a névelő; első tagjában pedig akkor van *ου*, ha a névelőben *o*-hang, és akkor *αυ*, ha a névelőben *α, η* van.

E.	N.	οὗτος	αὕτη	τούτο
	A.	τούτον	ταύτην	τούτο
	G.	τούτου	ταύτης	τούτου
	D.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
T.	N.	οὗτοι	αὗται	ταῦτά
	A.	τούτους	ταύτας	ταῦτά
	G.	τούτων	τούτων	τούτων
	D.	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Kettős	N. A.	τούτω mind a három nemben úgy		
	G. D.	τούτοιν mint a névelőnél l. 37. §.		

Jegyzet. καὶ οὗτος még pedig, isque; καὶ ταῦτα pedig hát, márpedig, idque; amaz a megelőző főnévhez, emez az egész mondathoz csatol valamely fontosabb, még különösen tekintetbe veendő újabb körülményt; így: Ἀγγελίαν φέρω, καὶ ταύτην βαρεῖαν hírt hozok, még pedig leverőt. Τούτοις οὐ προσέχεις τὸν νοῦν, καὶ ταῦτα σοφὸς ὢν pedig hát bölcs vagy.

4. ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο ragozása teljesen aútós szerint (l. 68. §.).

Jegyzet. Ezekhez nyomaték végett gyakran egy hosszú és hangsúlyos ἰ (iota demonstrativum) járul, mely előtt a rövid magánhangzók elmaradnak; így: οὐτοσί, τουτί, αὐτήι, ez itt é! hicce; – ὀδί, τοισδί – ἐκεινοσί, ἐκεινωσί stb.

5. Ὅδε-hoz csatlakoznak a következő mutatók (hangsúly 14. §. 5.):

τοιόςδε τοιάδε τοιόνδε ilyen, olyan, talis;
 τοσόςδε τοσήδε τοσόνδε ily nagy, akkora, tantus, tot;
 τηλικόςδε τηλικήδε τηλικόνδε ily korú, ily nagy v. fontos.

6. οὗτος-szal vannak összetéve, s annak ragozását követik ezek:

τοιούτος τοιαύτη τοιούτο(ν) olyan, olyanféle;
 τοσοῦτος τοσαύτη τοσοῦτο(ν) oly nagy, oly sok;
 τηλικούτος τηλικαύτη τηλικούτο(ν) oly korú, oly nagy.

73. §. Vonatkozó névmások (pr. relativa)

E.	h.	n.	s.	T.	h.	n.	s.	K.h.n.s.
N.	ὅς	ἥ	ὅ	οἷ	αἷ	ἄ		ὦ
A.	ὅν	ἥν	ὅ	οὔς	ἄς	ἄ		ὦ
G.	οῦ	ἧς	οὔ	ῶν	ῶν	ῶν		οἷν
D.	ῶ	ῆ	ῶ	οἷς	αἷς	οἷς		οἷν

Jegyzet. A ὅς eredeti mutató jelentése az attikai szójárásban megvan még eme kifejezésekben: καὶ ὅς és ez; ἥ δ' ὅς ὅ, ez pedig mondá (vö. 128. §. jegyz.).

1. A ὅς, ἥ, ὅ aki, ami, amely (qui, quae, quod) meghatározott személyre v. tárgyra vonatkozik, tehát egyéni vonatkozó névmás. Mindenütt erős hehezettel kezdődik; ragozása αὐτός szerint (l. 68. §.). A vonatkozó névmásnak nyomósítására szolgál a hozzá függesztett simuló πέρ (éppen; l. 16. §. 5.); így: ὅςπερ, ἥπερ, ὅπερ, éppen az. aki; οὔπερ, ἧςπερ stb.

2. A ὅς-nak és a határozatlan τις-nek összetételéből származik az általános vonatkozó (és egyszersmind nem egyenes kérdő) névmás: ὅστις, ἧτις, ὅ τι aki csak, mindaz aki, quisquis, quicumque (l. 74. §. 2.).

3. A 72. §. 5. és 6. alatti mutatóknak megfelelő vonatkozók ezek: οἷος οἷᾶ οἷον amilyen, qualis; ὅσος ὅση ὅσον amekkora, amennyi, quantus, quot; ἡλικός ἡλική ἡλικόν amily korú, amily nagy v. fontos.

74. §. Kérdő és határozatlan névmások (pr. interrog. et indef.)

1. A kérdő névmás τίς; τί; ki? mi? mely? quis? quid? A határozatlan τις, τι vki, vmi, egy, egy bizonyos, aliquis. Ezek csak hangsúlyukra nézve különböznek egymástól, amennyiben a kérdő mindig a tőszóttagot hangsúlyozza, még pedig élesen (l. 15. §. 2.), a határozatlan pedig a ragot, és (kivéve ἅττα) mindig simuló (l. 16. §. 1.).

A magyarban is ki? mi? hangsúlyos, de valaki, valami hangsúlytalan; szintígy különbözik a latin quis is; pl. Quis fuit? de: Si quis fuit.

A határozatlan névmás τις, τι jelentése kétféle; ún.: *főnévileg* használva: valaki (aliquis), az ember; több.: némelyek; így: Ἐως ἂν εἶ πράττη τις, ἄλλις ἔχει φίλων amíg valaki boldog ... Οἷοιτό τις ἂν azt hinné az ember. – Λέγει τι mond vmit (helyeset); *melléknévi* használva: egy bizonyos (quidam), valami, egy, némi; így: Σωκράτης τις S. quidam. – Τριακοντά τινες vmi (körülb.) 30. Δεινόν τι ἔπος szörnyű egy szó. – Χαρά τις némi öröm.

2. Független kérdésekben a τις mellett még az általános vonatkozó ὅστις, ἥτις, ὃ τι aki csak (l. 73. §. 2.) szolgál kérdő névmás gyanánt. Ebben mind a két szó, a ὅς is, a τις is ragoztatik. Az egyes semleges ὃ τι külön írandó, mert a ὅτι kötőszó = hogy.

		Kérdő névmás		Határozatlan	
		h. és n.	s.	h. és n.	s.
E.	N.	τίς;	τί;	τις	τι
	A.	τίνα;	τί;	τινά	τι
	G.	τίνος v. τοῦ;		τινός v. τοῦ*	
	D.	τίνι v. τῷ;		τινὶ v. τῷ*	
T.	N.	τίνες;	τίνα;	τινές	τινά v. ἄττα
	A.	τίνας;	τίνα;	τινάς	τινά v. ἄττα
	G.	τίνων;		τινῶν	
	D.	τίσι(ν)		τισὶ(ν)	
K.	N. A.	τίνε;		τινὲ	
	G. D.	τίνοι;		τινοῖν	

* A gyakori τοῦ, τῷ mellékalakok mint határozatlanok szintén simulók.

		Nem egyenes kérdő és ált. vonatk.		
E.	N.	ὅστις	ἥτις	ὅ τι
	A.	ὄντινα	ἦντινα	ὄ τι
	G.	οὗτινος v. ὄτου	ἦστινος	οὗτινος v. ὄτου
	D.	ὅτινι v. ὄτω	ἦτινι	ὄτινι v. ὄτω
T.	N.	οἵτινες	αἵτινες	ἅτινα v. ἅττα
	A.	οὖστινας	ἄστινας	ἅτινα v. ἅττα
	G.	ὧντινων	ᾧντινων	ὧντινων
	D.	οἷσισι(ν)	αἷσισι(ν)	οἷσισι(ν)
K.	N. A.	ὥτινε		
	G. D.	οἷντινοιν		

Jegyzet. τίς és a π-vel kezdődők: πόσος, ποῖος, ποῦ, πῶς stb. egyenes és függő, ὅστις és a ὄπ- kezdetűek: ὄπόσος, ὄποῖος, ὄπου, ὄπως stb. csak függő kérdésben állhatnak; így: Τίς εἶ; ki vagy? Τί ποιεῖτε; mit tesztek? Εἰπέ μοι, τίς εἶ; mondd meg nekem, hogy ki vagy. Οὐκ ἴστε, ὅ τι ποιεῖτε; nem tudjátok, hogy mit tesztek?

3. A 72. §. 5. és 6. alatti mutatóknak megfelelő kérdők ezek: ποῖος ποῖα ποῖον milyen? qualis?

πόσος πόση πόσον mekkora? mennyi? quantus? quot?

πηλίκος πηλίκη πηλίκον mily korú, nagy v. fontos?

4. Miként a τίς, úgy ezek a kérdők is a ὅς tövével összetéve, általános vonatkozókká, vagy nem egyenes kérdőkké lesznek; így:

ὄποῖος ὄποῖα ὄποῖον amilyen csak v. éppen

ὄπόσος ὄπόση ὄπόσον amekkora, amennyi csak v. éppen

5. Az általános vonatkozókhöz jelentésüknek fokozása végett gyakran az οὖν szócska (lat. –cunque) járul, melyen ilyenkor a szónak főhangsúlya van; így: ὅστισοῦν, οὗτινισοῦν qui-, cuius-cunque, ὄποισσοῦν qualis-, ὄποισσοῦν quantuscunque.

75. §. egymásra vonatkozó névmások (pr. correlativa)

1. Kölcsönösen egymásra vonatkoznak, s egymásnak úgy töveikre, mint jelentésükre nézve megfelelnek a kérdő, határozatlan, mutató és vonatkozó névmások, valamint a 72. §. 5. és 6., a 73. §. 3., úgyszintén a 74. §. 3. és 4. alatt említett melléknévi névmások. Egybeállítva:

Kérdők	Határozatl.	Mutatók	Vonatkozók	
			egyéniek	általánosak
τό π ο-	τό π ο-	τό τ ο-	τό ό-	τό ό π ο-
τίς; quis? ki? kicsoda?	τις aliquis valaki, egy	ὅδε hic οὗτος iste ἐκεῖνος ille	ὅς qui aki, amely	ὅστις quicumque mindaz, aki
πότερος; uter?		ἕτερος alter egyik v. másik		ὁπότερος utercunque
ποῖος; qualis? milyen?	(ποιός) valamilyen	(τοῖος) τοιόσδε talis τοιούτος olyan	οἷος qualis amilyen	ὁποῖος qualiscunque amilyen csak
πόσος; quantus? plur.: quot?	(ποσός) aliquantus aliquot	(τόσος) τοσόσδε tantus τοσοῦτος v. tot	ὅσος quantus plur.: quot	ὁπόσος quantuscunque quotquot
πηλίκος; mily korú? nagy? fontos?		(τηλίκος) τηλικόσδε ily korú τηλικούτος v. nagy	ἡλίκος amily korú, nagy, fontos	ὁπηλίκος amily korú v. fontos csak

2. A zárójelben lévő alakok csak költőknél fordulnak elő; prózában a –δε és -ούτος végű erősített alakok használatosak: τοιόσδε, τοσοῦτος, τηλικούτος.

3. A ἕτερος (régén ἄτερος) a névelővel krasis folytán (l. 23. §. 2.) gyakran elegyül; így: ὁ ἕτερος = ἄτερος, az egyik vagy a másik a kettő közül, τὸ ἕτερον = θάτερον, τῷ ἐτέρῳ = θάτέρῳ stb. rendszeren koronis nélkül írva.

76. §. Névmási határozók (adverbia pronominalia)

1. Vannak névmási tövekből képezett hely-, idő- és mód-határozók, melyek közül a kérdők, határozatlanok, mutatók és vonatkozók éppúgy vonatkoznak egymásra, mint az előbbi fejezetben említett névmások; a tövek azonban itt nem mutatják oly feltűnően a rokonságot, mint a névmásoknál. (Vö. még 66. §. A. c.).

Kérdők	Határozatl. (mind simul)	Mutatók	Vonatkozók	
			egyéniek	általánosak
τό π ο-	τό π ο-		τό ό-	τό ό π ο-
ποῦ; hol? ubi?	ποῦ valahol alicubi	ἐνθάδε itt, hic ἐνταῦθα ott, ibi ἐκεῖ amott, illic	οὔ, ἐνθα ahol ubi	ὅπου ahol csak
πόθεν; honnan? unde?	ποθεν valahonnan alicunde	ἐνθένδε innen, hinc ἐντεῦθεν onnan, inde ἐκεῖθεν onnan, illinc	ὅθεν, ἐθεν ahonnan unde	ὅπόθεν ahonnan csak
ποι; hova? quo?	ποι valahova aliquo	ἐνθάδε ide, hūc ἐνταῦθα oda, eo ἐκεῖσε amoda, illūc	οἶ, ἐνθα ahova quo	ὅποι ahova csak
πότε; ? mikor? quando?	ποτὲ valamikor aliquando	τότε akkor tūm	ὅτε midόν cum	ὅπότε amikor csak
πηνίκα; mely időben? a nap mely szakában?		(τηνίκα) τηνικάδε τηνικαῦτα ez idő tájban	ήνίκα amely idő- ben	ὀπηνίκα amely idő- ben éppen
πῶς; hogyan? quodammodo?	πῶς valahogyan quodammodo	(ὡς) ὡδε így, sic οὕτω(ς) úgy, ita	ὡς, ὡσπερ ahogyan ut	ὀπως ahogyan éppen
πῆ; merre? mi módon? quā	πῆ valamerre, valami módon aliquā	τῆδε erre, így, hāc ταύτη erre, így, eā	ῆ amerre amint quā	ὀπη amerre csak, a- mint éppen

2. Az általános vonatkozó határozókhöz is járul a nyomósító οὖν szócska (l. 74. §. 5.); így: ὅπως οὖν (v. ὁπωςοῦν) bármiképpen stb. Ezek különben (éppúgy, mint a névmások, 74. §. 4.) kérdők gyanánt is szolgálnak, de csakis függő kérdő mondatokban.

3. ἔνθα és ἔνθεν némely kifejezésekben mutató jelentésűek; így ezekben: ἔνθα δὴ ott hát; ἔνθα καὶ ἔνθα imitt-amott; ἔνθεν καὶ ἔνθεν innen is, onnan is.

4. A mutató ὡς az attikaiaknál csak a következő szólásmódokban használatos: καὶ ὡς így is; οὐδ' ὡς, μηδ' ὡς még így sem.

5. Ettől τότε különbözik τοτέ, ebben: τοτὲ μὲν – τοτὲ δέ majd – majd.

6. Mint ὅδε és οὗτος (l. 75. §.), úgy különböznek a tőlük eredő határozók is; tehát: ὧδε, τῆδε – így, következőleg; οὕτως, ταύτη = így, amint említve volt.

V. 77. §. A számnevek (numeralia)

Jel	Érték	Tőszámnevek	Sorszámnevek	Számhatározók
		πόσοι; hány? mennyi?	πόστος; hányadik?	ποσάκις; hányszor?
α'	1	εἷς, μιά, ἓν	πρῶτος, -η, -ον	ἅπαξ egyszer
β'	2	δύο duo	δεύτερος, -ᾱ, -ον	δίς kétszer
γ'	3	τρεις, τρία tres, tria	τρίτος, -η, -ον	τρίς
δ'	4	τέτταρες, τέτταρα	τέταρτος (mind 3	τετράκις
ε'	5	πέντε quinque	πέμπτος végződésű)	πεντάκις
Ϛ'	6	ἕξ sex	ἕκτος	ἕξάκις
ζ'	7	ἑπτά septem	ἕβδομος	ἑπτάκις
η'	8	ὀκτώ octo	ὄγδοος	ὀκτάκις
θ'	9	ἐννέα <*enewḡ novem	ἐνάτος	ἐνάκις
ι'	10	δέκα decem	δέκατος	δεκάκις
ια'	11	ἐνδεκα	ἐνδέκατος	ἐνδεκάκις
ιβ'	12	δώδεκα	δωδέκατος	δωδεκάκις
ιγ'	13	τρεις/τρία και δέκα	τρίτος και δέκατος	τρικαιδεκάκις
ιδ'	14	τέτταρες/-α και δέκα	τέταρτος και δέκατος	τετρακαιδεκάκις
ιε'	15	πεντεκαίδεκα	πέμπτος και δέκατος	πεντεκαιδεκάκις
ιϚ'	16	έκκαίδεκα	ἕκτος και δέκατος	s így tovább
ιζ'	17	ἑπτακαίδεκα	ἕβδομος και δέκατος	
ιη'	18	ὀκτωκαίδεκα	ὄγδοος και δέκατος	
ιθ'	19	ἐννεακαίδεκα	ἐνάτος και δέκατος	
κ'	20	εἴκοσι(ν)	εἰκοστός	εἰκοσάκις
λ'	30	τριαχοντα triginta	τριακοστός	τριακοντάκις
μ'	40	τετταράκοντα	τετταρακοστός	s így tovább
ν'	50	πεντήκοντα	πεντηκοστός	
ξ'	60	ἑξήκοντα sexāginta	ἑξηκοστός	
ο'	70	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός	
π'	80	ὀγδοήκοντα octoginta	ὄγδοηκοστός	
ρ'	90	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός	

Jel	Érték	Tőszámnevek	Sorszámnevek	Számhatározók
		πόσοι; hány? mennyi?	πόστος; hányadik?	ποσάκις; hányszor?
ρ'	100	ἑκατόν	ἑκατοστός	ἑκατονάκις
σ'	200	διακόσιοι, -αι, -α	διακοσιοστός	διακοσιάκις
τ'	300	τριακόσιοι, -αι, -α	τριακοσιοστός	τριακοσιάκις
υ'	400	τετρακόσιοι, -αι, -α	τετρακοσιοστός	s így tovább
φ'	500	πεντακόσιοι, -αι, -α	πεντακοσιοστός	
χ'	600	ἑξακόσιοι, -αι, -α	ἑξακοσιοστός	
ψ'	700	ἑπτακόσιοι, -αι, -α	ἑπτακοσιοστός	
ω'	800	ὀκτακόσιοι, -αι, -α	ὀκτακοσιοστός	
Ϙ'	900	ἐνακόσιοι, -αι, -α	ἐνακοσιοστός	
α	1,000	χίλιοι, -αι, -α	χιλιοστός	χιλιάκις
β	2,000	δισχίλιοι, -αι, -α	δισχιλιοστός	
γ	3,000	τρισχίλιοι, -αι, -α	τρισχιλιοστός	
ι	10,000	μύριοι, -αι, -α	μυριοστός	μυριάκις
ια	11,000	μύριοι καὶ χίλιοι		
κ	20,000	δισμύριοι, -αι, -α	δισμυριοστός	δισμυριάκις

1. A tőszámnevek közül ragozható az első négy; 5–199-ig ragozhatatlan; 200-tól kezdve a százasok és ezresek (valamint az összes sorszámnevek) mind o- és α-tővű, háromvégződésű melléknevek. Az első négy tőszámnév ragozása:

N.	1.	εἷς	μία	ἓν	2.	δύο
A.		ἕνα	μίαν	ἓν		δύο
G.		ένός	μιᾶς	ένός		δυοῖν (δυῶν)
D.		ένί	μιᾶ	ένί		δυοῖν (δυσί)

N.	3.	τρεις	τρία	4.	τέτταρες	τέτταρα
A.		τρεις	τρία		τέτταρας	τέτταρα
G.		τριῶν			τεττάρων	
D.		τρισί(ν)			τέτταρσι(ν)	

2. εἷς-t követi οὐδεῖς, μηδεῖς egy sem; δύο-t pedig ἄμφω (ambo):

E. οὐδεῖς	οὐδεμία	οὐδέν	T. οὐδένες	K. ἄμφω
οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδέν	οὐδένας	ἄμφω
οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός	οὐδένων	ἄμφοῖν
οὐδενί	οὐδεμιᾶ	οὐδενί	οὐδέσι(ν)	ἄμφοῖν.

3. Az egyesek, tizedek, százaskok stb. összefűzésének módja a következő: ha a kisebb szám előzi meg a nagyobbat, a *καί* kiteendő; ha a nagyobb szám előzi meg a kisebbet, a *καί* kitehető; így: 125 = πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν (mint a németben; vö. vagy ἑκατόν καὶ εἴκοσι καὶ πέντε fünf und zwanzig) vagy ἑκατόν εἴκοσι πέντε (mint a magyarban és nélkül).

4. A táblázatban felsorolt alakok mellett előfordulnak még
a) a tőszámok közül 13, 14 = τρισκαίδεκα, τετρακαίδεκα (οί, αἰ, τά);

b) a sorszámok közül 15–19-dik, a megfelelő tőszámokból képezve; így: πεντεκαδέκατος, ἑκαταδέκατος, ἑπτακαδέκατος stb.

c) a 21-ik = εἷς (μία) καὶ εἰκοστός, a 22-ik = δεῦτερος καὶ εἰκοστός stb.

5. Számjegyek gyanánt a görögök a betűket használták alfabetikus rendben, de ismertetőjelül vesszőt tettek föléjük, és a sorba több régi betűt is felvettek. Így az ε után Ϛ (στί, összeírt στ) = 6, π után ϙ (κόππα, lat. q) = 90, az ω után Ϟ (σαμπεῖ) = 900. Ezernél ismét elülről kezdték az alphabetumot, de az ismertető vesszőt alul tették, a betű bal oldalára; így pl. αϞϙβ = 1922.

6. A számnevek töveiből a számhatározókon kívül képeztek

a) sokszorozó számnevek (hányszoros?) -πλους (-plex) végződéssel (l. 45. §. 1. b.): ἄπλοῦς simplex, διπλοῦς duplex, τριπλοῦς triplex stb.

b) arányszámok (hányszorta több?) -πλάσιος (-plus) végződéssel; így: διπλάσιος duplus, τριπλάσιος triplus, δεκαπλάσιος stb.

c) mennyiséget jelentő főnevek -ᾶς (gen. -ᾶδος) végződéssel; ilyenek: ἡ τριάς háromság, δεκάς tízből-, χιλιάς ezerből

álló egész; μυριάς tízezerből álló egész; tehát: τρεῖς μυριάδες = 30,000.

Jegyzet. Osztószámnevek a görögben nincsenek. E kérdésre: hányasával? a görög a tőszámneveket használja ἀνά vagy κατά praepositióval accusativusban; így: καθ' ἓνα singuli, egyenként; ἀνά τρεῖς trini, hármásával; ἀνά πέντε öt-öt stb.

VI. Igeragozás (conjugatio)

Bevezetés

78. §. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

1. A görög igeragozás alakokban sokkal gazdagabb, mint a latin;

a) *Igenemek* (genera verbi) tekintetében a görög ige háromféle, úm. activum (ἐνέργεια, cselekvő), **medium** (μεσότης, visszaható), passivum (πάθος, szenvedő). Több activ ige majd transitiv, majd pedig intransitiv értelmű (vö. tör, török; érez, érzik; hall, hallik); ilyenek:

ἔχω transit. bírok, tartok; intrans. vagyok; καλῶς v. εὖ ἔχει jól van;
πράττω « teszlek; « vagyok; εὖ πράττω jó dolgom van;
ἐλαύνω « hajtok, űzők; « vonulok, kocsin v. lovon megyek.

Jegyzet. Az **activ** ige olykor *műveltető* jelentésű (activum causativum); így: Κῦρος κατέκαυσε τὰ βασιλεια K. fölgyújtatta a királyi palotát. Transitiv igével van dolgunk, mikor az általa kifejezett cselekvés egy személyről vagy dologról átmegy (~ transire) egy másik személyre vagy dologra. Az intransitiv ige ennek ellentéte. (Tárgyas és tárgyatlan igéknek is nevezik ezeket).

Az intransitiv jelentés a trans. jelentésből származik úgy, hogy az ige mellett álló tárgy, mely könnyen odagondolható, elmarad. Pl.: ἐλαύνω tr. = hajtok, űzők; intr. ἐλαύνω (τὸν ἵππον, τὸ στρατεῦμα =) lovagolok, vonulok; ἐμβάλλω tr. = bedobok, intr. berontok, betörök (pl. τὴν στρατιάν); ἄγω ~ Κῦρος σιωπῇ ἤγεν. (sc. τὸν βίον.). A medium azt fejezi ki, hogy az alany önmagán, vagy a maga érdekében cselekszik; az alany tehát a saját cselekvésének tárgya is; így pl. act. λούω mosok; med. λούομαι mosom magamat, mosakodom; βουλεύω tanácsolok; βουλεύομαι tanácsoltatok magamnak, tanácskozom. A medium lehet

a) medium subjectivum, mely azt fejezi ki, hogy az alany a maga erejéből, saját eszközeivel végzi azt a cselekvést, melyet

az actívum csak mint pusztá tényt jelöl; ez legközelebb áll az actívumhoz; így:

παρέχω nyújtok; medium παρέχομαι a magaméból adok;
 ἀποδείκνυμι felmutatok; « ἀποδείκνυμαι ἔργον a magam tettét mutatom;
 στρατεύω hadat indítok; « στρατεύομαι hadakozom, katonáskodom.

b) medium directum; az alany önmagán cselekszik; a visszahatás accusativus, vagyis az alany a saját cselekvésének tárgya is; így: λούομαι mosom magamat, mosakodom; γυμνάζομαι gyakorlom magamat; ἀμφιέννυμαι magamra öltök, öltözködöm; ὀπλιζομαι fegyverkezem; ἵσταμαι állítom magamat, oda állok; φαίνομαι mutatom magam, látszom.

c) medium indirectum; az alany a saját érdekében, a maga részére cselekszik; a visszahatás dativus. Ilyen mediumok: αἰρέομαι választok magamnak; ἄγομαι γυναῖκα feleséget veszek; μεταπέμπομαι magamhoz hivatok; προβάλλομαι magam elé tartok; a törvényhozó νόμους τίθησι, de a nép τίθεται, mert maga hozza törvényeit; így: ἄρχω τινός kezdek vmit, mint első teszok vmit, amit mások folytatnak; de: ἄρχομαι τινος kezdek vmit, amit magam folytatok; belekezdek vmibe.

Jegyzet. Olykor a mediumnak is van míveltető jelentése (med. causativum); így: διδάσκω tanítok; de διδάσκομαι τὸν υἰὸν tanítatom a fiamat.

A **passivum** alakra nézve teljesen olyan, mint a medium, melyből fejlődött; a kettőnek ragozása is csak az aoristos- és futurumban különbözik.

A görögben nemcsak transitív, hanem intransitív igéknek is van személyes passivuma; így mondhatjuk: ἄρχομαι rajtam uralkodnak, alattvaló vagyok; ἐπιβουλεύομαι rám leskelődnek; πιστεύομαι nekem hisznek, hitelre találok; φθονέομαι rám irigykednek. Ὁ ψεύστης καὶ ἀληθῆ λέγων, οὐκέτι πιστεύεται a hazug, még ha igazat mond is, többé nem talál hitelre.

Jegyzet. Némely igéknek szokatlan passivumát más activ intr. ige pótolja; így áll ἀποκτείνειν megölni, passivuma helyett: ἀποθνήσκειν ὑπὸ τινος megöletni; ἐκβάλλειν száműzni passivuma

helyett: ἐκπίπτειν ὑπό τινος számúzetni; διώκειν vádolni passivuma helyett: φεύγειν vádлотtnak lenni stb.

A görögben is vannak **deponens** (álszenvedő) igék, melyeknek csak az alakjuk medialis v. passiv, de jelentésük activ; pl. ἔπομαι sequor, követek.

b) állítási módok az indicativus, conjunctivus, **optativus**, imperativus;

Az *optativus* alapjelentése az óhajtás; megfelel a magyar feltételes módnak, s miként ez, az óhajtás kifejezésére szolgál a főmondatokban.

«Az igemódok a beszélő, néha a szereplő lelki állapotának (ψυχική διάθεσις) az igefogalom objektív tartalmához való viszonyát fejezik ki.» (Klemm.) E szerint az indicativus – mint az objektíve való nyilatkozás kifejezője – voltaképp nem mód: a beszélő közömbös az igefogalomban kifejezett objektív tartalommal szemben.

c) a cselekvés minősége v. állapota (actio v. status actionis) háromféle: imperfecta (folyó), instans (beálló), perfecta (bevégzett).

Az *imperfecta actio* a be nem végzett, folytonos, huzamos ideig tartó, ismétlődő cselekvést fejezi ki, mint a magyarban pl. a gyakorító igék: járkál, írogat stb.

Az *instans actio* vagy puntuális actio a beálló, pillanatnyi cselekvés kifejezője, mely nincs tekintettel arra, vajon meddig tartott vagy tart a cselekvés, hanem azt mintegy egy pontban összesűrítve fejezi ki; a magyarban leginkább igekötőkkel ellátott igék felelnek meg neki; vö. pl. feküdni (impf. a.) és lefeküdni (inst. a.); futni ~ megfutamodni; sírni ~ elsírni magát stb.

A *perfecta actio* a bevégzett cselekvés, a múltban lefolyt cselekvés eredményeképpen létrejött állapot kifejezésére szolgál; vö. elment = nincs itt; meghalt = nem él; megtanultam = tudom; lat. fuimus Troes = nem vagyunk már trójaiak; accepi, novi etc. = tudom stb.

A görög ige elsősorban a cselekvés minőségét, lefolyásának módját fejezi ki; az ún. idők is eredetileg ezt a célt szolgálták

(l. lentebb). Ama képzők pl., melyek segítségével az impf. tövet alkotjuk, (l. 81–83. §§., 113–116. §§., 119. §. 2.), voltaképp mind a cselekvés be nem fejezett (imperfecta) állapotát jelölik; a σ képző a futurumban és az ún. gyenge aoristosban (pl. 98. §. B. ill. 88. §. A. stb.) az instans actio jele, melynek kifejezésére sok esetben nem használunk képzőt (pl. az ún. erős aor.-ban), hanem hangmásulást; a reduplicatio (l. 80. §.) pedig a bevégzett cselekvés (perf. a.) jelölésére szolgál.

d) a cselekvés ideje (tempus) minden actio indicativusában háromféle: praesens (jelen), praeteritum (múlt), futurum (jövő);

Az igeidő abban áll, hogy a beszélő a maga időbeli álláspontjához (a beszélés idejéhez) viszonyítva akkor történőnek vagy történtnek (jelen), előbb történőnek vagy történtnek (múlt), majd történőnek vagy történtnek (jövő) fogja fel az igében kifejezett történést (Klemm). A görögben az idők nem a jelen, múlt, jövő jelölésére szolgálnak, hanem a cselekvés állapotát, minőségét (actio) juttatják kifejezésre, vagyis azt, hogy a cselekvés milyen módon megy végbe (l. fent c) alatt). Ezzel szemben a tempus megjelölése nem volt fontos a görögben. A jelen, a praes. impf. és perf., minden időjel nélkül való (l. 86. §., 90. §.) és általában a folyamatos cselekvést és annak lefolyása után előállt állapotot jelöli. A jövőt sokszor a coniunctivus (l. 139. §. 2. jz.), az optativus potentialis (l. 138. §. 1. b.) és a beálló v. pillanatnyi cselekvést jelentő alakoknál a praes. impf. pótolja (vö. magyar: megyek ~ jelen idő, elmegyek ~ jövő; l. még pl.: az $\epsilon\rho\chi\omicron\mu\alpha\iota$ futurumát az $\epsilon\iota\mu\iota$ praesense pótolja 116. §. 2. stb.). A σ -ját az aoristostól kapta (l. 88. §. B.) s ezért beálló cselekvést jelöl; minthogy azonban a kötőhangzó révén a praesenssel is összefügg, a folyamatos cselekvést is kifejezi; tehát: $\gamma\rho\acute{\alpha}\psi\omega$ = megírom = meg fogom írni, és: írni, írogatni fogok. – Egyedül a múltnak van jele, az augmentum (l. 79. §.), mellyel csak az indicat.-ban találkozunk (augmentumot kapnak tehát az összes praeteritumok: praeterit. impf. és perf.; aoristos), minthogy csak az indicat. jelöli meg ezt az időt. Általában ui. **csak az indicat. fejez ki időviszonyt; a**

többi mód és igenév csak az actiót jelöli, tekintet nélkül a tempusra.

A c) és d) alattiak szerint a görögben kilenc ún. időalaknak kellene lennie; minthogy azonban az imperfecta és instans actio praesens és futurumának kifejezésére egyaránt a futurum instans (egyszerűen: futurum) szolgál és ezért fut. = praes. instans és fut. impf., ennél fogva a görög igének csak hét külön ún. időalakja van.

Az indicativusok áttekintése idők és actiók szerint:

Tempus:		Praesens	Praeteritum	Futurum
Actio	imperf.	Praes. imperfectum (folyó jelen)	Praet. imperfectum (folyó múlt)	
	instans		Praet. instans v. aoristos (beálló v. elbeszélő múlt)	Fut. instans (beálló jövő)
	perfecta	Praes. perfectum (végzett jelen)	Praet. perfectum (végzett múlt)	Fut. perfectum (végzett jövő)

Az *aoristos indicativusa* jelöli a múltban beálló, pusztán történt cselekvést, tekintet nélkül annak tartosságára vagy mostani bevégettségére; azért leginkább a történeti elbeszélésekben használatos, mint a lat. perf. hist., a francia définir.

- Példák: 1. φεύγω = futok, menekülök: praes. impf.;
 2. ἔφευγον = futottam, menekültem: praet. impf.;
 3. ἔφυγον = elfutottam, el-, megmenekültem: aoristos;
 4. φευξοῦμαι = futni, menekülni fogok: folyó cselekvés; el fogok futni, menekülni: punktuális cselekvés;
 5. πέφευγα = biztonságban vagyok: praes. perf.;
 6. ἔπεφεύγειν = biztonságban voltam: praet. perf.;
 7. τεθνήξω = holt leszek: fut. perf.

Az indicativusok vagy praesensek (főidők), v. praeteritumok (történeti idők); **praesensek**: a praes. impf., perf., és a futurum (mely voltaképpen leendő praes.); **praeteritumok**: a praet. impf., perf., és az aoristos (jellemzőjük az augmentum).

γ) A –τός végű adj. verb. (lat. part. perf. –tus) jelenthet bevégeztséget; így: παιδευτός nevelt (aki nevelve van), eruditus; vagy passiv lehetőség; így: ὄρατός látható (vö. invictus győzhetetlen).

A –τέος végű adj. verb. (lat. gerundivum) szükségességet jelent: παιδευτέος nevelendő, erudiendus. – Szerkesztése (vö. 155. §. 3.):

a) személyes (mint a latinban) s ekkor az alany van hangsúlyozva: Ἡ ἀρετὴ πᾶσιν ἀσκητέα (ἔστιν) az erényt kell gyakorolni;

b) személytelen (egyreséml.) s ekkor a cselekvés van kiemelve: Ἀσκητέον (ἔστι) πᾶσι τὴν ἀρετὴν gyakorolni kell az erényt.

A transit. ige mindkét módon, az intrans. csak személytelenül szerkeszthető.

2. **Tövek.** A felsorolt igealakok mind két alakból képeztetnek:

a) az *imperfectum* tőből csak az imperfecta actio alakjai származnak,

b) az *igetőből* (= az ige gyökere) pedig az instans és perfecta actio alakjai, mégpedig részint képző segítségével (ún. gyenge képzés; vö. ném. senk-*t*-e), részint képző nélkül, hangmásulással (ún. erős képzés; vö. ném. sank).

3. **Ragok.**

a) Az *indicativus*, *conjunctivus*, *optativus* eredeti személyragjai:

Szám	Személy	Activum		Medium és passivum	
		Ind. praesensek és conjunctivusok	Praeteritumok és optativusok	Ind. praesensek és conjunctivusok	Praeteritumok és optativusok
Egyes	1	-μι	-ν	-μαι	-μην
	2	-σι	-ς	-σαι	-σο
	3	-τι	-τ	-ται	-το
Többes	1	-μεν	-μεν	-μεθα	-μεθα
	2	-τε	-τε	-σθε	-σθε
	3	-ντι	-ντ v. -σαντ	-νται	-ντο
Kettős	1	-μεν	-μεν	-μεθα	-μεθα
	2	-τον	-τον	-σθον	-σθον
	3	-τον	-την	-σθον	-σθην

Észrevételek.

1. A többes 3. sz. ragja mindig = ν + egyes 3. szem. ragja;
 2. az activ praeteritum-ragok a praesens-ragokból lettek; az ι lekopása után ugyanis a μ-ből ν lett, a τ pedig elmaradt (l. 32. §.). Vö. eram, -s, -t, era-nt.

3. A medium ragjaiban az activ ragok mássalhangzói szerepelnek, a praeteritum-ragok pedig csak az o (α helyett) hangzóban különböznek a praes.-ragoktól. Vagyis: act. és med., praes. és praet.-ragok a mássalhangzók tekintetében szorosan összetartoznak.

4. A **passivumnak nincsenek külön ragjai**; rendszeren a medium ragjait veszi kölcsön, amelyből származott (l. a latinban is, ahol pl. pingor = festem magamat, linquor = elhagyom magamat = elájulok; porrigi = elnyújtózni), az aor.-ban pedig az act. ragokat használja (l. 89. §.).

b) az imperativus sajátos eredeti személyragjai a következők:

az activumban:		a med.-pass.-ban:	
E. 2. -θι	3. -τω	E. 2. -σο	3. -σθω
T. 2. -τε	3. -ντων v. -τωσαν	T. 2. -σθε	3. -σθων v. σθωσαν
K. 2. -τον	3. -των	K. 2. -σθον	3. -σθων

c) az *infinitivus* képzői az *activum*ban -εν és -ναι (gyenge aor. -αι), a *medio-passivum*ban -σθαι;

d) a *participium act.* töve -ντ (l. 50. §.); csak a perf.-é -οτ (l. 49. §. 2. b.), a *medio-passivum*ban mindig -μενος, -μένη, -μενον.

4. Módjegyek.

a) A *conjunctivusban* a hosszú kötőhangzók; így *indicat.*: λέγ-ο-μεν, leg-ī-mus; – *de conjunct.*: λέγ-ω-μεν, leg-ā-mus;

b) az *optativusban* o kötőhangzó után -ι, különben -ιη a módjegy (vö. lat. sim, velim, nolim < siem stb.); az ι a megelőző magánhangzóval kettős magánhangzóná lesz; így: *indicat.*: λέγ-ο-μεν, τίθε-μεν, – *de optat.*: λέγ-οι-μεν, τιθείη-μεν.

5. **Hangsúly.** A hangsúly mindig annyira távozik az ige végétől, amennyire az utolsó szótag időmennyisége engedi, vagyis az ige – hacsak lehet – harmadéles, de az összetettekben sohasem mehet túl az *augmentum*on és *reduplicatió*n, sem pedig az utolsó előtti alkatrésznek végszótagján (l. 14. §. 5.). Így: ἀπ-άγω elvezetek, *imperat.* ἄπαγε; *de praet. impf.* ἀπῆγον (*augm.*), *perf.* ἀπῆχά (*redupl.*); μὴ παρ-έν-δος ne hagyj alább (nem: πάρενδος). Az αι és οι végződés csak az *optativusban* hosszú, különben rövid; tehát: παιδεύω, παίδευε, παιδεύεται; *de*: παιδεύσαι, παιδεύοι *opt.*

Jegyzet. Eltérés a fenti szabálytól aránylag igen kevés van; ezek a következők:

a) az erős aoristosban az *act. inf.* λιπεῖν, a *med. imperat.* λιποῦ, a *med. inf.* λιπέσθαι;

b) az erős aoristosnak ez az öt *imperativusa* végéles: λαβέ, εὔρέ, ἐλθέ, ἰδέ, εἰπέ;

c) a -ναι végű *infinitivusok* kivétel nélkül a végelótti szótagot hangsúlyozzák így: παιδευθῆναι, πεπαιδευκέναι, ιστάναι, στῆναι, τιθέναι, θεῖναι stb.

d) az *act. gyenge aor.* és a *med.-pass. perf. infinit.* szintén a végelótti szótagot hangsúlyozzák: így *aor.*: παιδεῦσαι, γράψαι; *perf.*: πεπαιδεῦσθαι, γεγράφθαι.

A *participium*, mint név, a nevek hangsúlyozási szabályát követi; tehát: παιδεύων nevelő, seml. παιδεῦον (nem παίδευον vö. 35. §. 3. a.).

6. Felosztás. Két görög igeragozás van:

a) az elsőben a ragok az impf. actio és – amennyiben az igének erős aoristosa van – az erős aor. alakjaiban ε, ο kötőhangzókkal (thema) kapcsolhatnak a tőhöz; így: παιδεύ-ο-μεν, παιδεύ-ε-τε. Ide tartoznak az activ. indic. praes. imperf. egyes első személyében –ω végű igék (thematikus igeragozás); vö. 86. §. 3. jegyz.

b) a második, ritkább ragozásban pedig a ragok az említett alakokban kötőhangzó nélkül járulnak a tőhöz; pl. τίθε-μεν, τίθε-τε. Ide a –μι végű igék tartoznak (athematikus igeragozás). A többi időalakban mind a két igeragozás teljesen egyforma.

Jegyzet. Az ε ill. ο, melyek között hangmásulásos viszony van (l. 24. §.), voltaképp a tőhöz tartozik: παίδευε imperat. tulajdonképpen az ige töve, mint ἄνθρωπε vocat. az ἄνθρωπος töve (l. 35. §. 1. c.). A thematikus igéknek is vannak athematikus alakjaik (pass. perfectumok, pass. aor. l. 91. §.; 89. §. stb.), az athematikusoknak pedig kötőhangzós alakjaik (pl. a futurum. l. 125. §.).

79. §. AZ AUGMENTUM (ELŐRAG)

Az augmentum (~ augeo) a múlt jele az *indicativus* praeteritumaiban (l. 78. §. 1. d.). Ez kétféle, úm. *syllabicum* (szótagos) és *temporale* (idő). Tulajdonképpen csak egy augmentum van, és eredetileg nincs igazi különbség *syllabicum* és *temporale* augmentum között, hanem csak látszólagos, mert az ε hang, mely mássalhangzó előtt változatlan maradt, a rákövetkező magánhangzóval összevonatott. Az összevonás szabályait (l. 21. §.) azonban az analogia gyakran megzavarta. Szabályszerű az összevonás pl. az ἦγον alakban (ἐ + αγον), míg másutt az ige kezdő hangja győzött, mert úgy érezte a görög, hogy a kezdőhangzó megnyújtása juttatja kifejezésre az augmentumot. – Tárgyalá-

sunk folyamán megmaradunk a hagyományos megkülönböztetés mellett.

1. **Syllabicum** augmentumot a mássalhangzón kezdődő igék kapnak. Ez abban áll, hogy a kezdő mássalhangzó elé ε szótag járul; innen a neve. (Eredetileg az é- önálló határozó volt; jelentése: ezelőtt). A ρ-n kezdődő igék ilyenkor a ρ-t megkettőztetik (vö. 27. §. 7.);

tehát: παιδεύω nevelek praet. impf. ἐ-παίδευο-ο-ν,

de: ῥίπτω hajítok « « ἔρ-ῥιπτο-ο-ν < *e-wrīp-jom.

Jegyzet. Három igénél a syllabicum augm. ε helyett η is lehet. Ezek a következők: βούλομαι akarok, δύναμαι -hatok, -hetek, μέλλω készülök praet. impf.: ἐβουλόμην v. ἤβουλόμην, ἐδυνάμην v. ἠδυναίμην, ἔμελλον v. ἤμελλον. Itt a rokon jelentésű ἔθελον (= akarok) analogiája érvényesül, melynek augm.-os alakja ἤθελον.

2. **Temporale** augmentumot a magánhangzón kezdődő igék kapnak; a kezdő magánhangzó az eredeti hehezetet megtartja. Ilyenkor

α-ból	η	lesz:	ἄγω	vezetek	praet. impf.	ἤγω-ο-ν
ε-ból	η	«	ἐλαύνω	hajtok	« «	ἤλαυνο-ο-ν
ο-ból	ω	«	ὀνειδίζω	gyalázok	« «	ὠνειδίζο-ο-ν
ι-ból	ι	«	ἰκετεύω	könyörgök	« «	ἰκέτευο-ο-ν
υ-ból	υ	«	ὕβριζω	bántalmazok	« «	ὕβριζο-ο-ν
αι-ból	η	«	αἰρέω	elfogok	« «	ἤροε-ο-ν
α-ból	η	«	ᾄδω	énekelek	« «	ἤδο-ο-ν
αυ-ból	ηυ	«	αὐξάνω	gyarapítok	« «	ἠύξανο-ο-ν
οι-ból	ω	«	οἰκέω	lakom	« «	ὠκεο-ο-ν.

Jegyzet. Hosszú kezdő magánhangzók: η, ω, ι, υ, az ου diphtongus, valamint gyakran ει és ευ az augmentatióánál változatlanok maradnak; tehát:

οὐτάζω megsebesítek, εἰκάζω gyanítok, εὐχομαι könyörgök praet. impf.: οὐταζον εἰκαζον (v. ἤκαζον) εὐχόμην (v. ἠύχομην).

3. **Praeverbiumokkal** összetett igék az augmentumot az igekötő és az ige közt veszik fel (vö. a németben: aus-ge-geben). Így:

εἰσ-φέρω, προ-εισ-άγω; praet. impf.: εἰσ-έ-φερον, προ-εισ-ῆγον.
 Ilyenkor az ἐν és σύν, ha az összetételben változást szenvedett, ismét visszanyeri eredeti alakját, ἐκ-ből pedig ἐξ lesz (l. 33. §. 2.). Tehát:

ἐμ-βάλλω	bedobok	ἐν-έβαλλον	σου-στέλλω	összevonok	συν-έστελλον
ἐγ-καίω	beégetek	ἐν-έκαιον	σουρ-ράπτω	összevarrok	συν-έρραπτον
σουλ-λέγω	gyűjtök	συν-έλεγον	ἐκ-φέρω	kiviszek	ἐξ-έφερον

Jegyzet. A magánhangzós végű praeverbiumok, kivéve περί és πρό (l. 23. §. 1. a.), végső magánhangzójukat az augmentum előtt elvesztik. Így lesz ezekből:

ἀπο-φέρω	elviszek	περι-βάλλω	körülvetek	προ-λέγω	előremondok
ἀπ-έφερον		περι-έβαλλον		προ-έλεγον	v. προῦλεγον

Az augmentum sajátosságait l. 108. §. (l. 23. §. 2. c.)

80. §. A REDUPLICATIO (KETTŐZÉS)

A reduplicatio a perfecta actio minden alakjának (nemcsak az indicativusnak) jellemzője, és a cselekvés bevégeztségét jelenti (l. 78. §. 1. c.). A reduplikált, vagy másképp perfectum-tő az igtőből következőleg képeztetik:

1. Egy mássalhangzón (ρ kivételével), vagy két, de néma + folyékony (λ, μ, ν, ρ) mássalhangzón kezdődő tövek a kezdő mássalhangzót ε-nal a tő elé teszik (vö. ce-cini, pe-peri, fe-felli, te-tigi, pe-puli stb.); a hehezetes mássalhangzót ilyenkor a megfelelő kemény pótolja (l. 29. §. 5. a.); így:

	imperf.		igtő	redupl. tő
	παιδεύω	nevelek	παιδευ-	πε-παιδευ-
	δράω	cselekszem	δρά-	δε-δρά-
	γράφω	írok	γραφ-	γε-γραφ-
	κράζω	kiáltok	κραγ-	κε-κραγ-
de:	θηράω	vadászok	θηρά-	τε-θηρά-
	φυτεύω	plántálok	φυτευ-	πε-φυτευ-
	χορεύω	táncolok	χορευ-	κε-χορευ-

2. A ρ-val (eredetileg sr-, wr-), két (de nem néma és folyékony) vagy kettős mássalhangzón (ξ, ψ, ζ) kezdődő tövek a kezdő mássalhangzót nem ismétlik, hanem csak ε-t kapnak reduplicatio gyanánt; tehát:

imperf.		igető	redupl. tő
ῥίπτω	dobok	ῥίφ-	ἐῖρ-ῥίφ- (l. 27. §. 7.)
στέλλω	küldök	στελ-	ἐ-στελ-
ζητέω	keresek	ζητη-	ἐ-ζητη-

3. Magánhangzón kezdődő tövek a reduplicatio állandó elemét, az ε-hangot tüntetik fel, mely az igét kezdő hangzóval összevonatik (l. az augm. temporale esetét 79. §. 2.); tehát:

praes. imperf.		praet. imp.	redupl. tő
ἄγω	vezetek	ἤγ-ον	ἤγ-
αἰρέω	fogok	ἤρε-ον	ἤρη-

4. Praeverbiумokkal összetett igéknél a reduplicatio, éppúgy mint az augmentum (l. 79. §. 3.), az igekötő és az ige között áll; tehát:

ἐμ-φυτεύω	beoltok	redupl. tő	ἐμ-πε-φυτευ-
ἀπο-ῥίπτω	eldobok	« «	ἀπ-εῖρ-ῥίφ-

A reduplicatio sajátosságait l. 109. §.

5. A reduplicatio az imperfectum töben is előfordul mint imperfecta reduplicatio (praesens reduplicatio néven szerepel a nyelvtanokban, de helytelenül); ez abban különbözik a perf. reduplicatiótól, hogy a) a kezdő mássalhangzót ι hangzóval ismétli meg, pl.: γι-γνώσκω, μι-μνήσκω, τί-θημι, ἵστημι < σι-στημι; b) a vele ellátott igék az imperfecta actiót juttatják kifejezésre. Vagyis: az impf. redupl. actiót jelent.

Más fajta reduplicatiók: ἀγ-αγεῖν (l. 99. §. 3., l. még 196. §. 1.), továbbá pl.: γαρ-γαίρω < γαρ-γαρ-ιω, παμ-φαίνω < παν-φαν-ιω, ἄρ-αρίσκω, stb.

Első igeragozás, vagyis az ω-végű igék

81. §. AZ Ω-VÉGŰ IGÉK FELOSZTÁSA AZ IMPERFECTUM TŐNEK AZ IGETŐHÖZ VALÓ VISZONYA ALAPJÁN

Az ω-végű igék csoportjába tartoznak azok az igék, melyeknek szótári alakja, azaz a praes. impf. indicat. sing. 1. személye ω-n (med.-pass. -ομαι) végződik. Ez igék impf. actiójának (l. 78. §. 1. c.) kifejezésére szolgáló **impf. tövét** (l. 78. §. 2.) megkapjuk, ha a szótári alak említett végződését elhagyjuk. Tehát:

παιδεύ-ω	impf. tő: παιδευ-	ἄγ-ω	impf. tő: ἄγ-
τιμά-ω	« « «: τιμα-	ἄφικνέ-ομαι	« « «: ἄφικνε-
ἄρέσκ-ω	« « «: ἄρεσκ-	φυλάττ-ω	« « «: φυλαττ- stb.

Az ige impf. tövét tehát egyszerű módon nyerjük. De nem így áll a dolog az **igetőnél**. Ez az igének az az eredeti, többnyire egyetlen szótagból álló része (= gyökere, azonban praktikus szempontból a régi terminológiával igetőnek mondjuk a továbbiakban), melyből valamennyi alakja lezármaztatható. Sok esetben ez a tő egyenlő az impf. tővel (l. 82. §.), de igen gyakran előfordul, hogy az -ω (-ομαι) elhagyása után még nem jutottunk el az igetőhöz is, mert ez az impf. actio jelölésére szolgáló valamely bővítménnyel van még ellátva. Ilyen **bővítmények**: a j (l. 83. §.), ν (l. 113. §.), σκ (l. 114. §.), ε, η (l. 115. §.), az impf. reduplicatio (l. 80. §. 5.). Ez esetben tehát az impf. tő képzésére szolgáló eme képzőket (suffixumokat, bővítményeket) is el kell hagynunk, hogy az igetővet megkapjuk. E célból jól kell ismerünk a sokszor bonyolult hangváltozásokat, melyeket egy-egy bővítmény előidéz, amikor az igetőhöz járul (l. pl. a ι okozta hangváltozásokat 83. §.). Továbbá figyelemmel kell lennünk az igealakok képzésében lépten-nyomon előforduló hangmúlásra is. Pl. πάσχω (= szenvedek, l. 114. §. 11.) impf. töve πασχ-, igetőve azonban nem πα- (a σκ «bővítmény»!), hanem παθ-, ez pedig Ø fokú alakja a πενθ-tőnek (πενθ- : *πῆθ^h- > παθ-, l. 25. §.), mely megvan a futurumban: πείσομαι < *πενθ-σομαι (l. 30. §. 1. c.) és a praes. perf.-ban: πέ-πονθ-α, mely utóbbiban

az ε qualitativ hangmásulás útján lett o-ná (l. 24. §. 2. a.). A μι-μνη-σκ-ω (l. 114. §. 14.) impf. töve μι-μνη-σκ-, igetöve μνη-, stb.

Tekintve azt a módot, mely szerint az impf. tő az igetőből származott, az ω-végű igéket **hat** osztályba osztjuk. Ezek közül egyelőre csak a két elsőt tárgyaljuk. (A többit l. 113–116. §§.)

82. §. ELSŐ VAGY JELTELEN (BŐVÍTMÉNY NÉLKÜLI) OSZTÁLY

Az impf. tő egyenlő az igetővel. Ide tartoznak:

1. Az összes magánhangzós tövek (verba pura, l. 84. §. 1., de l. még 85. §. 4.), melyek közül a valódi magánhangzón végződők az igetőben a hosszú, az impf. tőben (l. 20. §. 2. szerint) a megrövidült tőhangzót mutatják. Pl.:

παιδεύ-ω nevelek, tő: παιδευ- | ποιέ-ω csinállok, tő: ποιη-
τιμά-ω tisztelek, « τιμη- | δουλό-ω leigázok, « δουλω-
θηρά-ω vadászok, « θηρα- (α purum).

Vö. lat. amā-re, delē-re, audī-re.

2. Sok némahangzón végződő tő (verba impura, l. 84. §. 2.), pl.:

διώκ-ω üldözök, tő: διωκ- | δέχ-ομαι elfogadok, tő: δεχ-
ἄγ-ω vezetek, « ἄγ- | γράφ-ω írok, « γραφ-
ψεύδ-ω csalok, « ψευδ- | τίκτ-ω (<*ti-tk-) szülök, « τεκ-

3. Sok néma- és folyékonyhangzón végződő tő (v. impura), melyekben hangmásulással találkozunk. Ui. ez igék impf. tövének és igetövének többeli magánhangzói erős fokúak (l. 24. §. 2. b. α.), tehát ε, η, ι; ει, ευ; de az ún. erős aoristosokban (act.-med.: 99. §., 107. §. 1., pass.: 100. §., 107. §. 2.) és az ε-os tövek ezenfelül még a med.-pass. perfectumban (l. 101. §. jz., 106. §. 2.), sőt néhány az act. gyenge perfectumban is (l. 106. §. 2.) Ø ill. gyenge fokú, azaz ε helyett αρ, ρα, αλ, λα (l. 25. §.), η, ι, ει, ευ helyett ἄ, ἱ, ἰ, ῶ-t tüntetnek fel (l. 24. §. 2. b. β.). Az ε, ει hangzós töveknek az ún. erős act. perf.-ában megint erős fokú ο, οι (l. 24. §. 2. b. α.) szerepel. (ε-os töveken itt mindig egytagúak értendők!). Ilyenek:

τρέπ-ω fordítok,	tövek: τρεπ-, τροπ-, τραπ-
τρέφ-ω táplálok,	« τρεφ-, τροφ-, τραφ-
πέρθ-ω feldúlok,	« περθ-, — πραθ-
δέρ-ω nyúzok,	« δερ-, — δαρ-
ἔχ-ω bírok*,	« ἔχ-, σχη-, σχ-
ἔπ-ομαι követek**,	« ἔπ-, — σπ-
πί-πτ-ω esem***,	« πετ-, — πτ-

*(1. 102. §. 2.); **(1. 102. §. 1.); ***(1. 102. §. 3.)

Továbbá:

σῆπ-ω rothasztok	« σηπ-, σᾶπ- (σηπ-τικός, σᾶπ-ρός)
τήκ-ω olvasztok,	« τηκ-, τᾶκ- (τήξις, τᾶκ-ερός)
πνίγ-ω fojtok,	« πνίγ-, πνίγ- (πνίξις, πνίγ-ή)
τριβ-ω dörzsölök,	« τριβ-, τριβ- (τριψις, τριβ-ή)
λείπ-ω elhagyok,	« λειπ-, λῖπ- (ἐλ-λεῖψις, ἐλ-λίπ-ής)
πειθ-ω rábeszélék,	« πειθ-, πῖθ- (πειθ-ώ, πῖσ-τις)
φεύγ-ω menekülök,	« φευγ-, φύγ- (φεῦξις, φύγ-ή).

83. §. MÁSODIK, VAGY I (J) OSZTÁLY

Az impf. tő az igetővel szemben ι (j) erősödést, gyarapodást mutat. Vö. lat. cap-i-o, fac-i-o, fug-i-o, pat-i-or. Hangmásulás ezekben ritkán fordul elő (l. lent κρᾶζω, πλήττω és az ε-os tövek, pl. σπείρω: 106. §. 2.; στέλλω u. o.; κλέπτω: 100. §. 4. stb. mint 82. §. 3.). A ι találkozása a tő végső mássalhangzójával többféle hangtani változást okoz (l. 28. §.). Nevezetesen:

a) a K-hang + j-ből ττ (ión és ó-attikai σσ) lesz;

φυλάττω őrzök	igető φυλακ-	(φύλαξ, -ἄκος ὄρ)
τάττω rendezek	« ταγ-	(ταγ-ός rendező)
ταράττω zavarok	« ταραχ-	(ταραχ-ή zavar)
πλήττω ütök	« πληγ-, πλαγ-	(πληγ-ή)

vagyis: a -ττω-végű igéknek igetőve K-hangra végződik.

Jegyzet. T-hangból + j-ből lett a ττ (σσ) a következő két prae-sensben:

ἀρμόττω illeszték igető ἀρμοτ- (vö. ἀρμοσ-τής intéző; 29. §. 1.)
πλάττω alakítok « πλατ- (vö. πλάσ-της szobrász; 29. §. 1.).

b) a δ vagy γ + j-ból mindig ζ lesz:

ἐλπίζω	remélek	igeτό	ἐλπιδ-	(ἐλπίς, -ίδος remény)
ἔζομαι	ülök, sed-eo	«	ἐδ-	(καθ-ἐδ-ρα sed-es)
οἰμώζω	jajgatok	«	οἰμωγ-	(vö. ἡ οἰμωγ-ή jajgatás)
στενάζω	sóhajtok	«	στεναγ-	(vö. στέναγ-μα sóhaj)
κράζω	kiáltok	«	κράγ-, κρᾶγ-	

vagyis: a -ζω-végű igéknek igeτόve rendszeren δ-ra vagy γ-ra végződik.

c) a λ + j-ból λλ lesz (vö. pell-o, de: pul-sus):

ἀγγέλλω	hirdetek	igeτό	ἀγγελ-	(ἄγγελ-ος követ)
ἄλλομαι	ugrom	«	ἄλ-	(ἄλ-μα ugrás; sal-io),

vagyis: a λλω-végű igéknek igeτόve λ-ra végződik.

Jegyzet. Csak az ὀφελ-τőből lesz ὀφείλω tartozom; (l. 115. §. 15.).

d) a ν- és ρ-végű tövek impf. tövében a τőhangzóra nézve l. 28. §. 5.:

φαίνω	mutatok	igeτό	φᾶν-	(φᾶν-ερός látható)
σπείρω	magot vetek	«	σπερ-	(τὸ σπέρ-μα mag)
κρίνω	ítélek	«	κρίν-	(ὁ κρί-της bíró)
ἀμύνω	elhárítok	«	ἀμῦν-	(ὁ ἀμῦν-τωρ védő),

azaz: a ν, ρ előtti αι, ει, ι, ῶ-ból az igeτόben ᾶ, ε, ῖ, ῶ lesz.

e) P-hang + j-ból πτ lesz (l. 28. §. 3. b.):

τύπτω	ütök	igeτό	τυπ-	(ὁ τύπος ütés, bélyeg)
κόπτω	«	«	κοπ-	(τὸ κόμμα <*kopma ütés)
χαλέπτω	haragszom	«	χαλεπ-	(χαλεπός súlyos)
κλέπτω	lopok	«	κλεπ-, κλοπ-, κλαπ-	(ὁ κλέπτης a tolvaj, ἡ κλοπή a tolvajlás)
βάπτω	bemártok	«	βαφ-	(ἡ βαφή bemártás)
κρύπτω	elrejtök	«	κρυφ-	(κρυφά titkon)
σκάπτω	ások	«	σκαφ-	(σκαφεύς az ásó ember)
ρίπτω	dobok	«	ρίφ-	(ρίπη dobás);

vagyis: a πτω-végű igék igeτόve π-hangra végződik. (Eredeti β és φ a τ-hoz hasonul; l. 27. §. 1.)

Jegyzet. A j a legelterjedtebb igeképző. Segítségével nemcsak mássalhangzós, hanem magánhangzós tövű névszókból is képezhetünk igéket (l. 85. §. 4.). Az ún. verba pura (l. 82. §. 1.) is voltaképp j-vel bővült igék, azonban a j két magánhangzó között kiesett (l. 30. §. 2. d. és 85. §. 4.).

84. §. AZ ω -VÉGŰ IGÉK FELOSZTÁSA

Az ω -végű igéket az ige tő végső hangzója (jellege) szerint a következőkben célszerűségi szempontokból felosztjuk:

1. magánhangzós tövekre (verba pura), melyek ismét kétfélék, úm.

a) félhangzós (i, u) tövek (verba pura non contracta, l. 86. §., 88–93. §§.),

b) valódi magánhangzós (α , ϵ , o) tövek (verba pura contracta, l. 87–93. §§., főleg 87. §.);

2. mássalhangzós tövekre (verba impura), melyek ismét kétfélék:

a) néma mássalhangzós tövek (verba muta, l. 95–102. §§.),

b) folyékony mássalhangzós tövek (verba liquida, l. 103–107. §§.).

A) Magánhangzós tövek (verba pura)

85. §. FŐSZABÁLYOK

1. A magánhangzós töveknél az ige tő egyúttal az impf. tő is; ezeknél tehát valamennyi alak ugyanazon tőből származik (vö. 81–82. §§.).

2. A tőnek eredetileg hosszú végső magánhangzója azonban a praes. és praet. impf.-ban, ahol más magánhangzó elé kerül, rendszeren megrövidül (l. 20. §. 2.), de a többi időalakban mindenütt megtartja eredeti hosszúságát (l. a valódi magánhangzós töveknél! 87. §.).

3. A magánhangzós töveknek erős időképzésük (l. 78. §. 2.) nincsen.

4. Az összes magánhangzós tövek névszókból képezett igék (denominativa); képzőjük a j, mely magánhangzók között és félhangzó után kiesik (l. 30. §. 2. d.); pl.: ἵππεύω < ἵππευ + jω ~ ἵππεύς; τιμάω < τιμα + jω ~ τιμᾶ- = att. τιμή; φιλέω < φιλε + jω ~ φίλος, tő: φιλο- és φιλε; (= vocat.); ζυγώω < ζυγο + jω ~ ζυγόν, tő: ζυγο-; μηνίω < μηνι + jω ~ μῆνις, tő: μηνι-; ἰθύω < ἰθυ + jω ~ ἰθύς stb. A ἵππεύω, μηνίω, ἰθύω esetében a j kiesése után ún. félhangzós tövek (l. 84. §. 1. a. és 86. §.), a többi esetben valódi magánhangzós tövek (l. 84. §. 1. b. és 87. §.) keletkeznek.

1. AZ IMPERF. ACTIO ALAKJAI (AZ IMPF.-TŐ RAGOZÁSA)

a) 86. §. Félhangzón (ι, υ) végződő tövek

1. Az imperf. actio minden alakja az impf.-tőből képeztetik: ezt megkapjuk, ha az 1. sz. ω-ját elhagyjuk: παιδεύω impf.-tő παιδευ-

2. A praeteritum impf. mint múltra vonatkozó alak, felveszi az augmentumot (l. 79. §.) és a praeteritum-ragokat (l. 78. §. 3. a.).

3. A ragok kötőhangzóval (l. 78. §. 6. a.) kapcsoltnak a tőhöz. **Kötőhangzó** a μ és ν és az optativusnak ι-ja előtt az O-hang (ο, ω); minden más magán- v. mássalhangzó előtt az E-hang (ε, η).

Az ún. kötőhangzó (ο, ε) eredetileg tőképző s a tőhöz tartozik; παιδεύω-nak impf.-tőve tehát voltaképpen παιδευο- és παιδευε-. (l. 78. §. 6. jz.).

Szám és személy	Tű: παιδευ- A c t i v u m		
	I n d i c a t i v u s		Conjunctivus
	Praesens imperf.	Praeterit. imperf.	
E. 1.	παιδεύ-ω	ἔ-παιδευ-ο-ν	παιδεύ-ω
2.	παιδεύ-εις	ἔ-παιδευ-ε-ς	παιδεύ-ῆς
3.	παιδεύ-ει	ἔ-παιδευ(ε-ν)	παιδεύ-ῆ
T. 1.	παιδευ-ο-μεν	ἔ-παιδευ-ο-μεν	παιδευ-ω-μεν
2.	παιδευ-ε-τε	ἔ-παιδευ-ε-τε	παιδευ-ῆ-τε
3.	παιδευ-ουσι(ν)	ἔ-παιδευ-ο-ν	παιδευ-ωσι(ν)
K. 2.	παιδευ-ε-τον	ἔ-παιδευ-ε-τον	παιδευ-ῆ-τον
3.	παιδευ-ε-τον	ἔ-παιδευ-έ-την	παιδευ-ῆ-τον

	Optativus	Imperativus	Igenevek
E. 1.	παιδευ-οι-μι	παιδευ-ε παιδευ-έ-τω	Infinitivus imperf.: παιδευ-ειν
2.	παιδευ-οι-ς		Participium imperf.: παιδευ-ων, G. παιδευ-ο-ντ-ος, παιδευ-ουσα, G. παιδευ-ούσης, παιδευ-ον G. παιδευ-ο-ντ-ος.
3.	παιδευ-οι		
T. 1.	παιδευ-οι-μεν		
2.	παιδευ-οι-τε	παιδευ-ε-τε	
3.	παιδευ-οιε-ν	παιδευ-ό-ντων v. -έ-τωσαν	
K. 2.	παιδευ-οι-τον	παιδευ-ε-τον	
3.	παιδευ-οί-την	παιδευ-έ-των	

Szám és személy	Medium és passivum		
	I n d i c a t i v u s		Conjunctivus
	Praesens imperf.	Praeterit. imperf.	
E. 1.	παιδευ-ο-μαι	ἔ-παιδευ-ό-μην	παιδευ-ω-μαι
2.	παιδευ-ῆ (-ει)	ἔ-παιδευ-ου	παιδευ-ῆ
3.	παιδευ-ε-ται	ἔ-παιδευ-ε-το	παιδευ-ῆ-ται
T. 1.	παιδευ-ό-μεθα	ἔ-παιδευ-ό-μεθα	παιδευ-ώ-μεθα
2.	παιδευ-ε-σθε	ἔ-παιδευ-ε-σθε	παιδευ-ῆ-σθε
3.	παιδευ-ο-νται	ἔ-παιδευ-ο-ντο	παιδευ-ω-νται
K. 2.	παιδευ-ε-σθον	ἔ-παιδευ-ε-σθον	παιδευ-ῆ-σθον
3.	παιδευ-ε-σθον	ἔ-παιδευ-έ-σθον	παιδευ-ῆ-σθον

	Optativus	Imperativus	Igenevek
E. 1.	παιδευ-οί-μην		Infinitivus impf.: παιδευ-ε-σθαι
2.	παιδευ-οι-ο	παιδευ-ου	
3.	παιδευ-οι-το	παιδευ-έ-σθω	Participium impf.: παιδευ-ό-μενος,
T. 1.	παιδευ-οί-μεθα		
2.	παιδευ-οι-σθε	παιδευ-ε-σθε	
3.	παιδευ-οι-ντο	παιδευ-έ-σθων v. -έ-σθωσαν	παιδευ-ο-μένη,
K. 2.	παιδευ-οι-σθον	παιδευ-ε-σθον	παιδευ-ό-μενον
3.	παιδευ-οί-σθη	παιδευ-έ-σθων	

É s z r e v é t e l e k.

1. Az activ alakok ragjaira vonatkozólag megjegyzendő:

a) az indicativus praes. impf. egyes szám 1. sz. ω végződése az o kötőhangzó megnyújtásából jött létre. A 2. sz. eredetileg παιδευ-ε-σι > παιδευ-ει, amihez járul a praeter. –ς rag; παιδευ-ει-ς. A 3. sz. keletkezésére nézve vö. ἐπαίδευε-ς; ἐπαίδευε = παιδευ-ει-ς; x; x = παιδευ-ει. – A többes 3. sz.-ben az eredeti παιδευ-ο-ντι-ból először παιδευ-ονσι, majd παιδευ-ουσι lett (l. 30. §. 1. a.), melyhez mozgó ν járulhat (l. 33. §. 1. c.);

b) az indicativus p r a e t. impf. ragjairól megjegyzendő, hogy 32. §. 1. szerint a szóvégi τ elmarad. Az egyes 3. sz.-hez mozgó ν járulhat (l. 33. §. 1. d.);

c) a conjunctivus végződései az egyesben úgy keletkeztek, mint az ind.-ban; a 2. és 3. sz. ragjainak ι-ja a hosszú kötőhangzó alá íratik; tehát: -ω, -ης, -η. A többes 3. sz. eredeti παιδευ-ω-ντι-ból származik (vö. még 78. §. 4. a.);

d) az optativus egyes 1. sz. ragja a praesensek μι-je; a többi rag praeteritumi; a szóvégi τ elmarad (l. 32. §. 1.). – A többes 3. személy módjegye –ιε, minthogy az –ιη az utána következő eredeti ντ miatt megrövidült (vö. 20. §. 2.);

e) az imperativus egyes 2. személyének –θι ragja az ω-végű igék activumában egyáltalában nincs használatban; az ε a kötőhangzó; tehát a sing. 2. sz. = az ige töve ε végződéssel.

f) az infinitivus –εν képzőjéből ε kötőhangzóval mindig ειν lesz;

g) a participium képzője ντ, mely o kötőhangzóval járul a tőhöz (l. fent 3.); a nőnem képzését illetőleg l. 50. §. 6. – Ragozás 50. §. 6.

2. A **medio-passiv** ragok közül -σαι és -σο-ban a σ kiesik (l. 30. §. 2. c.), a magánhangzók pedig a 21. §. szerint összevonatnak; tehát

ezekből: παιδεύ-ε-σαι παιδεύ-η-σαι παιδεύ-οι-σο (ἐ)παιδεύ-ε-σο
lesz: παιδεύ-η παιδεύ-η παιδεύ-οι-ο (ἐ)παιδεύ-ου

3. A med.-pass. indicativus praesens impf. egyes 2. sz.-ben a régebbi η mellett az újabb ει is gyakori; tehát: παιδεύ-η v. παιδεύ-ει (de conj. mindig csak παιδεύη); sőt βούλομαι akarok, οἶομαι vélek, csakis így: βούλει, οἶει (de conj. βούλη, οἶη). Így még ez a futurum is: ὄψομαι látni fogok; 2. sz. ὄψει.

b) 87. §. Valódi magánhangzón végződő tövek (verba contracta)

(Eredetükre nézve l. 85. §. 4.)

1. Az ᾶω-, ἔω-, ὠω-végű igék töve eredetileg ᾶ, ἦ, ω végződésű, mely hangzók az impf.-tőben mindig megrövidülnek (l. 20. §. 2.).

Következőleg: θηράω τῆμάω ποιέω δουλόω
tövei: θηρᾶ- (α pur.) τῆμη- (α impur.) ποιη- δουλω-.

Jegyzet. Ezeknek: χράω jósolok, χράομαι használok, utór, töve χρη- (nem χρᾶ-) < χρέω ill. χρέωμαι < χρη-ο-μαι; vö. χρή 130. §.; viszont ἀκροάομαι rá-, meghallgatok, töve ἀκροᾶ- (nem ἀκροη-) < ἀκρουσαομαι.

2. Az ide tartozó igék a praes. és praet. impf.-ban a tő véghangzóját a kötőhangzóval mindenütt összevonják (l. 21. §.). Ilyenkor

a) α + E-hang (ε, η, ει, ἦ) = ᾶ (ᾶ)

α + O-hang (ο, ω, οι, ου) = ω (ω) eredeti ι aláíratik!

Ezeknél tehát az összevont conjunct. = összevont indicat.

b) ε + ε = ει; ε + ο = ου; rákövetkező hosszú v. kettőshangzóba az ε beleolvad.

c) o + ε vagy o + o vagy o + ου = ου

o + η (de ι nélkül!) vagy o + ω = ω

o + ι-ás kettőshangzó (ει, οι, η) = οι.

Jegyzet. Minthogy az infinitivus -ειν ragjában az ι nem eredeti, hanem csak összevonás által lett ε-ειν-ből, azért az infinitivusnak összevont végződése az α-tönűeknél: -ᾶν (nem ᾷν), az o-tönűeknél pedig οῦν (nem οῖν).

3. Az activ *optativus* a rendes alakon kívül az ún. attikai alakban is előfordul (módjegy ιη, egyes 1. sz. -ν, több. 3. sz. -σαν). Az egyesben az η-s, a többesben a rendes alak szokottabb. A képző a -μι végű igékből való (l. 122. §. 5.).

4. Néhány igénél α + E-hangból mindig η lesz, ᾱ helyett. Ezek: ζάω élek, πεινάω éhezem, διψάω szomjazom, χράομαι utór;

így: ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῆτε, ἔζης, ἔζη, ἐζῆτε, ζῆν (inf.)

χρῶμαι, χρῆ, χρῆται, χρῆσθε, ἐχρῆτο, ἐχρῆσθε, χρῆσθαι.

Jegyzet. ζάω eredetileg: ζήω = ζέω; πεινάω ~ πεινήω = πεινέω; διψάω ~ διψήω = διψέω; χράομαι ~ χρήομαι, (l. 1. pont és 21. §. 2. b.). Κάω (καίω) égetek, κλάω (κλαίω) sírok, sehol sem vonatnak össze, mert az ω előtt ρ esett ki (l. 30. §. 2. d.).

5. Az egytagú ε-os tövek csakis az ει-be való összevonást tűrik (itt is ρ esett ki az ω előtt); tehát: πλέω hajózok, πλέομεν praet. impf. ἔπλεον inf. πλεῖν πλεῖς πλεῖτε ἔπλεις part. πλέων, -ον, πλεῖ πλέουσι(ν) ἔπλει stb. πλέουσα stb.

Jegyzet. Az egy δέω (kötök) mindenütt összevonható; így: δῶ, δοῦμεν stb. azonban δέω, δέομαι szükségem van vmire, csakis az ει-be való összevonást tűri.

6. Az act. praet. impf. egyes 3. sz.-ben az összevont alakokhoz sohasem járul a mozgó ν; tehát: ἐτίμαε(ν), de csak ἐτίμα.

A) Az ἄω-végű igék ragozása. Példa: τιμάω tisztelek

	A c t i v u m			Med. és pass.	
Indic. praes. impf.	E. 1.	τιμάω	τιμῶ (vö. *ama-ō > amō)	τιμάομαι	τιμῶμαι
	2.	τιμάεις	τιμάς	τιμάη (-ει)	τιμάῃ
	3.	τιμάει	τιμάῃ	τιμάεται	τιμάται
	T. 1.	τιμάομεν	τιμῶμεν	τιμαόμεθα	τιμῶμεθα
	2.	τιμάετε	τιμάτε	τιμάεσθε	τιμάσθε
	3.	τιμάουσι(ν)	τιμῶσι(ν)	τιμάονται	τιμῶνται
	K. 2.	τιμάετον	τιμάτον	τιμάεσθον	τιμάσθον
	3.	τιμάετον	τιμάτον	τιμάεσθον	τιμάσθον
	Indic. praet. impf.	E. 1.	ἐτίμαον	ἐτίμων	ἐτιμαόμην
2.		ἐτίμαες	ἐτίμας	ἐτιμάου	ἐτιμῶ
3.		ἐτίμαε(ν)	ἐτίμα	ἐτιμάετο	ἐτιμάτο
T. 1.		ἐτιμάομεν	ἐτιμῶμεν	ἐτιμαόμεθα	ἐτιμῶμεθα
2.		ἐτιμάετε	ἐτιμάτε	ἐτιμάεσθε	ἐτιμάσθε
3.		ἐτίμαον	ἐτίμων	ἐτιμάοντο	ἐτιμῶντο
K. 2.		ἐτιμάετον	ἐτιμάτον	ἐτιμάεσθον	ἐτιμάσθον
3.		ἐτιμαέτην	ἐτιμάτην	ἐτιμαέσθην	ἐτιμάσθην
Coniunctivus		E. 1.	τιμάω	τιμῶ	τιμάομαι
	2.	τιμάης	τιμάς	τιμάη	τιμάῃ
	3.	τιμάη	τιμάῃ	τιμάηται	τιμάται
	T. 1.	τιμάωμεν	τιμῶμεν	τιμαῶμεθα	τιμῶμεθα
	2.	τιμάητε	τιμάτε	τιμάησθε	τιμάσθε
	3.	τιμάωσι(ν)	τιμῶσι(ν)	τιμῶνται	τιμῶνται
	K. 2.	τιμάητον	τιμάτον	τιμάησθον	τιμάσθον
	3.	τιμάητον	τιμάτον	τιμάησθον	τιμάσθον
	Optativus	E. 1.	τιμαοίην	τιμῶν v. τιμῶμι	τιμαοίμην
2.		τιμαοίης	τιμῶης τιμῶς	τιμάοιο	τιμῶο
3.		τιμαοίη	τιμῶη τιμῶ	τιμάοιτο	τιμῶτο
T. 1.		τιμαοίμεν	τιμῶμεν τιμῶμεν	τιμαοίμεθα	τιμῶμεθα
2.		τιμαοίτε	τιμῶτε τιμῶητε	τιμαοίσθε	τιμῶσθε
3.		τιμαοίεν	τιμῶεν (τιμῶησαν)	τιμάοιντο	τιμῶντο
K. 2.		τιμαοίτον	τιμῶτον τιμῶητον	τιμαοίσθον	τιμῶσθον
3.		τιμαοίτην	τιμῶτην τιμῶήτην	τιμαοίσθην	τιμῶσθην
Imperativus		E. 2.	τίμαε	τίμα	τιμάου
	3.	τιμάετω	τιμάτω	τιμάεσθω	τιμάσθω
	T. 2.	τιμάετε	τιμάτε	τιμάεσθε	τιμάσθε
	3.	τιμαόντων	τιμώντων	τιμαέσθων	τιμάσθων
	v. -αέτωσαν	-ατώσαν	v. -αέσθωσαν	-άσθωσαν	
	K. 2.	τιμάετον	τιμάτον	τιμάεσθον	τιμάσθον
3.	τιμάέτων	τιμάτων	τιμαέσθων	τιμάσθων	
Infinit.	τιμάειν	τιμάῃν	τιμάεσθαι	τιμάσθαι	
Particip.	τιμάων	τιμῶν, G. -ῶντος	τιμαόμενος	τιμῶμενος	
	τιμάουσα	τιμῶσα, -ώσης	τιμαομένη	τιμῶμένη	
	τιμάον	τιμῶν, -ῶντος	τιμαόμενον	τιμῶμενον	

B) Az éw-végű igék ragozása. Példa: ποιέω csinállok

	A c t i v u m			Med. és pass.	
Indic. praes. impf.	E. 1.	ποιέω	ποιῶ (vö. mone-o)	ποιέομαι	ποιούμαι
	2.	ποιέεις	ποιεῖς	ποιέῃ (-ει)	ποιῆ, (-ει)
	3.	ποιέει	ποιεῖ	ποιέεται	ποιεῖται
	T. 1.	ποιέομεν	ποιοῦμεν	ποιεόμεθα	ποιούμεθα
	2.	ποιέετε	ποιεῖτε	ποιέεσθε	ποιεῖσθε
	3.	ποιέουσι(ν)	ποιοῦσι(ν)	ποιέονται	ποιοῦνται
	K. 2.	ποιέετον	ποιεῖτον	ποιέεσθον	ποιεῖσθον
	3.	ποιέετον	ποιεῖτον	ποιέεσθον	ποιεῖσθον
	Indic. praet. impf.	E. 1.	ἔποιεον	ἔποιοῦν	ἔποιεόμην
2.		ἔποιεες	ἔποιεῖς	ἔποιέου	ἔποιοῦ
3.		ἔποιεε(ν)	ἔποιεῖ	ἔποιέετο	ἔποιεῖτο
T. 1.		ἔποιεόμεν	ἔποιοῦμεν	ἔποιεόμεθα	ἔποιούμεθα
2.		ἔποιεέτε	ἔποιεῖτε	ἔποιεέσθε	ἔποιεῖσθε
3.		ἔποιεον	ἔποιοῦν	ἔποιέοντο	ἔποιοῦντο
K. 2.		ἔποιεέτον	ἔποιεῖτον	ἔποιεέσθον	ἔποιεῖσθον
3.		ἔποιεέτην	ἔποιεῖτην	ἔποιεέθην	ἔποιεῖσθην
Coniunctivus		E. 1.	ποιέω	ποιῶ	ποιέωμαι
	2.	ποιέῃς	ποιῆς	ποιέῃ	ποιῆ
	3.	ποιέῃ	ποιῆ	ποιέῃται	ποιῆται
	T. 1.	ποιέωμεν	ποιῶμεν	ποιεώμεθα	ποιώμεθα
	2.	ποιέῃτε	ποιῆτε	ποιέῃσθε	ποιῆσθε
	3.	ποιέωσι(ν)	ποιῶσι(ν)	ποιέωνται	ποιῶνται
	K. 2.	ποιέῃτον	ποιῆτον	ποιέῃσθον	ποιῆσθον
	3.	ποιέῃτον	ποιῆτον	ποιέῃσθον	ποιῆσθον
	Optativus	E. 1.	ποιεοίην	ποιοίην v. ποιοῖμι	ποιεοίμην
2.		ποιεοίῃς	ποιοίῃς ποιοῖς	ποιέοιο	ποιοῖο
3.		ποιεοίῃ	ποιοίῃ ποιοῖ	ποιέοιτο	ποιοῖτο
T. 1.		ποιεοίμεν	ποιοίμεν ποιοίημεν	ποιεοίμεθα	ποιοίμεθα
2.		ποιεοίτε	ποιοίτε ποιοίητε	ποιέοισθε	ποιοῖσθε
3.		ποιεοίεν	ποιοίεν ποιοίησαν	ποιέοιντο	ποιοῖντο
K. 2.		ποιεοίτον	ποιοίτον ποιοίητον	ποιέοισθον	ποιοῖσθον
3.		ποιεοίτην	ποιοίτην ποιοίητην	ποιεοίστην	ποιοίστην
Imperativus		E. 2.	ποιέε	ποιεῖ	ποιέου
	3.	ποιεέτω	ποιεῖτω	ποιεέσθω	ποιεῖσθω
	T. 2.	ποιέετε	ποιεῖτε	ποιέεσθε	ποιεῖσθε
	3.	ποιεόντων	ποιούντων	ποιεέσθων	ποιεῖσθων
	v. -εέτωσαν	-εῖτωσαν	v. -εέσθωσαν	-εῖσθωσαν	
	K. 2.	ποιέετον	ποιεῖτον	ποιέεσθον	ποιεῖσθον
3.	ποιεέτων	ποιεῖτων	ποιεέσθων	ποιεῖσθων	
Infinit.	ποιέειν	ποιεῖν	ποιέεσθαι	ποιεῖσθαι	
Particip.	ποιέων	ποιῶν, -οῦντος	ποιεόμενος	ποιούμενος	
	ποιέουσα	ποιοῦσα, -ούσης	ποιεομένη	ποιουμένη	
	ποιέον	ποιοῦν, -οῦντος	ποιεόμενον	ποιούμενον	

C) Az óω-végű igék ragozása. Példa: δουλώ leigázok

	A c t i v u m			Med. és pass.	
Indic. praes. impf.	E. 1.	δουλώω	δουλώω	δουλόομαι	δουλοῦμαι
	2.	δουλόεις	δουλοῖς	δουλόη (-ει)	δουλοῖ
	3.	δουλόει	δουλοῖ	δουλόεται	δουλοῦται
	T. 1.	δουλόομεν	δουλοῦμεν	δουλόομεθα	δουλούμεθα
	2.	δουλόεστε	δουλοῦτε	δουλόεσθε	δουλοῦσθε
	3.	δουλόουσι(ν)	δουλοῦσι(ν)	δουλόονται	δουλοῦνται
	K. 2.	δουλόετον	δουλοῦτον	δουλόεσθον	δουλοῦσθον
	3.	δουλόετον	δουλοῦτον	δουλόεσθον	δουλοῦσθον
	Indic. praet. impf.	E. 1.	ἔδούλοον	ἔδούλουν	ἔδουλόομην
2.		ἔδούλοες	ἔδούλους	ἔδουλόουο	ἔδουλοῦ
3.		ἔδούλοε(ν)	ἔδούλου	ἔδουλόετο	ἔδουλοῦτο
T. 1.		ἔδουλόομεν	ἔδουλοῦμεν	ἔδουλόομεθα	ἔδουλούμεθα
2.		ἔδουλόεστε	ἔδουλοῦτε	ἔδουλόεσθε	ἔδουλοῦσθε
3.		ἔδούλοον	ἔδούλουν	ἔδουλόοντο	ἔδουλοῦντο
K. 2.		ἔδουλόετον	ἔδουλοῦτον	ἔδουλόεσθον	ἔδουλοῦσθον
3.		ἔδουλοέτην	ἔδουλούτην	ἔδουλοέσθην	ἔδουλούσθην
Coniunctivus		E. 1.	δουλόω	δουλώω	δουλόωμαι
	2.	δουλόης	δουλοῖς	δουλόη	δουλοῖ
	3.	δουλόη	δουλοῖ	δουλόηται	δουλώται
	T. 1.	δουλόωμεν	δουλώμεν	δουλόωμεθα	δουλώμεθα
	2.	δουλόητε	δουλώτε	δουλόησθε	δουλώσθε
	3.	δουλόωσι(ν)	δουλώσι(ν)	δουλόωνται	δουλώνται
	K. 2.	δουλόητον	δουλώτον	δουλόησθον	δουλώσθον
	3.	δουλόητον	δουλώτον	δουλόησθον	δουλώσθον
	Optativus	E. 1.	δουλοοίην	δουλοίην v.	δουλοοίμι
2.		δουλοοίης	δουλοίης	δουλοοίς	δουλοοίο
3.		δουλοοίη	δουλοίη	δουλοοί	δουλοοίτο
T. 1.		δουλοοίμεν	δουλοίμεν	δουλοοίημεν	δουλοοίμεθα
2.		δουλοοίτε	δουλοίτε	δουλοοίητε	δουλοοίσθε
3.		δουλοοίεν	δουλοίεν	(δουλοοίησαν)	δουλοοίεντο
K. 2.		δουλοοίετον	δουλοίετον	δουλοοίητον	δουλοοίεσθον
3.		δουλοοίετην	δουλοίετην	δουλοοίητην	δουλοοίεσθην
Imperativus		E. 2.	δούλοε	δούλου	δουλόου
	3.	δουλόετω	δουλούτω	δουλόεσθω	δουλούσθω
	T. 2.	δουλόετε	δουλοῦτε	δουλόεσθε	δουλοῦσθε
	3.	δουλοόντων	δουλούντων	δουλόεσθων	δουλούσθων
	v. -οέτωσαν	-ούτωσαν		v. οέσθωσαν	-ούσθωσαν
	K. 2.	δουλόετον	δουλοῦτον	δουλόεσθον	δουλοῦσθον
3.	δουλόετων	δουλούτων	δουλόεσθων	δουλούσθων	
Infinit.	δουλόειν	δουλοῦν	δουλόεσθαι	δουλοῦσθαι	
Particip.	δουλόων	δουλών, -οῦντος	δουλόομενος	δουλούμενος	
	δουλόουσα	δουλοῦσα, -ούσης	δουλοομένη	δουλουμένη	
	δουλόον	δουλοῦν, -οῦντος	δουλόομενον	δουλούμενον	

2. AZ INSTANS ACTIO ALAKJAI

α) 88. §. Az aoristos és futurum activi és medii

Az act. és med. aoristos és futurum σ képzővel, a beálló, puntuális cselekvés képzőjével (l. 78. §. 1. c.) alakul az ige**tő**ből, melynek végső magánhangzója megtartja eredeti hosszúságát (l. 85. §. 2.);

tehát: παιδευσ-, θηρᾶσ-, τιμησ-, ποιησ-, δουλωσ-
de: χρησ-, ἀχροᾶσ- (vö. 87. §. 1. jegyz.).

Ezen actio természetéből folyik, hogy az ismertető jegyével (σ) ellátott igealakok csak a múltra vagy a jövőre vonatkoznak (lefekszem futurum jelentésű, mert a jelenben: fekszem; múltban: lefeküdtem).

A) Aoristos

Tő: παιδευσᾶ-		A c t i v u m		
	Indicativus	Conjunctivus	Optativus	Imperativus
E.1.	ἔ-παιδευσᾶ	παιδεύσ-ω	παιδεύσαι-μι	
2.	ἔ-παιδευσᾶ-ς	παιδεύσ-ης	παιδεύσαι-ς v. παιδεύσειας	παίδευσο-ν
3.	ἔ-παίδευσε(ν)	παιδεύσ-η	παιδεύσαι v. παιδεύσειε(ν)	παιδευσᾶ-τω
T.1.	ἔ-παιδεύσᾶ-μεν	παιδεύσ-ω-μεν	παιδεύσαι-μεν	
2.	ἔ-παιδεύσα-τε	παιδεύσ-η-τε	παιδεύσαι-τε	παιδεύσᾶ-τε
3.	ἔ-παιδευσᾶ-ν	παιδεύσ-ωσι(ν)	παιδεύσαιε-ν v. παιδεύσειαν	παιδευσᾶ-ντων v. -σᾶ-τωσαν
K.2.	ἔ-παιδεύσᾶ-τον	παιδεύσ-η-τον	παιδεύσαι-τον	παιδεύσᾶ-τον
3.	ἔ-παιδευσᾶ-την	παιδεύσ-η-τον	παιδευσαί-την	παιδευσᾶ-των
Igenevek Infinitivus:		παιδεῦσαι		
Participium:		παιδεύσας, παιδεύσασᾶ, παιδεῦσᾶν (-σαντος)		

Tő: παιδευσά-		M e d i u m		
	Indicativus	Conjunctivus	Optativus	Imperativus
E.1.	ἐ-παιδευσά-μην	παιδεύσ-ω-μαι	παιδευσαί-μην	
2.	ἐ-παιδεύσω	παιδεύσ-η	παιδεύσαι-ο	παιδεύσαι
3.	ἐ-παιδεύσά-το	παιδεύσ-η-ται	παιδεύσαι-το	παιδευσά-σθω
T.1.	ἐ-παιδευσά-μεθα	παιδευσ-ώ-μεθα	παιδευσαί-μεθα	
2.	ἐ-παιδεύσα-σθε	παιδεύσ-η-σθε	παιδεύσαι-σθε	παιδεύσα-σθε
3.	ἐ-παιδεύσα-ντο	παιδεύσ-ω-νται	παιδεύσαι-ντο	παιδευσά-σθων v. -σά-σθωσαν
K.2.	ἐ-παιδεύσα-σθον	παιδεύσ-η-σθον	παιδευσαι-σθον	παιδεύσα-σθον
3.	ἐ-παιδευσά-σθην	παιδεύσ-η-σθον	παιδευσαί-σθην	παιδευσά-σθων
Igenevek Infinitivus:		παιδεύσα-σθαι		
Participium:		παιδευσά-μενος, παιδευσά-μένη, παιδευσά-μενον		

É s z r e v é t e l e k.

1. Az **aoristos** a σ képzővel, tehát gyengén (l. 78. §. 2.) képzett tőhöz ᾱ kötőhangzóval kapcsolja a ragokat; minden alakját tehát – a conjunctivuson kívül – a σα- szótag jellemzi. Használat 139. §. 2. 3. és 143. §. a) β. 1. Az egész ragozást jellemző α eredete az egyes szám 1. szem.-ben keresendő: ἐπαίδευσα < *e-paidew-s-ḡ (l. 25. §.). Innen terjedt el az összes alakokba.

A képzést illetően eredetileg athematikus, amit még megfigyelhetünk egyes homérosi alakoknál a mediumban (l. 200. §.). Az indicat. sing. 3. sz.-ben az ε voltaképp a perfectum személyragja.

2. Az aoristos indicativusa, mint a múltban beálló cselekvésnek kifejezője, augmentumot (l. 79. §.) és praeteritum-ragokat kap.

3. A conjunctivusnak kötőhangzói ω, η (l. 78. §. 4. a.). Ez a conjunctivus valójában a futurum conjunctivusa, mely azonban a futurumban nem használtatik (l. 88. §. B.).

4. Az optativus módjegye –t- az α kötőhangzóval αι kettőshangzót alkot, mely az egész igeragozásban csakis itt hosszú (l. 78. §. 5.). Az activumnak egyes 2. és 3. személyében az -ειᾶς, -ειε(ν), valamint a többes 3-ikban az -ειᾶν végű, úgyn. aiol alakok szokottabbak.

5. Eltérő végződés a gyenge aoristosban három van; úm.
 az act. imperat. egyes 2. sz. -σον végű: *παίδευσον*,
 a med. imperat. egyes 2. sz. -σαι « *παίδευσαι*,
 az act. infinitivus hasonlóképp -σαι « *παιδεύσαι*.

A med. indicat. egyes 2. szem. *ἐπαιδεύσω* < *e-paidew-sa-so
 (l. 30. §. 2. c.).

6. A gyenge aoristosnak három *αι*-végű alakja van, melyek,
 főleg többtagú töveknél, hangsúlyuk által különböznek. Ezek:
 az act. optat. egyes 3. sz. másodéles (*αι* hosszú!): *παιδεύσαι*,
 az act. infinit. mindig a végelótti szótagot ékezi: *παιδεύσαι*,
 a med. imperat. egy. 2. sz. harmadéles (főszabály!): *παίδευσαι*.
 Különböztesd: *παιδεῦσον* (fut. part. seml.) és *παίδευσον* (aor.
 imper. 2. sz.).

B) Futurum

Tő: παιδευσ-		A c t i v u m	
	Indicativus	Optativus	Igenevek
E.1.	<i>παιδεύσ-ω</i>	<i>παιδεύσ-οι-μι</i>	Inf. <i>παιδεύσ-ειν</i>
2.	<i>παιδεύσ-εις</i>	<i>παιδεύσ-οι-ς</i>	Part. <i>παιδεύσ-ων, -οντος</i>
3.	<i>παιδεύσ-ει</i> stb. mint a praesens imperfectumban	<i>παιδεύσ-οι</i> stb.	<i>παιδεύσ-ουσα, -ούσης</i> <i>παιδεῦσ-ον, -οντος</i>
M e d i u m			
E.1.	<i>παιδεύσ-ο-μαι</i>	<i>παιδευσ-οί-μην</i>	Inf. <i>παιδεύσ-ε-σθαι</i>
2.	<i>παιδεύσ-η</i> (-ει)	<i>παιδεύσ-οι-ο</i>	Part. <i>παιδευσ-ό-μενος</i>
3.	<i>παιδεύσ-ε-ται</i> stb. mint a praesens imperfectumban	<i>παιδεύσ-οι-το</i> stb.	<i>παιδευσ-ο-μένη</i> <i>παιδευσ-ό-μενον</i>

É s z r e v é t e l e k.

A **futurum** képzésére nézve voltaképpen a *σ*-aoristos rövid kötőhangzós (pl. 198. §. 3.) coniunctivusa: az athematikus képzésnél ui. (l. 119. sk. §§.) a coni. jele eredetileg az *ε*o kötőhangzó (l. 122. §. 4.). Mivel az aor. *σ*-ja az instans actiót, a beálló cselekvést jelöli, a fut. is ilyen jelentésű; az *ε*o themavocalis jelenléte miatt azonban az *-ω* végű igék praes. impf.-ával is összefügg, tehát a jövőben folyamatos cselekvést is kifejezi (azaz: *παιδεύσω*

= fel fogok nevelni és: nevelni fogok). Az indicat.-ban teljesen a praes. impf. indicativusa, többi alakjában pedig az impf. actio megfelelő alakjai szerint ragoztatik, de **imperativusa nincsen**, coniunctivusa pedig mint az aoristos coniunctivusa használatos (l. 88. §. A. 3.).

Jegyzet. Sok *activ* igének *medialis* futuruma van, de *activ* jelentéssel. Ilyenek főleg, amelyek testi vagy szellemi működést, erőnyilvánulást jelentenek; pl. ἀκούω hallok, ἀκούσομαι; βοάω kiáltok, βοήσομαι stb. (Vö. 110. §. 1.).

β) 89. §. Az aoristos és futurum passivi

A passivum ragozása a mediumtól csakis az aor. és fut.-ban tér el (l. 78. §. 1. a.). Ezeknek alakjai ugyanis az ún. passivtőből származnak, mely a hosszú véghangzós ige-tőből (l. 85. §. 2.) –θη szótaggal, tehát gyengén képeztetik. Így:

ige-tő: παιδευ-, θηρᾶ-, τιμη-, ποιη-, δουλω-,
passivtő: παιδευθη-, θηρᾶθη-, τιμηθη-, ποιηθη-, δουλωθη-.

Tő: παιδευθη-		Aoristos passivi	
	Indicativus	Coniunctivus	Optativus
E. 1.	ἐ-παιδευθή-ν	παιδευθῶ	παιδευθείη-ν
2.	ἐ-παιδευθή-ς	παιδευθῆς	παιδευθείης
3.	ἐ-παιδευθή	παιδευθῆ	παιδευθείη
T. 1.	ἐ-παιδευθή-μεν	παιδευθῶ-μεν	παιδευθείη-μεν, -θείμεν
2.	ἐ-παιδευθή-τε	παιδευθῆ-τε	παιδευθείη-τε, -θείτε
3.	ἐ-παιδευθή-σαν	παιδευθῶσι(ν)	παιδευθείη-σαν, -θείεν
K. 2.	ἐ-παιδευθή-τον	παιδευθῆ-τον	παιδευθείη-τον -θείτον
3.	ἐ-παιδευθή-την	παιδευθῆ-τον	παιδευθείη-την -θείτην
Impe- rativus	E.2. παιδευθή-τι 3. παιδευθή-τω	T.2. παιδευθή-τε 3. παιδευθέ-ντων v. -θή-τωσαν	K.2. παιδευθή-τον 3. παιδευθείης, παιδευθείσα, παιδευθέν gen. παιδευθέ-ντ-ος, παιδευθείσης, παιδευθέ-ντ-ος
Igenevek	Infinitivus: παιδευθή-ναι Participium: παιδευθείς, παιδευθείσα, παιδευθέν gen. παιδευθέ-ντ-ος, παιδευθείσης, παιδευθέ-ντ-ος		

Tő: παιδευθησ-		Futurum passivi	
	Indicativus	Optativus	Igenevek
E.1.	παιδευθήσ-ο-μαι	παιδευθησ-οί-μην	Inf. παιδευθήσ-ε-σθαι
2.	παιδευθήσ-η (-ει)	παιδευθήσ-οι-ο	Part. παιδευθησ-ό-μενος
3.	παιδευθήσ-ε-τα	παιδευθήσ-οι-το	παιδευθησ-ο-μένη
	stb. mint a medialis futurumban		παιδευθησ-ό-μενον

É s z r e v é t e l e k.

1. A **passiv aoristos** mindenütt **activ** ragokat vesz fel, melyek **kötőhangzó nélkül**, közvetlenül járnak a passivtőhöz. Ennek végső η-ja magánhangzó (conj., opt.) és ντ előtt megrövidül (l. 20. §. 2.). Az **activ** ragok az ún. erős **passiv aoristos**ból származnak (l. 100. §. és 127. §.).

Jegyzet.

1. Az *indicativus* több. 3. sz. -σαν. (l. 78. §. 3. a.).

2. A *conjunctivusban* -θέ-ω, -θέ-ης stb. mindig összevonatnak: -θῶ, -θῆς stb.

3. Az *optativus* módjegy -ιη; de a többes- és kettősben az η nélküli alakok szokottabbak (l. 87. §. 3.). A hangsúly mindig a módjegyben van.

4. Az *imperat.* egyes 2. sz. -θι ragjából a megelőző θ miatt τi lesz (l. 29. §. 5. b.).

5. Az *infinitivus* ragja -ναι, hangsúlya mindig másodhajtott (l. 78. §. 5. c.).

6. A *participium* tövének képzője -ντ, mely előtt a passivtő véghangzója megrövidül: παιδευθε-ντ- (l. 20. §. 2.); nom. ζ- val; hangsúlya végleges (Ragozás 50. §. c.).

2. A **passiv futurum** töve = passivtő + σ (a futurum képzője); tehát: παιδευθησ-, θηράθησ-, τιμηθησ-, ποιηθησ-, δουλωθησ-. Ehhez járnak a rendes ο és ε kötőhangzókkal a *medialis* ragok. A futurum passivum tehát παιδεύω-ból lesz: παιδευ-θή-σ-ο-μαι stb. A ragozás teljesen olyan, mint a medialis futurumban (vö. 88. §. B.).

3. A PERFECTA ACTIO ALAKJAI

α) 90. §. A praes., praet. és fut. perf. activi

A perfecta actio alakjainak töve a magánhangzós tövű igéknél (kivéve ἀκούω (l. 109. §. 4.) az activumban κ képzővel, tehát gyengén képeztetik a *reduplikált*, hosszú véghangzós igetőből (l. 85. §. 2.):

πεπαιδευκ-, τεθηράκ-, τετίμηκ-, πεποιήκ-, δεδουλωκ-.

A perfecta actio alakjainak jelentését s használatát illetőleg vö. 78. §. 1. c. és 143. §. a. γ.

	Tő: πεπαιδευκ-		Perfectum activi	
	I n d i c a t i v u s		Conjunctivus	Optativus
	Praesens perf.	Praeterit. perf.		
E.1.	πεπαίδευκ-α	ἔ-πεπαιδευκ-ει-ν	πεπαιδευκ-ω	πεπαιδευκ-οι-μι
2.	πεπαίδευκ-ᾶ-ς	ἔ-πεπαιδευκ-ει-ς	πεπαιδευκ-ῆς	πεπαιδευκ-οι-ς
3.	πεπαίδευκ-ε(ν)	ἔ-πεπαιδευκ-ει	πεπαιδευκ-ῆ	πεπαιδευκ-οι
T.1.	πεπαιδευκ-ᾶ-μεν	ἔ-πεπαιδευκ-ει-μεν	stb. mint az imperfecta actióban;	
2.	πεπαιδευκ-ᾶ-τε	ἔ-πεπαιδευκ-ει-τε	gyakran azonban körülírva is:	
3.	πεπαιδευκ-ᾶσι(ν)	ἔ-πεπαιδευκ-ε-σαν	πεπαιδευκῶς	
K.2.	πεπαιδευκ-ᾶ-τον	ἔ-πεπαιδευκ-ει-τον	ῶ, ῆς, ῆ	εἶην, εἶης, εἶη
3.	πεπαιδευκ-ᾶ-τον	ἔ-πεπαιδευκ-εἶ-την	stb.	stb.

Igenevek	Infinitivus: πεπαιδευκ-έ-ναι
	Participium: πεπαιδευκ-ῶς, πεπαιδευκ-υῖα, πεπαιδευκ-ός gen. πεπαιδευκ-ότ-ος, πεπαιδευκ-υῖ-ας, πεπαιδευκ-ότ-ος

1. A **praes. perf.** indicativusában a ragok ᾶ kötőhangzóval járulnak a κ-képzős reduplikált tőhöz. Az egyes számnak végződésai: -ᾶ, -ᾶς, a gyenge aoristos hatása alatt keletkeztek; az ᾶ a többes- és kettősbe is átment kötőhangzóul (l. 88. §. A. 1.); a több. 3. sz.-ben -ᾶσι eredeti -ᾶντι-ból lett (l. 30. §. 1. a.). A sing. 3. sz.-ben az ε a praes. perf. saját ragja (l. 88. §. A. 1.).

2. A **praet. perf.** a κ-képzős reduplikált tőhöz ει kötőhangzóval kapcsolja a praeteritum-ragokat (több. 3. sz. -ε-σαν!) Augmentumot csak akkor vesz fel, ha a reduplikált tő mássalhangzón kezdődik; így:

παιδεύω	praes. perf.	πεπαίδευκᾶ	praet. perf.	ἐ-πεπαιδεύκ-ει-ν
de: ζητέω	<<	ἐζήτηκ-ᾶ	<<	ἐζήτηκ-ει-ν
αἰρέω	<<	ἤρηκ-ᾶ	<<	ἤρηκ-ει-ν.

a) A conjunct. és optativus ragozása teljesen olyan, mint az impf. actióban;

b) az imperativus a perfecta actio activumában nincs használatban;

c) az infinitivus ragja *-ναι*, kötőhangzó *ε*, mindig másodéles (l. 78. §. 5. c.);

d) a participium töve *-οτ* végű; nom. *-ώς*, *-υῖα*, *-ός*; ragozás 49. §. 2. b.

3. A futurum perf. az activumban csakis körülírva képezhető, a participium perfectum és *εἰμί* (l. 129. §.) futurumával; így:

E.	πεπαιδευκ-ὼς	ἔσομαι,	ἔση,	ἔσται,
T.	πεπαιδευκότες	ἔσόμεθα,	ἔσεσθε,	ἔσονται.

Jegyzet. A perfectum tövéből *σ*-val képezett fut. perf. csak kettő van: *ἔστηξω* állani fogok (*ἔστηκ-α* l. 125. §.), *τεθνήξω* holt leszek (*τέθνηκ-α* l. 114. §. 8.).

β) 91. §. A praes., praet. és fut. perf. medii és passivi

A perf. actio alakjainak töve a med.-pass.-ban = redupl. igető, melyhez **minden képző és kötőhangzó nélkül** járulnak a megfelelő ragok. A képzés módját tekintve tehát itt ún. erős képzéssel van dolgunk. Az igetőnek véghangzója megtartja eredeti hosszúságát (l. 85. §. 2.).

πεπαιδευ-, *τεθηρᾶ-*, *τετιμη-*, *πεποιη-*, *δεδουλω-*.

	Tó: πεπαιδευ-		Perfectum med.-pass.	
	I n d i c a t i v u s		Conjunctivus	Optativus
	Praesens perf.	Praeterit. perf.		
E.1.	πεπαιδευ-μαι	ἔ-πεπαιδευ-μην	πεπαιδευμένος	
2.	πεπαιδευ-σαι	ἔ-πεπαιδευ-σο	ῶ, ῆς, ῆ	εἶην, εἶης, εἶη
3.	πεπαιδευ-ται	ἔ-πεπαιδευ-το		
T.1.	πεπαιδευ-μεθα	ἔ-πεπαιδευ-μεθα	πεπαιδευμένοι	
2.	πεπαιδευ-σθε	ἔ-πεπαιδευ-σθε	ῶμεν, ῆτε,	εἶημεν, εἶητε,
3.	πεπαιδευ-νται	ἔ-πεπαιδευ-ντο	ῶσι(ν)	εἶησαν
K.2.	πεπαιδευ-σθον	ἔ-πεπαιδευ-σθον	πεπαιδευμένω	
3.	πεπαιδευ-σθον	ἔ-πεπαιδευ-σθην	ῆτον, ῆτον	εἶητον, εἶητην
Impe- rativus	E.2. πεπαιδευ-σο	T.2. πεπαιδευ-σθε	K.2. πεπαιδευ-σθον	3. πεπαιδευ-σθων
	3. πεπαιδευ-σθω	3. πεπαιδευ-σθων	3. πεπαιδευ-σθων	v. -δευ-σθωσαν
Ige- nevek	Infinitivus: πεπαιδευ-σθαι			
	Participium: πεπαιδευ-μένος, πεπαιδευ-μένη, πεπαιδευ-μένον			

	Tó: πεπαιδευσ-		Futurum perf. passivi	
	Indicativus	Optativus	Igenevek	
	E. 1.	πεπαιδευσ-ο-μαι	πεπαιδευσ-οί-μην	Inf.
2.	πεπαιδευσ-η	πεπαιδευσ-οι-ο	Part.	πεπαιδευσ-ό-μενος
3.	πεπαιδευσ-ε-ται	πεπαιδευσ-οι-το		πεπαιδευσ-ο-μένη
	s így tovább, mint a med. futur.			πεπαιδευσ-ό-μενον

1. A **praesens perf.** med.-pass. indicativusában a praesens,
 2. A **praeteritum perf.** med.-pass. a praeteritum-ragokat függeszti a reduplikált igetőhöz. Augmentum mint az activumban (vö. 90. §. 2.).

a) A conjunctivus és optativus itt mindig csak körülírással fejezhető ki;

b) az infinit. és particip. mindig a végelőtli szótagot hangsúlyozzák (l. 78. §. 5. d.).

3. A **futurum perf.** többnyire passiv jelentésű. Töve a redupl. igetőből σ-val, a futurum képzőjével alakul; lesz tehát: πεπαιδευσ-. Ehhez a tőhöz járulnak o és ε kötőhangzókkal a

med.-pass. ragok. Ragozása tehát olyan, mint a medialis futurumé (l. 88. §. B.).

92. §. AZ ADJECTIVUM VERBALE (IGEMELLÉKNÉV)

1. A két *adjectivum verbale* -τός és -τέος képzőkkel képezte-tik a hosszú véghangzós igetöbbl; mindkettő háromvégződésű; tehát:

παιδευ-τός, -τή, -τόν, τιμη-τός, -τή, -τόν,
παιδευ-τέος, -τέᾱ, -τέον, τιμη-τέος, -τέᾱ, -τέον.

2. Az *adjectivum verbale* jelentését illetőleg megjegyzendő (vö. 78. §. 1. f.).

a) a -τός végű, mely mindig végéles, kétfélét jelenthet, úm.: vagy bevezettség, mint a particip. perf. pass.: παιδευ-τός erudi-tus nevelt; vagy passiv lehetőséget: nevelhető, ami nevel-tethetik (vö. invictus győzhetetlen);

b) a -τέος végű, mely mindig másodéles és soha össze nem vonatik, *sziükségességet* fejez ki, mint a lat. gerundivum: παιδευ-τέος erudiendus, nevelendő.

93. §. NÉHÁNY MAGÁNHANGZÓS TŐNEK SAJÁTOSÁGAI

A következő igék csak látszólag magánhangzós tönűek; valójában az ω előtt ι, σ vagy ρ esett ki, és innen magyarázhatók a magánhangzós igéktől való eltérések. Az 1. és 2. alatt felsorol-takat a hangmáslulás (ε: η; ű: ű jellemzi.

1. Némely igék tönük véghangzóját nemcsak a praes. és praet. impf.-ban, hanem másutt is megrövidítik. Nevezetesen a tő-hangzó a futur. és aorist. act.-med.-en kívül mindenütt rövid ezeknél:

δέω kötök	δήσω ἔδησα	de: δέδεκα	δέδεμαι ἐδέθην δετός
θύω áldozok	θύσω ἔθυσα	τέθυκα	τέθυμαι ἐτύθην (l. 29. §. 5. b.)
λύω oldok	λύσω ἔλυσα	λέλυκα	λέλυμαι ἐλύθην λυτός
δύω süllyesztek	δύσω ἔδυσσα	δέδυκα	de: δέδυμαι ἐδύθην ἄδυτος

2. καλέω hívok, két tőből (καλε- és κλη-; a köztük levő hangmáslulásos viszonyra nézve l. 24. §. jegyz. 1.) képezi alak-

jait; így a καλε- tőből a fut. és aor. act. med.: καλέω (l. 7. pont), ἐκάλεσα – a κλη- tőből a többi alakot: κέκληκα, κέκλημαι, ἐκλήθην, κλητός.

3. a) Mindenütt rövid tőhangzót mutat αινέω (rendesen ἐπ-, παρ-: eredetileg σ-tőnű); ἐπ-αινέω dicsérek, ἐπ-αινέσομαι, -ήνεσα, -ήνεκα, ηἰνέθην, αἰνετός. b) A tőhangzó mindenütt rövid; de az inst. és perf. actio passivumában és az adj. verb.-ban μ, τ, θ előtt σ (passiv σ!) van ezekben:

γελάω	γελάσομαι	ἐγέλασα	γεγέλακα	γελαστός
nevetek	γελασθήσομαι	ἐγέλασθην	γεγέλασμαι	nevetséges
			(~ τὸ γέλασμα).	

σπάω	σπάσω	ἔσπασα	ἔσπάκα	σπαστός
húzok	σπασθήσομαι	ἔσπάσθην	ἔσπασμαι	
			(~ τὸ σπάσμα).	

τελέω	τελῶ (l. 7. p.)	ἐτέλεσα	τετέλεκα	τελεστός
bevégezlek	τελεσθήσομαι	ἐτελέσθην	τετέλεσμαι	
			(~ τὸ τέλος).	

αἰδέομαι	αἰδέσομαι	ἠδέσθην	ἠδεσμαι	αἰδεστός
vereor			(~ ἄν-αιδής-, -ές).	

ἄρκέω	ἄρκέσω	ἤρκεσα	—	—
elégsgéges			(~ τὸ ἄρκος).	

τρέω	τρέσω	ἔτρεσα	—	—
remegek			(~ lat. terreo < terseo).	

(ἔλκυ- l. 108. §. 1.)	εἴλκυσα	εἴλκυκα	ἔλκυστέον
vonzolok	ἐλκυσθήσομαι	εἴλκυσθην	εἴλκυσμαι

ἔλκω < *selkō. A σ-ás alakok a σ-tővek analogiájára, az -υ- bővítmény pedig ἐρύω mintájára.

4. Hosszú tőhangzó mellett is passiv σ-juk van ezeknek:

7. Futurum atticum. Néhány ige act. és med. futurumában az intervocalis σ kiesése után (l. 30. §. 2. c.) a hangzók összevonatnak. A futurumnak ezt az alakját főleg az attikai írónál találjuk; innen a neve. A magánhangzós tövek közül a rendes alakok mellett futurum atticum-juk van a következőknek:

$\kappa\alpha\lambda\acute{\epsilon}\omega$ hívok; fut. $\kappa\alpha\lambda\acute{\epsilon}\sigma\omega = \kappa\alpha\lambda\bar{\omega}$, $-\epsilon\iota\varsigma$, $-\epsilon\iota$ stb. mint a prae- $\tau\epsilon\lambda\acute{\epsilon}\omega$ bevégzek; $\tau\epsilon\lambda\acute{\epsilon}\sigma\omega = \tau\epsilon\lambda\bar{\omega}$, $-\epsilon\iota\varsigma$, $-\epsilon\iota$ stb. sens impf.

8. Futurum doricum. Az attikaiak néhány igének *medialis* futurumát pusztá σ helyett, *dór* módra, $\sigma\epsilon$ szótaggal képezték, melynek ϵ -ját a kötőhangzókkal szabályszerűen összevonták. A magánhangzós tövek közül, a rendes mellett, *dór* futuruma is van ennek:

$\pi\lambda\acute{\epsilon}\omega$ hajózom; fut. $\pi\lambda\epsilon\acute{\upsilon}\sigma\omicron\mu\alpha\iota$ és $\pi\lambda\epsilon\upsilon\sigma\omicron\upsilon\mu\alpha\iota$, $-\sigma\eta$, $-\sigma\epsilon\iota\tau\alpha\iota$ stb.
Így még: $\varphi\epsilon\acute{\upsilon}\gamma\omega$ futok: $\varphi\epsilon\acute{\upsilon}\xi\omicron\mu\alpha\iota$ és $\varphi\epsilon\upsilon\xi\omicron\upsilon\mu\alpha\iota$;
 $\pi\acute{\iota}\pi\tau\omega$ esem, csakis $\pi\epsilon\sigma\omicron\upsilon\mu\alpha\iota$.

A sing. 1. sz. $-\sigma\acute{\epsilon}\omega$ végződése a $-\sigma\omega$ és az $-\acute{\epsilon}\omega$ végű típusok kombinációjából keletkezett.

B) Mássalhangzós tövek (verba impura)

94. §. ÁTTEKINTÉS

1. A mássalhangzós tövek legnagyobb részben olyan igék, melyeknek impf.- és igetőve nem egyenlő; csak kevés néma és nagyon kevés folyékony hangon végződő tónél azonos az igető az impf.-tővel (l. 82. §. 2. és 3.).

2. Az igető végső mássalhangzója a legtöbb esetben változásokat szenved, midőn az egyes actiók (l. 78. §. c.) képzői hozzájárulnak (l. pl. 83. §., 96. §., 98. §., 101. §., 106. §.).

3. A mássalhangzós tövek közül a **t** hangúak képzése gyenge; a **k** és **p** hangú tövek perfectuma mindig, aoristosa pedig sok esetben erős képzésű (l. 98. §., 101. §., ill. 99–100. §§.); a folyékonyhangú tövek nagyobbára gyenge képzést tüntetnek fel, aoristosuk és perfectumuk azonban gyakran erős (l. 107. §.).

4. Az ún. erős alakokat vagy a tő végső hangzójának megváltozása (l. 101. §. 3. b.), vagy a hangmásulás (l. 99–102. és 106–107. §§.) jellemzi, de előfordul a két jellemző sajátság egy és ugyanazon igénél is (l. 101. §. 3. c.).

1. NÉMAHANGÚ TÖVEK (VERBA MUTA)

95. §. Általános megjegyzések

1. Felosztás. A némahangú tövek T-, K-, P-hangra végződnek. Az 1. osztály igéit (l. 82. §.) már az impf.-tő végső hangzója eléggé jellemzi; a 2. osztályúak közül (l. 83. §.) pedig általában a ζω-végűek (a hangot jelentők kivételével: 83.§.b) a T-hangú, a ττω-végűek (és a hangot jelentő ζω-végűek) a K-hangú, a πτω-végűek pedig a P-hangú tövekhez tartoznak.

Hogy az igető végén álló némahang kemény, lágy vagy hehezetese, az kivált a képzős alakoknál (a gyenge képzésben) teljesen közzömbös, mert mássalhangzó előtt mindegyik fokú néma egyenlően változik.

2. Képzés. Az imperfecta actio alakjai mind az impf.-tőből képeztetnek, teljesen παιδεύω szerint; az instans és perfecta actio alakjai pedig mind az igetőből származnak, szintén ugyanazon a módon, ugyanazokkal a képzőkkel, módjegyekkel, kötőhangzókkal, ragokkal, mint παιδεύω-nál. Megjegyzendő mindazonáltal, hogy az **1. osztályú igék egy része** (l. 82. §. 3.) **az erős aoristos kivételével, ahol a rövid hangzós** (gyenge vagy Ø fokú, l. 24. §. 2. b. β.) **tő szerepel, minden alakot az erős fokú tőből képezi.**

α) 96. §. A T-hangú tövek

1. Az igető végén álló τ, δ, θ a hangtani törvények szerint σ és κ előtt nyom nélkül kiesik (l. 30. §. 2. a.),
μ és másík T-hang előtt σ-vá lesz (l. 31. §. 1. és 29. §. 1.).

Az időképzés gyenge; csak πείθω-nak van erős perf.-a is (l. 101. §. 2.).

Példák: Tövek:	πλάττω π λ ᾶ τ- alakítok	γυμνάζω γ υ μ ν ᾶ δ- gyakorlok	πείθω πειθ-, πιθ- rábeszélék
Act. fut.	πλά-σω	γυμνά-σω	πεί-σω
Act. aor.	ἔπλᾶ-σα	ἐγύμνᾶ-σα	ἔπει-σα
Act. praes. perf.	πέπλᾶ-κα	γεγύμνᾶ-κα	πέπει-κα
Pass. aor.	ἐπλάσ-θην	ἐγυμνάσ-θην	ἐπείσ-θην
M.-P. praes. perf.	πέπλᾶσ-μαι	γεγύμνᾶσ-μαι	πέπεισ-μαι
Adj. verb.	πλάσ-τός	γυμνάσ-τός	πεισ-τέον

2. σπένδω italáldozatot hozok, a kieső νδ helyett minde-nütt rótlónyújtást kap: σπείσω, ἔσπεισα, ἔσπεια, ἔσπεισμαι, ἐσπείσθην (l. 30. §. 1. c.).

3. σῶζω megmentek, alakjai a σωδ- és σω- igetövekből ered-nek; a σωδ- többől csak: σέσωσμαι meg vagyok mentve; min-den egyéb alak a σω- többől: σώσω, ἔσωσα, σέσωκα, ἐσώθην, σωθήσομαι.

4. A perfectum ragozása a medio-passivumban:

	Praes. perf.	Praet. perf.	Imperativus	Igenevek
E.1.	πέπεισ-μαι	ἐπεπείσ-μην		Infinitivus:
2.	πέπει-σαι	ἐπέπει-σο	πέπει-σο	πεπεῖ-σθαι
3.	πέπεισ-ται	ἐπέπεισ-το	πεπεῖ-σθω	Participium:
T.1.	πεπεῖσ-μεθα	ἐπεπεῖσ-μεθα		πεπεισ-μένος ³
2.	πέπει-σθε	ἐπέπει-σθε	πέπει-σθε	Futurum perf. csak körülírva:
3.	πεπεισμένοι εἰσί(ν)	πεπεισμένοι ἦσαν	πεπεῖ-σθων v. -σθωσαν	
K.2.	πέπει-σθον	ἐπέπει-σθον	πέπει-σθον	πεπεισμένος ³
3.	πέπει-σθον	ἐπεπεί-σθην	πεπεῖ-σθων	ἔσομαι

5. Az *indicativus* többes 3. sz. itt, miként az összes mással-hangzós töveknél, csak körülírva fejeztetik ki (de vö. 190. §. 2. c.).

97. §. Futurum atticum a T-hangú tövekből

1. Az ἰζω-végű (τό ἰδ-), de kettőnél több tagú igék act. és med. futurumát az attikaiak -ιῶ, -ιοῦμαι végződéssel használják

(l. 93. §. 7.). Eredetileg a σ kiesése után (l. 30. §. 2. c.) $-\acute{\iota}\omega$ -nak kellett előállnia: $\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\delta + \sigma\omega = \kappa\omicron\mu\acute{\iota}\omega$, de ez a liquida tövek $-\acute{\epsilon}\omega = \bar{\omega}$ -jának analogiájára (l. 104. §.) $-\acute{\epsilon}\omega = \acute{\iota}\omega$ lett (tehát a képző itt $-\sigma\epsilon\sigma\omega > -\acute{\epsilon}\omega > \bar{\omega}$). A ragozás teljesen olyan, mint $\pi\omicron\acute{\iota}\epsilon\omega$ praesens impf.-ában; így:

Act. $\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\omega$	opt. $\kappa\omicron\mu\omicron\acute{\iota}\eta\gamma$	Med. $\kappa\omicron\mu\omicron\delta\mu\alpha\iota$	opt. $\kappa\omicron\mu\omicron\acute{\iota}\mu\eta\gamma$
$\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\epsilon\iota\varsigma$	inf. $\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\epsilon\acute{\iota}\nu$	$\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\eta$ (-εἶ)	$\kappa\omicron\mu\omicron\acute{\iota}\omicron$
$\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\epsilon\acute{\iota}$	part. $\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\omega\acute{\nu}$,	$\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\epsilon\acute{\iota}\tau\alpha\iota$	inf. $\kappa\omicron\mu\acute{\iota}\epsilon\acute{\iota}\sigma\theta\alpha\iota$
stb.	-οῦσα, -οῦν	stb.	part. $\kappa\omicron\mu\omicron\acute{\iota}\omicron\mu\epsilon\omicron\varsigma$.

Így az összetett $\kappa\alpha\theta\acute{\iota}\zeta\omega$ leültetek; fut. $\kappa\alpha\theta\acute{\iota}\omega$ (de pl. $\kappa\tau\acute{\iota}\zeta\omega$ csak: $\kappa\tau\acute{\iota}\sigma\omega$).

2. Az $\acute{\alpha}\zeta\omega$ -végűek közül csakis $\beta\iota\beta\acute{\alpha}\zeta\omega$ menesztek, tő $\beta\iota\beta\acute{\alpha}\delta$ -, futurum: $\beta\iota\beta\acute{\alpha}\sigma\omega = \beta\iota\beta\acute{\omega}$, $\beta\iota\beta\acute{\alpha}\varsigma$, $\beta\iota\beta\acute{\alpha}$, $\beta\iota\beta\acute{\omega}\mu\epsilon\omicron\varsigma$ stb. mint $\tau\iota\mu\acute{\alpha}\omega$.

β) 98. §. A K- és P-hangú tövek

1. Ezeknek képzése csak abban tér el a magánhangzós tövekétől, hogy az *activ perfectum* valamennyinél, néhánynál pedig az *aoristos* is nem képzővel, hanem minden jel nélkül való, vagy pedig hangmásulás segítségével jön létre, tehát erős képzésű.

2. A tővégi mássalhangzók változásainak szabálya (l. 27. §.):

σ -val	a K-hangból	ξ ,	a P-hangból	ψ lesz;
μ előtt	«	γ ,	«	μ «
τ «	«	κ ,	«	π «
θ «	«	χ ,	«	φ «

3. A K- és P-hangú tövek időképzésének áttekintése:

Példák: Tövek:	πράττω π ρ ᾶ γ- cselekszem	δέχομαι δ ε χ- elfogadok	τρίβω τριβ-, τριβ- dörzsölök	κρύπτω κ ρ ὕ φ- elrejték
Act. fut. Act. aor. Act. perf. Pass. aor. M.-P. perf. Adj. verb.	πράξω ἔπράξα 101. §. 3. b. ἐπράχ-θην πέπραγ-μαι πρᾶχ-τός	δέξομαι ἔδεξάμην — ἐδέχ-θην δέδεγ-μαι δεκ-τός	τρίψω ἔτριψα 101. §. 3. b. 100. §. 3. τέτριμ-μαι τριπ-τός	κρύψω ἔκρυψα 101. §. 1. ἐκρύφ-θην κέκρυμ-μαι κρύπ-τός

99. §. Erős, ún. kötőhangzós aoristos activi és medii

Sz.	Tő: λῖπ- A c t i v u m elhagytam				
Sz.	Indicativus	Conjunctiv.	Optativus	Imperativus	Igenevek
E.1.	ἔ-λῖπ-ο-ν	λίπ-ω	λίπ-οι-μι		Infinit.
2.	ἔ-λῖπ-ε-ς	λίπ-ῆς	λίπ-οι-ς	λίπ-ε	λίπ-εῖν
3.	ἔ-λῖπ-ε(ν)	λίπ-ῆ	λίπ-οι	λίπ-έ-τω	Particip.
T.1.	ἐ-λίπ-ο-μεν	λίπ-ω-μεν	λίπ-οι-μεν		λίπ-ών
2.	ἐ-λίπ-ε-τε	λίπ-ῆ-τε	λίπ-οι-τε	λίπ-ε-τε	-ό-ντ-ος
3.	ἔ-λῖπ-ο-ν	λίπ-ωσι(ν) v. -έ-τωσαν	λίπ-οιε-ν	λίπ-ό-ντων	λίπ-οῦσα -ούσης
K.2.	ἐ-λίπ-ε-τον	λίπ-ῆ-τον	λίπ-οι-τον	λίπ-ε-τον	λίπ-όν
3.	ἐ-λίπ-έ-την	λίπ-ῆ-τον	λίπ-οί-την	λίπ-έ-των	-ό-ντ-ος
	M e d i u m				
E.1.	ἐ-λίπ-ό-μην	λίπ-ω-μαι	λίπ-οί-μην		Infinit.
2.	ἐ-λίπ-ου	λίπ-ῆ	λίπ-οι-ο	λίπ-οῦ	λίπ-έ-σθαι
3.	ἐ-λίπ-ε-το	λίπ-ῆ-ται	λίπ-οι-το	λίπ-έ-σθω	
T.1.	ἐ-λίπ-ό-μεθα	λίπ-ώ-μεθα	λίπ-οί-μεθα		
2.	ἐ-λίπ-ε-σθε	λίπ-ῆ-σθε	λίπ-οι-σθε	λίπ-ε-σθε	
3.	ἐ-λίπ-ο-ντο	λίπ-ω-νται	λίπ-οι-ντο	λίπ-έ-σθων v. -έ-σθωσαν	Particip. λίπ-ό-μενος
K.2.	ἐ-λίπ-ε-σθον	λίπ-ῆ-σθον	λίπ-οι-σθον	λίπ-ε-σθον	-ο-μένη
3.	ἐ-λίπ-έ-σθη	λίπ-ῆ-σθον	λίπ-οί-σθη	λίπ-έ-σθων	-ό-μενον

1. A praeteritum-ragok képző nélkül o, ε kötőhangzókkal járulnak az ige-tőhöz (a 82. §. 3. igéknel a rövidhangzós tőhöz; l. 95. §. 2.). Nem tekintve tehát a tőbeli különbséget, ez az erős aoristos és a praeteritum imperf. formailag teljesen azonos, és csak jelentésében különbözik: ἔφευγον = futottam, ἔφυγον = elfutottam stb. Ez az aoristos tehát olyan praet. impf., melyhez a praes. impf. azonos hangalkatú tőből nincs meg.

A többi alak is olyan, mint az imperf. actio megfelelő alakjai.

2. **Hangsúly** tekintetében eltér, és a kötőhangzót ékezi négy alak, úm. az activumban az infinitivus: (λιπέειν) λιπεῖν – a participium: λιπών, λιπ-ό-ντος; a mediumban az infinitivus: λιπ-έ-σθαι – az imperat. egy. 2. sz.: (λιπέσο) λιποῦ. Így az összetettekben is: καταλιπεῖν, καταλιπών stb. 14. §. 5. ellenére.

3. A némahangú tövek közül az 1., 2. igeosztályban erős aoristosuk csak ezeknek van:

λείπω elhagyok ἔ-λιπ-ον φεύγω futok ἔ-φύγ-ον
κράζω kiáltok (άν)έ-κράγ-ον τίκτω szülök ἔ-τεκ-ον

továbbá:

τρέπομαι fordulok, hangmásulással; ἐ-τρέπ-όμην megfordultam.
ἄγω vezetek, reduplicatióval; ἤγ-ἄγ-ον (ἀγάγ-ω, ἀγάγ-οιμι stb.)

Jegyzet. Az activ τρέπω aoristosa ἔτρεψα, melyből a medium transitiv jelentésű: ἐτρεψάμην magamtól elfordítottam, megsza-lasztottam (ellenséget). A 3–6. igeosztályban igen sok az erős aor. act és med. (l. 113–116. §§.) Ugyanott sok a kötőhangzó nélküli képzés is: l. 127. §. A.

100. §. Erős aoristos és futurum passivi

A passivtő több némahangú igéből úgy származik, hogy az ige-tőhöz csupán η járul; így: γράφ-ω írok, passivtő γραφῆ-.

Sz.	Tő: γράφη-		Aoristos passivi		
sz.	Indicativus	Conjunct.	Optativus	Imperat.	Igenevek
E.1.	ἔ-γράφη-ν	γράφῶ	γράφείη-ν		Infinit.
2.	ἔ-γράφη-ς	γράφῆς	γράφείη-ς	γράφη-θι	γράφῆ-ναι
3.	ἔ-γράφη	γράφῃ	γράφείη	γράφῆ-τω	Particip.
s így tovább, mint a gyenge passiv aoristosban					γράφείς ³

Sz.	Tő: γράφησ-		Futurum passivi	írati fogok
sz.	Indicativus	Optativus	Igenevek	
E. 1.	γράφῆσ-ο-μαι	γράφῆσ-οί-μην	Inf.	γράφῆσ-ε-σθαι
2.	γράφῆσ-ῃ (-ει)	γράφῆσ-οι-ο	Part.	γράφῆσ-ό-μενος ³
3.	γράφῆσ-ε-ται	γράφῆσ-οι-το		
s így tovább, mint a medialis futurumban				

1. Az erős **pass. aor.** keletkezésére és az activ személyragok használatára nézve l. 127. §. a. Ragozása mindenben megegyezik a gyenge passiv aoristoséval (l. 89. §.); csakhogy az imperativus egyes 2. személyének –θι ragja most nem változik, mert nem előzi meg θ.

2. Az erős **pass. fut.** töve itt is = passivtő + σ; tehát: γράφησ-. Ragozása teljesen olyan, mint a medialis futurumé.

Az erős **pass. aor.** és **fut.**-ban a képzés 1) hangmássalással, 2) hangmássalás nélkül történik (l. 3., 4. ill. 5. pont).

3. Az 1. osztályú igék egy része (l. 82. §. 3.) a rövidhangzós tövet mutatja:

σῆπω (σᾶπ- rothasztok) ἑσᾶπην | πνίγω (πνιγ- fojtok) ἐπνίγην
 τήκω (τάκ- olvasztok) ἐτάκην | τριΐβω (τριβ- dörzsölök) ἐτριΐβην
 ἐκ-, κατα-πλήττω (rémíték) ἐξ-, κατ-επλάγην;
 de az egyszerű πλήττω (ütök) ἐπλήγην.

4. Az egytagú tövek e-jének kiesése következtében keletkezett sonans liquida-ra nézve (l. 25. §.) megjegyzendő: ἰ > λα, ῖ > ρα lesz (l. 25. §.).

κλέπτω (κλεπ- lopok) ἐκλάπην | τρέπω (τρεπ- fordítok) ἐτρέπην
 στρέφω (στρεφ- fordítok) ἐστράφην | τρέφω (τρεφ- táplállok) ἐτρέφην

csak συλ-λέγω gyűjtök, τό λεγ-, van hangmásulás nélkül: συνε-
λέγ-ην.

5. Az attikai prózában erős pass. aoristosuk van még ezek-
nek:

ἀλλάττω (ἀλλᾶγ- másítok)	ἠλλάγγην	κόπτω (κοπ- ütök)	ἐκόπην
βλάπτω (βλάβ- károsítok)	ἐβλάβην	σκάπτω (σκάφ- ások)	ἐσκάφην
θάπτω (τάφ- temetek)	ἐτάφην	σφάττω (σφάγ- leölök)	ἐσφάγην

6. Jelentésére nézve az erős passiv aoristos gyakran intransi-
tiv; így:

ἐτρέπην	megfordultam	ἐσάπη	megrothadt
ἐπνίγην	megfulladtam	ἐτάκη	elolvadt (l. 110. §. 6.).

101. §. Erős perfectum

Sz.sz.	Praes. perf.	Praet. perf.	Conjunctivus	Optativus
E.1.	γέγραϑ-α	ἔγεγραϑ-ει-ν	γεγραϑ-ω	γεγραϑ-οι-μι
2.	γέγραϑ-α-ς	ἔγεγραϑ-ει-ς	γεγραϑ-ης	γεγραϑ-οι-ς
3.	γέγραϑ-ε(ν) stb.	ἔγεγραϑ-ει stb.	γεγραϑ-η stb.	γεγραϑ-οι stb.
Igenevek	Infinitivus:	γεγραϑ-έ-ναι		
	Participium:	γεγραϑ-ώς, -υῖα, -ός (gen. -ότ-ος, -υῖας)		

1. Ha K- és P-hangú töveknek perfectuma van, az mindig erős képzésű, azaz a ragok a praes. perf.-ban ᾶ, a praet. perf.-ban pedig ει kötőhangzóval közvetlenül a reduplikált igetőhöz járulnak.

γράφω írok; praes. perf. γέγραϑ-α praet. perf. ἔγεγραϑ-ει-ν
κρούπτω rejtek; « « κέκρυϑ-α « « ἐκεκρύϑ-ει-ν.

A ragozás teljesen olyan, mint a κ-ás, gyenge perfectumé (l. 90. §.).

2. Sok 1. osztályú igénél (l. 82. §. 3.) az erős perfectum a hosszúhangzós töből képeztetik, de az ει kettőshangzóból hang-
másulás folytán (l. 24. §. 2. a.) οι lesz; így:

σήπω (σηπ- rothasztok)	σέσηπα)	κράζω (κράγ- kiáltok)	κέκράγα
τήκω (τηκ- olvasztok)	τέτηκα)	πλήττω (πληγ- ütök)	πέπληγα
φεύγω (φευγ- futok)	πέφευγα)	λείπω (λειπ- hagyok)	λέλοιπα

Így a T-hangú πείθω is (l. 96. §. 1.) πέποιθα. Jelentését l. 110. §. 6.

3. A többi még használatos erős perfectumban az igezőnek vagy magán-, vagy mássalhangzója szenved változást (utóbbi: hangmáslás).

a) a magánhangzónak változása abban áll, hogy az igezőnek ε-jából qualitativ hangmáslással (l. 24. §. 2. a.) mindig o lesz (vö. sprech-en, gesprochen);

στρέφω fordítok,	τό στρεφ-	praes. perf. ἔστροφα
τρέφω táplálok,	« τρεφ-	« « τέτροφα.

b) a mássalhangzó annyiban változik, hogy a tővégi K-, P-hang, kivált ha rövid magánhangzó előzi meg, hehezetessé válik; így:

ἄγω (ἀγ- vezetek)	ἦχα	τάττω (τάγ- rendezek)	τέτάχα
ἀλλάττω (ἀλλᾶγ- másítok)	ἦλλάχα	φυλάττω (φυλάκ- őrzök)	πεφυλάχα
βλάπτω (βλάβ- károsítok)	βέβλαφα	πράττω (πράγ- teszek)	πέπραχα
κόπτω (κοπ- ütök)	κέκοφα	τρίβω (τριβ- dörzsölök)	τέτριφα

c) mind magán-, mind mássalhangzónál változást szenvednek:

κλέπτω lopok,	τό κλεπ-	praes. perf. κέκλοφα
πέμπω küldök,	« πεμπ-	« « πέπομφα.

Jegyzet. 1. Jelentésére nézve az erős perfectum gyakran *intransitiv*; így pl.

σέσηπε(ν) rothadt, melyhez a praes. impf.: σήπεται rothad
 τέτηκε(ν) olvadt, « « « τήκεται olvad
 πέποιθα bízom (de a gyenge πέπεικα = rábeszéltem; l. 110. §. 6.).

2. Egyéb κ képző és kötőhangzó nélküli alakok: 127. §. B.

4. A perfectum ragozása a medio-passivumban:

	Praes. perf.	Praet. perf.	Imperativus	Igenevek
E.1.	πέπράγ-μαι	ἐπεπράγ-μην		Infinitivus: πεπράχ-θαι Participium: πεπράχ-μένος ³
2.	πέπράξαι	ἐπέπράξο	πέπράξο	
3.	πέπράχ-ται	ἐπέπράχ-το	πεπράχ-θω	
T.1.	πεπράγ-μεθα	ἐπεπράγ-μεθα		Futurum perf.
2.	πέπράχ-θε	ἐπέπράχ-θε	πέπράχ-θε	
3.	πεπράχ-μένοι εἰσί(ν)	πεπράχ-μένοι ἦσαν	πεπράχ-θων ν. -θωσαν	
K.2.	πέπράχ-θον	ἐπέπράχ-θον	πέπράχ-θον	πεπράξομαι
3.	πέπράχ-θον	ἐπεπράχ-θην	πεπράχ-θων	
E.1.	κέκρῦμ-μαι	ἐκεκρῦμ-μην		Infinitivus: κεκρύφ-θαι Participium: κεκρυμ-μένος ³
2.	κέκρῦφαι	ἐκέκρῦφο	κέκρῦφο	
3.	κέκρῦπ-ται	ἐκέκρῦπ-το	κεκρύφ-θω	
T.1.	κεκρύμ-μεθα	ἐκεκρύμ-μεθα		Futurum perf.
2.	κέκρῦφ-θε	ἐκέκρῦφ-θε	κέκρῦφ-θε	
3.	κεκρυμ-μένοι εἰσί(ν)	κεκρυμ-μένοι ἦσαν	κεκρύφ-θων ν. -θωσαν	
K.2.	κέκρῦφ-θον	ἐκέκρῦφ-θον	κέκρῦφ-θον	κεκρύψομαι
3.	κέκρῦφ-θον	ἐκεκρύφ-θην	κεκρύφ-θων	

Jegyzet. 1. A hangváltozásokra nézve l. 98. §. 2.

2. A σθ-val kezdődő ragok σ-ja mássalhangzók közt kiesik; az indicat. többes 3. sz. az attikai nyelvjárásban csak körülírva használatos.

3. a τὸ ε-jának a pass. perf. tövében való kiesése ρα szótagot eredményez (l. 25. §.).

τρέπω fordítok τρέφω táplálok στρέφω fordítok
τέτραμμα τέθραμμα (l. 29. §. 7.) ἔστραμμα.

4. Ha tónévi μμ vagy γγ kerül össze a pass. perf. ragjainak μ-jével, akkor az egyik μ v. γ elmarad (tehát: -μμ-μαι, -γγ-μαι helyett csak -μ-μαι, -γ-μαι); így:

πέμπω küldök; pass. perf. πέπεμ-μαι, πέπεμφαι, πέπεμπ-ται
stb. inf. πεπέμφ-θαι – part. πεπεμ-μένος

ἐλέγχω rábizonyítok; pass. perf. ἐλήλεγ-μαι, ἐλήλεγξαι, ἐλήλεγχ-ται
stb. (l. 109. §. 4.) inf. ἐληλέγχ-θαι – part. ἐληλεγ-μένος.

102. §. Néhány némahangú tő sajátosságai

A következő három igenél, melyek közül ἔχω különösen gyakran fordul elő, a mássalhangzók változásai (s > h, t > s stb.) és a hangmáslás következtében látszólagos rendhagyó alakok jönnek létre, melyek azonban a hangtörvények segítségével könnyen magyarázhatók. Mind a három ige egyébként az 1. igeosztályba tartozik (l. 82. §. 3.).

Praesens impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.
1. ἔπομαι követek	ἐπ- σπ-	ἔψομαι	ἔσπόμεν (erős hehezzettel)	—

Megjegyzések.

ἐπ- < *sek^w- > lat. sequor, σπ- < *sk^w- (hm.: ε: Ø). A kezdő σ-ból erős hehezett lett; vö. 30. §. 2. c. – Az aor. hehezete a praes. szerint;

praet. imperf.: εἰπόμεν l. 108. §. 1., akit: τινί.

Az aoristos módjai és igeenevei: conj. σπῶμαι opt. σποίμεν, σποῖο imp. σποῖ inf. σπέσθαι part. σπόμενος.

Az összetettek a conjunct., optat. és imperat.-ban is előre vonják a hangsúlyt; tehát: ἐπίσπωμαί, ἐπίσποιτο, ἐπίσπου, ἐπισπέσθαι, ἐπισπόμενος.

Praesens impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. pf.
2. ἔχω bírok, tartok med.	ἐχ-, ἐχ- σχ- és σχη-	ἔξω vagy σχήσω ἔξομαι, σχήσομαι	ἔσχον imp. σχέξ ἔσχόμεν	ἔσχηκα ἔσχημαι

ἔχω < *hek^h- < *seg^h-, σχ- < *sg^h- vö. 29. §. 5. hm.: ε: Ø

Praet. imperf. εἶχον l. 108. §. 1.

Aor. Imperat. l. 127. §. A. 14. Aor. conj. σχῶ, opt. σχοίμεν, imp. σχέξ, inf. σχεῖν, part. σχών, medium σχῶμαι, σχοίμεν, σχοῖ, σχέσθαι, σχόμενος.

Összetételek:

Praesens impf.	Futurum	Aoristos	Praes. pf.
παρέχω nyújtok m. a magaméból adok	παρ-έξω v. παρ-α-σχήσω παρ-έξομαι παρ-ασχήσομαι	παρ-έσχον παρ-εσχόμην	παρ-έσχηκα παρ-έσχημαι

Az aoristos módjai és igenevei:

παρά-σχω παρά-σχοιμι παρά-σχεις παρά-σχειν παρά-σχών
παρά-σχωμαι παρά-σχοιτο παρά-σχου παρά-σχέσθαι -σχόμενος.

Mellékalakja a praesensben (ἵσχω < σι-σεχ-ω); ebből származik:

Praesens impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. pf.
ὑπ-ισχ-νέ-ομαι ígérek	ἵσχ-, σχ-, σχ-η	ὑπο- σχήσομαι	ὑπ-εσχόμην	ὑπ-έσχημαι

Az imperfectumhoz v.ö. ἵκ-νέ-ομαι l. 113. §. 9. alatt.

Az aoristos módjai és igenevei:

ὑπό-σχωμαι ὑπό-σχοιτο ὑπό-σχου ὑπο-σχέσθαι ὑπο-σχόμενος.
Vö. ἔχ-μα tartó; Ἔκ-τωρ fenntartó; σχῆ-μα tartás; ἵσχ-υρός erős, tartós stb.

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. pf.
3. πίπτω esem	πετ-, πτ-, πτω-	πεσοῦμαι fut. dor. 93. §. 8.	ἔπεσον (ἔπετον-ból)	πέπτωκα

πίπτω < *pi-pt-ō (hm.: ε: Ø), gyök *pet- röpül, zuhan, esik, vö. lat. peto, im-pet-us; τὸ πτώ-μα eset. Perf. πέπτωκα vö. πέτομαι aor. ἔπτην röpül.

2. FOLYÉKONYHANGÚ TÖVEK (VERBA LIQUIDA)

103. §. Általános megjegyzések

1. A folyékony mássalhangzón (λ, μ, ν, ρ) végződő tövek a 94. §. szerint csekély részben az 1. (l. 82. §. 3.), legnagyobbbrészt a 2. osztályba (l. 83. §. c., d.) tartoznak. Ez utóbbiaknál az igetövet úgy találjuk meg, ha

a) a λλ-végű impf.-tövekből az egyik λ-t elhagyjuk;

βάλλ-ω dobok, τὸ βαλ- | στέλλ-ω küldök, τὸ στελ-;

b) a ν, ρ-végű impf.-tövekből a végszótag kettőshangzójának ι-ját elhagyjuk, vagy pedig a hosszú ι-t, υ-t megrövidítjük; így pl.

φαίν-ω mutatok, τὸ φᾶν- | κρίν-ω ítélek, τὸ κρίν-
φθείρ-ω rontok, τὸ φτερ- | ἀμύν-ω elhárítok, τὸ ἀμύν-.

2. A képzés csak ott tér el a magánhangzós tövektől, ahol ezeknek σ képzőjük van, melyet a folyékony hang nemigen tűr meg maga mellett (vö. 30. §. 1. b.). Eltérő tehát a folyékony hangú tövek képzése csak az **act.** és **med. futurumban** és a **gyenge aoristosban**.

104. §. A folyékonyhangú tövek ún. futurum contractumának ragozása

Tő: stel-es-		A c t i v u m		M e d i u m	
Sz.,sz.	Indicativus	Optativus	Indicativus	Optativus	
E.1.	στελ-ῶ	στελ-οίη-ν	στελ-οὔ-μαι	στελ-οί-μην	
2.	στελ-εῖς	στελ-οίη-ς	στελ-ῆ (-εῖ)	στελ-οῖ-ο	
3.	στελ-εῖ	στελ-οίη	στελ-εῖ-ται	στελ-οῖ-το	
T.1.	στελ-οὔ-μεν	στελ-οῖ-μεν	στελ-οὔ-μεθα	στελ-οῖ-μεθα	
2.	στελ-εῖ-τε	στελ-οῖ-τε	στελ-εῖ-σθε	στελ-οῖ-σθε	
3.	στελ-οὔσιν	στελ-οῖε-ν	στελ-οὔ-νται	στελ-οῖ-ντο	
K.2.	στελ-εῖ-τον	στελ-οῖ-τον	στελ-εῖ-σθον	στελ-οῖ-σθον	
3.	στελ-εῖ-τον	στελ-οῖ-την	στελ-εῖ-σθον	στελ-οῖ-σθην	
Ige- nevek	Infin.	στελ-εῖν		στελ-εῖ-σθαι	
	Part.	στελ-ῶν, -οῦσα, -ον		στελ-οῦ-μενος, -μένη, -μενον	
	gen.	στελ-οῦντος, -ούσης			

Az act. és med. **futurum** képzésében a folyékonyhangú igék a τὸ és a σ képző közé ε-t tűznek; így: -έ-σ-ω, -έ-σ-ομαι. A most már intervocalis σ kiesése után (l. 30. §. 2. c.) a magánhangzók teljesen ποιέω szerint összevonatnak (l. 87. §. 2.). Ezért ennek **futurum contractum** a neve. Így: στέλλω küldök, τὸ στελ-; fut. stelésō > στελω, -εῖς, -εῖ stb.

105. §. A σ nélküli, pótlónyújtású gyenge aoristos ragozása

Tő: στειλᾶ-		A c t i v u m			elküldöttem	
	Indicativus	Conjunctivus	Optativus	Imperativus		
E.1.	ἔ-στειλᾶ	στειλ-ω	στειλαιο-μι			
2.	ἔ-στειλα-ς	στειλ-ῆς	στειλαιο-ς v. -ειᾶς	στειλ-ον		
3.	ἔ-στειλε-(ν)	στειλ-ῆ	στειλαιο v. -ειε(ν)	στειλά-τω		
T.1.	ἔ-στειλα-μεν	στειλ-ω-μεν	στειλαιο-μεν			
2.	ἔ-στειλα-τε	στειλ-ῆ-τε	στειλαιο-τε	στειλα-τε		
3.	ἔ-στειλα-ν	στειλ-ωσι(ν)	στειλαιε-ν v. -ειᾶν	στειλά-ντων v. -τωσαν		
K.2.	ἔ-στειλα-τον	στειλ-ῆ-τον	στειλαιο-τον	στειλα-τον		
3.	ἔ-στειλά-την	στειλ-ῆ-τον	στειλαί-την	στειλά-των		

Igenevek Infinit. στεῖλαι – Particip. στείλας, στείλασα, στείλαν
ἀγγεῖλαι gen. στείλα-ντ-ος, στείλασης

M e d i u m				
E. 1.	ἔ-στειλά-μην	στειλ-ω-μαι	στειλαί-μην	
2.	ἔ-στείλω	στειλ-ῆ	στειλαιο-ο	στειλαι
3.	ἔ-στείλα-το	στειλ-ῆ-ται	στειλαιο-το	στειλά-σθω
T. 1.	ἔ-στειλά-μεθα	στειλ-ώ-μεθα	στειλαί-μεθα	
2.	ἔ-στείλα-σθε	στειλ-ῆ-σθε	στειλαιο-σθε	στειλα-σθε
3.	ἔ-στείλα-ντο	στειλ-ω-νται	στειλαιο-ντο v. -σθωσαν	στειλά-σθων
K. 2.	ἔ-στείλα-σθον	στειλ-ῆ-σθον	στειλαιο-σθον	στειλα-σθον
3.	ἔ-στειλά-σθην	στειλ-ῆ-σθον	στειλαί-σθην	στειλά-σθων

Igenevek: Infinit. στείλα-σθαι – Particip. στειλά-μενος³

1. A gyenge **aoristosban** az igetőhöz σ járulván, -λσ-, -μσ-, -νσ-, -ρσ- mássalhangzó-csoportok keletkeztek, melyekből a σ-nak az előtte álló mássalhangzóhoz való assimilatiója után -λλ-, -μμ-, -νν-, -ρρ- csoportok származtak. A második (tehát σ-ból

keletkezett) hang kiesése után a többeli magánhangzó pótlólag megnyúlik (l. 30. §. 1. b.) és lesz:

			tó	fut.	aor.
ǎ pur. > ǎ:	μιαίνω	szennyezek	μιᾶν-	μιᾶνῶ	ἐμίᾳνα
	περαίνω	bevégzek	περᾶν-	περᾶνῶ	ἐπέράνα
ǎ imp. > η:	φαίνω	mutatok	φᾶν-	φᾶνῶ	ἔφηνα
	καθαίρω	tisztítok	καθᾶρ-	καθᾶρῶ	ἐκάθηρα
ε-ból ει:	στέλλω	küldök	στελ-	στελῶ	ἔστειλα
	φθείρω	rontok	φθερ-	φθερῶ	ἔφθειρα
ι-ból ι:	κρίνω	ítélek	κρίν-	κρίνῶ	ἔκρινα
υ-ból υ:	ἀμύνω	elhárítok	ἀμύν-	ἀμύνῶ	ἤμυνα.

2. κερδαίνω nyerek, τό κερδᾶν-, aor. ἐκέρδᾳνα (kivételesen ᾱ-val η helyett); csak az indicativusban van η az augmentum miatt, különben pedig ᾱ, ezeknél:

		tó	aor.
ἄλλομαι	sal-io	ἄλ-, ἡλάμην	(de: ἄλασθαι, ἀλάμενος stb.)
αἶρω	emelek	ᾱρ-, ἦρα	(de: ᾶρω, ᾶραιμι, ᾶραι, ᾶρᾶς).

106. §. A folyékonyhangú tövek többi alakjai

1. Az activ és medio-passiv perfectum, a passiv aoristos és a futurum, úgyszintén az adjectivum verbale a folyékonyhangú tövekből is egészen παιδεύω szerint képeztetik az igetóból; de a τό végén álló ν-ből κ előtt γ (l. 27. §. 5.), μ előtt σ lesz (l. 31. §. 2.).

Példák: tó: act. perf. m.-p. perf. pass. aor. adj. verb.
ἀγγέλλω hirdetek ἀγγελ- ἤγγελκα ἤγγελμαι ἤγγέλθην ἀγγελτός
φαίνω mutatok φᾶν- πέφαγκα πέφασμαι ἐφάνθην φαντός.

2. Az egytagú ε-os tövek hangmásulást mutatnak (ε: Ø; ρ, ι
> αρ, αλ. l. 24. §. 2. b. β. és 25. §.).

	tő:	act. perf.	m.-p. perf.	pass. aor.	adj. verb.	
δέρω	nyúzok	δερ-	δέδαρκα	δέδαρμαι	107. §. 2.	δαρτός
σπείρω	hintek	σπερ-	ἔσπαρκα	ἔσπαρμαι	«	σπαρτός
στέλλω	küldök	στελ-	ἔσταλκα	ἔσταλμαι	«	σταλτός
φθείρω	rontok	φθερ-	ἔφθαρκα	ἔφθαρμαι	«	φθαρτός

3. Három ige a tő végén álló ν-t elveti; ezek:

	tő:	act. perf.	m.-p. perf.	pass. aor.	adj. verb.
κλίνω	hajlítok	κλιν-	κέκλίκα	κέκλιμαι	ἐκλίθην κλιτός
κρίνω	ítélek	κριν-	κέκρικα	κέκριμαι	ἐκρίθην κριτός
τείνω	feszítok	τεν-	τέτάκα	τέτάμαι	ἐτάθην τάτός

A τείνω alakjaiban hangmásulás figyelhető meg, l. 2: η > α. *τητός > τᾱτός; l. 25. §.).

4. Hangmásulás van itt is:

βάλλω dobok βαλ-/βλη- βέβληκα βέβλημαι ἐβλήθην βλητός.
(Vö. καλέω hívok καλε-/κλη-, l. 24. §. jegyz. 1. és 111. §. 7.)

5. A perfectum ragozása a medio-passivumban:

	Praesens perfectum		Praeteritum perfectum	
Indicativus	E.1.	πέφασ-μαι ἤγγελ-μαι	ἐπεφάσ-μην ἤγγέλ-μην	
	2.	πέφαν-σαι ἤγγελ-σαι	ἐπέφαν-σο ἤγγελ-σο	
	3.	πέφαν-ται ἤγγελ-ται	ἐπέφαν-το ἤγγελ-το	
	T.1.	πεφάσ-μεθα ἤγγέλ-μεθα	ἐπεφάσ-μεθα ἤγγέλ-μεθα	
	2.	πέφαν-θε ἤγγελ-θε	ἐπέφαν-θε ἤγγελ-θε	
	3.	πεφασμένοι ἤγγελμένοι εἰσί(ν) εἰσί(ν)	πεφασμένοι ἤγγελμένοι ἦσαν ἦσαν	
Imperativus	K.2.	πέφαν-θον ἤγγελ-θον	ἐπέφαν-θον ἤγγελ-θον	
	3.	πέφαν-θον ἤγγελ-θον	ἐπεφάν-θην ἤγγέλ-θην	
	E.2.	πέφαν-σο ἤγγελ-σο	Infinitivus πεφάν-θαι ἤγγέλ-θαι	
	3.	πεφάν-θω ἤγγέλ-θω		
	T.2.	πέφαν-θε ἤγγελ-θε	Participium πεφασ-μένος ³ ἤγγελ-μένος ³	
	3.	πεφάν-θων ἤγγέλ-θων v. -θωσαν v. -θωσαν		
K.2.	πέφαν-θον ἤγγελ-θον	Futurum perfectum nem fordul elő.		
3.	πεφάν-θων ἤγγέλ-θων			

Jegyzet. A $\sigma\theta$ kezdetű ragok σ -ja s a több. 3. sz. iránt vö. 101. §. 4. jz. 2.

107. §. Erős képzésű alakok a folyékonyhangú tövekből

Miként a némahangú igék közt, úgy a folyékonyhangúak közt is vannak néhányan, melyek vagy az activ és medialis aoristost, vagy a passiv aoristost és a futurumot, vagy az activ perfectum alakjait erősen képezik, azaz képző nélkül közvetlenül az ige-tőből. A ragozás teljesen olyan, mint a némahangú tövek megfelelő alakjaiban (l. 99–101. §§.).

1. **Act. és med. erős aoristosa** a folyékonyhangú igék közül csak háromnak van; ezek a következők:

βάλλω	dobok	τό βᾶλ-	aor. ἔ-βᾶλ-ον
κατα-καίνω	megölök	κᾶν-	κατ-έ-κᾶν-ον
ὀφείλω	tartozom	ὀφελ-	ὤφελ-ον

(L. 115. §. 15.; 83. §. c.; utinam; vö. 139. §. 1. jz. b.)

2. **Passiv erős aoristosa és futuruma** is csak kevésnek van. Ezek közül az egytagú ϵ -os tövek hangmásulást tüntetnek fel (ϵ : \emptyset , $\alpha\rho$, $\alpha\lambda$; l. 24. §. 2. b. β . és 25. §.).

		tő	aor.	fut.
δέρω	nyúzok	δερ-	ἐδάρην	δᾶρήσομαι
μαίνομαι	dühöngök	μᾶν-	ἐμάνην	l. 110. §. 3.
σπείρω	hintek	σπερ-	ἐσπάρην	σπᾶρήσομαι
στέλλω	küldök	στελ-	ἐστάλην	σταλήσομαι
σφάλλω	fallo	σφᾶλ-	ἐσφάλην	σφαλήσομαι
φαίνομαι	mutatkozom	φᾶν-	ἐφάνην	φᾶνήσομαι
φθείρω	elrontok	φθερ-	ἐφθάρην	φθαρήσομαι.

3. **Activ erős perfectuma** a folyékonyhangú igék közül négynek van. Az ige-tőnek hangzója itt is hangmásulást mutat (l. 24. §. 2. b. γ .), amennyiben α -ból η , ϵ -ból pedig o lesz (uo. 2. a.); tehát:

		tó	perf.	
μαίνομαι	dühöngök	μᾶν-	μέμηνα	őrült vagyok
φαίνομαι	mutatkozom	φᾶν-	πέφηνα	látható vagyok
ἀπο-κτείνω	megölök	κτεν-	ἀπ-έκτονα	
ἐγείρω	felébresztek	ἐγερ-	ἐγρήγορα	ébren vagyok (redupl. 109. §. 4.)

Az erős perfectum intransitiv jelentését illetőleg l. 110. §. 6.

4. φαίνω (mutatok) erős képzésű alakjai mind intransitiv jelentésűek; tehát:

ἐφάνην mutatkoztam, πέφηνα látható vagyok (praes. φαίνομαι);
de: ἐφάνθην mutattatám, πέφαγκα mutattam, transitiv; vö. 110.
§. 6. A *medialis* összetetteknek, pl. ἀποφαίνομαι kijelentek, idő-
képzése egészen rendes;

így: fut. ἀποφانوῦμαι aor. ἀπεφηνάμην perf. ἀποπέφασμαι.

Az első két osztály igéinek némely sajátosságai

108. §. AZ AUGMENTUM SAJÁTOSÁGAI (vö. 79. §.)

1. Kilenc ε-on kezdődő ige az augmentatio- és reduplicatiónál a kezdő ε-t nem η-ba, hanem ει-be nyújtja; ezek:

ἔάω	engedek	ἔλκω	húzok	ἔρω	mászok
ἔθιζω	szoktatok	ἔπομαι	követek	ἔστιάω	vendégelek
ἔλίσσω	hengerítetek	ἐργάζομαι	dolgozom	ἔχω	nekem van.

(ἔλκω-ból csak εἶλκον és fut. ἔλξω, a többi időalak a ἔλκυ(σ)-
tőből vö. 93. §. 3. b.) Tehát: εἰπόμεν, εἶρπον, εἶχον – εἰστιάσα,
εἰργασάμην, εἰλκύσθην, εἶακα, εἶθισμαι, εἶλιγμαί stb.

Jegyzet. A kilenc ige augmentatiója csak látszólag szabálytalan; ezek ugyanis eredetileg mind mássalhangzón (w, s) kezdődtek, tehát szótagos augmentumot kaptak, mely a rá következő mássalhangzó kiesése után (l. 30. §. 2. c., d.) a tő ε-jával összevonatott. A mássalhangzós kezdet majd mindnél kimutatható; így:

ἐθίζω	< *swet ^h -	sue-sco	ἔπομαι	< *sek ^w o-	sequ-or
ἐλίσσω	< *wel-ik-jō	vol-vo	ἔρω	*serpō	serpo
ἐργάζομαι	< werg-	Werk	ἑάω	*ewājō	vānus
ἐστιάω	< ?	?Vesta	ἔχω	*seg ^h ō	1. 102. §. 2.

2. Eredetileg szintén ɸ-án kezdődött, s ezért szótagos augmentumot (és reduplicatiót) vesz fel ez a két ige:

	praet.	aor.	perf.
ὠθέω	taszítok	ἐ-ώθουν	ἔωσα ἔωσμαι (1. 115. §. 3.)
ὠνέομαι	vásárlók	ἐ-ωνούμην	ἔωνήθην ἔωνημαι.

Így még a hiányos perfectum ἔοικα hasonló vagyok (tő *weik): praet. perf. ἐώκειν (augm. belül); inf. ἐοικέναι, part. ἐοικώς. A part. semlegese: εἰκός ἐστι természetes, méltányos; adv. εἰκότως.

3. Kettős, azaz mind szótagos, mind idői augmentumuk van e két, eredetileg mássalhangzóval kezdődő igének:

	praet.	aor.	perf.
ἀν-οίγω	kinyitok	ἀν-έ-ωγον	ἀν-έ-ωξα ἀν-έ-ωχα (1. 101. §. 3. b.)
ὀράω	látok	ἐ-ώρων	— ἑ-ώρακα (1. 116. §. 4.).

4. Néhány összetett igében a praeverbium jelentése elmosódott; ezek tehát egyszerűeknek tekintetvén, az igekötőt augmentálják:

ἐν-αντιόομαι	ellenszegülök	ἠναντιούμην	aor. ἠναντιώθην
καθ-έζομαι	leülök, ülök	ἐκαθεζόμην	
καθ-ίζω	leültetek, leülök	ἐκάθιζον	aor. ἐκάθισα
καθ-εὔδω	alszom	ἐκάθευδον	(de: καθηῦδον is).

5. Mind a praeverbiumot, mind az igét augmentálják a következők: ἀν-έχομαι elviselek praet. impf. ἦν-ειχόμεν, aor. ἦν-ε-σχόμεν (1. 102. §. 2.); ἐν-οχλέω terhére vagyok ἠνώχλουν.

6. Nem összetettek, következésképp a szó elején veszik fel az augmentumot és a reduplicatiót a következő igék:

ἀναγκάζω	kényszerítok	ἠνάγκαζον	ἀπιστέω	nem bízom	ἠπίστησα
ἀνιάω	búsítok	ἠνίω	ἀπορέω	habozok	ἠπόρησα
ἀπατάω	ámítok	ἠπατήθην	ἐπειγώ	siettetek	ἠπείχθην
ἀπειλέω	fenygetek	ἠπείληκα	καθαίρω	tisztítok	κεκάθαρομαι.

109. §. A REDUPLICATIO SAJÁTÓSÁGAI (vö. 80. §.)

1. A γν-vel kezdődő tövek, noha ez a két mássalhangzó néma és folyékony, (a 80. §. 1. ellenére) csak pusztá ε-t vesznek fel reduplicatio gyanánt; így γνω-, reduplikálva = ἐ-γνω- (nem γε-γνω-); tehát: γνωρίζω megismerek, τό γνωρίζω-, praes. perf. ἐγνώ-ρῖκα ismerem.

2. A κτη- és μνη- tövek viszont (praesens imperf. κτάομαι, μιμνήσκω), noha nem kezdődnek néma és folyékony mássalhangzón, teljes reduplicatiót kapnak; tehát:

κτάομαι szerzek gyök: κτη- praes. perf. κέ-κτη-μαι bírok
μιμνήσκω emlékeztetek μνη- « « μέ-μνη-μαι emlékezem.

Jegyzet. Ez a két ige még abban is eltérést mutat, hogy a med.-pass.-ban a perfecta actiónak conjunctivusát és optativusát körülírás nélkül is képezheti, közvetlenül a reduplikált tóból; így:

conj. κεκτῶμαι, -ῆ, -ῆται stb.	μεμῶμαι, -ῆ, -ῆται stb.
opt. κεκτώμην, -ῶο, -ῶτο stb.	μεμώμην, -ῶο, -ῶτο stb.
v. κεκτῆμην, -ῆο, -ῆτο stb.	μεμῆμην, -ῆο, -ῆτο, stb.

3. Néhány, folyékony mássalhangzón kezdődő ige ει szótagot vesz fel a reduplicatio helyett (az εἴληφα < *se-slag^{w(h)}-a mintájára l. 113. §. 16.); ezek:

δια-λέγομαι beszélgetek perf. δι-είλεγμαi (de aor. δι-ελέχθην!)
συλ-λέγω összegyűjtök « συν-είλοχα, συν-είλεγμαi.

Így még két hiányos, csak a perfecta actióban előforduló ige, t. i. τό ἦθ- (< *swēth-) perf. εἶ-ωθα (< *se-swōth-a) szoktam, εἰώθειν (vö. sue-sco, hm. 24. §. 2. a. szerint); τό μερ- (< *smer-) perf. εἶ-μαρται (< *se-smr̥-toj) a sorstól el van végezve, ἡ εἰμαρομένη (t. i. μοῖρα) sors, végzet (hm. 25. §. szerint).

4. Attikai reduplicatio. Néhány ἄ, ε, ο kezdetű ige úgy veszi fel a reduplicatiót, hogy az első magán- és mássalhangzót a τό elé teszi s a második szótagot megnyújtja. A praet. perf.-ban csak az α és ο kezdetűek kapnak augmentumot. Ezek:

	tó	perf.	praet. perf.
ἀκούω hallok	ἀκου-	ἀκήχοα	ἤκηκόνειν (ἀκηχοφ-ból 30.§.2.d.)
ἐγείρω ébresztek	ἐγερ-	ἐγήγορα	ἐγηγόρειν (intr. 110. §. 6.)
ἐλέγχω cáfolok	ἐλεγχ-	ἐλήλεγμαι	ἐληλέγμην (l. 101. §. 4. jz. 4.)
ὀρούτω ások	ὀρυχ-	ὀρώροχα	ὠρωρούκειν.

110. §. A JELENTÉS SAJÁTOSÁGAI

a) Medialis futurum activ és passiv jelentéssel

1. Sok activ igének, főleg azoknak, melyek testi v. szellemi erőnyilvánulást jelentenek, medialis futurumuk van, activ jelentéssel; ilyenek a már említetteken (l. 88. §. B. jz. és 93. §.) és még említendőkön (l. különösen 113. §. jegyz.) kívül:

ἀπαντάω találkozom	ἀπαντήσομαι	θαυμάζω csodálok	θαυμάσομαι
ἀπολαύω élvezek	ἀπολαύσομαι	κλέπτω lopok	κλέψομαι
ἀρπάζω elrablok	ἀρπάσομαι	οἰμῶζω jajgatok	οἰμώξομαι
βαδίζω lépek	βαδιοῦμαι	σιγάω hallgatok,	σιγήσομαι
βιώω élek	βιώσομαι	σιωπάω nem szólok	σιωπήσομαι
διώκω üldözök	διώξομαι	τίκτω szülök	τέξομαι.

2. Néhány activ igének medialis futuruma meg passiv jelentésű:

ἀδικέω sértetek	fut. ἀδικήσομαι	sértetni fogok
ζημιόω büntetek	ζημιώσομαι és ζημιωθήσομαι	
οικέω kormányzok	οικήσομαι	kormányoztatni fogok
ταράττω zavarok	ταράξομαι	zavartatni fogok
τρέφω táplálok	θρέψομαι	tápláltatni fogok
φυλάττω őrzök	φυλάξομαι	őriztetni fogok.

b) Verba deponentia passiva (DP)

3. Több deponens igének (l. 78. §. 1. a. jegyz.) futuruma rendszeren medialis, de aoristosa csak passiv alakú, activ jelentéssel; ilyenek:

αἰδέομαι (93.§.3.b)	tisztelve félek	fut. αἰδέσομαι	aor. ἠδέσθην
διαλέγομαι	beszélgetek	διαλέξομαι	διελέχθην
ἐναντιόομαι	ellenszegülök	ἐναντιώσομαι	ἠναντιώθην
ἡδομαι	örvendek	ἡσθήσομαι	ἡσθην
ἡττάομαι	gyengébb vagyok	ἡττηθήσομαι	ἡττήθην
ἐνθυμέομαι	meggondolok	ἐνθυμήσομαι	ἐνεθυμήθην
μαίνομαι	örjöngök	μανοῦμαι	ἐμάνην
δια-, ἐν-νοέομαι	megfontolok	-νοήσομαι	-ενοήθην
πειράομαι	megkísérlek	πειράσομαι	ἐπειράθην.

Jegyzet. A deponens igék nagy része érzelmet, vagy lelki működést fejez ki.

c) Verba medio-passiva (MP)

4. Több *activ transitiv* ige a mediumban *intransitiv* jelentésű; legtöbbszörnek *medialis futuruma*, de *passiv aoristosa* van. Ilyenek:

		med.	aor. pass.
αἰσχύνω	szégyenítek	szégyenkezem	ἠσχύνθην
εὐφραίνω	örvendeztetek	örvendek	εὐφράθην
κατακλίνω	lefektetek	lefekszem	κατεκλίθην
κινέω	mozdítok	mozdulok	ἐκινήθην
κοιμάω	elaltatok	elalszom	ἐκοιμήθην
λῦπέω	búsítok	búsulok	ἐλύπηθην
ὀργίζω	haragítok	haragszom	ὠργίσθην
ὀρμάω	indítok	indulok	ὠρμήθην
πειθώ	ráveszek	ráállók	ἐπείσθην
πορεύω	szállítok	vonulok	ἐπορεύθην
φοβέω	ijesztek	félek	ἐφοβήθην.

5. A mediumhoz passiv futurumuk és aoristosuk van ezeknek:

		med.		fut.		aor.
διαλλάττω	kibékítek	kibékülök		διαλλάγήσομαι		διηλλάγην
ἐκπλήττω	rémítek	rémülök		ἐκπλήγήσομαι		ἐξεπλήγην
σῆπω	rothasztok	rothadok		σᾶπήσομαι		ἔσᾶπην
στρέφω	fordítok	fordulok		στράφήσομαι		ἔστράφην
σφάλλω	csalok	csalódom		σφάλήσομαι		ἔσφάλην
σῶζω	megmentek	menekülök		σωθήσομαι		ἔσώθην
τήκω	olvasztok	olvadok		τᾶκήσομαι		ἔτάκην
ψεύδω	csalok	csalódom		ψευσθήσομαι		ἔψευσθην.

Jegyzet. Med. aor. ἔσωσάμην megmenték magamnak; ἔψευσάμην hazudtam.

d) Transitiv és intransitiv jelentés

6. A transitiv és intransitiv jelentés között ingadozó igéknél a gyenge aoristos és perfectum transitiv, az erős aoristos és perfectum intransitiv jelentésű. (Vö. ném. erschreck-t-e megijeszték, erschrak megijedék.) Így:

φαίνω:	ἐφάνθην	megmutattattam,	de:	ἐφάνην	megmutatkozáam
	πέφαγκα	mutattam,		πέφηνα	látható vagyok
πείθω:	πέπεικα	rábeszéltem,		πέποιθα	bízom
τρέπω:	ἔτρεψάμην	megszalasztottam,		ἔτραπόμην	megfordultam.

Ha ily igének csak egyféle perfectuma van, az rendszeren intransitiv:

ἐγείρω	ébredtek	med. ébredek,	ἐγρήγορα	ébreden vagyok
σῆπει	rothaszt	rothad,	σέσηπε(ν)	rothadt (3. szem.)
τήκει	olvaszt	olvad,	τέτηκε(ν)	olvadt (3. szem.).

Az ω-végű ige (1–2. oszt.) alakjai képzésének áttekintése. 111. §.

Α) MAGÁNHANGZÓS TÖVEK (VERBA PURA)

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Adj. verb.
1. παιδεύω nevelek	παιδευ-	παιδεύσω	ἐπαιδεύσα ἐπαιδεύθην	πεπαιδευκα πεπαιδευμαι	παιδευτός
2. θηράω vadászok	θηρα-	θηράσω	ἐθήρασα ἐθήράθην	τεθήρακα τεθήραμαι	θηρατός
3. τιμάω tisztelek	τιμη-	τιμήσω	ἐτίμησα ἐτίμήθην	τετίμηκα τετίμημαι	τιμητός
4. ποιέω csinálok	ποιη-	ποιήσω	ἐποίησα ἐποιήθην	πεποίηκα πεποίημαι	ποιητός
5. δουλόω leigázok	δουλω-	δουλώσω	ἐδούλωσα ἐδουλώθην	δεδούλωκα δεδούλωμαι	δουλωτός
6. δέω kötök	δη-, δε-	δήσω	ἔδησα ἔδέθην	δέδεκα δέδεμαι	δετός 1. 93. §. 1.
7. καλέω hívok	καλε-, κλη-	καλώ, -εῖς 1. 93. §. 2.	ἐκάλεσα ἐκλήθην	κέκληκα κέκλημαι	κλητός 1. 93. §. 2.
8. σπάω húzok	σπα(σ)-	σπάσω	ἔσπασα ἔσπάσθην	ἔσπακα ἔσπασμαι	σπαστός 1. 93. §. 3.b.
9. χράομαι élek vmivel	χρη(σ)-	χρήσομαι	ἐχρησάμην ἐχρήσθην p.	κέχρημαι —	χρηστός 1. 93. §. 4.b.
10. τελέω bevégzek	τελε(σ)-	τελώ, -εῖς 1. 93. §. 7.	ἔτέλεσα ἔτελέσθην	τετέλεκα τετέλεσμαι	τελεστός 1. 93. §. 3.b.
11. κελεύω parancsolok	κελευ(σ)-	κελεύσω	ἐκέλευσα ἐκελεύσθην	κεκέλευκα κεκέλευσμαι	κελευστός 1. 93. §. 4.a.
12. ἀκούω hallok	ἀκου(σ)-	ἀκού- σομαι	ἤκουσα	ἀκήκοα 109. §. 4.	ἀκουστός
13. κάω (καίω) égetek	καυ(σ)-	καύσω 1. 93. §. 5.	ἔκαυσα ἐκαύθην	κέκαυκα κέκαυμαι	καυ(σ)τός
14. πλέω hajózom	πλευ-	πλεύ- σομαι	ἔπλευσα	πέπλευκα	vö. 93. §. 5.
15. χέω öntök	χεφ-, χϋ-	χέω 93. §. 6.	ἔχεα, ἐχύθην	κέχύ-κα κέχύμαι	χύτός

B) NÉMAHANGÚ TÖVEK (VERBA MUTA)

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Adj. verb.
16. φευδῶ m. hazudom mp. csalódom	φευδ-	φεύσω φεύσομαι φευσθήσομαι	ἔφουσα ἔφουσάμην ἔφεύσθην	— ἔφουσαι ἔφουσαι	φευστός
17. πείθω ráveszek mp. engedelmeskedem	πειθ- πιθ-	πείσω πείσομαι	ἔπεισα ἔπεισθην	πέπεικα πέ- ποιθα 101. §. 2 πέπεισαι	πειστέον
18. κοιμίζω hozok	κομιδ-	κομιῶ, -εῖς l. 97. §.	ἐκόμισα ἐκομίσθην	κεκόμικα κεκόμισμαι	κομιστός
19. σπένδω áldozok	σπενδ-	σπείσω	ἔσπεισα ἔσπείσθην	ἔσπεικα ἔσπεισαι	vö. 96. §. 2.
20. σώζω megmentek	σωδ- σω-	σώσω	ἔσωσα ἔσώθην	σέσωκα σέσωφμαι	vö. 96. §. 3.
21. πράττω cselekszem	πράγ-	πράξω	ἔπράξα ἔπράχθην	πέπράχα πέπράγμαι	πρακτός l. 98. §. 3.
22. ἄγω vezetek	ἄγ-	ἄξω	ἤγάγον 99. § ἤχθην	ἤγα 101. §. 3. b ἤγμαι	ἀκτός
23. φεύγω futok	φευγ- φυγ-	φεύξομαι	ἔφυγον	πέφευγα	φευκτός
24. ὀρύττω ások	ὀρυχ-	ὀρύξω	ὠρύξα ὠρύχθην	ὀρώρυχα ὀρώρυγμαι	ὀρυκτός vö. 109. §. 4.
25. συλλέγω gyűjtök	λεγ-	συλλέξω	συνέλεξα συνελέγην	συνείλοχα συνείλεγμαι	συλλεκτός vö. 109. §. 3.
26. τήκω olvasztok, mp. olvasdok	τηκ-, τᾶκ-	τήξω τακήσομαι	ἔτηξα ἐτάκην	τέτηκα l. 110. §. 6.	τηκτός
27. γράφω írok	γράφ-	γράψω	ἔγραφα ἐγράφην 100. §	γέγραφα γέγραμμαι	γραπτός
28. λείπω elhagyok	λειπ- λίπ-	λείψω	ἔλιπον ἔλείφθην	λέλοιπα λέλειμμαι	λειπτός vö. 101. §. 2.
29. πέμπω küldök	πεμπ-	πέμψω	ἔπεμψα ἐπέμφθην	πέπομφα πέπεμμαι	πεμπτός v.ö. 101. §. 4. jz. 4.
30. θάπτω temetek	τᾶφ-	θάψω l. 29. §. 7.	ἔθαψα ἐτάφην	— τέθαμμαι	θαπτός
31. τρέφω táplálok	τρεφ-	θρέψω θρέψομαι l. 29. §. 7.	ἔθρεψα ἐτρέφην	τέτροφα τέθραμμαι	θρεπτός v.ö. 101. §. 4. jz. 3.

c) FOLYÉKONYHANGÚ TÖVEK (VERBA LIQUIDA)

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Adj. verb.
32. ἀγγέλλω hirdetek	ἀγγελ-	ἀγγελλῶ, -εἰς 104. §.	ἤγγειλα ἤγγέλθην	ἤγγελκα ἤγγελμαι	ἀγγελτός
33. φαίνω mutatok mp. mutatkozom	φᾶν-	φανῶ, -εἰς φανοῦμαι	ἔφην ἐφάνθην ἐφάνην	πέφαγκα πέφασμαι πέφην	ἄ-φαντος v.ö.107.§.3. v.ö.110.§.6.
34. σπείρω magot vetek	σπερ-	σπερῶ, -εἰς	ἔσπειρα ἐσπάρην	ἔσπαρκα ἔσπαρμαι	σπαρτός v.ö.106.§.2.
35. κτείνω ölök	κτεν-	ἄπο-κτενῶ	ἄπ-έκτεινα	ἄπ-έκτονα	v.ö.107.§.3.
36. αἶρω emelek	ἄρ-	ἄρῶ, -εἰς	ἤρα inf. ἄραι ἤρθην	ἤρακα ἤραμαι	ἀρτέον v.ö.105.§.2.
37. βάλλω dobok	βάλ-, βλη-	βαλῶ, -εἰς	ἔβαλον ἐβλήθην	βέβληκα βέβλημαι	βλητός v.ö.106.§.4.
38. ἐγείρω ébresztek	ἐγερ-	ἐγερῶ, -εἰς	ἔγειρα ἠγέρθην	ἐγρήγορα l. 109. §. 4.	— v.ö.110.§.6.
39. κρίνω ítélek	κρί(ν)-	κρίνῶ, -εἰς	ἔκρινα ἐκρίθην	κέκρικα κέκριμαι	κρίτός v.ö.106.§.3.
40. τείνω feszítek	τεν-, τά-	τενῶ, -εἰς	ἔτεινα ἐτάθην	τέτακα τέταμαι	τάτός v.ö.106.§.2.3.

d) MEGJEGYZENDŐK MÉG

ἔπομαι 102. §. 1. – ἔχω 102. §. 2. – πίπτω 102. §. 3.

Az első igeragozás úgynevezett rendhagyó igéi

112. §. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

A görög ige rendhagyása nem az alakok szabálytalan képzésén, hanem az impf.-tőnek az eddigi osztályoktól (l. 82–83. §§.) eltérő erősödésén és a gyakori hangmásuláson alapszik; van azonban néhány oly ige is, melyeknek alakjai több, lényegesen

különböző tőből származnak; ezek az ún. verba suppletiva (l. 116. §.).

113. §. A HARMADIK, VAGY ORRHANGÚ IGÉK OSZTÁLYA

Ide azok az igék tartoznak, melyeknek igitőve orrhanggal bővülve lesz impf.-tővé. (Vö. lat.: li-n-o, sper-n-o, po-n-o, fra-n-go, tő frag-, cu-m-bo, tő cub-). Ha az igének kétféle, vagyis hosszú- és rövidhangzós igitőve van, akkor az impf.-tő bővítémenye mindig csak a rövidhangzós igitőhöz járul. Az erősödés vagy pusztaság ν , vagy pedig ν valamely magánhangzóval;

a) pusztaság ν erősödése van az 1–6 alatt felsorolt igéknek:

τί-ν-ω lakolok; igitő τι-, τι- vö. τί-σις bűnhődés
 κάμ-ν-ω fáradok; « καμ- « κάμ-ατος fáradalom
 metathesissel « κμη- « κμη-τός kidolgozott;

b) -νι, -νυ, -νε szótaggal erősödik az impf.-tő ezeknél (7–9):

βαίν-ω (=βα-νι-ω) lépek; igitő βᾶ- vö. βᾶ-σις menés
 ἐλύν-ω (=ἐλ-ανυ-ω) hajtok; « ἔλᾶ- « ἐλᾶ-τήρ kocsis
 ἄφ-ικ-νέ-ομαι megérkezem; « ἰκ- « ἄφ-ιξις érkezés;

c) -αν szótaggal erősödnek a 10–15 alatt felsorolt igék; így: αὖξ-άν-ω nagyobbítok; igitő αὖξ- m. a. αὖξ-ω aug-eo;

d) -αν-nal és a tőben is orrhanggal erősödnek a 16–21 alattiak:

λα-ν-θ-άν-ω rejlem; igitő λᾶθ- vö. lat-eo. (λαγχάνω és τυγχάνω γ-járásra nézve l. 27. §. 5.)

Jegyzet. A legtöbb ide tartozó igének erős aoristosos van; a megfelelő futurum és perfectum ilyenkor egy η-val bővült tőből képeztetik. A futurum sok esetben mediális alakú (l. 88. §. B. és 110. §. 1.).

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
1. δάκ-ν-ω harapok, marok	δάκ- δηκ-	δήξομαι l. 110. §. 1. 24. §. 2. b. γ.	ἔδᾶκον ἐδήχθην	— δέδηγμαι	δήκ-της, τὸ δάκ-ος vö. 117. §. b.
2. κάμνω fáradok	κάμ- κμη-	καμοῦμαι, -εἶ	ἔκαμον	κέκμηκα	κάματος, κμητός 24. §. 1. jz.

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
3. τέμ-ν-ω metszek	τεμ- τμη- 24. §.1.jz.	τεμῶ, -εἰς	ἔτεμον ἐτμήθην	τέτμηκα τέτμημαι	τόμ-ος, τμή-σις
4. τίνω lakolok m. bosszút állok	τι-, τι-	τίσω τίσομαι	ἔτισα ἐτισάμην	τέτικα —	amiért: τι, akin: τινά
5. πίνω iszom	πι-, πι-, πω-	πίομαι	ἔπιον ἐπόθην	πέπωκα πέπομαι	πίθι 127. §. 14. vö. pō-to
A futurum tulajdonképpen futurum-értelmű coniunctivus impf. rövid kötőhangzóval (l. 88. §. B.) Vö. még πο-τόν po-tio; πῶ-μα po-tus; πο-τήριον po-culum, πο-ῆάρ stb.					
6. φθά-ν-ω megelőzők	φθη- φθᾶ-	φθήσομαι l. 110. §. 1.	ἔφθην 127. §.3. v. ἔφθᾶσα	ἔφθᾶκα	vkit vmiben τινά ποιῶν τι
7. βαίνω megyek	βά- βη-	βήσομαι	ἔβην 127. §.1.	βέβηκα	βάσις vö. 117. §. a.
8. ἐλαύνω hajtok, úzók	ἐλά-	ἐλῶ, -ᾶς l. 93. §. 7.	ἤλασα ἤλάθην	ἐλήλακα ἐλήλαμαι	attikai redupl. 109. §. 4. ἐλατής
9. ἀφ-ικνεόμαι megérkezem	ικ-	ἀφ-ίξομαι	ἀφ-ικόμην ἀφ-ικέσθαι	ἀφ-ἵγμαι hangs.78. §.5	ahol, ahova: εἰς stb. acc.
10. αἰσθ-ᾶν-ομαι észreveszek	αισθ-η	αἰσθήσομαι vö. 117. §. c.	ἤσθόμην	ἤσθημαι	vmít τινός v. τι αἰσθη-σις érzék
11. ἁμαρτ-άν-ω hibázok, vétek	ἁμαρτ-η	ἁμαρτήσομαι l. 110. §. 1.	ἤμαρτον ἤμαρτήθην	ἤμάρτηκα ἤμάρτημαι	ἁμάρτη-μα hiba vö. 117. §. c.
12. αὐξ-άν-ω gyarapítok	αὐξ-η	αὐξήσω αὐξήσομαι p.	ἠύξισα ἠύξίθην	ἠύξισα ἠύξισμαι	αὐξη-σις növés; fut. l. 110. §. 2.
13. δαρθάνω alszom	δαρθ-η	l. 115. §. 8.	ἔδαρθον	δεδάρθηκα	rendesen κατα-
14. ἀπ-εχθάνομαι gyűlöltem	ἐχθ-η	ἀπ-εχθήσομαι vö. 117. §. c.	ἀπηχθόμην	ἀπήχθημαι	vö. ἐχθρ-ός, de: ἐχθ-ίων
15. ὀφλ-ισκ-άν-ω tartozom vmivel	ὀφλ-η	ὀφλήσω vö. 117. §. c.	ὄφλον	ὄφληκα	vö. 117. §. a. és 115. §. 15.

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
16. λα-μ-β-άν-ω veszek, fogok	λάβ- ληβ-	λήψομαι l. 110. §. 1.	ἔλαβον ἐλήφθην	εἶληφα εἶλημμαι	λαβέ 78. §. 5. b. redupl. 109. §. 3.
17. λανθάνω rejlem ἐπι-λανθάνομαι elfelejtek	λάθ- ληθ-	λήσω ἐπι-λήσομαι	ἔλαθον ἐπ-ελαθόμεν vö. 117. §. b.	λέληθα ἐπι-λέλησμαι	aki előtt τινά; vö. lateo alqm ή λήθ-η feledés; amit: τινός
18. λαγχάνω sorstól nyerek	λάχ- ληχ-	λήξομαι l. 110. §. 1.	ἔλαχον vö. 117. §. b.	εἶληχα redupl. 109. §. 3.	amit: τινός; τὸ λάχος jutalék
19. μανθάνω tanulok	μάθ-η	μαθήσομαι	ἔμαθον	μεμάθηκα	
20. πυνθάνομαι tudakolok	πύθ- πευθ-	πεύσομαι	ἐπύθόμην vö. 117. §. b.	πέπυσμαι	vkitől vmit: τινός τι 149. §. 8.
21. τυγχάνω találok	τύχ-η τευχ-	τεύξομαι l. 110. §. 1.	ἔτυχον vö. 117. §. b.	τετύχηκα vö. 117. §. c.	amit: τινός; ή τύχη sors

114. §. A NEGYEDIK, VAGY KEZDŐ IGÉK OSZTÁLYA

Az impf.-tő erősödése -σх-. (Vö. lat.: no-sc-o, sen-e-sc-o, pac-i-sc-or; tövek: no-, sen-, pac- stb.) Magánhangzós tövekhez a σх erősödés közvetlenül járul; így: γηρά-σх-ω öregszem; igető γηρα-; vö. γῆρα-ς öregség; mássalhangzós igetövekhez pedig a σх impf.-erősödés

a) vagy ι-val járul (5–7); így: εύρ-ι-σх-ω találok; igető εύρ-; vö. εὔρ-η-μα lelet;

b) vagy az igető végmássalhangzója a σх előtt kiesik (8–11); διδά-σх-ω így: tanítok; igető διδαχ-; vö. διδαχ-ή tanítás; πάσχω < *pat^h-skō ~ πάθος. Többnek ez igék közül még ι-ás imperfecta-reduplicatiója is van.

a) Imperfecta-reduplicatio nélkül

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
1. ἀρέ-σκ-ω tetszem	ἀρε(σ)- l.93.§.3.b.	ἀρέσω	ἤρεσα	—	ἀρεσ-τός ked- ves, tetszetős
2. γηρά-σκ-ω öregszem	γηρᾱ-	γηράσομαι l. 110. §. 1.	ἐγήρᾱσα	γεγήρακα öreg vagyok	mell.al. γηράω vö. τὸ γήρας
3. ἡβᾶ-σκ-ω felserdülök	ἡβη- ἡβᾶ-	ἡβήσω	ἡβησα	(παρ-ἡβηκα ifjúkoron túl v.)	mell.al. ἡβάω ifjú vagyok
4. μεθύσκω részegít, m. lerészegszem	l.93.§.3.b.	—	ἐμέθυσα ἐμεθύσθην	—	mell.al. μεθύω ittas vagyok
5. ἀλ-ίσκ-ομαι elfogatom	άλ-ω	άλώσομαι	έάλων v. ἤλωνv127.9.	έάλωκα v. ἤλωκα	ered. φαλ- augm. l. 108.§.2.
6. ἀνάλ-ίσκ-ω elköltök	ἀνάλ-ω	ἀνάλώσω	ἀνήλωσα ἀνηλώθην	ἀνήλωκα ἀνήλωμαι	mellékal. ἀνάλω
7. εὖρ-ίσκ-ω találok	εὖρ-η εὖρ-ε	εὖρήσω vö. 117.§.c.	εὔρον εὖρέθην	εὔρηκα εὔρημαι	εὖρέ l. 78.§.5.b augm. ηῦ- is
8. ἀποθνήσκω meghalok	θάν- θνη-	ἀποθανοῦμαι -εἶ, -εἶται	ἀπέθανον fut. perf. τεθνήξω	τέθνηκα 127.§.B.1 90.§.3.	θάνατος, θνητός v.ö. ἴλασος =
9. ἰλάσχομαι kiengesztelek	ἰλά(σ)- l. 93.§.3.b.	ἰλάσομαι	ἰλάσάμην —	— —	ἴλεως l. 46. §.
10. χάσκω < *k ^h an-skō tátongok	χάν- πᾶθ- < *p ^h t ^h - πενθ-, πονθ-	χάνοῦμαι	ἔχάνον	κέχηνα (gähnen)	mellékal. χαίνω
11. πᾶσχω szenvedek	πᾶθ- < *p ^h t ^h - πενθ-, πονθ-	πείσομαι < *p ^h ént ^h -s-	ἔπᾶθον	πέπονθα	*pat ^h -skō vö. pat-ior

b) Imperfecta-reduplicatióval

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
12. γι-γνώ-σχω megismerek	γνω(σ)- 1. 93. §. 4.	γνώσομαι γνωσθήσομαι	ἔγνων 127. §. 8 ἔγνώσθην	ἔγνωνκα novi ἔγνωσμαι	redupl. l. 109. §. 1 vö. co-gno-sco
13. ἀπο-διδράσχω megszököm	δρᾶ-	ἀποδράσομαι 1. 110. §. 1.	ἄπ-έδρᾶν 1. 127. §. 2.	ἀποδέδρακα	akitől: τινά; ἀποδρασις szökés
14. μι-μνή-σχω emlékeztetek mp. μιμνήσχομαι megemlékezem vmiről τινός	μνη- μνη(σ)- 1. 93. §. 4.	ἀνα-μνήσω μνησθήσομαι meg fogok emlékezni	ἄν-έμνησα ἐμνήσθην fut. perf. μεμνήσομαι emlékezni fogok	— μέμνημαι emlékezem	rend. ἀνα-, ὑπο-; vkit vmire: τινά τινος v. τι; perf. l. 109. §. 2. vö. meminī.
15. πι-πρά-σχω eladok	πρᾶ-	ἀποδώσομαι	ἄπ-εδόμην ἐπράθην	πέπρακα πέπραμαι	kiegészíti: ἀποδίδομαι m.
16. τι-τρώ-σχω megsebesítek	τρω-	τρώσω τρωθήσομαι	ἔτρωσα ἐτρώθην	τέτρωκα τέτρωμαι	ión m.a. τρώω vö. τρώ-μα
17. διδάσχω < *di-dŋs-sk- tanítok m. tanítatok (az imperfecta redupl. és a K-hang átment az igetőbe)	διδάχ- —	διδάξω — διδάξομαι	ἐδίδαξα ἐδίδαχθην ἐδίδαξάμην	δεδίδαχα δεδίδαγμαi —	vkit vmire: τινά τι, két acc. doceo alqm alqd

115. §. Az ÖTÖDIK, VAGY E-OSZTÁLY

Az ide tartozó igéknél az impf.- és igező közötti különböztető az E-hang (ε, η), mégpedig magánhangzó előtt ε, mássalhangzó előtt pedig η, (csak ritkán ε). (Vö. mone-o, de: mon-ui; move-o, de: mov-i; mane-o, de: man-si stb.) Itt két csoportot különböztetünk meg, aszerint amint

a) az impf.-tő az erősödött tő (1–3); ilyen például:

γαμ-έ-ω nőszülök; igező γαμ-; vö. γάμ-ος házasság;

b) az igezőhöz járul az erősödés (kivéve az erős aoristost 4–19);

így: βούλ-ομαι akarok; igező βουλ-η-; vö. βούλη-μα akarat.

a) A bővült tő az impf.-tő

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
1. γαμ-έ-ω feleségül veszek m. férjhez m.	γαμ-ε γαμ-η	γαμῶ, -εῖς (vö. 93. §. 7.) γαμοῦμαι, -εῖ	ἔγημα ἔγημάμην	γεγάμηκα házas vagyok γεγάμημαι	duco τινά γάμος házasság nubo τινί
2. δοκ-έ-ω vélek; látszom	δοκ-ε	δόξω	ἔδοξα ἔδοξε placuit	határozottatott: δέδοκται	δοκεῖ videtur; vö. τὸ δόγ-μα < *wōt ^h -;
3. ὠθ-έ-ω taszítok	ὠθ-ε	ᾠσω ᾠσθήσομαι	ἔωσα ἔωσθηγ	ἔωκα ἔωσμαι	augm. l. 108. §. 2.

b) A rövidebb tő az impf.-tő

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
4. ἄχθ-ομαι dp. bosszankodom	ἄχθ-ε(σ) 1.93.§.3.b.	ἄχθέσομαι	ἤχθέσθην 1. 110. §. 3.	—	amin, mi fölött τινί v. ἐπί τινι
5. βούλ-ομαι dp. akarok	βουλ-η	βουλήσομαι	ἐβουλήθην 1. 110. §. 3.	βεβούλημαι	βούλει 1.86.§.3. vö. βουλή
augm. (79.§.1.j.) az ἠθέλησα analogiájára.					
6. δεῖ μοί τινος δέομαι τινος dp. szükségem van	δε-η	δεήσει δεήσομαι	ἐδέησε(ν) ἐδεήθην 1. 110. §. 3.	δεδέηκε(ν) δεδέημαι	δεῖ = oportet; δέομαι τινός τι kérek vkitől vmit
7. (ἐρωτάω) kérdek	ἐρ-η	ἐρήσομαι	ἠρόμην	—	1. τινά τι 155. 6.
8. καθεύδω alszom	εὐδ-η	καθ-ευδήσω	1. 113. §. 13.	1. 113. §. 13.	augm. 1. 108.§.6.
9. ἐθέλω akarok	ἐθελ-η	ἐθελήσω	ἠθέλησα	ἠθέληκα	mell.al. θέλω
10. μάχ-ομαι harcolok	μαχ-ε(σ) μαχ-η	μαχοῦμαι, -εῖ 1. 93. §. 7.	ἐμαχεσάμην	μεμάχημαι	vkivel, v. ellen: τινί 1. 154.§.1.a.
11. μέλει μοι v. ἐπιμέλομαι dp. gondom van	μελ-η	μελήσει μελήσομαι	ἐμέλησε(ν) ἐπεμελήθην 1. 110. §. 3.	μεμέληκε(ν) μεμέλημαι	amire: τινός; a praes. így is: ἐπιμελ-έ-ομαι augm. 79.§.1.j.
12. μέλλω készülök	μελλ-η	μελλήσω	ἐμέλλησα	—	augm. 79.§.1.j.
λλ analogia útján az összes alakokban					
13. νέμ-ω ki- v. felosztok	νεμ-η	νεμῶ, -εῖς —	ἔνειμα ἐνεμήθην	νενέμηκα νενέμημαι	med. = lakni: legelni
14. οἴ-ομαι dp. vélek	οἰ-η	οιήσομαι	ὠήθην 1. 110. §. 3.	—	1. sz. οἴμαι is; οἶει 1. 86. §. 3.
15. ὀφείλ-ω de- beo, tartozom	ὀφειλ-η	ὀφειλήσω	ὠφείλησα	ὠφείληκα	vö. 113. §. 15. és 139. §. 1. b.
16. ῥέ-ω folyok	ῥυ-η hm.: ῥευ-: ῥυ- (1.24.§.2.b.β.)	ῥυήσομαι	ἐῤῥύην 1. 127. §. A. 6.	ἐῤῥύηκα	< *srew- 93.§.6.
17. γί-γν-ομαι leszek	γεν-η és γεν-,γον-,γν- (24.§.2.b.β.)	γενήσομαι	ἐγενόμην	γεγένημαι γέγονα vagyok	vö. gi-gn-o, de: gen-ui
18. πέτομαι repülök	π(ε)τ-η hm.:πτετ-: πτ- (1.24.§.2.b.β.)	πτήσομαι	ἐπτόμην	—	vö. 127.§.A.13.
19. χαίρ-ω örülök	χαιρ-η χᾶρ-η	χαιρήσω	ἐχάρην 1. 127. §. A. 5.	κεχάρηκα örvendek	aminek: τινί, vagy ἐπί τινι
(ι analogikus a fut.-ban) vö. 117. §. a.					

116. §. A HATODIK, VAGY A VEGYESTÖVŰEK OSZTÁLYA, VERBA SUPPLETIVA

Ide azokat az igéket soroljuk, melyeknek alakjai különféle tövekből származnak. (Vö. lat.: fer-o, tul-i, lat-um; magy.: vagyok, valék, voltam, leszek.) Ilyen pl.

praes. ὄρα-ω látok a ὄρα- töből vö. ὄρα-μα látvány
 fut. ὄφρομαι az ὄπ- « ὄπ-τικός optikai, látási
 aor. εἶδ-ον a ριδ- « ἰδ-έα eszmény.

Hasonló jelenség az, melyet a melléknevek rendhagyó fokozásában láttunk (l. 65. §.). Miként ott különféle, de rokonértelmű melléknevek tövei csoportosulnak egy fogalom körül, úgy itt is a tövek, melyek egy ige fogalmának kiegészítésére egyesülnek, rokonértelműek, s egymástól leginkább csak actio tekintetében különböző igék maradványai. Ebből érthető az is, hogy miért szolgál egyik vagy másik fő kizárólag az imperfecta vagy instans actio jelölésére. (Vö. magy.: nézni és megpillantani; beszélni és megszólalni stb. (l. még 78. §. 1. c.)

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
1. αἰρέω veszek m. választok pass.	αἰρη- έλ- αἰρε-	αἰρήσω αἰρήσομαι αἰρεθήσομαι	εἶλον εἰλόμην ἤρεθην	ἤρηκα ἤρημαι ἤρημαι	augm. l.108.§.2. adj.verb.αἰρετός
Vö. ἡ αἶρε-σις elfoglalás, bevétel; választás; τὸ ἔλ-ωρ zsákmány, martalék.					
2. ἔρχομαι me- gyek, jövök	ἐλ(ε)ϋθ- ἐλθ-	εἶμι l. 131. §. költ. ἐλεύσομαι	ἦλθον ἔλθε l.78.§.5.b.	ἔλήλυθα ἦκω megjöttem	attikai redupl. l. 109. §. 4.
ἔρχομαι többnyire csak az indicativus praes. impf.-ában fordul elő; a praesensnek többi alakját, a praeteritum imperf.-ot és futurumot εἶμι pótolja. ἦκω perfectum-értelmű praesens imperf.; jelentése: megjöttem, itt vagyok.					

Praes. impf.	Tó	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
3. ἐσθίω eszem; főlemészték	ἐδ-ε(σ) φάγ-	ἔδομαι képző nélkül	ἔφαγον (ἡδέσθην)	(ἐδήδοκα) (ἐδήδεσμαι)	attikai redupl. l. 109. §. 4.
A futurum tulajdonképpen futurum-értelmű praesens impf. coniunctivus rövid kötőhangzóval l. 88. §. B. (πίομαι 113. §. 5.) Kiegészíti: βι-βρώ-σκω eszem; τῷ βρω-; aor. pass. κατ-εβρώτην; perf. βέβρωκα, βέβρωμαι Vö. Hom. ἔδ-ω lat. ēd-o; ἔδ-ωδ-ή, ἔδη-τύς, βρω-μα étel; ἀνθρωπο-φάγ-ος emberevő stb.					
4. ὄράω látok Praet. ἑώρων 108. 3.	ὄρα- φιδ- ὄπ-	ὄψομαι 2.sz. ὄψει 86.3. ὀφθήσομαι	εἶδον ιδέ 78.§.5.b. ὠφθην	ἑώρακα ἑώραμαι és ῶμαι	aor. ἔ-φιδ-ον l.még 127§.B.3. perf. ὀπωπα is.
Vö. ὄρα-σις látás; ὄμ-μα, ὀφ-θαλμός oc-ulus, szem; ιδ-έα eszmény; εἶδ-ος alak stb.					
5. τρέχω futok	τρεχ- δράμ-η	δραμοῦμαι	ἔδραμον	δεδράμηκα	τροχ-ός kerék δρόμ-ος futás
6. φέρω viszek m. magammal « p. vitetem; esem, rohanok, sietek	φερ- ένεγκ- ένεκ- οἰ-	οἴσω οἴσομαι ἐνεχθήσομαι	ἤνεγκον, -κα ἤνεγκάμην ἤνέχθη adj. verb. =	ἐνήνοχα ἐνήνεγμα οἰστέον	attikai redupl. l. 109. §. 4. vö. fer-o φόρ-τος teher
Az erős aoristos mellett még σ képző nélkül való gyenge aor. is van: ἤνεγκα; a gyengéből főleg ind. ἤνεγκας, ἤνεγκατε, imp. ἐνεγκάτω és az egész medium, az erősből kivált imp. ἐνεγκε, inf. ἐνεγκεῖν, part. ἐνεγκών szokottabb; a többi alak mind a két képzés szerint egyaránt használatos.					
7. a «mondani» fogalomhoz tar- toznak a követ- kező tövek:	φεπ- φερ- φερη- ὀη-	ἔρω, -εῖς, -εἶ ὀηθήσομαι	εἶπον, εἶπα εἰπέ 78.§.5.b. ἐρῶθήην fut. perf. =	εἶρηκα < *we-wer-ē-ka εἶρημαι εἰρήσεται	τὸ ἔπ-ος szó; vö. ver-bum; ὀή-τωρ szónok; adj.verb. ὀη-τός.
A praesens φημί, λέγω és főleg az összetételekben: ἀγορεύω; pl. ἀπαγορεύω tiltok, megtagadok; fut. ἀπερῶ, aor. ἀπείπον, perf. ἀπείρηκα. Az act. aor. reduplicációval van (vö. ἡγ-ἄγ-ον) a φεπ- töből φέ-φεπ-ον = ἔεπον = εἶπον; az ει tehát az aor. többi alakjában is megmarad: εἶπω, εἶπομαι, εἶπειν, εἶπών. A σ képző nélküli gyenge aoristosból az indicat. εἶπας, imperat. εἰπάτω és εἶπατε használatosabbak, mint az erős aoristosnak megfelelő alakjai.					

117. §. TÖBB OSZTÁLYHOZ IS TARTOZÓ IGÉK

Az egyes igeosztályok igéi igen gyakran érintkeznek más osztályokkal. Így pl.

a) néha többféle impf.-erősödés van ugyanazon igében;

	igető	impf.-tő	
βαίνω	βα-	βα-ι-ν-	a 2. és 3. oszt. szerint
ὀφλισκάνω	ὀφλ-	ὀφλ-ισκ-αν-	a 3. és 4. « «
χαίρω	χαρ-η-	χα-ι-ρ-	a 2. és 5. « «

b) a tőhangzó az erős aor.-ban rövid, másutt hosszú (1. oszt. l. 82. §. 3.), pl.:

λανθάνω igető λᾶθ-, ληθ-; aor. ἔ-λᾶθ-ον, fut. λήθ-σω
 τυγχάνω « τῦχ-, τευχ-; « ἔ-τῦχ-ον « τεύξομαι;

c) az igető mássalhangzó előtt gyakran E-hanggal bővül (5. oszt.)

μανθάνω tő μᾶθ-; aor. ἔ-μαθ-ον, de: μαθή-σομαι, με-μάθη-κα
 εὐρίσκω « εὐρ-; « εὐρ-ον de: εὐρή-σω; εὐρέ-θην stb.

d) l. még pl. 120. §. 2., 122. §. 6., 124. §. 3. stb.

Az ω-végű ige ragozásának áttekintése

118. §. 1. A C T I V U M

Figyelmeztetés. Az activ erős aoristos és perfectum alakjait lásd 99. és 101. §.

2. M E D I U M

Figyelmeztetés. A medialis erős aoristos alakjait l. 99. §.

118. §. 1. Activum

Actio	Tempus	Szám Személy		Indicativus		Conjunctivus
				praesens	praeteritum	
Imperfecta	Praesens és praeterit.	E.	1.	παιδεύ-ω	ἐ-παίδευ-ο-ν	παιδεύ-ω
			2.	παιδεύ-εις	ἐ-παίδευ-ε-ς	παιδεύ-ης
			3.	παιδεύ-ει	ἐ-παίδευ-ε(ν)	παιδεύ-η
		T.	1.	παιδεύ-ο-μεν	ἐ-παιδεύ-ο-μεν	παιδεύ-ω-μεν
			2.	παιδεύ-ε-τε	ἐ-παιδεύ-ε-τε	παιδεύ-η-τε
			3.	παιδεύ-ουσι(ν)	ἐ-παίδευ-ο-ν	παιδεύ-ωσι(ν)
		K.	2.	παιδεύ-ε-τον	ἐ-παιδεύ-ε-τον	παιδεύ-η-τον
			3.	παιδεύ-ε-τον	ἐ-παιδευ-έ-την	παιδεύ-η-τον
In stans	Futurum	E.	1.	παιδεύσ-ω		
			2.	παιδεύσ-εις		
			3.	παιδεύσ-ει		
		T.	1.	παιδεύσ-ο-μεν		
			2.	παιδεύσ-ε-τε		
			3.	παιδεύσ-ουσι(ν)		
		K.	2.	παιδεύσ-ε-τον		
			3.	παιδεύσ-ε-τον		
Imperfecta	Aoristos	E.	1.		ἐ-παίδευσα	παιδεύσ-ω
			2.		ἐ-παίδευσα-ς	παιδεύσ-ης
			3.		ἐ-παίδευσε(ν)	παιδεύσ-η
		T.	1.		ἐ-παιδεύσα-μεν	παιδεύσ-ω-μεν
			2.		ἐ-παιδεύσα-τε	παιδεύσ-η-τε
			3.		ἐ-παίδευσα-ν	παιδεύσ-ωσι(ν)
		K.	2.		ἐ-παιδεύσα-τον	παιδεύσ-η-τον
			3.		ἐ-παιδευσα-τήν	παιδεύσ-η-τον
Perfecta	Praes. és praeterit.	E.	1.	πεπαιδευκ-α	ἐ-πεπαιδευκ-ει-ν	πεπαιδευκ-ω
			2.	πεπαιδευκ-α-ς	ἐ-πεπαιδευκ-ει-ς	πεπαιδευκ-η-ς
			3.	πεπαιδευκ-ε(ν)	ἐ-πεπαιδευκ-ει	πεπαιδευκ-η stb.
		T.	1.	πεπαιδευκ-α-μεν	ἐ-πεπαιδευκ-ει-μεν	mint a praes.
			2.	πεπαιδευκ-α-τε	ἐ-πεπαιδευκ-ει-τε	impf.; vagy:
			3.	πεπαιδευκ-ᾶσι(ν)	ἐ-πεπαιδευκ-ε-σαν	πεπαιδευκῶς
		K.	2.	πεπαιδευκ-α-τον	ἐ-πεπαιδευκ-ει-τον	ῶ, ῆς, ῆ stb.
			3.	πεπαιδευκ-α-τον	ἐ-πεπαιδευκ-εί-την	

A c t i v u m		
Optativus	Imperativus	Igenevek
<p>παιδεύ-οι-μι παιδεύ-οι-ς παιδεύ-οι παιδεύ-οι-μεν παιδεύ-οι-τε παιδεύ-οιε-ν</p> <p>παιδεύ-οι-τον παιδευ-οί-την</p>	<p>παίδευ-ε παιδευ-έ-τω</p> <p>παιδεύ-ε-τε παιδευ-ό-ντων v. -έ-τωσαν παιδεύ-ε-τον παιδευ-έ-των</p>	<p>Inf. παιδεύ-ειν</p> <p>Participium: παιδευ-ων, -οντος παιδευ-ουσα, -ούσης παιδεῦ-ον, -οντος</p>
<p>παιδεύσ-οι-μι παιδεύσ-οι-ς παιδεύσ-οι παιδεύσ-οι-μεν παιδεύσ-οι-τε παιδεύσ-οιε-ν παιδεύσ-οι-τον παιδευσ-οί-την</p>		<p>Inf. παιδεύσ-ειν</p> <p>Participium: παιδευσ-ων, -οντος παιδευσ-ουσα, -ούσης παιδεῦσ-ον, -οντος</p>
<p>παιδεύσαι-μι παιδεύσαι-ς, v. -σειας παιδεύσαι, v. -σειε(ν) παιδεύσαι-μεν παιδεύσαι-τε παιδεύσαιε-ν, v. -σειαν</p> <p>παιδεύσαι-τον παιδευσαιί-την</p>	<p>παίδευσον παιδευσά-τω</p> <p>παιδεύσα-τε παιδευσά-ντων v. -σά-τωσαν παιδεύσα-τον παιδευσά-των</p>	<p>Inf. παιδεῦσαι</p> <p>Participium: παιδευσᾶς, -ᾶντος παιδευσᾶσα, -ᾶσης παιδεῦσᾶν, -ᾶντος</p>
<p>πεπαιδεύκ-οι-μι πεπαιδεύκ-οι-ς πεπαιδεύκ-οι stb. mint a praes. impf.;</p> <p>vagy: πεπαιδευκῶς εἶην, εἶης, εἶη stb.</p>		<p>Inf. πεπαιδευκ-έ-ναι</p> <p>Participium: πεπαιδευκ-ῶς, -ότος πεπαιδευκ-υῖα, -υῖας πεπαιδευκ-ός, -ότος</p>

118. §. 2. Medium

Actio	Tempus	Szám	Személy	Indicativus		Conjunctivus
				praesens	praeteritum	
Imperfecta	Praes. és praeterit.	E.	1.	παιδευ-ο-μαι	ἐ-παιδευ-ό-μην	παιδευ-ω-μαι
			2.	παιδευ-η (-ει)	ἐ-παιδευ-ου	παιδευ-η
			3.	παιδευ-ε-ται	ἐ-παιδευ-ε-το	παιδευ-η-ται
		T.	1.	παιδευ-ό-μεθα	ἐ-παιδευ-ό-μεθα	παιδευ-ώ-μεθα
			2.	παιδευ-ε-σθε	ἐ-παιδευ-ε-σθε	παιδευ-η-σθε
			3.	παιδευ-ο-νται	ἐ-παιδευ-ο-ντο	παιδευ-ω-νται
	K.	2.	παιδευ-ε-σθον	ἐ-παιδευ-ε-σθον	παιδευ-η-σθον	
		3.	παιδευ-ε-σθον	ἐ-παιδευ-έ-σθηγ	παιδευ-η-σθον	
I n s t a n s	Futurum	E.	1.	παιδευ-σ-ο-μαι		
			2.	παιδευ-σ-η (-ει)		
			3.	παιδευ-σ-ε-ται		
		T.	1.	παιδευ-σ-ό-μεθα		
			2.	παιδευ-σ-ε-σθε		
			3.	παιδευ-σ-ο-νται		
	K.	2.	παιδευ-σ-ε-σθον			
		3.	παιδευ-σ-ε-σθον			
Aoristos	E.	1.		ἐ-παιδευ-σά-μην	παιδευ-σ-ω-μαι	
		2.		ἐ-παιδευ-σω	παιδευ-σ-η	
		3.		ἐ-παιδευ-σα-το	παιδευ-σ-η-ται	
	T.	1.		ἐ-παιδευ-σά-μεθα	παιδευ-σ-ώ-μεθα	
		2.		ἐ-παιδευ-σα-σθε	παιδευ-σ-η-σθε	
		3.		ἐ-παιδευ-σα-ντο	παιδευ-σ-ω-νται	
K.	2.		ἐ-παιδευ-σα-σθον	παιδευ-σ-η-σθον		
	3.		ἐ-παιδευ-σά-σθηγ	παιδευ-σ-η-σθον		
Perfecta	Praes. és praeterit.	E.	1.	πεπαίδευ-μαι	ἐ-πεπαιδευ-μην	πεπαιδευμένος ³ ὦ
			2.	πεπαίδευ-σαι	ἐ-πεπαιδευ-σο	« ἤς
			3.	πεπαίδευ-ται	ἐ-πεπαιδευ-το	« ἦ
		T.	1.	πεπαιδευ-μεθα	ἐ-πεπαιδευ-μεθα	πεπαιδευμένοι ³ ὦμεν
			2.	πεπαίδευ-σθε	ἐ-πεπαιδευ-σθε	« ἦτε
			3.	πεπαίδευ-νται	ἐ-πεπαιδευ-ντο	« ὦσι(ν)
	K.	2.	πεπαίδευ-σθον	ἐ-πεπαιδευ-σθον	πεπαιδευμένω ἦτον	
		3.	πεπαίδευ-σθον	ἐ-πεπαιδευ-σθηγ	« ἦτον	

M e d i u m		
Optativus	Imperativus	Igenevek
<p>παιδευ-οί-μην παιδευ-οι-ο παιδευ-οι-το παιδευ-οί-μεθα παιδευ-οι-σθε παιδευ-οι-ντο</p> <p>παιδευ-οι-σθον παιδευ-οί-σθην</p>	<p>παιδευ-ου παιδευ-έ-σθω</p> <p>παιδευ-ε-σθε παιδευ-έ-σθων v. -έ-σθωσαν παιδευ-ε-σθον παιδευ-έ-σθων</p>	<p>Inf. παιδευ-ε-σθαι</p> <p>Participium: παιδευ-ό-μενος παιδευ-ο-μένη παιδευ-ό-μενον</p>
<p>παιδευσ-οί-μην παιδευσ-οι-ο παιδευσ-οι-το παιδευσ-οί-μεθα παιδευσ-οι-σθε παιδευσ-οι-ντο παιδευσ-οι-σθον παιδευσ-οί-σθην</p>		<p>Inf. παιδευσ-ε-σθαι</p> <p>Participium: παιδευσ-ό-μενος παιδευσ-ο-μένη παιδευσ-ό-μενον</p>
<p>παιδευσαι-μην παιδευσαι-ο παιδευσαι-το παιδευσαι-μεθα παιδευσαι-σθε παιδευσαι-ντο</p> <p>παιδευσαι-σθον παιδευσαι-σθην</p>	<p>παίδευ-σαι παιδευσά-σθω</p> <p>παιδευσα-σθε παιδευσά-σθων v. -σά-σθωσαν παιδευσα-σθον παιδευσά-σθων</p>	<p>Inf. παιδευσα-σθαι</p> <p>Participium: παιδευσά-μενος παιδευσα-μένη παιδευσά-μενον</p>
<p>πεπαιδευμένος³ εἶην πεπαιδευμένος³ εἶης πεπαιδευμένος³ εἶη πεπαιδευμένοι³ εἶημεν πεπαιδευμένοι³ εἶητε πεπαιδευμένοι³ εἶησαν</p> <p>πεπαιδευμένω εἶητον πεπαιδευμένω εἶητην</p>	<p>πεπαίδευ-σο πεπαιδευ-σθω</p> <p>πεπαίδευ-σθε πεπαιδευ-σθων v. -δευ-σθωσαν πεπαίδευ-σθον πεπαιδευ-σθων</p>	<p>Infinitivus πεπαιδευ-σθαι</p> <p>Participium: πεπαιδευ-μένος πεπαιδευ-μένη πεπαιδευ-μένον</p>

118. §. 3. P a s s i v u m

Actio	Tempus	Szám		I n d i c a t i v u s		Conjunctivus
		Személy		praesens	praeteritum	
Imperfecta	Praes. s praet.	E.	1.	παιδεύ-ο-μαι	ἐ-παιδευ-ό-μην	παιδεύ-ω-μαι
			2.	παιδεύ-η (-ει)	ἐ-παιδευ-ου	παιδεύ-η
			3.	παιδεύ-ε-ται	ἐ-παιδευ-ε-το	παιδεύ-η-ται
			stb.		stb.	stb.
			mint a medium		mint a medium	mint a medium
I n s t a n s	Futurum	E.	1.	παιδευθήσ-ο-μαι		
			2.	παιδευθήσ-η (-ει)		
			3.	παιδευθήσ-ε-ται		
	T.	1.	παιδευθησ-ό-μεθα			
		2.	παιδευθήσ-ε-σθε			
		3.	παιδευθήσ-ο-νται			
K.	2.	παιδευθήσ-ε-σθον				
	3.	παιδευθήσ-ε-σθον				
	Aoristos	E.	1.		ἐ-παιδευθή-ν	παιδευθῶ
2.				ἐ-παιδευθή-ς	παιδευθῆς	
3.				ἐ-παιδευθή	παιδευθῆ	
T.		1.		ἐ-παιδευθή-μεν	παιδευθῶ-μεν	
		2.		ἐ-παιδευθή-τε	παιδευθῆ-τε	
		3.		ἐ-παιδευθή-σαν	παιδευθῶσι(ν)	
K.	2.		ἐ-παιδευθή-τον	παιδευθῆ-τον		
	3.		ἐ-παιδευθή-την	παιδευθῆ-τον		
Perfecta	Praes. s praet.	E.	1.	πεπαίδευ-μαι	ἐ-πεπαιδευ-μην	πεπαιδευμένος ³ ὦ
			2.	πεπαίδευ-σαι	ἐ-πεπαιδευ-σο	« ῆς
			3.	πεπαίδευ-ται	ἐ-πεπαιδευ-το	« ῆ
			stb.	stb.	stb.	stb.
			mint a medium	mint a medium	mint a medium	
Perfecta	Futurum	E.	1.	πεπαιδεύσ-ο-μαι		
			2.	πεπαιδεύσ-η		
			3.	πεπαιδεύσ-ε-ται		
			stb.			
			mint a med. fut.			

Adjectiva verbalia: 1. παιδευ-τός, -τή, -τόν;

P a s s i v u m		
Optativus	Imperativus	Igenevek
παιδευ-οί-μην παιδευ-οι-ο παιδευ-οι-το stb. mint a medium	παιδευ-ου παιδευ-έ-σθω stb. mint a medium	Inf. παιδευ-ε-σθαι
		Participium παιδευ-ό-μενος ³
παιδευθησ-οί-μην παιδευθήσ-οι-ο παιδευθήσ-οι-το παιδευθησ-οί-μεθα παιδευθήσ-οι-σθε παιδευθήσ-οι-ντο παιδευθήσ-οι-σθον παιδευθησ-οί-σθην		Inf. παιδευθήσ-ε-σθαι
		Participium: παιδευθησ-ό-μενος παιδευθησ-ο-μένη παιδευθησ-ό-μενον
παιδευθείη-ν παιδευθείη-ς παιδευθείη παιδευθείη-μεν, -θείμεν παιδευθείη-τε, -θείτε παιδευθείη-σαν, -θείεν παιδευθείη-τον, -θείτον παιδευθείη-την, -θείτην	παιδευθή-τι παιδευθή-τω παιδευθή-τε παιδευθέ-ντων v. θή-τωσαν παιδευθή-τον παιδευθή-των	Inf. παιδευθή-ναι
		Participium: παιδευθείς, -έντος παιδευθείσα, -είσης παιδευθέν, -έντος
πεπαιδευμένος ³ εἶην πεπαιδευμένος ³ εἶης πεπαιδευμένος ³ εἶη stb. mint a medium	πεπαίδευ-σο πεπαιδευ-σθω stb. mint a medium	Inf. πεπαιδευ-σθαι
		Participium πεπαιδευ-μένος ³
πεπαιδευσ-οί-μην πεπαιδευσ-οι-ο πεπαιδευσ-οι-το stb. mint a med. fut.		Inf. πεπαιδευσ-ε-σθαι
		Participium πεπαιδευσ-ό-μενος ³
2. παιδευ-τέος, -τέα, -τέον		

Második igeragozás, vagyis a μ -végű igék

119. §. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

1. A μ -végű igék ragozása az ω -végűekétől abban tér el, hogy az act.-med. **praesens és praeteritum imperfectum**, valamint az **erős aoristos** alakjaiban (amennyiben ilyeneket képeznek) szabályszerű hangmásulás van, és a ragok közvetlenül, **kötőhangzó nélkül** járulnak a tőhöz (l. 78. §. 6. b.). A μ -végű igéket a magyar ikes igékhez hasonlíthatjuk, melyek szintén csak néhány időalaknak egyes számában térnek el az iktelenektől.

2. Az impf.-tő többnyire gyarapodást mutat; ez kétféle, úm.

a) -vü (magánhangzós és σ -ás ige-töveknél -vvü) szótag; pl.:

ige-tövek: $\delta\epsilon\iota\kappa$ - $\sigma\tau\rho\omega$ - $\zeta\omega\sigma$ -

impf.-tövek: $\delta\epsilon\iota\kappa$ -vü- $\sigma\tau\rho\omega$ -vvü- $\zeta\omega\nu$ -vü (a σ hasonult!)

b) impf.-reduplicatio (l. 80. §. 5.); pl.:

ige-tövek: $\theta\eta$ - η - $\delta\omega$ - $\sigma\tau\eta$ -

impf.-tövek: $\tau\iota$ - $\theta\eta$ - (l.29.§.5.a.) ι - η -, $\delta\iota$ - $\delta\omega$ -, ι - $\sigma\tau\eta$ - (l.30.§.2.c.β.)

3. A tő véghangzója a praes. és praet. impf. és erős aor.-nak csakis activ indicativusának egyes számában hosszú; mihelyt e három kellék közül bármelyik is hiányzik, a tő véghangzója megrövidül. Pl. a

$\delta\epsilon\iota\kappa$ vü- $\tau\iota$ - $\theta\eta$ - ι - η - $\delta\iota$ - $\delta\omega$ - ι - $\sigma\tau\eta$ - tövekből

a hangmásulás törvényei szerint (l. 24. §. 2. b. β.)

$\delta\epsilon\iota\kappa$ vü- $\tau\iota$ - $\theta\epsilon$ - ι - ϵ - $\delta\iota$ - $\delta\omicron$ - ι - $\sigma\tau\alpha$ - lesz.

4. A ragokra nézve megjegyzendő:

a) az ind. praes. impf. egyes 1. sz. $-\mu\iota$, 2. sz. $-\varsigma$ (voltaképp praeterit.-rag; vö. 3. sz. $-\sigma\iota$ (l.29.§.2.) többes 3. sz. $-\alpha\sigma\iota$ (v), eredeti $-\alpha\nu\tau\iota$ -ból);

b) az ind. praet. impf. és erős aoristos többes 3. sz. ragja $-\sigma\alpha\nu$;

c) az infinitivus képzője $-\nu\alpha\iota$ (hangsúly a végelőtti szótagon! l.78.§.5.c.);

d) a participium képzője $-\nu\tau$, a nominativus mindig ς -ás. (Vö.

50.§.1.a.).

A medium ragjai mindenütt ugyanazok, mint az ω-végűeknél.

5. A **hangsúly** itt is lehetőleg távozik a szó végétől (l. 78. §. 5.). Az activ impf. és az erős aoristos participiuma végéles ékezetű; így:

δεικνύς τιθείς εἶς δούς στάς
gen. δεικνύοντ-ος τιθέντ-ος ἔντ-ος δόντ-ος στάντ-ος.

Az egytagúak gen. és dat.-ának hangsúlyát illetőleg l. 47. §. 7. a.

6. Felosztás. A μι-végű igék három csoportra oszlanak; olyanokra,

a) melyeknek impf.-töve -νῶ szótaggal erősödik (νῶμι-végű igék): δεικνῶμι mutatok; igező δεικ-, impf.-tő δεικνῶ-; (l. 120–121. §§.),

b) melyek az impf.-tőben imperfecta-reduplicatiót kapnak, mint pl. τί-θη-μι (l. 122–126. §§.),

c) melyeknek az impf.-töve bővítmény nélkül való:

φημί mondok; igező φη-, φᾶ-, impf.-tő φη-, φᾶ-
εἶμι « εἶ-, ι-, « εἶ-, ι-
εἰμί « ἔσ-, σ-, « ἔσ-, σ- stb.

Ezek alkotják az ún. jeltelen igék osztályát (l. 128–133. §§.).

120. §. A ΜΙ-VÉGŰ IGÉK ELSŐ CSOPORTJA

1. Ide a νῶμι-végű igék tartoznak (l. 119. §. 6. a.), melyek azonban a μι-végűek ragozását **csakis az impf.-tőben** követik, amennyiben, az egy σβέννουμι (oltok) kivételével, **erős aoristosuk nincsen**.

Példa: δεικνῶμι mutatok; igező δεικ-, impf.-tő δείκνῶ- és δεικνῶ.

		A c t i v u m		Medium és passivum		
		I n d i c a t i v u s		I n d i c a t i v u s		
		Praes. imperf.	Praet. imperf.	Praes. imperf.	Praet. imperf.	
E.1.	δείκ-νῶ-μι	ἔ-δείκ-νῶ-ν	δείκ-νῶ-μαι	ἔ-δεικ-νύ-μην		
2.	δείκ-νῶ-ς	ἔ-δείκ-νῶ-ς	δείκ-νῶ-σαι	ἔ-δείκ-νῶ-σο		
3.	δείκ-νῶ-σι(ν)	ἔ-δείκ-νῶ	δείκ-νῶ-ται	ἔ-δείκ-νῶ-το		
T.1.	δείκ-νῶ-μεν	ἔ-δείκ-νῶ-μεν	δεικ-νύ-μεθα	ἔ-δεικ-νύ-μεθα		
2.	δείκ-νῶ-τε	ἔ-δείκ-νῶ-τε	δείκ-νῶ-σθε	ἔ-δείκ-νῶ-σθε		
3.	δεικ-νύ-ασι(ν)	ἔ-δείκ-νῶ-σαν	δείκ-νῶ-νται	ἔ-δείκ-νῶ-ντο		
K.2.	δείκ-νῶ-τον	ἔ-δείκ-νῶ-τον	δείκ-νῶ-σθον	ἔ-δείκ-νῶ-σθον		
3.	δείκ-νῶ-τον	ἔ-δεικ-νῶ-την	δείκ-νῶ-σθον	ἔ-δεικ-νῶ-σθην		
		Conjunctivus	Optativus	Conjunctivus	Optativus	
E.1.	δεικ-νύ-ω	δεικ-νύ-οι-μι	δεικ-νύ-ωμαι	δεικ-νύ-οί-μην		
2.	δεικ-νύ-ης stb.	δεικ-νύ-οι-ς stb.	δεικ-νύ-ῃ stb.	δεικ-νύ-οι-ο stb.		
		Imperativus	Igenevek	Imperativus	Igenevek	
E.2.	δείκ-νῶ	Infinitivus:	δείκ-νῶ-σο	Infinitivus:		
3.	δεικ-νύ-τω	δεικ-νύ-ναι	δεικ-νύ-σθω	δεικ-νῶ-σθαι		
T.2.	δείκ-νῶ-τε	Participium:	δείκ-νῶ-σθε			
3.	δεικ-νύ-ντων	δεικ-νύς,	δεικ-νύ-σθων	Participium:		
	v. -νύ-τωσαν	δεικ-νύ-ντος	v. -νύ-σθωσαν	δεικ-νύ-μενος		
K.2.	δείκ-νῶ-τον	δεικ-νύσα,	δεικ-νῶ-σθον	δεικ-νῶ-μένη		
3.	δεικ-νύ-των	δεικ-νύσης	δεικ-νῶ-σθων	δεικ-νῶ-μενον		
		δεικ-νύν				
Futurum	Act.	δείξω	Med.	δείξομαι	Pass.	δειχ-θήσομαι
Aoristos	«	ἔ-δειξα	«	ἔ-δειξάμην	«	ἔ-δείχ-θην
Perfectum	«	δέ-δειχα	«	δέ-δειγ-μαι	«	δέ-δειγ-μαι
Adj. verb.	δεικ-τός, -τή, -τόν – δεικ-τέος, -τέα, -τέον					

2. A νῶμι-végű igék ragozása több tekintetben átment az ω-végűek ragozásába. Mindig az ω-végűek szerint ragoztatik:

a) a conjunct. és optat.; így: δεικνύ-ω, -ης stb., δεικνύ-οιμι, -οις stb.

b) az act. imperat. egyes 2. sz.: δείκνῶ (ebből δείκνῶε, azért ὦ).

Némely alakok mind a kétféle ragozás szerint is előfordulnak; ilyenek: δεικνῶσι és gyakrabban δεικνύουσι; ἐδείκνυ és ἐδείκνυε; δεικνύς és δεικνύων stb., sőt vannak egyes ω-végű igék, melyeknek μι-végű mellékalakjuk is van; ilyenek: ἀνοίγω és ἀνοίγνυμι kinyitok l. 108. §. 3.; εἶργω és εἶργνυμι bezárok stb.

3. A *mediumban* a -σαι és -σο ragok σ-ja (a conj. és opt. kívül) mindenütt megmarad; tehát: δεικνύσαι, δεικνύσο, ἐδείκνυσο.

121. §. A μι-VEGŰEK ELSŐ CSOPORTJÁNAK TÖBBI IGÉI

a) Magánhangzós és sigmás tövek

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
1. κεράννυμι vegyíték, τινί	κερᾶ(σ)- κρᾶ-	κερῶ, -ᾶς l. 93. §. 7.	ἐκέρᾶσα ἐκράθη	— κέκρᾶμαι	ὁ κρᾶ-τήρ vegyítő edény
2. κρεμάννυμι függesztek	κρεμᾶ(σ)-	κρεμῶ, -ᾶς —	ἐκρέμᾶσα ἐκρεμάσθη	— [függ κρέμᾶμαι	vmire: ἐκ τινος v.ö. 126. §. 7.
3. πετάννυμι kiterjesztek	πετᾶ(σ)- πτᾶ-	πετῶ, -ᾶς —	ἐπέτᾶσα ἐπετάσθη	— πέπτᾶμαι	rendesen ἀνα- vö. pat-eo
4. σκεδάννυμι szétszórok	σκεδᾶ(σ)-	σκεδῶ, -ᾶς —	ἐσκέδᾶσα ἐσκεδάσθη	— ἐσκεδάσμαι	ἢ σκεδᾶ-σις szétszórás
5. ἀμφι-έννυμι felöltöztetek	ἐσ- (φεσ-) ves-tio	ἀμφιῶ, -εῖς —	ἤμφιεσα augm. 108.§.6.	— ἤμφιεσμαι	kiegészíti az ἐν- δύω 127.§.A) 11
6. σβέννυμι ol- tok (ἀπο-, κατα-) m. kialszom	σβεσ- σβη-	σβέσω — σβήσομαι	ἔσβεσα ἔσβέσθη ἔσβην intr. 127.§.A) 7.	— ἔσβεσμαι ἔσβηκα intr.	ἄ-σβεσ-τος olthatatlan;
7. ζώννυμι övezek	ζω(σ)-	ζώσω —	ἔζωσα —	— ἔζωσμαι	ζώ-νη, ζωσ-τήρ ὄν, tüsző
8. ῥώννυμι erősíték	ῥω(σ)-	ῥώσω —	ἔῤῥωσα ἔῤῥώσθη	— ἔῤῥωμαι	ῥώ-μη, rō-bur; ἔῤῥωμένος erős
9. στρώννυμι kiteríték így is: στόρ-νυμι	στρο- στορ-ε-	στρώσω — στορῶ, -εῖς	ἔστροσα ἔστρώθη ἔστόρεσα	— ἔστρομαι —	τὸ στρώ-μα szőnyeg; vö. ster-no

b) Néma és folyékonyhangú tövek

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
10. κατ-άγνυμι török, zúzok	ῥάγ- ῥάγ-	κατ-ἄξω	κατ-ἑάξα κατ-εάγην intr.	κατ-ἑάγα intr. el vagyok törve	augm. 108.§.2.
11. ζεύγνυμι összekötök	ζεϋγ- ζϋγ-	ζεύξω —	ἔζευξα ἔζύγην, ἔζεύχθην	— ἔζευγμαι	ζεϋγ-μα kötés; ζϋγ-όν jug-um
12. μίγνυμι keverek, τινί	μίγ- μίγ-	μίξω —	ἔμιξα ἐμίγην, ἐμίχθην	— μέμιγμαι	praes. μίσγ-ω is vö. misc-eo
13. πήγνυμι szilárdítok	πηγ- πάγ-	πήξω πάγήσομαι	ἔπηξα ἐπάγην intr.	πέπηγα intr. szilárdan állok	pāx, pā-n-g-o; ó πάγ-ος fagy
14. ῥήγνυμι szakítok	ῥηγ- hm. l.	ῥήξω ῥαγήσομαι	ἔρῥηξα ἔρῥάγην intr.	ἔρῥωγα intr. el v. szakítva	medio-passiv. l. 110. §. 5.
15. ἄπ-όλλυμι tönkreteszek m. elveszni	ὄλ-ε- (ὄλ + νυ-μι)	ἄπ-ολῶ, -εἶς ἄπ-ολοῦμαι	ἄπ-ώλεσα ἄπ-ωλόμην	ἄπ-ολώλεκα ἄπωλωλέκειν ἄπ-όλωλα	redupl.109.§.4. vö. 110.§.6.
16. ὄμνυμι esküszöm	ὄμ-ο-	ὄμοῦμαι, -εἶς —	ᾠμοσα —	ὄμώμοκα ὄμωμόκειν	redupl.109.§.4. amire: acc.

122. §. A μΙ-VEGŰ IGÉK MÁSODIK CSOPORTJA (L. 119. §. 6. B.)

Bevezetés

1. Ezek az impf.-tőben az impf.-reduplicatióval ellátott ige-tőhöz függesztik a ragokat; a μΙ-VEGŰEKNEK saját szerű ragozását pedig nemcsak az impf.-tőben, hanem az erős aoristosban is követik (l. 123. §. b. és d.).

2. Iótás impf.-reduplicatiója a már 119. §. 2. b. alatt említett négyen (τί-θημι, ἴ-ημι, δί-δωμι, ἴ-στημι) kívül, még ezeknek van: ὀνίνημι (l.126.§.1.) igető ὀνη-, impf.-tő ὀ-νι-νη- (redupl. a tőben) πίμπλημι (l.126.§.2.) « πλη- « πι-μ-πλη- betoldott μ-vel. πίμπρημι (l.126.§.3.) « πρη- « πι-μ-πρη- « «

Ez utóbbi kettőnek ἐν- és σύν-nel való összetételeiben, amikor a praepositio ν-je is μ-vé lesz, a τő μ-je elmaradhat; tehát:

ἐμπί(μ)πρημι, συμπί(μ)πλημι; de a praeteritum impf.-ban mindig csak: ἐνεπί-μ-πρην, συνεπί-μ-πλην.

3. A tő véghangzójának időmennyisége 119. §. 3. szerint. Eltérő ἴσθημι, mely a σθη- tövet az act. erős aoristos indicat. és imperat.-ában is végig megtartja. (l. 123. §. A σῶ- tő csak magánhangzó és ντ előtt!)

4. A conjunctivust itt is a hosszú kötőhangzók (ω, η) jellemzik, melyekkel a tő véghangzói (ᾶ, ε, ο) szabályszerűen összevonatnak; de αη (αη)-ből mindig η (η) – οη (οη)-ből mindig ω (ω) lesz. A hangsúly a conjunctivusban mindig az összevont szótagon van.

Eredetileg a rövid kötőhangzó volt itt a coni. jele, mint mindenütt, ahol az indicat. alakjai kötőhangzó nélkül valók (l. 88. §. B.) s így formailag egyenlő a coni. a thematikus igék indicativusával; pl. hom. ἴωμεν = ἴωμεν = menjünk; stb. A hosszú kötőhangzó az ω végűek analogiájára van.

5. Az *optativus* módjegy az act.-ban -ιη-, a med.-ban csak -ι-; így: τιθείην, több.: τιθείημεν v. τιθεῖμεν (l. 89. §. jz. 3.); med. τιθεῖμην. A hangsúly az optativusban mindig a módjegyben van.

Az ιη és ι között hangmásulásos viszony van. (ιη erős, ι pedig Ø fok; l. 24. §. 2. b. β) vö. a régi latin coni.-alakokkal: siem = sim, sies = sīs stb.)

6. A személyragokat illetőleg l. 119. §. 4.; de jegyezd meg, hogy

a) az act. praes. imperat. egyes 2. sz. az ω-végűek szerint van; tehát: τίθει, ἴει (ε-ε > ει), δίδου (ο-ε > ου), ἴσθη (α-ε > η, l. 4. pont).

b) az activ erős aor. imperat. egyes 2. sz. ragja -θι vagy -ς; ha a tő véghangzója hosszú, -θι: σθη-θι-; ha rövid, -ς: θέ-ς, ἔ-ς, δό-ς.

c) a med. -σαι, -σο ragjainak σ-ja az impf.-tőben (kiv. conj., opt.) megmarad, de az erős aoristosban mindenütt kiesik (kiv. εἶσο indic.) és az összekerülő magánhangzók összevonatnak; tehát:

impf.-tő: ἐτίθεσο, ἴεσο, ἐδίδοσο, δίδοσο, ἴσταῶσο,
 de aor.: ἔθου, οὔ, ἔδου, δοῦ. —

d) az activ infinitivus képzője –ναι, mely az erős aoristosban ε kötőhangzóval járul a tőhöz; hangsúly a végelőtti szótagon (l. 119. §. 4. c); így:

praes.: τιθέναι, ἰέναι, διδόναι, ἰστάναι,
 aor.: θεῖναι, εἶναι, δοῦναι, στῆναι (α-ε = η).

7. A μι-végűek valamennyi sajátos alakja csakis e négy igében van meg: τίθημι helyezek, ἵημι küldök, δίδωμι adok, ἴστημι állítok (utóbbi ebből: σι-στη-μι; l. 30. §. 2. c), β).

123. §. a) Az impf.-tő ragozása az activumban

Tő: τι-θη- és τι-θε-	ί-η- és ί-ε-	δι-δω- és δι-δο-	ί-στη- és ί-στά-	
Indic. impf.	τί-θη-μι τί-θη-ς τί-θη-σι(ν) τί-θε-μεν τί-θετε τι-θέ-ᾱσι(ν) τί-θε-τον τί-θε-τον	ί-η-μι ί-η-ς ί-η-σι(ν) ί-ε-μεν ί-ε-τε ι-ᾱσι(ν) ί-ε-τον ί-ε-τον	δί-δω-μι δί-δω-ς δί-δω-σι(ν) δί-δο-μεν δί-δο-τε δι-δό-ᾱσι(ν) δί-δο-τον δί-δο-τον	ί-στη-μι ί-στη-ς ί-στη-σι(ν) ί-στά-μεν ί-στά-τε ί-στάσι(ν) ί-στά-τον ί-στά-τον
Indic. praet. impf.	ἐ-τί-θη-ν ἐ-τί-θει-ς 1.124. ἐ-τί-θει §.3. ἐ-τί-θε-μεν ἐ-τί-θε-τε ἐ-τί-θε-σαν ἐ-τί-θε-τον ἐ-τι-θέ-την	ἴ-ει-ν ἴ-ει-ς 1. 124. ἴ-ει §.3. ἴ-ε-μεν ἴ-ε-τε ἴ-ε-σαν ἴ-ε-τον ἴ-έ-την	ἐ-δί-δου-ν ἐ-δί-δου-ς 1.124. ἐ-δί-δου §.3. ἐ-δί-δο-μεν ἐ-δί-δο-τε ἐ-δί-δο-σαν ἐ-δί-δο-τον ἐ-δι-δό-την	ἴ-στη-ν ἴ-στη-ς ἴ-στη ἴ-στά-μεν ἴ-στά-τε ἴ-στά-σαν ἴ-στά-τον ἴ-στά-την
Coniunctivus	τι-θῶ (τι-θέ-ω-βόλ) τι-θῆς τι-θῆ τι-θῶ-μεν τι-θῆ-τε τι-θῶσι(ν) τι-θῆ-τον τι-θῆ-τον	ί-ῶ (ι-έ-ω-βόλ) ί-ῆς ί-ῆ ί-ῶ-μεν ί-ῆ-τε ί-ῶσι(ν) ί-ῆ-τον ί-ῆ-τον	δι-δῶ (δι-δό-ω-βόλ) δι-δῶς δι-δῶ δι-δῶ-μεν δι-δῶ-τε δι-δῶσι(ν) δι-δῶ-τον δι-δῶ-τον	ί-στῶ (ι-στά-ω-βόλ) ί-στῆς ί-στῆ ί-στῶ-μεν ί-στῆ-τε ί-στῶσι(ν) ί-στῆ-τον ί-στῆ-τον
Optativus	τι-θείη-ν τι-θείη-ς τι-θείη τι-θείη-μεν, -θειμεν τι-θείη-τε, -θειτε τι-θείη-σαν, -θειεν τι-θείη-τον, -θειτον τι-θειή-την, -θειτην	ί-εῖη-ν ί-εῖη-ς ί-εῖη ί-εῖη-μεν, -ειμεν ί-εῖη-τε, -ειτε ί-εῖη-σαν, -ειεν ί-εῖη-τον, -ειτον ί-ειή-την, -ειτην	δι-δοίη-ν δι-δοίη-ς δι-δοίη δι-δοίη-μεν, -δοιμεν δι-δοίη-τε, -δοιτε δι-δοίη-σαν, -δοιεν δι-δοίη-τον, -δοιτον δι-δοιή-την, -δοιτην	ί-σταίη-ν ί-σταίη-ς ί-σταίη ί-σταίη-μεν, -σταιμεν ί-σταίη-τε, -σταιτε ί-σταίη-σαν, -σταιεν ί-σταίη-τον, -σταιτον ί-σταιή-την, -σταιτην
Imperativus	τί-θει τι-θέ-τω τί-θε-τε τι-θέ-ντων ν. -τωσαν τί-θε-τον τι-θέ-των	ί-ει ί-έ-τω ί-ε-τε ί-έ-ντων ν. -τωσαν ί-ε-τον ί-έ-των	δί-δου δι-δό-τω δί-δο-τε δι-δό-ντων ν. -τωσαν δί-δο-τον δι-δό-των	ί-στη ί-στά-τω ί-στά-τε ί-στά-ντων ν. -τωσαν ί-στά-τον ί-στά-των
Inf.	τι-θέ-ναι	ί-έ-ναι	δι-δό-ναι	ί-στά-ναι
Part.	τι-θείς, τιθέντος τι-θείσα, τιθείσης τιθέν, τιθέντος	ί-εῖς, ἰέντος ί-εῖσα, εἰσίσης ί-έν, ἰέντος	δι-δούς, διδόντος δι-δοῦσα, διδούσης δι-δόν, διδόντος	ί-στάς, γ. ἰστάντος ί-στάσα, ἰστάσης ί-στάν, ἰστάντος

b) Az erős aoristos ragozása az activumban				
Tövek: θη- és θε-		ῆ- és ἔ-	δω- és δο-	στη- és στᾶ-
Indicativus	ἔ-θη-χ-α ἔ-θη-χ-α-ς ἔ-θη-χ-ε(ν) ἔ-θε-μεν ἔ-θε-τε ἔ-θε-σαν ἔ-θε-τον ἔ-θέ-την	ῆ-χ-α ῆ-χ-α-ς ῆ-χ-ε(ν) εἶ-μεν εἶ-τε εἶ-σαν εἶ-τον εἶ-την	ἔ-δω-χ-α ἔ-δω-χ-α-ς ἔ-δω-χ-ε(ν) ἔ-δο-μεν ἔ-δο-τε ἔ-δο-σαν ἔ-δο-τον ἔ-δό-την	ἔ-στη-ν ἔ-στη-ς ἔ-στη ἔ-στη-μεν ἔ-στη-τε ἔ-στη-σαν ἔ-στη-τον ἔ-στῆ-την
Coniunctivus	θῶ (θέ-ω-βόλ) θῆς θῆ θῶ-μεν θῆ-τε θῶσι(ν) θῆ-τον θῆ-τον	ῶ (ἔ-ω-βόλ) ῆς ῆ ῶ-μεν ῆ-τε ῶσι(ν) ῆ-τον ῆ-τον	δῶ (δό-ω-βόλ) δῆς δῆ δῶ-μεν δῶ-τε δῶσι(ν) δῶ-τον δῶ-τον	στῶ (στᾶ-ω-βόλ) στῆς στῆ στῶ-μεν στῆ-τε στῶσι(ν) στῆ-τον στῆ-τον
Optativus	θείη-ν θείη-ς θείη θείη-μεν, θεῖ-μεν θείη-τε, θεῖ-τε θείη-σαν, θεῖε-ν θείη-τον, θεῖ-τον θειή-την, θεῖ-την	εἰη-ν εἰη-ς εἰη εἰη-μεν, εἶ-μεν εἰη-τε, εἶ-τε εἰη-σαν, εἶε-ν εἰη-τον, εἶ-τον εἰή-την, εἶ-την	δοίη-ν δοίη-ς δοίη δοίη-μεν, δοῖ-μεν δοίη-τε, δοῖ-τε δοίη-σαν, δοῖε-ν δοίη-τον, δοῖ-τον δοιή-την, δοῖ-την	σταίη-ν σταίη-ς σταίη σταίη-μεν, σταῖ-μεν σταίη-τε, σταῖ-τε σταίη-σαν, σταῖε-ν σταίη-τον, σταῖ-τον σταιή-την, σταῖ-την
Imperativus	θέ-ς θέ-τω θέ-τε θέ-ντων v. -τωσαν θέ-τον θέ-των	ἔ-ς ἔ-τω ἔ-τε ἔ-ντων v. -τωσαν ἔ-τον ἔ-των	δό-ς δό-τω δό-τε δό-ντων v. -τωσαν δό-τον δό-των	στῆ-θι στή-τω στῆ-τε στά-ντων v. στή-τωσαν στή-τον στή-των
Inf.	θεῖ-ναι	εἶναι	δοῦ-ναι	στή-ναι
Part.	θεῖς, θέντος θεισα, θείσης θέν, θέντος	εἶς, ἔντος εἶσα, εἶσης ἔν, ἔντος	δούς, δόντος δοῦσα, δούσης δόν, δόντος	στάς, στάντος στάσα, στάσης σάν, σάντος

c) Az impf.-tő ragozása a medio-passivumban

Tövek:		τι-θε-	ί-ε-	δι-δο-	ί-στώ-
Indic. praes. impf.	E.1.	τί-θε-μαι	ί-ε-μαι	δί-δο-μαι	ί-στώ-μαι
	2.	τί-θε-σαι	ί-ε-σαι	δί-δο-σαι	ί-στώ-σαι
	3.	τί-θε-ται	ί-ε-ται	δί-δο-ται	ί-στώ-ται
	T.1.	τι-θέ-μεθα	ί-έ-μεθα	δι-δό-μεθα	ί-στώ-μεθα
	2.	τί-θε-σθε	ί-ε-σθε	δί-δο-σθε	ί-στώ-σθε
Indic. praet. impf.	E.1.	ἐ-τι-θέ-μην	ί-έ-μην	ἐ-δι-δό-μην	ί-στώ-μην
	2.	ἐ-τί-θε-σο	ί-ε-σο	ἐ-δί-δο-σο	ί-στώ-σο
	3.	ἐ-τί-θε-το	ί-ε-το	ἐ-δί-δο-το	ί-στώ-το
	T.1.	ἐ-τι-θέ-μεθα	ί-έ-μεθα	ἐ-δι-δό-μεθα	ί-στώ-μεθα
	2.	ἐ-τί-θε-σθε	ί-ε-σθε	ἐ-δί-δο-σθε	ί-στώ-σθε
Coniunctivus	E.1.	τι-θῶ-μαι	ί-ῶ-μαι	δι-δῶ-μαι	ί-στώ-μαι
	2.	τι-θῆ	ί-ῆ	δι-δῶ	ί-στώ
	3.	τι-θῆ-ται	ί-ῆ-ται	δι-δῶ-ται	ί-στώ-ται
	T.1.	τι-θῶ-μεθα	ί-ῶ-μεθα	δι-δῶ-μεθα	ί-στώ-μεθα
	2.	τι-θῆ-σθε	ί-ῆ-σθε	δι-δῶ-σθε	ί-στώ-σθε
Optativus	E.1.	τι-θεῖ-μην	ί-εῖ-μην	δι-δοῖ-μην	ί-σταῖ-μην
	2.	τι-θεῖ-ο	ί-εῖ-ο	δι-δοῖ-ο	ί-σταῖ-ο
	3.	τι-θεῖ-το	ί-εῖ-το	δι-δοῖ-το	ί-σταῖ-το
	T.1.	τι-θεῖ-μεθα	ί-εῖ-μεθα	δι-δοῖ-μεθα	ί-σταῖ-μεθα
	2.	τι-θεῖ-σθε	ί-εῖ-σθε	δι-δοῖ-σθε	ί-σταῖ-σθε
Imperativus	E.2.	τί-θε-σο	ί-ε-σο	δί-δο-σο	ί-στώ-σο
	3.	τι-θέ-σθω	ί-έ-σθω	δι-δό-σθω	ί-στώ-σθω
	T.2.	τί-θε-σθε	ί-ε-σθε	δί-δο-σθε	ί-στώ-σθε
	3.	τι-θέ-σθων	ί-έ-σθων	δι-δό-σθων	ί-στώ-σθων
	v. -σθωσαν	v. -σθωσαν	v. -σθωσαν	v. -σθωσαν	v. -σθωσαν
Particip.	K.2.	τί-θε-σθον	ί-ε-σθον	δί-δο-σθον	ί-στώ-σθον
	3.	τι-θέ-σθων	ί-έ-σθων	δι-δό-σθων	ί-στώ-σθων
Infinit.		τί-θε-σθαι	ί-ε-σθαι	δί-δο-σθαι	ί-στώ-σθαι
Particip.		τι-θέ-μενος	ί-έ-μενος	δι-δό-μενος	ί-στώ-μενος
		τι-θε-μένη	ί-ε-μένη	δι-δο-μένη	ί-στώ-μένη
		τι-θέ-μενον	ί-έ-μενον	δι-δό-μενον	ί-στώ-μενον

d) Az erős aoristos ragozása a mediumban				
Tövek:	θε-	ἔ-	δο-	
Indicativus	E. 1.	ἔ-θέ-μην	εἶ-μην	ἔ-δό-μην
	2.	ἔ-θου (< *ἔθεσο)	εἶ-σο (122.§.6.c.)	ἔ-δου (< *ἔδοσο)
	3.	ἔ-θε-το	εἶ-το	ἔ-δο-το
	T. 1.	ἔ-θέ-μεθα	εἶ-μεθα	ἔ-δό-μεθα
	2.	ἔ-θε-σθε	εἶ-σθε	ἔ-δο-σθε
	3.	ἔ-θε-ντο	εἶ-ντο	ἔ-δο-ντο
	K. 2.	ἔ-θε-σθον	εἶ-σθον	ἔ-δο-σθον
	3.	ἔ-θέ-σθη	εἶ-σθη	ἔ-δό-σθη
	Coniunctivus	E. 1.	θῶ-μαι	ῶ-μαι
2.		θῆ	ῆ	δῶ
3.		θῆ-ται	ῆ-ται	δῶ-ται
T. 1.		θῶ-μεθα	ῶ-μεθα	δῶ-μεθα
2.		θῆ-σθε	ῆ-σθε	δῶ-σθε
3.		θῶ-νται	ῶ-νται	δῶ-νται
K. 2.		θῆ-σθον	ῆ-σθον	δῶ-σθον
3.		θῆ-σθον	ῆ-σθον	δῶ-σθον
Optativus		E. 1.	θεῖ-μην	εἶ-μην
	2.	θεῖ-ο	εἶ-ο	δοῖ-ο
	3.	θεῖ-το	εἶ-το	δοῖ-το
	T. 1.	θεῖ-μεθα	εἶ-μεθα	δοῖ-μεθα
	2.	θεῖ-σθε	εἶ-σθε	δοῖ-σθε
	3.	θεῖ-ντο	εἶ-ντο	δοῖ-ντο
	K. 2.	θεῖ-σθον	εἶ-σθον	δοῖ-σθον
	3.	θεῖ-σθη	εἶ-σθη	δοῖ-σθη
	Imperativus	E. 2.	θοῦ (< *θέσο)	οὔ (< *ἔσο)
3.		θέ-σθω	ἔ-σθω	δό-σθω
T. 2.		θέ-σθε	ἔ-σθε	δό-σθε
3.		θέ-σθων	ἔ-σθων	δό-σθων
v.		-σθωσαν	v. -σθωσαν	v. -σθωσαν
K. 2.		θέ-σθον	ἔ-σθον	δό-σθον
3.		θέ-σθων	ἔ-σθων	δό-σθων
Infinit.	θέ-σθαι	ἔ-σθαι	δό-σθαι	
Particip.		θέ-μενος	ἔ-μενος	δό-μενος
		θε-μένη	ἔ-μένη	δο-μένη
		θέ-μενον	ἔ-μενον	δό-μενον

ἵστημι-nek med. erős aoristos a nincsen. Ennek jelentését „ál-
lítottam magamat, azaz: oda állottam v. léptem” az activ erős aoristos (ἕστην) fejezi ki, amely intransitiv jelentésű. Vö. különben 125. §. 2.

124. §. Észrevételek

1. ἴημι és ἴστημι act. ind. praes. impf. több. 3. sz. ἰᾱσι(ν) és ἰστᾱσι(ν), összevonva ezekből: ἰέ-ᾱσι(ν), ἰστᾱ-ᾱσι(ν).

2. A é-tőnek szótagos augmentuma van: εἶμεν, ebből: ἔ-ε-μεν.

3. τίθημι, ἴημι, δίδωμι-ból az act. imperat. praes. egyes 2. sz. kívül még egyéb alakok is az ω-végűek szerint képezettek; így:

a) az act. praet. impf. egyes száma rendszeren: ἐτίθεις, ἐτίθει, és mindig ἴειν, ἴεις, ἴει – ἐδίδουν, ἐδίδους, ἐδίδου (l. 87. §. szerint);

b) ritkán az optativusok: τιθοῖτο, προοῖντο stb. (néha τίθοιτο, πρόοιντο).

4. τίθημι, ἴημι, δίδωμι act. indicat. aor. egyes számában a szabályos ἔθην, ἦν, ἔδων helyett kizárólag a κ-ás alakok: ἔθηκα, ἦκα, ἔδωκα használatosak, melyekből a költőknél többes számú alakok is előfordulnak, főleg a 3. sz.: ἔθηκαν, ἦκαν, ἔδωκαν. A κ itt voltaképp a tőhöz tartozik; vö. lat. facio: fēc-ī ~ gör. ἔ-θηκ-α.

5. **Hangsúly** tekintetében az összetettek az egyszerűeket követik; tehát: ἀπο-θῶ, ἀπο-θειμεν, ἀπο-θῆναι, ἀπο-θείς, ἀπο-θέσθαι stb. csak az erős aor. imperat.-ában megy a hangsúly a praepositóra, ha egytagú; így: ἔνθεσ, ἄφετε, ἄφεσθε, ἀπόστηθι; de: ἀπόδος, παρένθεσ. l. 14. §. 5.

A med. erős aor. imperat. egyes 2. sz., ha egytagú praepositívóval van összetéve, megmarad véghajtottnak: προ-θοῦ, ἀφ-οῦ; de: περὶ-θου, ἀπό-δου stb.

125. §. A többi alak

1. Ezeknek a képzése s ragozása egészen a magánhangzós töveket követi, de a tőnek véghangzója a passivumban rövid (hangmásulás!).

Fut. act.	θή-σω	ῥ-σω	δώ-σω	στή-σω
« med.	θή-σομαι	ῥ-σομαι	δώ-σομαι	στή-σομαι
Perf. act.	τέ-θη-κα	εἶ-κα	δέ-δω-κα	ἔ-στη-κα
« m.-p.	(κεῖμαι)*	εἶ-μαι	δέ-δο-μαι	(1. 2. jegyz.) (σέ-στηκα 1. 30. §. 2. c. β.)
Aor. pass.	ἐ-τέ-θην (1. 29. §. 5.)	εἶ-θην	ἐ-δό-θην	ἐ-στά-θην
Fut. «	τε-θήσομαι	ἐ-θήσομαι	δο-θήσομαι	στά-θήσομαι
Adj. verb.	θε-τός, -τέος	ἐ-τός, -τέος	δο-τός, -τέος	στά-τός, -τέος

*τέθειμαι helyett rendszeren κεῖμαι (fekszem) használatos: l. 132. §.

2. ἴσθημι-nek az intr. erős aoristoson (ἔστην oda álltam) kívül még transitív jelentésű gyenge activ és medialis aoristosa is van: ἔ-στη-σα állítottam, ἐ-στη-σάμην állítottam a magam számára; a perfecta actiónak alakjai pedig mind intransitív jelentésűek; így

praes. ἔ-στηκα (1. jegyz.) praet. εἰστήκειν, fut. ἐστήξω (1. 90. §. 3. j.)
állók, állottam, állani fogok.

Ezek egyúttal a passivumnak megfelelő alakjait is pótolják. Med. fut. στήσομαι = trans. állítani fogok magamnak; intrans. oda fogok állani.

Jegyzet. ἔστηκα rendes alakjai mellett a ἐστά-τῶből vannak (vö. 127. §. B. 1–3.):

ind. T.	ἔστα-μεν	conj.	ἐστῶμεν	inf.	ἐστά-ναι
	ἔστα-τε		ἐστῶσι(ν)	part.	ἐστώσ gen. -ῶτος
	ἔστασι(ν)	opt.	ἐσταίη-ν stb.		ἐστώσα « -ώσης
K.	ἔστα-τον	imp.	ἔστα-θι stb.		ἐστώσ (ἐσταός-ból)

A praet. perf.-ből a több. 3. sz.: ἔστα-σαν.

126. §. A ἴσθημι ragozását követő igék

A praes. és praet. impf.-ban ἴσθημι szerint ragoztatnak és szabályszerű hangmásulást (l. 24. §. 2. b. β.) mutatnak:

Praes. impf.	Tő	Futurum	Aoristos	Praes. perf.	Megjegyzések
1. ὀ-νί-νημι hasznot teszek m. hasznot húzok	ὄνη- ὄνᾱ-	ὄνήσω ὄνήσομαι	ὠνήσα ὠνήθην és ὠνήμην	– –	akinek: τινά redupl.122.§.2. aor.opt.jegyz.b.
2. πί-μ-πλημι megtöltök τινός	πλη- πλᾶ-	πλήσω πλησθήσομαι	ἔπλησα ἔπλησθην	πέπληκα πέπλησμαι	redupl.122.§.2. mell.al. πλήθω
3. πί-μ-πρημι égetek (ἐμ-)	πρη- πρᾶ-	πρήσω πρησθήσομαι	ἔπρησα ἔπρησθην	– πέπρησμαι	redupl.122.§.2. mell.al. πρήθω
4. ἄγάμαι DP. csodálok	ἄγα(σ)-	ἄγάσομαι	ἤγάσθην	– τινά	τινος 152. §.a.1. adj.v. ἀγαστός
5. δύνᾱμαι DP. -hatok, képes v.	δύνη- δύνᾱ-	δυνήσομαι	ἔδυνήθην v. ἤδυνήθην	δεδύνημαι	ἡ δύνᾱ-μις augm. 79.§.1.j.
6. ἐπίστᾱμαι DP. érték, tudok	ἐπιστη- ἐπιστᾶ-	ἐπιστήσομαι	ἤπιστήθην	–	ἡ ἐπιστή-μη vő. ver-steh-en
7. κρέμᾱμαι DP. függők	κρεμη- κρεμᾶ-	κρεμήσομαι	–	–	amin: ἔκ τινος vő. 121. §. 2.

Jegyzet. A 3 utolsó (és ἐπιοιάμην l. 127. §. A. 4.) abban tér el ἴσταμαι-tól, hogy

a) a praes. imperat. és praet. impf. –σο ragjából a σ el is maradhat; tehát: imperat. ἐπίστω, (πρίω) – praet. impf. ἐδύνω, ἤπιστω, ἐκρέμω, (ἐπρίω);

b) a conj. és opt. hangsúlya, az összevonás dacára, lehetőleg előre megy; így δύνωμαι, ἐπίστωμαι, (πρίωμαι) – δύναιο, ἐπίσταιο, κρέμαιο, (πρίαιο); szintígy, ὀνίναμαι, aor. opt. ὄναιο, ὄναιτο, ὄναισθε, ὄναιντο – inf. ὄνασθαι.

127. §. ERŐS AORISTOSOK ÉS PERFECTUMOK A ΜΙ-VEGŰEK SZERINT (KÖTŐHANGZÓ NÉLKÜL) Ω-VEGŰ IGÉKBŐL

A) Gyökéraoristosok

Néhány ω-végű igéből az act. és med. erős aoristos a μι-végűek szerint, tehát kötőhangzó nélkül ragoztatik. A ragozás teljesen ἔστην szerint megy; a τő véghangzója csak magánhangzók és ντ előtt rövidül meg (l. 20. §. 2.), különben mindig hosszú (l. 119. §. 3.). ἔστην intransitiv jelentésű activ aor.; az ún. erős

pass. aor. ennek és pl. ἔσβην mintájára keletkezett, minthogy az intrans. jelentés igen közel áll a passiv jelentéshez. Innen magyarázhatók az erős pass. aor. activ személyragjai, melyek aztán átmentek a gyenge pass. aor. alakjaira is (l. 89. §.).

a) Az α v. η – α -végű tövek:

1. βαίνω megyek (l. 113. §. 7.); igező βη-, βᾶ-; erős aoristos ἔ-βη-ν. ind. ἔβην, ἔβης, ἔβη – ἔβημεν, ἔβητε, ἔβησαν – ἔβητον, ἔβήτην; conj. βῶ (βάω-ból) βῆς stb. – opt. βαίην stb. – imp. βῆθι stb. inf. βῆναι – particip. βᾶς, βᾶσα, βᾶν, gen. βάντος, βάσης.

2. ἀπο-διδράσκω elfutok (l. 114. §. 13.); τό δρα-, δρᾶ-; aor. ἄπ-έ-δρᾶ-ν.

3. φθάνω megelőzők (l. 113. §. 6.); igező φθη-, φθᾶ-; aor. ἔ-φθη-ν.

4. ἐ-πριᾶ-μην vásárlék; τό πριᾶ- (Csak aor.; praes. ὠνέομαι l. 108. §. 2.), ind. ἐπριάμην, ἐπρίω, ἐπρίατο stb. mint δύναμαι l. 126. §. 5. jz., conj. πρίωμαι, πρίη, πρίηται stb. – opt. πριαίμην, πρίαιο stb., imp. πρίω, πριάσθω stb. – inf. πρίασθαι – part. πριάμενος.

b) Az η – ϵ -végű tövek:

5. χαίρω örülök (l. 115. §. 19.); τό χᾶρη-, χαρε-; aor. ἐχάρην, -ης, -η stb., conj. χαρῶ (-έ-ω-ból), χαρῆς stb. – opt. χαρείην – imp. χάρηθι, inf. χαρῆναι – part. χαρεῖς, χαρεῖσα, χαρέν, gen. χαρέντος.

6. ῥέω folyok (l. 115. §. 16.); igező ῥυη-, ῥυε-; aor. ἐρ-ῥύη-ν – inf. ῥύηναι.

7. σβέννυμαι kialszom; igező σβη-, σβε-; aor. ἔ-σβη-ν (l. 121. §. 6.).

c) Az ω – o-végű tövek:

8. γινώσκω nosco (l. 114. §. 12.); τό γνω-, γνο-; aor. ἔ-γνω-ν, ἔ-γνω-ς stb., conj. γνῶ (γνόω-ból), γνῶς stb. – opt. γνοίην – imp. γνῶθι, inf. γνῶναι – part. γνούς, γνούσα, γνόν, gen. γνόντος, γνούσης.

9. ἀλίσκομαι elfogatom (l. 114. §. 5.); igező ἄλω-, ἄλο-; aor. ἐ-ἄλω-ν.

10. (βιόω) ζάω élek (l. 87. §. 4.); igező βιω-, βιο-; aor. ἐ-βίω-ν.

d) Az υ – ü-végű tövek:

11. δύομαι merülök (l. 93. §. 1.); τό δῦ-, δῦ-; aor. ἔ-δῦ-ν, ἔδῦς, ἔδῦ stb., conj. δύω, δύης stb. – opt. nincs; – imp. δῦθι, δῦτω stb., inf. δύναι – part. δύς, δῦσα, δύν, gen. δύντος, δύσης.

12. φύομαι leszek (lat. fio); τό φῦ-, φῦ-; aor. ἔ-φῦ-ν, ἔφῦς, ἔφῦ stb.

Jegyzet. E kettőnek activuma transitiv: δύω meríték, φύω termeszték; ezekből az aoristos gyenge képzésű: ἔδῦσα, ἔφῦσα. Vö. 110. §. 6. ἔστησα is így!

13. Költőknél s későbbi prózaíróknál még több ily erős aor. találkozók; ilyenek:

ἔπτην repülék (πέτομαι l. 115. §. 18.); τό πτη-, πτᾶ-; – πτῶ, πταίην, πτῆναι, πτάς;

ἔτλην eltűrék (praesens nélkül); τό τλη-, τλᾶ-; – τλῶ, τλαίην, τλῆθι, τλῆναι, τλάς.

14. Csak egyes alakok: inf. γηροᾶναι (l. 114. §. 2.), imper. σχέζ (l. 102. §. 2.), πῖθι (l. 113. §. 5.).

Mindez aoristosok mellett mediális fut. és gyenge perf. áll:

ἔβην	~	βήσομαι	βέβηκα
ἔρῶν	~	ῶθήσεται	ἔρῶνθηκα(ν)
ἔγνων	~	γνώσομαι	ἔγνωκα
ἔφῶν	~	φύσομαι	πέφῶκα stb.

B) Erős perfectumok

Néhány ige activ perfectumának szabályos alakjai mellett gyakran oly rövidebb alakok is találhatók, melyekben a ragok képző és kötőhangzó nélkül járulnak közvetlenül a reduplikált tőhöz (vö. az ω-végű igék kötőhangzó nélküli erős aoristosával: fent.). Az indicativusban a rövidebb alakok csakis a többes és kettős számban fordulnak elő. A szokottabbak: ἔστα-μεν (l. 125. §. jz.) és

1. τέθνηκα holt vagyok (l. 114. §. 8.); emellett a τεθνα- tőből (hangmásulás; l. 24. §. jz. 1.):

ind. T. τέθνα̃-μεν conj. τεθνήκω stb. inf. τεθνά-ναι
 τέθνα̃-τε szabályosan part. τεθνεώς gen. -εῶτος
 τεθνα̃σι(ν) opt. τεθναίη-ν τεθνεῶσα, -εώσης
 K. τέθνα̃-τον imp. τέθνα̃-θι τεθνεός, -εῶτος.

A praet. perf.-ból csak a többes 3. sz. ἐ-τέθνα̃-σαν.

2. δέδοικα félek; τό δοι-, δει-, δι-, (a hangmáslásra nézve vö.: λείπω, λέλοιπα, ἔλιπον, 24. §.), költői praes. δαίδω, aor. ἔδεια. A szabályos δέδοικα mellett van még egy perfectum a δι- tóból is: δέ-δι-α, melyből a következő rövidebb alakok használatosak:

ind. δέδια, – δέδιε(ν)	conj. δεδίω, opt. δεδειίην, imp. δέδιθι
δέδιμεν, δέδιτε, δεδιάσι(ν)	inf. δεδιέναι, part. δεδιώς, -υία, -ός,
praet. perf. több. 3. ἐδέδισαν	gen. δεδιότης, -υιάς.

3. οἶδα tudok; hiányos perf. a φειδ-ε, φιδ- tóból (l. 116. §. 4.); tulajdonképpen jelentése: láttam (aor. εἶδον, vö. vid-eo). Ragozása:

Praesens perf.	Praeteritum perf.	Módok és igenevek
οἶδ-α	ῥῖδ-ει-ν ῥῖδη	Conj. εἶδῶ, εἶδῆς, εἶδῆ stb.
οἶ-σθα <*oid-th ^a	ῥῖδ-ει-ς ῥδειςθα	Opt. εἶδείην, εἶδείης, εἶδείη stb.
οἶδ-ε(ν)	ῥῖδ-ει	mindkettő az εἶδε- tóból
ἴσ-μεν (l. 31. §. 1.)	ῥῖδ-ει-μεν ῥῖσ-μεν	Imp. ἴσ-θι, ἴσ-τε, ἴσ-τον
ἴσ-τε (l. 29. §. 1.)	ῥῖδ-ει-τε ῥῖσ-τε	ἴσ-τω, ἴσ-τωσαν, ἴσ-των
ἴσασι(ν)	ῥῖδ-ε-σαν ῥῖ-σαν	Inf. εἶδ-έ-ναι
ἴσ-τον	ῥῖδ-ει-τον ῥῖσ-τον	Part. εἶδ-ώς, εἶδ-υία, εἶδ-ός
ἴσ-τον	ῥῖδ-εί-την ῥῖσ-την	gen. εἶδ-ότης εἶδ-υιάς εἶδ-ότης
Futurum εἴσομαι, εἴσῃ, εἴσεται stb.		Adj. verb. ἴσ-τέον

A hangmáslást illetőleg: εἶδ-ώς, ἴσ-μεν, οἶδ-α τό εἶδ-, ἰδ-, οἰδ-, hasonlítsd össze: λείπ-ω, ἔλ-ιπ-ον, λέ-λοιπ-α τό λειπ-, λιπ-, λοιπ-.

Az indic. praes. perf. sing. 2. sz. ragja az eredeti –θα, mely előtt a δ dissimilatio útján > σ. A –θα rag szerepel még az εἰμί, εἶμι, φημί ígék ugyanez alakjában (l. 128–129. és 131. §§.).

A ΜΙ-VÉGŰ IGÉK HARMADIK CSOPORTJA (116. §. c.);

JELTELEN IGÉK

128. §. φημί mondok, állítok; τό φη-, φᾶ- (lat. fā-ri); m. a. φά-σκω

Indic. praes.	Indic. praet.	Conjunctivus	Optativus	Imperativus	Igenevek
φημί	ἔ-φη-ν	φῶ	φαίη-ν		Inf. φά-ναι
φή-ς (φής)	ἔ-φη-σθα	φῆς	φαίη-ς	φά-θι	Part. φάσκων ³
φησί(ν)	ἔ-φη	φῆ	φαίη	φά-τω	(φάς költői)
φᾶ-μέν	ἔ-φᾶ-μεν	φῶ-μεν	φαῖ-μεν		Futurum:
φᾶ-τέ	ἔ-φᾶ-τε	φῆ-τε	φαῖ-τε	φά-τε	φή-σω
φᾶσί(ν)	ἔ-φᾶ-σαν	φῶσι(ν)	φαῖε-ν	φά-ντων	Aoristos:
φᾶ-τόν	ἔ-φᾶ-τον	φῆ-τον	φαῖ-τον	φά-τον	ἔ-φη-σα
φᾶ-τόν	ἔ-φᾶ-την	φῆ-τον	φαῖ-την	φά-των	

Jegyzet. a) Az indicat. alakjaiban szabályszerű hangmásulás van (l. 119. §. 3.).

b) Az indic. praes. impf. minden kéttagú alakja simuló (l. 16. §. 3.);

c) A praet. impf. egyes 2. sz. ragja –θα, (vö. οἶσθα < οἶδ+θα), a σ pedig az ῆσθα, οἶσθα analogiájára jutott ide (l. 129. §.)

ῆμί mondok; τό ῆ- (lat. a-io). Hiányos ige, melyből a társalgási nyelvben leginkább a praet. imp. egyes 1. és 3. személye használatos e szólásokban: ῆ-ν δ' ἐγώ azt mondám, mondok; ῆ δ' ὄς (ῆ) úgymond, azt mondá (vö. 73. §. jz.).

129. §. εἰμί vagyok; erős τό ἐσ- (vö. lat. es-se), gyenge τό σ- (hangmás.: ε: Ø)

Indic. praes.	Indic. praet.	Conjunctivus	Optativus	Imperativus
εἰ-μί	ἦν (ἦ)	ᾧ	εἴη-ν	
εἶ	ἦ-σθα	ἦ-ς	εἴη-ς	ἴσ-θι
ἐσ-τί(ν)	ἦν	ἦ	εἴη	ἔσ-τω
ἐσ-μέν	ἦ-μεν	ᾧ-μεν	εἴη-μεν, εἶ-μεν	
ἐσ-τέ	ἦ(σ)-τε	ἦ-τε	εἴη-τε	ἔσ-τε
εἰσί(ν)	ἦ-σαν	ᾧσι(ν)	εἴη-σαν, εἶε-ν	ἔσ-των
				ἔσ-τωσαν
ἐσ-τόν	ἦσ-τον	ἦ-τον	εἴη-τον εἶ-τον	ἔσ-τον
ἐσ-τόν	ἦσ-την	ἦ-τον	εἶή-την εἶ-την	ἔσ-των

Igenevek:		Futurum:	
Infinit.	εἶ-ναι	Indic.	ἔσομαι, ἔση, (ἔσει), ἔσται stb.
Particip.	ᾧν, οὔσα, ᾧν	Optat.	ἔσοίμην, ἔσοιο, ἔσοιτο stb.
gen.	ᾧντος, οὔσης, ᾧντος	Inf.	ἔσεσθαι – Part. ἐσόμενος

a) Az egyes alakoknak keletkezését illetőleg megjegyzendő, hogy az indic. praes. egyes 1. sz. eredetileg ἐσ-μι, melyből a σ kiesése okozta pótlónyújtás folytán jött létre εἰ-μί. (l. 30. §. 1. b.) Az egyes 2. sz. eredeti alakja a Homérosnál még meglevő ἐσ-σι, melyből *ἔσι, majd εἶ lett. (Így lett az εἰ-μί-nél is eredeti *εἶ-σι-ből εἶ.) A pluralisban is az ἐσ- τό (nem σ-, vö. lat. sunt, sumus, és ennek analogiájára: sum) használatos a sing. analogiája szerint. Az 1. sz. ἐσ-μεν σ-val a többi ἐσ-en kezdődő alak hatásából. A 3. sz.: σεντι > ἐντι > ἐντί (így a dór dial.-ban) > εἰσι. – Az indic. praet. impf. sing. 2. sz. ebből: ἦσ-θα (vö. 127. §. B. 3.). – A conj. és optat. a τό σ-jának kihagyása s a magánhangzók összevonása által származtak az eredeti ἔσω, ἐσίην alakokból. Az inf. εἶ-ναι < ἐσ-ναι (l. 119. §. 4. c.). – A participium ered. ἐσών, az ω-végű igék szerint; ebből keletkezett a homérosi ἐών, seml. ἐόν, az attikai ᾧν, ᾧν, τό ᾧν- rövid hangzóval. – A futurum egyes 3. sz. ἔσται, a homérosi ἔσ-σεται vagy ἔσεται-ból; azért az összetettek hangsúlya is παρέσται, ἐξέσται, noha πάριμι, ἔξεσται.

b) Az indic. praesens minden kéttagú alakja, ha pusztán csak segédige, mindig simuló (l. 16. §. 3.); így: οἱ θεοὶ ἀθάνατοὶ εἰσιν az istenek halhatatlanok; de ha magában teljes értelmű állítmányt tesz, azaz ha létezését fejez ki, akkor mindig hangsúlyos, mint a magyarban is; tehát θεοὶ εἰσίν vannak istenek.

c) Az indicat. praesens egyes 3. személye (ἐστὶ) előre vonja hangsúlyát és ἔστι lesz, ha a mondatot kezdi: ἔστι τοῦ σοφοῦ sapientis est, a bölcsnek sajátja;

ha létezését jelent: θεὸς ἔστιν van isten; es gibt einen Gott;

ha ἔξεστιν (szabad, lehet) helyett áll: ἔστιν ἀκοῦσαι hallható;

ha εἰ, καί, ὥς, vagy ἀλλ' és τοῦτ' után áll: οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἔστιν.

130. §. χροή kell, szükséges

Χροή (ti. ἐστίν) voltaképpen ragozhatatlan főnév (vö. opus est), mely az εἰμί-vel összeolvadva több új alakot ad. Ezek:

Praes. ind. χροή, conj. χρῆ, opt. χρεῖη, inf. χρῆναι, part. τὸ χρεών, ezekből: χροή ἢ χρῆ εἶη χροή εἶναι, χρῆ ὄν l. 22. §.

Praet. impf. χρῆν (= χρῆ ἦν) vagy ἐ-χρῆν.

Jegyzet. Az ἐ-χρῆν alak augmentuma úgy magyarázandó, hogy a nyelvérzékben elhalványult ez alak χροή + ἦν összetett voltának tudata (mint pl. a magyarban: ezt-et, nálad-nál stb.).

131. §. εἶμι megyek; erős τό εἰ- gyenge τό ἰ- (vö. lat. ī-re, de: ī-ter)

Indic. praes.	Indic. praet.	Conjunctivus	Optativus	Imperativus
εἶ-μι	ἦ-α v. ἦ-ει-ν	ἴ-ω	ἴ-οι-μι v. ἰ-οίην	
εἶ < εἶ-σι	ἦ-εις ἦ-ει-σθα	ἴ-ης	ἴ-οι-ς	ἴ-θι
εἶ-σι(ν)	ἦ-ει ἦ-ει-ν	ἴ-η	ἴ-οι	ἴ-τω
ἴ-μεν	ἦ-μεν ἦ-ει-μεν	ἴ-ω-μεν	ἴ-οι-μεν	
ἴ-τε	ἦ-τε ἦ-ει-τε	ἴ-η-τε	ἴ-οι-τε	ἴ-τε
ἴ-ᾶσι(ν)	ἦ-σαν ἦ-ε-σαν	ἴ-ωσι(ν)	ἴ-οιε-ν	ἰ-ό-ντων v. ἴ-τωσαν
ἴ-τον	ἦ-τον	ἴ-η-τον	ἴ-οι-τον	ἴ-τον
ἴ-τον	ἦ-την	ἴ-η-τον	ἰ-οί-την	ἴ-των

Infinit. ἰ-έ-ναι	Particip. ἰ-ών, ἰούσα, ἰ-όν gen. ἰ-όντος, ἰούσης, ἰ-όντος	Adj. verb. ἰ-τέον
------------------	--	-------------------

Az indicativus praesensnek mindig futurum jelentése van: menni fogok; a többi alak (opt., inf., part.) majd praesens, majd futurum jelentésű.

132. §. κείμαι fekszem; τό κει-

Indic. praes.	Indic. praet.	Imperativus	Igenevek	Futurum
κεί-μαι	ἔ-κεί-μην			κεί-σομαι
κεί-σαι	ἔ-κει-σο	κεί-σο	Inf. κεί-σθαι	κεί-ση
κεί-ται stb.	ἔ-κει-το stb.	κεί-σθω stb.	Part. κεί-μενος ³	κεί-σεται stb.

a) A conjunctivus (κέηται, κέωνται) és optativus (κέοιτο, κέοιντο) ritka.

b) Az összetételek hangsúlya l. 14. §. 5. szerint: ὑπόκειμαι; de az inf. ὑποκείσθαι.

c) κείμαι pótolja τίθημι-nek pass. perfectumát, főleg az összetételekben (l. 125. §. 1. *).

ὑποτίθημι alapul teszek, de: ὑπόκειται alapul (van téve) szolgál;
νόμους τιθέναι törvényt hozni, de: νόμοι κείνται törvények vannak;
τὰ ὄπλα θέσθαι a fegyv. letenni, de: τὰ ὄπλα κείται le vannak téve.

133. §. ἤμαι (prózában κάθημαι) ülök; τό ἦσ- (καθησ-)

Indic. praes.	Indic. praet.	Imperativus	Igenevek
κάθη-μαι	ἔ-καθή-μην v. καθή-μην		Inf. καθή-σθαι
κάθη-σαι	ἔ-κάθη-σο καθή-σο	κάθη-σο	Participium:
κάθη-ται stb.	ἔ-κάθη-το stb. καθήσ-το	κάθη-σθω	καθή-μενος ³

a) conjunctivus (καθώμεθα) és optativus (καθήμην v. καθοίμην) ritka; ezeket, valamint a hiányzó futurumot is καθέζομαι (leülök, ülök) pótolja; ennek töve καθεδ- (egyszerűen ἔδ-, vö. sed-eo), fut. καθεδοῦμαι, ebből: καθεδ-έ-σ-ομαι.

b) κάθημαι is tulajdonképpen καθέζομαι-nak perfectuma; a τὸ δ-ja rendszeren kiesik, csak a τ előtt marad meg olykor, mint σ; így: καθῆσ-το.

VII. A szóképzéstan vázлата

A) Egyszerű szók (simplicia) képzése

134. §. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

1. A szóképzésnél bizonyos szótagok, ún. képzők járulnak a gyökérhez. Így: ὁ κρι-τής bíró; ἡ κρί-σις ítézés; τὸ κρι-τήριον ítélszék.

2. A gyökér végmássalhangzója a mássalhangzón kezdődő képző előtt éppúgy változik, mint a név- és igeragozásban (vö. 26–30. §§.). Az igékből származott szóknál ezenkívül igen gyakori még a gyökér magánhangzójának megrövidülése vagy megváltozása. Így lesz:

πράττω-ból: πρᾶγ-μα tett – πρᾶξις cselekvés – πρακ-τήρ tevő;
δικάζω-ból: δικασ-τής bíró – δικασ-μός jogszolgáltatás;
κρίνω-ból: κρι-τής ítéelő – κρί-σις ítézés (vö. 106. §. 3.);
σπένδω-ból: σπει-σις áldozás – σπονδ-ή italáldozat (l. 96. §. 2.);
χέω-ból: χεῦ-μα öntet – χύ-σις öntés – χο-ή áldozat (l. 93. §. 6.);
φεύγω-ból: φυγ-ή menekülés; – βαίνω-ból: βᾶ-σις lépés;
λέγω-ból: λόγ-ος beszéd; – στρέφω-ból: στροφ-ή fordulat;
λείπω-ból: ἔλ-λιπ-ής hiányos – λοιπ-ός hátralevő (vö. 101. §. 2.).

135. §. A) NEVEZETESEBB FŐNÉVKÉPZŐK

1. Cselekvő személyt jelentő főnevek (nomina agentis) képzői:

	hímneműek:	nőneműek:
-εύ- (végéles):	βασιλ-εύ-ς király ἱερ-εύ-ς pap	-ειᾶ (ered. -εφιά, harmadéles): βᾶσίλ-ειᾶ, ἱέρ-ειᾶ
-τήρ (végéles):	σω-τήρ mentő	-τειρά: σώ-τειρα mentőnő
-τορ (nom. -τωρ):	ῥή-τωρ szónok	-τρια: ποιή-τρια költőnő
-τᾶ- (nom. -της):	πολί-της polgár	-τιδ-: πολί-τις polgárnő.

2. A cselekvés fogalmát jelentő főnevek (nom. actionis) képzői:

-τι-, -σι-, σίᾱ (valamennyi nőnemű és tompahangú; l. 14. §. 3.);

így:

πίσ-τι-ς hitel; λύ-σι-ς oldás; θυ-σίᾱ áldozás;

-εἰᾱ (az εὖω-νέγγύ igékből): παιδ-εἰᾱ nevelés; βασιλ-εἰᾱ uralkodás;

-μό- (hímnemű és végéles): διωγ-μό-ς üldözés; σει-σ-μό-ς rengés.

3. A cselekvés eredményét (nomina rei actae) jelentő képzők:

-ματ- (-μα, seml. tompahangú): προᾱγ-μα tett; βῆ-μα lépés; ῥῆ-μα szó;

-εσ- (-ος, « «): ψευδ-ος hazugság; γέν-ος nemzedék.

4. Tulajdonságot jelentő főneveket (nomina qualitatis) képeznek:

-τητ- (nőnemű) : ταχύ-της celeri-tās; νεό-της iuven-tūs;

-σύνη («) : δικαιο-σύνη igazságosság; σωφρο-σύνη józanság;

-ίᾱ («) : σοφ-ίᾱ sapient-ia; κακ-ίᾱ gonoszság; εὐδαιμον-ίᾱ;

-ιᾱ («) : harmadéles, főleg ζ-τönű melléknevekből; ered.: εἰσα:

ἀλήθε-ια igazság (ἀληθεσ-); εὐσέβε-ια jámborság (εὐσεβεσ-);

εὐκλε-ια jóhír; εὐνο-ια jóindulat (εὐνο(ο)-; vö. 63. §. 4. b.);

-εσ- (seml.; főleg υ-, ρο-τönű melléknevekből; az υ, ρο kiesik; l. 64. §.):

βάρ-ος súly (βαρ-ύς); εὐρ-ος szélesség (εὐρ-ύς);

αἰσχ-ος rútság (αἰσχ-ρό-ς); ἔχθ-ος gyűlölség (ἐχθ-ρό-ς);

5. Eszközt jelentő főneveket (nomina instrumenti) képez:

-τρο- (seml.) : ἄρο-τρο-ν ara-trum; κέν-τρο-ν ösztöke; πλῆκ-τρο-ν húrverő.

6. Helyet jelentő főnevek (nomina loci) képzői:

-τήριο- (seml.) : βουλευ-τήριο-ν tanácsház; δεσμω-τήριο-ν börtön;

-εἶο- («) : ᾠδ-εἶο-ν ének- és zenecsarnok; Μουσ-εἶο-ν múzsalak.

7. Kicsinyítő főneveket (nomina deminutiva) képeznek ezek: -ίσκο- (hímn.): παιδ-ίσκο-ς fiúcska; στεφαν-ίσκο-ς koszorúcska; -ίο-, -άριο-, -ίδιο-, -ύλλιο- (valamennyi semleges és tompahangú): παιδ-ίο-ν, παιδ-άριο-ν (παις) kis gyermek, puerulus; θυρ-ίδιο-ν (θύρα) ajtócska; ειδ-ύλλιο-ν (εἶδος) képecske.

8. Származást jelentők (család-, nemzetségnevek, patronymica):

-(ι)δᾶ (hímn.): Κρον-ί-δης Kronos fia; Αἰνεία-δης Aeneas iva-déka;

-ίδ- (nőnemű): Νηρη-ίς Nereus leánya; Τανταλ-ίς Tantalos leánya, Niobé;

-ίων (hímn.): Κρον-ί-ων Kronos fia, Zeus; Πηλεί-ων Peleus fia.

9. Népnevek, a szülőföld megjelölésére (nomina gentilia):

hímneműek:		nőneműek:	
-εύ-:	Μεγαρ-εύ-ς Megarensis	-άδ-:	Δηλι-άς delosi nő
-ιο-:	Κορίνθ-ιο-ς Corinth-iu-s	-ίδ-:	Μεγαρ-ίς megarai nő
-τᾶ-:	Σπαρτιᾶ-της Spartia-tēs	-τιδ-:	Σπαρτιᾶ-τις spártai nő.

B) NEVEZETESEBB MELLÉKNÉVKÉPZŐK

1. A többeli főnévhez való viszonyt egészen általánosan jelöli az -ίο- (harmadéles): οὐράν-ιο-ς égi; ἑσπέρ-ιο-ς esti; δίκᾱ-ιο-ς jogos; (másodhajtott): αἰδοῖος szemérmes; οἰκεῖος házi, családi.

2. Az anyagot, melyből valami van vagy készült, jelölik ezek: -εο-: χρύσ-εο-ς (-οῦς) aur-eu-s; ἀργύρ-εο-ς (-οῦς) argent-eu-s; -ῖνο-: λίθ-ῖνο-ς kőből való; ξύλ-ῖνο-ς fából való; vö. fag-ῖnu-s. Az ῖνο- képző időt jelentő mellékneveket is alkot, de ezek végélesesek; így: ἔαρ-ῖνό-ς tavaszi, vernus; νυκτερ-ῖνό-ς éji, nocturnus.

3. Arravalóságot, képességet, sajátságot fejez ki a -κό- többnyire ι segédhanggal kapcsolva: -ι-κό-; mindig végéles: πρᾶκ-τι-κό-ς tette alkalmas; πολεμ-ικό-ς harcra termett; φυσι-κό-ς természetes; βασιλ-ικό-ς királyi. Sok ilyen melléknévnek a nőneme (mert τέχνη értendő hozzá) főnévként használatos; így: ἡ μουσική zene, γραμματική nyelvtan, γυμναστική tornázás.

4. Bőséget, valamiben való bővelkedést fejez ki az -εντ- (ered. -φεντ-): ἀνεμό-εις szeles; ὕλη-εις erdős; χαρί-εις bájos.

5. Valamire való hajlandóságot jelöl a -μον (-μων): μνή-μων emlékező; ἐπιλήσ-μων feledékeny.

6. Kevésbé határozott jelentésük van a következőknek: -νό- (végéles); többny. pass.: δει-νό-ς félelmes; σεμ-νό-ς tiszteletre méltó;

-λό- (többny. végéles); act.: δει-λό-ς félenk; ἀπατη-λό-ς csalárd;

-ρό- (végéles); act. és pass.: ἐχθ-ρό-ς ellenséges; gyűlölő és gyűlölt;

-ιμο-, -σιμο-; majd act.: μάχ-ιμο-ς harcias; στά-σιμο-ς állhata-

tos; majd pass.: αἰοῖδ-ιμο-ς megénekelt; χρή-σιμο-ς hasznos;

-εσ- (többny. végéles; majdnem mindig csak összetett szókban);

így: ψευδ-ής hazug; ἀ-βλαβ-ής sértetlen; εὐ-σεβ-ής jámbor.

C) HATÁROZÓK KÉPZÉSE

Nemcsak melléknevekből (l. 66. §.), hanem főnevekből is származnak határozók. Ezeknek képzői:

-δόν (végéles) ἀγελη-δόν nyájankint; ἀνα-φον-δόν nyilván (φαίνω);

-δην v. -άδην: κρύβ-δην titkon; σπορ-άδην szórányosan (σπείρω);

-τί (végéles) ἑλληνισ-τί görögül; ὀνομασ-τί névleg, nomina-tim.

D) IGEKÉPZÉS

A névszók töveiből származó igék végződéseik szerint:

1. -άω: τιμ-άω tisztelek (τιμή) ἐρυθρι-άω pirulok (ἐρυθρός)

2. -έω: πον-έω dolgozom (πόνος) φιλ-έω szeretek (φίλος)

3. -όω: δουλ-όω leigázok (δοῦλος) ζημι-όω büntetek (ζημία)

4. -εύω: παιδ-εύω nevelek (παῖς) βασιλ-εύω uralkodom (-εύς)

5. -άζω: δίκ-άζω ítélek (δίκη) ὀνομ-άζω nevezek (ὄνομα)

6. -ίζω: ἐλπ-ίζω remélek (ἐλπίς) ὀργ-ίζω haragítok (ὀργή)

7. -αίνω: σημ-αίνω jelzek (σημα) λευκ-αίνω fehéritek (λευκός)

8. -ύνω: αἰσχ-ύνω szégyenítek (αἴσχος) βαρ-ύνω terhelek (βαρύς).

E képzők közül néhányanak többé-kevésbé határozott jelentése van; így:

-έω, -εύω gyakran állapotot jelöl: εὐτυχέω szerencsés, δουλεύω szolga vagyok;

-όω, -αίνω, -ύνω vmivé tevést « δουλόω szolgálá, ἐλευθερώω szabaddá teszek, αὐαίνω szárítok (αῶος száraz), ἡδύνω édesíték (ἡδύς édes).

B) Összetett szók (composita) képzése

E) ÖSSZETETT FŐ- ÉS MELLÉKNEVEK

1. **Alakjára** nézve az összetétel kétféle, amennyiben a tövek vagy változatlanok; λογο-γράφος beszédíró; ἄστου-γείτων szomszéd; vagy pedig némi változást szenvednek. Ezek a változások:

a) az előtag végéről az α, o magánhangzó előtt gyakran elmarad; így: χωρ-άρχης országura (χώρα); μόν-αρχος egyeduralkodó (μόνο-ς); de megmarad az α, o, ha az utótag eredetileg Ϝ vagy σ-val kezdődött; így: κακοῦργος gonosztevő (κακοφεργός); ῥαβδοῦχος pálcavivő (ῥάβδος és σέχω).

b) az α-, mássalhangzós és ι-, υ-tönű előtaghoz a mássalhangzón kezdődő utótag rendszeren o kötőhangzóval járul; az α kiesik; így:

χωρ-ο-γράφος (χώρα) földleíró; σωματ-ο-φύλαξ testőr;
φουσι-ο-λόγος természettudós; ἰχθυ-ο-φάγος halevő;

c) az utótagnak rövid kezdő magánhangzója gyakran megnyúlik; így: στρατ-ηγός hadvezér (ἄγω); ἄν-ώνυμος névtelen (ὄνομα).

2. Jelentésére nézve az összetétel háromféle lehet; úgymint:

a) jelzői, midőn az előtag az utótagnak jelzőjéül szolgál; ilyenek:

ἄκρο-πολις felső város (ἄκρα πόλις); μεσ-ημβρία dél (μέση ἡμέρα); de: μακρό-χειρ hosszúkezű (μακρὰς χεῖρας ἔχων; nem: hosszú kéz); ἀργυρό-τοξος ezüstíjú (ἀργυροῦν τόξον φέρων; nem: ezüst íj);

b) tárgyí, midőn az egyik tag a másíknak mondattani vonzata:

λογο-γράφος = λόγους γράφων; ἀξιό-λογος = λόγου ἄξιος; ἰσό-θεος = ἴσος θεῶ; χειρο-ποιητός = χερσὶ ποιητός;

c) határozói, midőn az előtag az utótagnak határozójaként áll; így:

ὀψί-γονος későnszületett; ὁμο-γενής családbeli, rokon.

3. Az ἄν-, ἄ- (alpha privativum, fosztó ἄ, lat. in-, ném. un-) számos összetételt alkot, s valami nélkül valót jelent; ilyenek: ἄν-αιδής szemtelen; ἄ-πειρος járatlan, im-peritus, un-kundig; de: ἄ-εργός = ἄργός tétlen (mert: ἄ-φεργός; vö. 1. a. jz.).

4. A δυσ- (ellentéte εὖ) vmi rosszat, bajosat, szerencsétlent jelent:

δυσ-τυχία balsors; δυσ-άλωτος nehezen bevehető; δυσ-κλεής rosszhírű.

F) ÖSSZETETT IGÉK

Igék alakjuknak változása nélkül csakis praepositiókkal tehetők össze; így: ἀπο-βάλλω, ἐμ-βάλλω, περι-βάλλω stb.

Egyéb összetételek már összetett névszóból (főleg nom. agentis) származnak; így: εὖ-εργετέω (εὖ-εργέτης), ναυ-μαχέω (ναυμάχος).

Harmadik rész: Mondattan

I. Az egyszerű mondat

Bevezetés

136. §. Beszédünk nem elszigetelt szavakból áll: csak ritkán fejezünk ki egyetlen szóval teljes gondolatot. Ehhez rendszerint több szó szükséges, melyek összefüggő szócsoportokat, az ún. mondatot alkotják. A mondat nem egyéb, mint egy gondolatnak szavakban való kifejezése. Megkülönböztetünk egyszerű és összetett mondatokat.

137. §. Az egyszerű mondat három faja: 1. a kijelentő-, 2. a kívánó- (óhajtó-, felszólító- és parancsoló mondat), és 3. a kérdő mondat.

Az egyes típusok között, minthogy azok sok tekintetben érintkeznek egymással, határozott, éles választóvonalat nem lehet húzni. A kijelentő mondat pl. akárhányszor felszólító, parancsoló értelmű (vö. most leülsz, és megírod a leckét), a kérdő mondat is sokszor fejez ki parancsot (nem tanulod meg a leckét azonnal?) stb. Hogy mégis az említett három fajtát különböztetjük meg, ez tisztán célszerűségi szempontokból történik.

138. §. A) A kijelentő mondat

a) 1. A kijelentő mondat megszokottabb alakja a feltétlen kijelentő; Κῦρος λέγει (ἔλεγεν, εἶπε, εἶρηκε, λέξει) τάδε. Az ilyen kijelentő mondat állítmánya indicativusban van. Az indicativus ui. a tényleg való, létező cselekvés vagy állapot kijelentésére szolgál, tehát **modus realis** (l. 78. §. 1. b.). Önállóan megjelöli úgy az actiót, mint a tempust. **Tagadása οὐ**.

Használata egészben véve olyan, mint a latin- vagy magyarban; áll tehát a határozottan kijelentő mondatokban; így:
Τῆς ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ προπάροισεν ἔθικαν.

b) A feltételesen kijelentő mondat állítmányának módja
1. az ún. **modus potentialis** (optativus ἄν-nal, l. 139. §. 1.) a

jelenre nézve, mely azt fejezi ki, hogy vmi megtörténhetik, miért is gyakran az egyéni nézet szerény kifejezésére szolgál; **tagadás οὐ**. Így:

τοῦτο γένοιτο ἄν ez megtörténhetik v. talán, alighanem megtörténik;

τοῦτο οὐκ ἄν γένοιτο ez nem történhetik meg v. aligha történik meg;

οὐκ ἄν λέγοιμι nem mondanám, nem merném állítani (szerény kifejezés).

Οὐκ ἄν δύναιο μὴ καμῶν εὐδαιμονεῖν.

A múltnak potentialisa az irrealis = indic. praet. ἄν-nal (l. 2. pont).

2. az indic. praeterituma és ἄν (esetleg, talán), az ún. **modus irrealis**, mely azt fejezi ki, hogy valami megtörténnék (impf.), megtörtént v. megtörténhetett volna (aor.), ha vmi közbe nem jő; **tagadás οὐ**; így:

ἔλεγον ἄν mondanám (ha tudnám!);

ἀπέθανον ἄν meghaltam volna;

εἶδες ἄν láthattad volna;

ἔγνων ἄν τις tapasztalhatta volna az ember.

Τίς ἄν ᾤηθη ταῦτα γενέσθαι.

Jegyzet. Az ἄν rendszeren az ige után áll; de ha adverbium, tagadó vagy kérdő szó van a mondatban, akkor ezekhez csatlakozik; καὶ és ἄν-ból καἄν lesz.

Az indicat. praeteritumait ἄν nélkül is irrealisként használja a görög, de csak amikor azt akarja kifejezni, hogy vminek meg kellene v. kellett volna történnie, de az tényleg meg nem történt (ún. indicativus hypotheticus, magy. feltételes mód); tehát pl. ily kifejezésekben: kellene, illő v. szükséges volna (mint a latinban);

így: ἔδει, ἐχρῆν oportebat, προσῆκεν decebat, ἀναγκαῖον ἦν –ndum erat, kellene; ἄξιον ἦν méltó volna, προαιρετέον ἦν inkább kellene v. kellett volna választani.

Τί σιγαῶς; οὐκ ἐχρῆν σιγαῶν, τέκνον nem kellene hallgatnod.

139. §. B) A kívánó mondat

1. Az óhajtó mondat állítmányának módja az **optativus** (~ optare), egyúttal a lehetőség kifejezője. A tempust nem határozza meg (l. 78. §. 1. d.), csak a függő beszédben jelöli a futurum optativusa (mely másutt nem is fordul elő) a jövőre vonatkozó cselekvést. Az optativus áll ἄν nélkül a lehetőknek gondolt óhajtás kifejezésére; **tagadás μή**.

᾿Ω παῖ, γένοιο πατρός εὐτυχέστερος.

Μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώττη φίλος, ἀλλὰ καὶ ἔργω.

A lehetetlen óhajtás kifejezője a) az indicativus praeterituma (l. 138. §. 2.); b) és csak ritkábban az optat., pl. εἴθ' ὡς ἠβώοιμι βίη τέ μοι ἔμπεδος εἴη, ὡς ὀπότ'... bár olyan fiatal volnék, és olyan erővel rendelkezném, mint amikor... stb.

εἴθε, εἰ γάρ (vajha, bárcsak) után, a teljesülhetetlen óhajtás kifejezésére, gyakran ὄφελον áll (l. 107. §. 1.) infinitivussal körülírva; ekkor a **tagadás μή**; így:

a)-hoz: Εἴθ' ἦσθα δυνατός bár képes volnál (kellene, de nem vagy).

b)-hez: Μή ὄφελος ἐλθεῖν bár ne jöttél volna (nem kellett volna jönnöd).

2. A felszólító mondat állítmánya **coniunctivusban** (~ coniungere) áll. A conjunctivus ui. az akarás módja, azért **tagadása μή**. Kifejezi a felszólítást és szándékot. A tempust ez a mód sem határozza meg, csakis az actiót (l. 78. §. 1. d.). Főmondatokban áll mint

1. conj. hortativus az 1. személyben (a 2. és 3. sz. imperat.!); így:

᾿Τωμεν Eamus, Menjünk! Μὴ φεύγωμεν Ne fussunk.

2. conj. prohibitivus az aoristosban μή-vel a tiltás kifejezésére: Μὴ ποιήσης Ne tedd! Μηδεὶς ποιήσῃ Senki se tegye!

Jegyzet. A conjunctivus jelentésére nézve közel jár a futurum-hoz (vö. gör. coni. φέρετε ~ lat. coni. ferētis etc.), melyet Homérosznál gyakran helyettesít (pl. οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι. Il. 1, 262. οὐκ ἐνθ' οὗτος ἀνὴρ διερός βροτός, οὐδὲ γένηται, Od. 6, 201.). Futurum jelentésű az attikaiaknál is, de

csak ἄν-nal, mint **modus eventualis**, amikor is a valószínűleg bekövetkező cselekvést fejezi ki a feltételes értelmű mellékmondatokban; vö. 166. §. 3. a. és 167. §. 2.

3. A parancsoló mondat állítmányának módja a 2. és 3. személyre nézve az imperativus (imperare); **tagadása μή** (μηδεῖς, μηδέ stb.). Áll pedig

1. impf. imperat.-ban a mindenkorra szóló, általános parancsokban; így:

Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονέας τίμα, (mindig!)

Αἰσχροὺν γε μηδὲν πράττε, μηδὲ μάθανε, (soha!)

2. *aoristosban* vmely egyes, éppen szóbanforgó esetre vonatkozólag:

Ὅτω δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα.

Jegyzet. A **tiltás** kifejezője a μή (ne) vagy ennek valamely összetétele, és vagy az **imperat. impf.**: μή φεῦγε ne fuss; – μηδεῖς φευγέτω senki se fusson, vagy az **aoristos conjunct.**: μή φύγῃς ne fuss el; – μηδεῖς φύγῃ senki se fusson el; a 3. személyben igen gyakran az aor. imperat is: μηδεῖς φυγέτω.

Imperativus helyett állhat **infinitivus** is, főleg költőknél és a közbeszédben (vö. figyelni! = figyeljeteek!): θαρσῶν νῦν, Διόμηδες, ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι II. 5, 124 = D. bátran harcolj most a trójaiak ellen!

140. §. C) A kérdő mondat

A kérdő mondatban kifejezett kérdés lehet:

1. feltétlen, amikor is az állítmány módja az **indicativus, tagadása οὐ**. Az ilyen kérdés, ha kérdőszócska nincs benne, a feltétlen kijelentéstől csak a hanghordozásban különbözik: ἡ ψυχὴ ἀθάνατος φαίνεται οὐσα ~ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος φαίνεται οὐσα; – οὐκ ἤκουσαν αὐτοῦ φωνήσαντος;

Kérdőszóval: Ποῦ διατρίβεις καὶ τί ποιεῖς;

2. *feltételes*, módja

a) a *coni. dubitativus*, kételkedő kérdésekben, csak 1. szem.: Ποῖ τράπωμαι; quo me vertam? Τί ποιῶμεν; mit tegyünk?

Tagadása: μή: πότερον βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι;

b) a modus irrealis (l. 138. §. 2.);

c) a potentialis (l. 138. §. 1. b.).

3. A kérdő mondatokat nagyon gyakran **kérdő névmások** (l. 74. §.) vagy **kérdő szók** vezetik be. Az egyenes kérdésben használatos kérdőszók lehetnek egyesek (egytagú kérdésekben):

ἄρα, ἢ lat. -ne? magy. -e? A felelet lehet igen v. nem;

ἄρ' οὐ, οὐκοῦν, οὐ, ἄλλο τι ἢ nonne? nemde? Felelet: igen;

ἄρα μή, μῶν (= μὴ οὖν), μή num? tán csak nem? Felelet: nem;

párosak (két v. többtagú kérdésekben): πότερον (v. πότερα) – ἢ utrum – an; vajon – vagy. ἢ – ἢ ~ ne – an; – ~ ἢ – an.

A módok használata

1. *Jegyzet. Összefoglalás.* A módok használata tehát a következő:

1. **kijelentő** és ezeknek megfelelő **kérdő** mondatokban:

a határozott állítás, tény, való: indicativus (m. realis); tag. οὐ,

a jelen lehetőség, szerény állítás: optat. ἔν (potentialis); tag. οὐ,

a múlt lehetőség, v. jelenben

a tényleg nem való, lehetetlen ind. praet. ἔν (irrealis); tag. οὐ.

2. a **kívánó** (felszólító, kételkedően kérdő, óhajtó) mondatokban ἔν nélkül:

a határozott kívánság, parancs: imperativus; tag. μή,

a szándék (felszólítás, kétely)coniunctivus; tag. μή,

a lehetőségek gondolt óhajtás.....optativus; tagad. μή,

a teljesülhetetlen óhajtás.....indic. praet.; tag. μή.

A tagadás kifejezése

2. *Jegyzet a 137–140. §§.-hoz.* A **tagadás** kifejezésére szolgálnak a **tagadó szók**.

1. A görög tagadó szók οὐ és μή s ezeknek összetettei; οὐ (οὔτε, οὐδέ stb.) a ténynek valóságát tagadja, így tehát általában a kijelentő értelmű mondatokban van helye;

μή (μήτε, μηδέ stb.) a beszélőnek akaratát, feltevését tagadja, tehát a kívánó, célzó, feltételes mondatokban áll.

Jegyzet. Ha csak *egy szóra* vonatkozik a tagadás, akkor a tagadó szó mindig οὐ, még a kívánó mondatban is; így: Μήποτε προᾶτε οὐ καλὸν (= αἰσχροὺν) ἔργον.

2. Két vagy több ugyanazon tőből való tagadó szó a tagadást erősíti, ha az összetett tagadószó követi az egyszerűt; ennélfogva: Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κρείττον ἢ νόμοι πόλει (semmi sem jobb...) *megszünteti* (tehát állít), ha az összetett megelőzi az egyszerűt; tehát: Οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποδώσει (mindenki lakol...)

3. Οὐ μή és conjunct. aoristi v. indicat. futuri jövőre vonatkozó nyomatékos tagadást fejez ki: bizony nem, semmiképpen sem; így: Εἶ ἴσθι, ὅτι οὐ μή σοι ξυγχωρήσω.

Jegyzet. Μή οὐ az inf. mellett 6. jz.; – óhajtó mondatban l. 168. §. 4.

4. Az infinitivus tagadása μή; ha azonban az infinitivus kijelentő mondat helyett áll, akkor tagadása οὐ; így: Χάριν μὴ ἀποδιδόναι αἰσχρόν a hálát le nem róni, rút dolog; de: Ἔφασαν οὐκ ἰέναι azt mondták, hogy nem mennek (οὐκ ἴμεν).

Jegyzet. A görög a tiltás, akadályozás, tagadás, ellentmondás ígétől függő infinitivus elé is rendszeresen tagadó szót tesz; ha pedig ezek az igék maguk is tagadva vannak, úgyszintén egyéb tagadó értelmű kifejezések után is, milyenek: οὐ δύναμαι, οὐχ οἶός τέ εἰμι, ἀδύνατον, αἰσχρόν (= οὐ καλόν), αἰσχύνη ἐστίν stb. az infinitivus előtt rendszeren **μή οὐ** áll (vö. a latinban: non prohibeo quin); így:

Οἱ τριάκοντα τῷ Σωκράτει ἀπεῖπον μὴ διαλέγεσθαι τοῖς νέοις. Αἰσχρόν ἐστι σοφίαν μὴ οὐ προτιμᾶν πάντων.

5. A participium tagadása rendszeren οὐ; de ha feltételes értelmű, akkor μή: ὁ οὐ πιστεύων aki nem hisz; ὁ μὴ πιστεύων ha valaki nem hisz.

II. A mondatrészek

141. §. A mondat részei 1. az állítmány, 2. az állítmányi kiegészítő, 3. az alany, 4. a tárgy, 5. a határozó, 6. a jelző.

A) Az állítmány (praedicatum)

142. §. A mondat állítmánya lehet a) verbalis, b) nominalis és c) nomino-verbalis állítmány.

143. §. a) A *verbalis állítmány* alakja, amely valami történésnek az elmondására szolgál, rendszeren a *verbum finitum*. Az ilyen állítmánnyal bíró mondatot igemondatnak nevezzük. Tudva azt, hogy időt csakis az *indicativus* fejez ki (l. 78. §. 1. d.), a tempusok használatára nézve megjegyzendő:

α) Az *imperfecta actio* tempusai (az *impf.-tő* alakjai) közül

1. A **praesens impf.** jelöli a most folyó v. ismétlődő cselekvést; élénkebb előadásban a múlt helyett is áll (*praes. historicum*); így: Ἰκετεύομέν σε πάντες, Χάρις χάριν τίχτει. Παρουσάτιδος παῖδες γίγνονται δύο.

2. A **praeteritum impf.** jelöli a múltban folyó v. ismétlődő cselekvést; azért kivált a főcselekvénnyel egyidejűleg történő mellékcselekvények elbeszélésére, vagy állapotok leírására használtatik; így: Σωκράτης ὡσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγεν úgy szokott beszélni. Τὸ μὲν βαρβαρικὸν στράτευμα προσήει, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν συνετάττετο.

Jegyzet. Az *imperfecta actio* tempusai, mint a latinban, úgy a görögben is gyakran csak a megkísérett, de tényleg végre nem hajtott cselekvést fejezik ki. Ez az úgynevezett **imperfectum conatus** (a magyarban: igyekezni, akarni stb.); ezzel szemben a cselekvésnek tényleges megtörténtét az *aoristos* fejezi ki; így: Ἐπειθον αὐτούς, καὶ οὐς ἔπεισα, τούτους ἔχων ἐπορευόμην Igyekeztem őket rábeszélni, s akiket sikerült rávennem, azokat magammal vittem.

β) Az *instans actio* (*aoristos* és *futurum*) alakjai közül

1. Az **aoristos** (= praeteritum instans) tulajdonképpen a múltban beálló cselekvésnek kifejezője (a magyarban többnyire igekötős igealakokkal fejezzük ki).

Ez a jelentése legszembetűnőbb oly igéknél, melyeknek praes. impf.-a állapotot jelöl; ezeknél az aoristos ennek az állapotnak a beállását, kezdetét, az abba való jutását fejezi ki (ezt a magyar többnyire igekötővel szokta jelölni); így:

ἐβασίλευσα királlyá lettem ἐνόσησα megbetegedtem
ἐσίγησα, ἐσιώπησα elhallgattam ἔσχον megkaptam, elnyertem.

E jelentésénél fogva jelöli az aor. a pusztán megtörtént cselekvést is, magában, minden viszonyítás nélkül; használatik pedig

a) főleg a történeti tények elbeszélésére (lat. perf. historicum); ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα veni, vidi, vici.

Jegyzet. A mondás, parancsolás igéi aoristos helyett igen gyakran praeteritum imperf.-ben állanak: ἔλεγεν, ἔφη azt mondta; ἐκέλευεν meghagyta stb.

b) tapasztalati mondatokban (gnómákban) az egyszer történt, de hasonló körülmények közt mindig ismétlődő cselekvés kifejezésére. Ez az ún. aoristos gnomicus (magy. praes. impf., v. „szokott”); így: Οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὢν Egy igaz ember sem gazdagszik meg v. szokott meggazdagodni hirtelen.

2. A **futurum** jelölheti úgy a jövőben beálló, mint folyó cselekvést; tehát: βασιλεύσω = királlyá leszek, v. uralkodni fogok.

Jegyzet. Μέλλω és a praes. v. futur. infinitivusa megfelel a latin conjugatio periphrastica-nak; jelentése: azon vagyok, szándékozom, készülök stb.; így: Μέλλω ὡμᾶς ἄγειν (ἄξειν) εἰς Ἀσίαν in Asiam vos ducturus sum.

γ) A perfecta actio tempusai (a reduplikált, azaz perf.-tő alakjai) közül

1. **praesens perf.** a bevégzett cselekvés jelene, vagyis a jelen állapotot fejezi ki (lat. perf. praes. v. logicum, soha historicum!); így:

εὔρηκα megvan ἔστηκα állok πέπτωκα elestem (fekszem)
κέκλημαι nevem κέκτημαι bírok τέθαπται el van temetve;

az indulat igéinél gyakran csak a praesens impf. jelentésének erősítése: τεθαύμακα, πεφρόβημαι csodálattal, félelemmel vagyok eltelve.

2. A **praeteritum perf.** a bevégzett cselekvés múltja, vagyis a múlt állapotot fejezi ki, más folyó v. beálló múlttal szemben; így: Βασιλεὺς ἦλθεν εἰς Περσέπολιν, ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐτέθαπτο.

3. A **futurum perf.** a bevégzett cselekvés jövője, vagyis a jövő állapotot fejezi ki; csakis főmondatokban fordul elő; így:

Φράζε καὶ πεπράξεται Szólj, és meglesz (nem: meg fog tétetni).

b) a *nominalis állítmányt* valaminek a megnevezésére vagy megjelölésére szokás használni; a verbum finitum szerepét itt valamilyen nomen, legtöbbször egy adiectivum semleges nemű alakja tölti be. Pl.

Ἀθάνατον ἡ ψυχὴ. Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη.

c) A *nomino-verbalis állítmány* két részből áll: egy igei részből: ez a tulajdonképpeni állítmány, és egy névszói részből, mely az állítmány kiegészítésére szolgál: ez az ún. **állítmányi kiegészítő**.

Pl. Κῦρος βασιλεὺς ἦν Cyrus rex erat.

Ὁ βίος ἐστὶ βραχύς Vita brevis est.

Ez a kiegészítő 1. főnévi vagy 2. melléknévi.

1. α) **Subjectum praedicativum.** Miként a latinban, úgy a görögben is az állítmány értelmének kiegészítésére valamely nominativusban álló névszó (magy. *-vá, -nak* ragos véghatározó) járul névelő nélkül (állítm. meghatározások névelő nélkül állnak: 175. §. jz. 2.) azokhoz az igékhez, melyeknek jelentése: vmivé lenni, válni: γίγνομαι, καθίσταμαι, ἔφῶν – ἐκβαίνω (evado) vminek látszani, tartani: δοκέω, φαίνομαι – νομίζομαι, κρίνομαι neveztetni, választatni: καλέομαι, ὀνομάζομαι – αἰρέομαι, ἀποδείκνυμαι.

Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. Κῦρος στρατηγὸς ἠρέθη.

β) **Objectum praedicativum.** A tárgyon kívül a *nevezést, választást, tartást, vmivé tevést* jelentő activ igék még egy névelőtlen accusativust vesznek maguk mellé (mint a lat.). Ez az ún. állítmányi tárgy, magyarban véghatározó; így:

Οἱ Πέρσαι Κῦρον εἶλοντο βασιλέα.

2. α) A görög (és latin) a hely-, idő-, szám- és kedélyállapotra vonatkozó meghatározásokat gyakran melléknévvel fejezi ki, mely ilyenkor állítmányi jelző (ún. **attributum praedicativum**) s rendszeren határozóval fordítandó:

Κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἤδη σκοταῖοι sötétben mentek...
Vö. Ibant obscuri. Aen. 6, 268.

Az ilyen állítmányi jelző megegyezik az alannyal nemben, számban és esetben.

β) Az **alanyra** vonatkozólag áll és azzal egyezik a participium

a) a lét igéinél, hol a lét módozatait jelöli meg közelebbről. A fordításnál a participiumból személyes állítmány, az állítmányból pedig rendszeren határozó lesz. Így mondjuk:

φθάνω ποιῶν hamarább teszek; τυγχάνω παρῶν esetleg itt vagyok; διάγω (vagy διαγίγνομαι, διαμένω, διατελέω) μανθάνων folyton tanulok;

φαίνομαι (φανερὸς, δηλὸς εἰμι) εὖ ποιῶν nyilván jól teszek; világos, hogy...

de φαίνομαι és infinitivus = úgy látszik, hogy én...

Ἡ ψυχὴ ἀθάνατος φαίνεται οὕσα.

b) a kezdés, megszűnés – kitartás, belefáradás igéinél; így: ἄρχομαι ποιῶν τι kezdek vmit tenni παύομαι, λήγω megszűnöm

ἀνέχομαι, καρτερέω kitartó vagyok κάμνω, ἀπαγορεύω belefáradok.

Ἐγὼ μισῶν (gyűlölni) κακὸς οὐδέποτε παύσομαι.

Jegyzet. ἄρχομαι λέγων megkezdem beszédemet (a kezdés van kiemelve); de: ἄρχομαι λέγειν beszélni kezdek (a cselekvés van hangsúlyozva).

c) ezeknél: felülmúlni – alább állani vmely cselekvésben, helyesen – helytelenül tenni (abban), hogy...

νικάω, περιγίγνομαι felülmúlok ἡττάομαι, λείπομαι τινος mögötte maradok εὖ, καλῶς ποιέω helyesen teszek ἀδικέω, ἀμαρτάνω vétkezem abban, hogy...

Πάντας πειρᾶσθε νικᾶν εὖ ποιοῦντες (a jótevésben).

d) a kedélyhangulat igéinél (de ezek után *ὅτι* v. *εἰ* is l. 166. §.):

ἡδομαι, χαίρω örvendek, *hogy... ἀγανακτέω, ἄχθομαι* bosszankodom, *hogy... αἰσχύνομαι* szégyenlem, *hogy... χαλεπῶς φέρω* zokon veszem, *hogy...*

Τιμώμενοι σύμπαντες ἡδονται βροτοί.

Jegyezd meg: *Αἰσχύνομαι λέγων* szégyenkezve mondom (de mégis mondom); holott: *αἰσχύνομαι λέγειν* szégyenlem mondani (tehát nem mondom).

γ) Az **alanyra** v. **tárgyra** vonatkozik (amint ti. pass. v. act. a szerkesztés) s eszerint nom.-ban v. acc.-ban áll a participium

a) az érzéki v. szellemi észrevezés és tudás igéinél (de *ὅτι* is!):

ὁράω látom, *hogy... ἀκούω* hallok, *hogy... αἰσθάνομαι* észreveszem, *hogy... οἶδα* tudom, *hogy... μέμνημαι* emlékszem, *hogy... ἐπιλανθάνομαι* elfelejtem, *hogy... σύνοιδα ἐμαυτῶ* tudom magamról, *hogy...* (a part. v. nom.-ban v. dat.-ban áll).

Vö. a latinban: *Catonem vidi sedentem. – Socratem audivi disputantem.*

Οἶδα θνητὸς ὢν (= *ἐμαυτὸν θνητὸν ὄντα*).

Σωκράτης συνήδει ἐαυτῶ οὐδὲν ἐπιστάμενος (v. *ἐπισταμένω*).

Jegyezd meg *ἀκούω*, (*αἰσθάνομαι, πυνθάνομαι*) szerkesztéséről (vö. 149. §. 8.):

ἀκούω és part. gen. = közvetlenül hallok a tényt, pl. *σοῦ λέγοντος*;

ἀκούω és part. acc. = mástól hallok vmit mint tényt (aki tudja!);

ἀκούω és acc. c. inf. = nem bizonyos hír gyanánt hallok (állítólag!).

b) az észrevezést v. tudást eszközlő igéknél (de itt *ὅτι* is!):

δείκνυμι, δηλώω, (ἀπο)φαίνω τινὰ ἀγαθὸν ὄντα megmutatom, *hogy* valaki jó; *ἀγγέλλω* τι ὄν való tény gyanánt hirdetek vmit; (ha bizonytalan, akkor *εἶναι*!) *Τισσαφέρους Κῦρον ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἡγγειλεν* (tudta!).

3. Az észrevezés igéi közül több inf.-sal is áll, de más jelentésben; így:

	participiummal:	infinitivussal:
γινώσκω	belátom	hogymi elhatározom
μέμνημαι	emlékszem van;	gondom van legyen;
μανθάνω	megtudom	tanulok vmít l. 146. §. jz.

tehát: Μέμνησο ἄνθρωπος ὧν (= ὅτι ἄ. εἶ) Gondold meg, hogy ember vagy;

de: Μέμνησο ἄνθρωπος εἶναι Legyen gondod rá, hogy ember légy.

B) Az alany (subiectum)

144. §. Az alanynak, azaz az igéhez tartozó megnevező mondatrésznek esete a **nominativus**: Κῦρος ἔλεγε τάδε. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν τὰς ἑκατὸν ναῦς περὶ Πελοπόννησον. Mint alany áll az infinitivus, valahányszor ilyen s hasonló személytelen kifejezések állanak a mondatban állítmányul: ἔστι lehet, δεῖ, χρὴ kell, συμφέρει hasznos, δυνατόν, καλόν, ἀναγκαῖον, δίκαιον, αἰσχρόν ἔστιν; νόμος ἔστι törvény, ὥρα ἔστιν ideje stb. Ha a személy is ki van téve, az dat. v. acc.-ban (δεῖ, χρὴ után csak acc.-ban) áll. Οὐκ ἔστιν εὐρεῖν βίον ἄλῦπον οὐδενί.

Jegyzet. Prolepsis. A görög a mellékmondat alanyát gyakran átviszi a főmondatba, és ennek igéjétől teszi függővé (πρόληψις, előrevonás). Ez főleg a mondas, észrevezés, tudás igéi után fordul elő, mikor is a mellékmondat alanya a főmondatnak tárgyává lesz; így: Κῦρος ἦδει βασιλέα, ὅτι μέσον ἔχει τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος e h. ἦδει, ὅτι βασιλεύς stb. tudta, hogy a király a sereg közepén van. (Vö. a magyarban is: Mutatván az útát, hol Budára tér el).

145. §. AZ ÁLLÍTMÁNY EGYEZÉSE AZ ALANNYAL

1. Az ige mint állítmány a maga alanyával számban és személyben egyezik (mint a latinban); azonban többes semleges alany mellett rendszeren egyes számban áll, minthogy a görög az egynemű tárgyak összességét nagyobb egységnek tekinti (l. 35. §. 1. a.); így: Τὰ μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον a sze-

rencsének nagy ajándékai félelemmel járnak (constructio κατὰ σύνεσιν, mint 2–5. is).

2. Kettős számú, vagy két egyes számú alany mellett az igeállítmány és az alanyra vonatkozó névszók többesben is állhatnak: Ἐγελασάτην ἄμφω βλέψαντες εἰς ἀλλήλους.

Jegyezd meg: Δύο ἄνδρες vagy δύο ἄνδρε, de csakis: ἄμφω τῷ ἄνδρε.

3. Az igeállítmányt kiegészítő melléknév megegyezik a mondat alanyával nemben, számban és esetben (mint a latinban).

4. Ha infinitivus a mondat alanya, akkor az állítmánykiegészítő melléknév, főleg pedig a –τέος végű adjectivum verbale, gyakran többesben áll; így: Τὴν μοῖραν ἀδύνατά ἐστιν ἀποφυγεῖν.

5. Sing.-ban álló állítmányra plur.-ban levő alany következik az ilyenekben: ἔστιν, οἷ... vannak, akik...:

ἔστιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντες vannak az államban vezetőik.

C) A tárgy (obiectum)

146. §. A mondat tárgyának esete, az accusativus, azt a tárgyat jelöli, melyre az állítmány cselekvése kihat. Ez lehet

a) külső tárgy, melyre a cselekvés irányul: νικάω τοὺς πολεμίους legyőzöm az ellenséget;

b) belső tárgy, mely a cselekvés által jó létre: μάχην μάχομαι harcot harcolok.

a) A **külső tárgy** accusativusa csak transitiv igeéknél áll. A görögben transitiv igeék és acc.-sal járnak azok is, melyeknek jelentése

1. szóval vagy tettel használni, ártani valakinek; ilyenek: ὀνί-νημι, ὠφελῶ τινά használok vkinek; βλάπτω ártok, ἀδικῶ jogtalanul bánok; εὖ ποιῶ, εὐεργετῶ jót teszek vkivel; κακῶς ποιῶ, κακουργῶ rosszat teszek; de: βοηθῶ segíték, λυσιτελέω használok, συμφέρει használ, dativussal állanak.

Γονέας σὺ τίμα καὶ φίλους εὐεργετεί.

2. futni vkitől, helytállani vkinek, esküdni vkire; ilyenek: φεύγω τινά fugio alqm; ἀμύνομαι védekezem; ὑπομένω helytál-

lok; ὄμνουμι θεόν esküszöm; λανθάνω, λήθω lateo alqm; ἐπιορκέω hamisan esküszöm. Felkiáltásokban ὄμνουμι el is marad: Μὰ τὸν Δία bizony Zeusra (esküszöm).

Οὐδεὶς ποιῶν πονηρὰ λανθάνει θεόν.

3. félek, szégyenlem magam, óvakodom vkitől; ilyenek: φοβέομαι, δέδοικά τινα timeo alqm; αἰδέομαι, αἰσχύνομαι tisztelve félek; ἐκ-, καταπλήττομαι megijedek vkitől φυλάττομαι, εὐλαβέομαι óvakodom.

Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου.

4. Olykor intranszitiv igéknek is van külső tárgyuk; így főleg a mozgás igéi, kivált praepositiókkal összetéve, azt a tért, melyen a mozgás történik, tárgy gyanánt vehetik maguk mellé; például: πλέω hajózom; de: πλεῖν θάλατταν a tengeren hajózni; διαβαίνω ποταμόν flumen transeo; ὑποδύομαι πόνον laborem subeo; Vö. a magyarban: járni, de: bejárni valamit.

b) A **belső tárgy** accusativusa állhat transitív, intranszitiv és passív igék mellett. Ez lehet

1. az igével rokon tönű, vagy rokon jelentésű jelzős főnév; így: βαρεῖαν νόσον νοσέω (vagy κάμνω), ἥδιστον βίον βιώω (vagy ζάω). Vö. Claram pugnam pugnare. – Éli már ő a mennyei életét.

2. oly főnév, semleges melléknév v. névmás, mely az elhagyott tulajdonképpeni belső tárgynak jelzője volna; így: Ὀλύμπια νικᾶν e h. Ὀλυμπίων νίκην v. az ol. játékokon győzni; ἡδὺν γελάω e h. ἡδὺν γέλωτα γελάω dulce ridere, kedvesen nevetni stb.

Jegyzet. Tárgy lehet infinitívus is

a) a látszás, vélekedés, mondás igéinél, úgy mint latinban; így: Φίλους ἔχων νόμιζε θησαυροὺς ἔχειν.

b) az akarás, óhajtás, buzdítás, megengedés, tiltás, akadályozás, a tanulás, tudás, gyakorlás, szoktatás, kieszközlés igéinél; így: Κέρδος πονηρὸν μηδέποτε βούλου λαβεῖν. Ὅργη σε πολλὰ δρᾶν ἀναγκάζει κακά.

D) A határozók

147. §. A határozók a cselekvés, történés különféle körülményeinek (hely, idő, állapot, mód, ok, cél stb.) kifejezői. Határozókul használja a görög a) a névszók pusztá eseteit, b) praepositívóval ellátott eseteket és c) az adverbiumokat (utóbbiakat l. 66. §. A.).

A) HELYHATÁROZÓK

148. §. Az összes határozók között a legrégebb eredetűek a helyhatározók, melyek aztán mint képes- vagy átvitt értelmű határozók az idő, állapot stb. megjelölésére is szolgáltak. (Vö. a magyarban a helyhatározó ragok elterjedését a legkülönbélebb határozókban.)

1. a) A hol? kérdésre felelő helyhatározó (locativus) esete a **puszta dativus**, mely néhány **locativus** alakban és adverbiumban maradt fenn: Μαραθῶνι, Ἀθήνησιν stb., és: κύκλω körben; οἴκοι domi; χαμαί humi; τῆδε, ταύτη itt; ἧ ahol. Különben csak költőknél fordulnak elő ilyenek: αἰθέρι ναίων aetherben lakó; τόξ' ὤμοισιν ἔχων íjjal a vállán.

b) Leggyakrabban **praepositíók** segítségével fejezzük ki ezt a helyhatározót. Ezek között legközönségesebbek a dat.-sal állók, de más esettel sem ritkák.

α) Praepositíók dat.-sal:

ἐν: ἐν Ἀθήναις A-ben; ἐν τοῖς φίλοις barátok között; ἐν τοῖς ἄριστος a legeslegjobb (ἐν τοῖς a felsőfok nyomósítója); ἐν χερσὶ τιθέναι in manibus ponere.

ἐπί: ἐπὶ τῆ πυρᾶ a máglya tetején (vö. gen.-sal is, lent, β). ἐπὶ τῆ θαλάττης a tenger mellett; ἐπὶ δεξιῷ κέρατι a jobb szárnyon; οἱ ἐπὶ ταῖς ναυσίν a hajók parancsnokai (vö. gen.).

παρά: παρὰ βασιλεῖ a királynál; παρὰ τῷ ποταμῷ a folyó mellett; παρὰ τοῖς θεοῖς καὶ ἀνθρώποις az istenek és emberek előtt.

ὑπό: ὑπὸ τῷ δένδρῳ a fa alatt; ὑπὸ τῆ Αἴτνης az Aetna tövében.

ἀμφί: csak költőknél: ἀμφ' ὤμοισιν vállai körül; ἀμφὶ πυρί a tűz körül.

περί: leginkább költőknél, prózában ritkán: θώρακα εἶχε περι τοῖς στέροισι páncél volt a melle körül.

ἀνά: szintén költőknél: χρυσέω ἀνά σκήπτρω... botján fent.

μετά: költőknél: μετὰ χειρῖν kezei között; μετὰ πρώτοισι μάχεσθαι az elsők között harcolni.

β) Más esetekkel álló praepositionók:

ἐπί: + gen.: ἐφ' ἄρματος kocsin.

πρός + gen.: πρὸς ἐσπέρας nyugat felől (ered.: honnan?); εἶναι, γίγνεσθαι πρὸς τινος vkinek a részén, pártján lenni; δίκαιον πρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων isten és ember előtt.

πρό + gen.: πρὸ θυρῶν az ajtó előtt; πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν szem előtt.

ὑπέρ + gen.: ὁ ἥλιος ὑπὲρ ἡμῶν πορεύεται a nap fölöttünk jár.

κατά + gen.: κατὰ γῆς a föld alatt.

ὑπό + gen.: ὑπὸ γῆς a föld alatt.

ἀμφί + acc.: ἀμφὶ τὰ ὄρια a határok körül; οἱ ἀμφὶ τινα a környezet.

κατά + acc.: καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν terra marique.

μετά + acc.: καθίστασθαι μετὰ τινα vki mögött (utána) felállni.

περί + acc.: περι τὰ ὄρια a határok körül; οἱ περι Ξενοφῶντα X. és környezete.

εἰς, ἐς: παρήσαν εἰς Σάρδεις megjelentek Sardeisben.

2. a) A hová? mennyire? milyen messze? kérdésű helyhatározó esete

α) a **puszta accusativus**: ἔρχεσθον κλισίην menjetek a sátorba; τῆς Ἑλλάδος μύρια στάδια ἀπεῖχον 10.000 stadiumnyira voltak Hellastól.

β) a **dat. directionis** (puszta dat.): θεοῖσι δὲ χειρας ἀνέσχον az istenekhez emelték kezeiket; πλησιάζω τοῖς πολεμίοις közeledem az ellenséghez. A prózában gyakori az ἐν, σύν, ἐπί, πρὸς, παρά, περί, ὑπό-val összetett igék mellett: ἐν-, συν-, ἐπι-, παρα-, περι-tyγχάνω τινί találkozom valakivel, rábukkanok vkire stb.

b) Ez a helyhatározó kifejezhető még a következő acc.-sal járó **praepositiókkal** is:

εἰς, εἰς: εἰς τὴν πόλιν a városba; εἰς τοὺς πολεμίους az ellenség közé.

ἀνά: ἀνά ποταμόν a folyón felfelé; ἀνὰ ῥοῦν az ár ellen; ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν az egész vidéken végig (felfelé).

ὡς (csak személynevek mellett): αἰεὶ γὰρ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον Isten a hasonlót mindig a hasonlóhoz vezet.

κατὰ: κατὰ τὸν ποταμόν a folyó mentében lefelé; κατὰ ῥοῦν az árral; κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν az egész vidéken végig (lefelé).

ὑπέρ: ὑπὲρ Ἡρακλέους στήλας H. oszlopain (a határon) túl.

ἐπί: ὁδὸς ἐπὶ Σοῦσα φέρουσα S. felé vezető út; ἰέναι, πορεύεσθαι, πέμπειν ἐπὶ τινά vkihez menni, küldeni; ἀναβαίνειν ἐφ' ἵππων lóra ülni; στρατεύειν ἐπὶ τὸν βασιλέα a király ellen hadat indítani.

παρά: πρέσβεις πέμπειν παρὰ βασιλέα... a királyhoz; παρὰ τὴν θάλατταν πορεύεσθαι a tenger hosszában, mentén menni.

πρός: πρὸς βορρῶν észak felé; πρὸς βασιλέα a királyhoz v. ellen.

ὑπό: ὑπὸ τὴν γῆν a föld alá; ὑπὸ τὰ τεῖχη a falak alá.

N. B.: ἐπὶ Σάμου πλεῖν S. felé hajózni.

διὰ τῆς πόλεως a városon át; διὰ χίονος a havon át.

κατὰ γῆς δῦναι a föld alá süllyedni.

3. a) A honnan? kérdésű helyhatározót, a tulajdonképpeni ablativust költők **puszta gen.**-sal fejezik ki: ἴгы: Ὀδυσῆα διώκετο οἷο δόμοιο Odysseust kiűzte a saját házából.

Ide tartozik a gen. separationis (lat. abl.). Ez mint hely-, át- vitten eredethatározó áll oly igék, melléknevek és határozószók mellett, melyek eltávolítást, elválasztást, megszabadítást, akadályozást, kímélést, abbahagyást jelentenek; mint: ἄπειμι, ἀπέχω, διέχω távol vagyok vmitől; ἀπέχομαι τινος tartózkodom vmitől; φείδομαι τινος kímélek vkit; ἐλευθερώω, λύω, ἀπαλλάττω megszabadítok; παύω τινά τινος abbanhagyatok; παύομαι, λήγω τινός felhagyok vmivel; ἐλεύθερός τινός ment, szabad vmitől; ἔρημος, κενός τινος üres vmitől.

Ἄρης οὐκ ἀγαθῶν φεΐδεται, ἀλλὰ κακῶν. Ἔργων πονηρῶν χειρὶ ἐλευθέραν ἔχει.

b) **Praepositíōs** kifejezésmódok:

ἀπό: ἀπ' Ἀθηνῶν A-től; ἀφ' ἄρματος μάχεσθαι szekérről harcolni; ἀπὸ στόματος λέγειν kõnyv nélkül mondani; ἀπὸ τύχης esetleg; ἀφ' ἑαυτοῦ magától; ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου önként, véletlenül.

ἐκ, ἐξ: ἐξ Ἀθηνῶν φεύγει A-ből fut; ἐξ δεξιᾶς jobbról; δεῖν, κρέμασαι, κρέμασθαι ἔκ τινος. N. B.: δέω, ἀνάπτω τι ἔκ τινος kötök, függesztek vmit vmihez v. vmire.

παρά: οἱ παρὰ βασιλέως πρέσβεις a perzsa királytól jönnő követek.

κατά: κατὰ τῶν πετρῶν ῥίπτειν αὐτόν a szikláról leugrani. Ἄττινεν: λέγειν κατὰ τινος vki ellen beszélni, leszólni.

πρός: πρὸς ἑσπέρας nyugat felől; πρὸς ἡμῶν részünkről.

ὑπό: λύειν ὑπὸ ζυγοῦ járomból kifogni.

149. §. B) EREDETHATÁROZÓK

Az **eredethatározó** gyanánt többféleképpen áll a **genitivus**; így: 1. a) Gen. originis (lat. abl.) a származás jelölésére ily igék-nél: εἶναι, γίγνεσθαι, φῶναι τινος eredni vhonnan.

Παυσανίας γένους τοῦ βασιλείου ἦν.

b) **Praepositíōval**:

ἀπό: Ἐσθλῶν ἀπ' ἀνδρῶν ἑσθλὰ γίγνεται τέκνα.

ἐκ v. ἐξ: ἐκ θεῶν γεγονότες istenek szülöttei; ἐκ πλουσίου πένητα γενέσθαι gazdagból szegénnyé lenni. Pass. ige mellett: αἱ πόλεις ἐκ βασιλέως δεδομένοι a királytól adott városok.

παρά: ταῦτα παρὰ σοῦ ἐμάθομεν... tőled tanultuk.

ὑπό + gen. fejezi ki az eredethatározót a szenvedő szerkezetű mondatokban: ἡ πόλις ἑάλω ὑπὸ τῶν Περσῶν... bevétetett a perzsáktól; vö. πολλοὶ ἀπέθανον ὑφ' Ἐκτορος... megölettek Hektórtól; ἡ τῶν Μήδων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν κατελύθη stb.

2. a) Gen. materiae az anyag jelölésére, melyből vmi készül, van; így: Οἱ στέφανοι οὐκ ἴων ἢ ῥόδων ἦσαν, ἀλλὰ χρυσοῦ.

b) Praepositióval:

ἐκ v. ἐξ: τὰ ἐκ ξύλων πλοῖα fából készült hajók.

3. Gen. copiae et inopiae (lat. abl.) jelöli azt a dolgot, amelyben bővelkedünk vagy szűkölködünk (melyből a bőség vagy a szükség ered) a bővelkedést, szűkölködést, megtöltést, megfosztást jelentő igék, melléknevek és határozók mellett; ilyenek például: γέμω, πλήθω τινός tele vagyok; δέομαι, δεῖ μοί τινος szükségem van vmire; ἐμπίμπλημι, πληρώω megtöltök; ἀποστερέω τινά τινος megfosztok vmitől; μεστός, ἔμπλεως, πλήρης plenus; πλούσιος gazdag, ἐνδεής szegény vmiben.

Πολλῶν γε μεστόν ἐστι τὸ ζῆν φροντίδων.

Jegyezd meg: πολλοῦ (ὀλίγου) δεῖ és inf. = sok (kevés) a hía, hogy... személyesen: πολλοῦ δέω és inf. = távol vagyok attól, hogy... míg: δέομαι τινός τι = kérek valakitől valamit.

4. Gen. comparationis (lat. abl.) jelöli azt a személyt vagy tárgyat, amellyel egy másikat összehasonlítunk. Így áll a genitivus

a) középfok mellett ἢ (mint, quam) és acc. v. nom. helyett; így: Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ μᾶλλον οὐδεὶς οὐδένα (ἢ ἑαυτὸν magánál).

b) középfok értelmű igék és melléknevek mellett, milyenek főleg a felsőbbséget, uralkodást, vezérlést, különbözést jelentők; ilyenek: κρατέω (= κρείττων εἰμί) uralkodom; ἡττάομαι (= ἡττων εἰμί) legyőztem; ἄρχω, βασιλεύω = ἄρχων, βασιλεύς εἰμι; ἡγέομαι, στρατηγέω = στρατηγός εἰμι; διαφέρω τινός különbözöm vkitől; διάφορος τινος különböző vmitől; δεύτερος, ὕστερος τινος inferior; ἕτερος, ἀλλότριός τινος más, elütő.

Ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ.

Ἔτερον τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ (más a kellemes, más a jó).

Jegyezd meg: κρατέω τινά = legyőzők valakit; pl. τοὺς πολεμίους az ellenséget; ἡγέομαι τινι = kalauzolok vkit; pl. τῷ τυφλῷ a vakot.

c) Kifejezhető az összehasonlítás praepositíós esetekkel is: πρό: πρὸ πολλοῦ ποιεῖσθαι sokra, nagyra becsülni; πρὸ πολλῶν αἰρεῖσθαι τι sok másnak elébe tenni.

περί: περὶ πολλοῦ (οὐδενὸς) ποιεῖσθαι sokra (sem mire) becsülni.

κατά + acc.: μείζων ἢ κατ' ἄνθρωπον emberfeletti nagyságú.
παρά + acc.: μείζόν τι παρὰ τοῦτο (mellé téve) nagyobb valami.

παρ' ὀλίγον (οὐδέν) ποιεῖσθαι kevésre (semmire) becsülni.

5. Gen. memoriae et studii (a latinban szintén genitivus) áll:

a) az emlékezést, gondoskodást, képességet, jártasságot, vagy ezek ellenkezőjét jelentő igék és melléknevek mellett; ilyenek: μιμνήσκομαι τινος reminiscor; ἐπιλανθάνομαι τινος obliviscor alcis rei; ἐπιμέλομαι, φροντίζω gondoskodom; ἀμελέω, ὀλιγωρέω τινός elhanyagolok; ἔμπειρος peritus; ἄπειρος imperitus; ἐπιστήμων gnarus, értő; μνήμων memor; ἀμνήμων immemor; ἐπιλήσμων megfeledkező.

Ἄνθρωπος ὢν μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.

b) a vágyakozást, törekvést, célzást, a célnak elérését, vagy ezeknek ellenkezőjét jelentő igék mellett; ilyenek például: ἐπιθυμέω, ἐράω τινός vágyódom vmire; ὀρέγομαι, ἐφίεμαι τινος törekszem; στοχάζομαι τινος célzok vmire; τυγχάνω, ἐφικνέομαι találok, elnyerek; ἀποτυγχάνω, ἀμαρτάνω elhibázok; ψεύδομαι, σφάλλομαι csalódom vmiben.

Μακάριος ὅστις ἔτυχε γενναίου φίλου.

6. Gen. pretii (lat. gen. és abl.) jelöli az értéket, vagy az árt, az adás, vevés, becsülés igéinél vagy mellékneveinél; ilyenek: ἀγοράζω τι πολλοῦ drágán vásárlak; ἀξιόω τινά τινος méltatok vkit vmire; μισθοῦ ἐργάζεσθαι mercede laborare; ἀργυρίου διδάσκειν pénzért tanítani; ἄξιος ἐπαίνου laude dignus; ἀντάξιος felérő vmivel; ὤνιος χρυσίου auro venalis.

Τῶν πόνων πωλοῦσιν (adnak el) ἡμῖν πάντα τὰγάθ' οἱ θεοί.

Praepositíóval:

ἀπό: ἀπὸ τῶν χρημάτων συνέλεξε στρατεύμα a pénzen sereget gyűjtött.

ἀντί: ἀντί θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν ἀλλάξασθαι a halandó testért halhatatlan hírnevet cserélni; αἰρεῖσθαι τὸ χεῖρον ἀντί τοῦ βελτίονος... a jobb helyett.

7. Gen. partitivus az egészet jelöli annak részével szemben a részesítést, részesülést, élvezést, érintést, megkísérlést, belekezdést, vagy ezeknek ellenkezőjét jelentő igék- s melléknevek-

nél; ilyenek: *μεταδίδωμί τινί τινος* részesítek vmiben; *μετέχω*, *κοινωνέω τινός* részesülök; *ψαύω*, *ἄπτομαί τινος* érintek vmit; *ἔχομαι* ragaszkodom, határos vagyok; *ἄρχω*, *ἄρχομαι* belekezek vmibe; *πειράομαι τινος* megpróbálok vmit; *μέτοχος* particeps; *ἄμοιρος* experts; *ἄγευστός τινος* aki vmit nem ízlelt.

Σὺν τοῖς θεοῖς ἄρχεσθε παντὸς ἔργου.

Jegyezd meg: Πίνω τοῦ οἴνου iszom a bor-ból; de: πίνω τὸν οἶνον megiszom a bort.

8. Az észrevevés igéinél eredethatározó genitivusként áll a személy, mely az észrevevést okozta; így állhat a dolog is; ez azonban többnyire accusativusban fordul elő. Áll tehát: a személy csak gen.-ban: *ἀκούω τοῦ ῥήτορος* hallom, hallgatom a szónokot; a dolog acc. v. gen.-ban: *ἀκούω θόρουβον* vagy *θορούβου* zajt hallok; gen.-ban főleg akkor, ha *ἀκούω* = ráhallgatok, figyelek, ügyelek vmire; a személy és dolog csakis így: *ἀκούω τινός τι* hallok vkitől vmit; így: *αἰσθάνομαι τινος* vagy *τι* észreveшек vmit; pl. *τῶν πολεμίων προσιόντων*; *πυνθάνομαι*, *μανθάνω* τινός τι tudakolok, kérdezek, megtudok vkitől vmit.

Υμεῖς ἐμοῦ (τόlem) ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

9. Eredethatározóként áll még a genitivus sok oly ige mellett, melyek genitivussal járó praepositióval vannak összetéve, milyenek főleg ezek: *ἀπό*, *ἐκ*, *πρό*, *ὑπέρ* és ellenséges értelemben *κατά*. Tehát: *ἀποτρέπω τινός* elfordítok vmitől; *καταγελάω τινός* kinevetek vkit; *ἐκβάλλω τινός* kiűzök vmiből; *καταφρονέω τινός* megvetek vkit; *προίσταμαι τινος* élére állok vminek; *καταγιγνώσκω τινός* θάνατον halálra ítélek vkit (vö. 152. §. 2. j.); *ὑπεροράω τινός* lenézek vkit.

Πολλοῖς ἢ γλωττα προτρέχει (megelőzi) τῆς διανοίας.

150. §. c) IDŐHATÁROZÓK

1. a) Mint **időhatározó** a **genitivus** általában jelöli azt az időegészetet, melynek egy részében a cselekvés végbemegy (tulajdonképpen tehát genitivus partitivus); megfelel e kérdésre: mikor? Így: *ἡμέρας* nappal; *νοκτός* éjjel; *θέρους* aestate; *χειμῶνος* hieme; de: *τῆς ἡμέρας* a mondott napon; *τοῦ μηνός* havonkint.

Ἡ οἰκία χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστι, τοῦ δὲ θέρους εὐσκίος.
Βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν τίς napon belül.

b) **Praepositíoval** kifejezett ilyen időhatározók:

α) gen.-sal:

πρό: πρὸ ἡμέρας virradat előtt; πρὸ τῆς μάχης csata előtt.

διά: διὰ νυκτός éjen át; διὰ τρίτου ἔτους minden 3. évben.

ἐπί: ἐπὶ Κροίσου ἄρχοντος Kr. uralkodása alatt, idejében; ἐπ' ἐμοῦ az én időmben; οἱ ἐφ' ἡμῶν kortársaink (l. β alatt).

β) acc.-sal:

περί: περὶ μέσας νύκτας; περὶ τοῦτον τὸν χρόνον... tájban.

ἀνά: ἀνὰ νύκτα éjen át.

κατά: κατ' εἰρήνην béke idejében; οἱ καθ' ἡμᾶς kortársaink (l. α alatt).

μετά: μετὰ τὴν μάχην a csata után; μετὰ ταῦτα ezután.

ἀμφί: ἀμφὶ δείλην este felé; ἀμφὶ μέσας νύκτας éjfélt tájban.

πρός: πρὸς ἑσπέραν este felé; πρὸς ἡμέραν reggel felé.

ὑπό: ὑπὸ νύκτα sub noctem; ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους... tájban.

Jegyzet. E kérdésre **mióta?** a gen. temporis mellett ἀπό v. ἐξ praep. áll; így: ἀφ' οὗ, ἐξ οὗ (ti. χρόνου) amióta; ἐκ πολλοῦ régóta.

2. Mint időhatározó e kérdésre: mikor? áll a **dat.** (lat. abl.) a jelzővel meghatározott időpont, vagy az ünnepek jelölésére; így: τῇ ὑστεραίᾳ (ἡμέρᾳ) másnap; τῷ ἐπιόντι μηνί a jövő hóban; τῷ τετάρτῳ ἔτει a 4. évben; Διονυσίοις Dionysos ünnepén.

Jegyzet. Az időtartam, mely alatt valami történik, ἐν-nel áll dativusban; így: ἐν θέρει nyárnak idején; ἐν τούτῳ (τῷ χρόνῳ) ezalatt; ἐν ᾧ amíg; ἐν ὀλίγαις ἡμέραις néhány nap alatt; ἐν καιρῷ jókor; τονάββα: ἐπί: ἐπὶ τρίτῳ σημείῳ mindjárt a 3. jelre; ἐπὶ τοῦτοις erre, ezután.

3. a) Mint időhatározó e kérdésre: meddig? mily sokáig? áll az **accusativus** az időtartam kifejezésére (= latin); így: Ψευδόμηνος οὐδεὶς λανθάνει πολὺν χρόνον.

Így áll γεγώνως (natus, éves) mellett az évek száma accusativusban: Παις δέκα ἔτη γεγώνως decem annos natus.

b) Kifejezhető ez az időhatározó a következő praepositíós acc.-sal is:

ές v. εις: εις τήνδε τήν ἡμέραν egészen a mai napig; mikorra?:

εις τήν ὑστεραίαν másnapra; εις καιρόν jókor.

ἀνά: ἀνά πᾶσαν τήν ἡμέραν egész nap.

ὑπέρ: ὑπέρ τριάκοντα ἡμέρας 30 napon felül, túl.

ἐπί: ἐπί πολὺν χρόνον sok időre; ὡς ἐπί τὸ πολὺ többnyire.

παρά: παρ' ὅλον τὸν βίον per totam vitam.

Jegyzet. E kérdésre: mióta? mennyi ideje? a sorszámok névelőtlen accusativusa áll, beleszámítva a folyó napot vagy évet is (úgy mint a latinban); így: Ἐβδόμην ἡμέραν ἐτετελευτήκει hat napja (v. hetedik napja), hogy meghalt.

Praepositíós gen. is állhat ilyen értelemben:

ἀπό: ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ama nap óta.

ἐκ v. ἐξ: ἐκ παιδῶν a pueris; ἐκ τούτου ettől fogva, ezután.

151. §. D) MÓDHA TÁR O Z Ó K

1. a) A **dativus modi** (lat. abl.) azt jelöli meg, hogy hogyan, miféle körülmények közt történik valami. Ilyen dativusok a következők: βία vi, erőszakkal; σιγῇ csendben, hallgatva; σπουδῇ buzgón; ἔργῳ tettel, tényleg; λόγῳ szóval, állítólag; τῷ ὄντι valóban; ταύτῃ (τῇ ὁδῷ) így; δημοσίᾳ, κοινῇ publice ιδίᾳ privatim; τούτῳ τῷ τρόπῳ hoc modo, ily módon; παντὶ σθένει omni vi, minden erővel.

Οἱ βάρβαροι οὐ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ καὶ ἡσυχῇ προσῆσαν.

b) **Praepositíók** segítségével kifejezett módhatározók:

α) dat.-sal:

σύν v. ξύν: σὺν κραυγῇ lármásan; σὺν νόμῳ törvény szerint; σὺν

τῷ δικαίῳ = δικαίως joggal (l. lent κατά).

β) gen.-sal:

μετά: μετὰ δακρύων könnyek között, könnyesen.

ἐπί: osztólag: ἐπὶ τριῶν hármásával.

διὰ: διὰ τᾶχος sietséggel.

γ) acc.-sal:

ἀνά: ἀνά κράτος teljes erővel; ἀνά λόγον arány szerint; osztólag is: ἀνά τέτταρες négyenkint, négyesével (l. κατά).

κατά: κατὰ δύναμιν erőmhöz képest; κατὰ τοὺς νόμους a törvények szerint; osztólag (szokottabb, mint ἀνά; l. fent): κατὰ τρεῖς hármassával; καθ' ἡμέρας naponkint.

ὑπέρ: ὑπὲρ δύναμιν erőn felül (ellentéte κατὰ δ.); ὑπὲρ ἄνθρωπον φρονεῖν elbizakodni, fennhéjázni.

παρά: παρὰ τοὺς νόμους a törvények ellenére (ellentéte: κατὰ); παρὰ τὴν δόξαν, ἐπίδα praeter opinionem, spem.

εἰς v. ἐς: εἰς δύναμιν erőmhöz képest.

2. A dativus mensurae v. differentiae (lat. abl.) összehasonlításban a mértéket v. különbséget jelöli, e kérdésre: mennyivel? Így: πολλῶ (ὀλίγω) μείζων multo maior; ὅσω – τοσοῦτω quo – eo; δέκα ἔτεσι πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης tíz évvel a sal. csata előtt; διαφέρειν τινὸς φρονήσει értelem tekintetében különbözni valakitől.

Jegyzet. Πολλῶ, ὀλίγω helyett πολύ, ὀλίγον acc. resp. is állhat (l. 155. §. 4. jz.); de csakis τί; τι, οὐδέν. Így: Τί διαφέρει; miben különbözök? Οὐδέν διαφέρει.

152. §. E) OKHATÁROZÓK

Mint okhatározó áll a **genitivus** így:

1. a) Gen. causae (lat. abl.) néhány indulatot jelentő igénél az indító ok jelölésére (de vö. lent 3. b.); ilyenek: θαυμάζω, ἄγαμαί τινά τινος csodálok vkit vmiért; ζηλώω τινά τινος, φρονέω τινί τινος irigykedek vkire vmiért; εὐδαιμονίζω τινά τινος magasztalok; μακαρίζω boldognak mondok; οἰκτίρω, ἐλεέω τινά τινος szánok; ὀργίζομαί τινί τινος haragszom vmiért.

Πολλάκις σε εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου.

b) Praepositióval:

ἀπό: ἀπὸ τούτου τοῦ τολμήματος e merénylet következtében;

ἀπ' ἄρετῆς προτιμᾶται.

ἐκ, ἐξ: ἐκ τραύματος ἀποθανεῖν sebe következtében meghalni;

ἐκ τῶν ὁμολογουμένων a megegyezés folytán, következtében.

ὑπέρ: ὑπέρ τινος φοβεῖσθαι, λέγειν, πονεῖν vkiért aggódni stb.

ὑπὲρ τῆς πατριδος μάχεσθαι a hazáért harcolni.

πρό: πρὸ παιδων μάχεσθαι a gyermekekért harcolni.

ὑπό: ὑπὸ λιμοῦ ἀπόλλυσθαι éhen veszni; ὑπὸ λύπης bánatból.

2. Gen. criminis (lat. szintén gen.) a bűn vagy vétség jelölésére a törvénykezési eljárás igéinél s mellékneveinél; ilyenek: γράφομαί τινά τινος vádolólok vmivel; δικάζω, κρίνω τινός elítélek vmiért; αἰρέω τινά τινος rábizonyítok; ἀλίσκομαί τινος rám bizonyul vmi; φεύγω τινός vádolva vagyok vmivel; ἀποφεύγω τινός fölmentetem vmi alól; αἰτίος τινος reus, bűnös, oka vminek; ἀναίτιος τινος büntelen vmiben.

Ἄπεφυγε δώρων fölmentetett a vesztegetés vádja alól.

Πολλῶν τὰ χρήματ' αἴτι' κακῶν.

Jegyzet. A κατά-val összetett igék mellett a személynév áll genitivusban, a bűn v. büntetés pedig accusativusban (passiv szerkesztésnél nominativusban); így: καταγιγνώσκειν, – καταδικάζειν, – καταψηφίζεσθαι τινος θάνατον v. φυγήν vkit halálra v. számkivetésre ítélni; – pass. θάνατος κατέγνωσται τινος.

3. a) dat. causae (lat. abl.) az indító ok jelölésére, főleg az érzelem, indulat igéinél (verba affectuum); ezeknél gyakran ἐπίvel; így: λιμῶ ἀποθνήσκειν éhség miatt, éhen halni; ῥίγει ἀπόλλυσθαι hidegtől elveszni; φόβῳ, ἀνάγκη ποιεῖν τι félelemből, szükségből tenni (= ὑπὸ λιμοῦ, φόβου stb.); χαίρω, ἡδομαι (ἐπί) τινι örvendek vminek; ἄχθομαι (ἐπί) τινι bosszankodom vmin.

Πολλάκις ἀγνοίᾳ (tudatlanságból) ἀμαρτάνομεν.

b) Praepositionál:

διά + acc.: miatt; által: διὰ τὴν νόσον betegség miatt; διὰ τοῦτο ezért, emiatt; δικαιούνη δι' ἑαυτὴν τὸν ἔχοντα ὀνίνησιν... önmaga által. ἐκεῖ διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι ott a hőség miatt nem lakhatnak emberek.

ἐπί + dat.: χαίρω, ἄχθομαι, μέγα φρονέω ἐπί τινι; ἐπὶ μισθῶ díj fejében; ἐπὶ τούτῳ eme feltétel alatt.

περί + dat.: δεδιέναι, φοβεῖσθαι περί τινι félni, aggódni vki miatt.

153. §. F) CÉLHATÁROZÓK

1. Kifejezésére **praepositíós kitételek** szolgálnak, főleg εἰς, ἐς: χρήσιμον εἰς τὸν πόλεμον hasznos a háborúra; ἐπί: + acc.: ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ menjen vki vízért. ἐπί: + dat.: ἐπὶ παιδείᾳ μανθάνειν művelődés végett tanulni. πρὸς + acc.: πρὸς φυλακὴν őrizetre; πρὸς τί; mi célból?

2. Mint **célhatározó** áll az infinitivus (inf. finalis; rendszeren activumban) az átadás, átneves, választás, kijelölés igéinél; (lat. gerundivum, v. gerundium és ad; de a költőknél inf. is) így: Κύρος τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἑλλησιν agros diripiendos v. ad diripiendum.

154. §. G) TÁRS- ÉS ESZKÖZHATÁROZÓK

1. A dativus sociativus jelöli a személyt vagy tárgyat, mely egy másikkal vmi közösségben, együttműködésben van. Áll tehát

a) mindazon igék, melléknevek és határozószók mellett, melyek közösséget, megegyezést, hasonlóságot, ellenséges vagy barátságos találkozást jelentenek; ezeknél tehát a dativus = vki-vel, vkihez, vki ellen; ilyenek: κεράννουμι, μίγνυμι τί τινι keverek, vegyíték vmit vmivel; κοινωνέω, μετέχω τινί τινος (I. 149. §. 7.) részesülök vkivel vmiben; ὁμιλέω τινί társalgok vki-vel; διαφέρομαι, ἐρίζω τινί viszálykodom; μάχομαι, πολεμέω τινί harcolok; ὁμοίω, ἰσώω hasonlónvá teszek vmihez; ἴδιος, οἰκείος, κοινός I. 157. §. 3. a.; ὁμοίος, παραπλήσιός τινι hasonló; διάφορός τινι ellenséges (de 149. §. 4. b.); ἴσος, ὁ αὐτός τινι egyenlő vmivel; ἅμα együtt (egy időben, simul); ὁμοῦ együtt (egy helyen, unā).

Σοφοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήση σοφός. Σὺ εἶκ' ἀνάγκη καὶ θεοῖσι μὴ μάχου.

Jegyezd meg: μάχεσθαι σὺν τινι = vkivel szövetkezve, vele együtt harcolni; ναῦς αὐτοῖς ἀνδράσιν = a hajó az emberekkel együtt, emberestül.

b) a hadi kifejezésekben a sereg vagy katonai kíséret szintén dativusban szokott állani σὺν nélkül (a latinban is pusztá ablativus); így: ὀλίγω στρατεύματι ἐφέπεσθαι parvā manu sequi.

Jegyzet. Ezt a dativust, valamint egyébkor is a társhatározót, a görög szereti ἄγων, ἔχων, λαβών, φέρων participiumokkal körülírni (magy. csak –val, –vel); így: στόλον ἄγων v. στρατεύμα λαβών ἔρχεται hajóhaddal v. sereggel közeledik.

c) a σὺν, ἐν, ἐπί, πρός, ritkábban a παρὰ, περί és ὑπό prae-verbiumokkal összetett igék mellett szintén dativus sociativus áll; így: συμπονέω τινί együtt fáradok vkivel; ἐπιβουλεύω τινί leselkedem vkire; ἔνειμί τινι benne vagyok vmiben; προστρέχω τινί odafutok vkihez.

Φίλος φίλω γὰρ συμπονῶν αὐτῷ πονεῖ.

d) Praepositíóval:

σὺν v. ξύν: inkább csak költői: Λεωνίδας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τριακόσιοι L. és háromszáz társa; σὺν τοῖς θεοῖς az istenek segítségével.

Ennél szokottabb kifejezője a társhatározónak prózában μετὰ és genitivus: μετὰ τῶν συμμάχων a szövetségesekkel, azok társaságában; οἱ μετὰ Λεωνίδου L. és társai; μετὰ θεῶν az istenek segítségével.

2. a) A dativus instrumenti (lat. abl.) jelöli az eszközt, mellyel, vagy melynek segítségével a cselekvést végbeviszük; így mondjuk: βάλλειν τινὰ λίθῳ κῶνελ megdobni; τιτρώσκειν παλθῷ κορπίῳval sebesíteni; ὀφθαλμοῖς ὄρᾶν szemekkel látni; ζῆμιον θανάτῳ halállal büntetni; χρῆσθαι τῷ καιρῷ occasione uti; χρώμενος gyakran csak: –val, –vel rag.

Οὐδεὶς ἔπαινον ἡδοναῖς ἐκτήσατο gyönyörök által nem nyert...

b) Praepositíóval:

διὰ: δι' ὀφθαλμῶν ὄρᾶν szemmel látni; δι' ἑρμηνέως tolmács által.

155. §. Η) VÉGHATÁROZÓK

1. A dativus commodi jelöli a személyt vagy dolgot, melynek számára, érdekében történik v. van vmi (= lat., magy.); így: Πᾶς ἀνὴρ αὐτῷ πονεῖ minden ember magának dolgozik.

a) Részeshatározó áll, a magyartól eltérőleg, ezeknél az igék-nél: βοηθέω, ἀμύνω segíték; πιστεύω, πέποιθα bízom; ὀργίζομαι haragszom; ἔπομαι, ἀκολουθέω követek; ἀπιστέω τινί nem bízom; χαλεπαίνω neheztelek; πλησιάζω τινί közeledem; ἀπειλέω τινί fenyegetek φθονέω τινί irigykedem; γαμέομαι τινι nubo alicui; λοιδορέομαι τινι szidok; πρέπει, προσήκει illik.

Πλούτῳ πεποιθῶς ἄδικα μὴ πειρῶ ποιεῖν.

Τὸ μῆδεν ἀδικεῖν πᾶσιν ἀνθρώποις πρέπει.

b) a felsorolt igékkel rokon jelentésű mellékneveknél; ilyenek: χρήσιμος, ὠφέλιμος τινι hasznos vkinek; βλαβερός, κακός káros, rossz vkinek; φίλος τινί kedves, barátságos vki iránt; ἐναντίος, ἐχθρός τινι ellenséges; πιστός τινι hű vkihez, megbízható; ἄπιστός τινι hűtlen, megbízhatatlan.

Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὅστις οὐχ αὐτῷ φίλος.

2. A dativus ethicus, rendszeren személyes névmás, jelöli a cselekvés iránt érdeklődő személyt (mint olykor a magyarban is); így: Μὴ μοι θοροβήσητε, ὦ ἄνδρες nekem ne zajongjatok.

Jegyzet. Ide tartozik még a participium dat.-ának sajtárságos használata a) ilyen szólásokban: γίγνεται τί μοι βουλομένῳ, ἠδομένῳ, ἄχθομένῳ stb. akaratom szerint, öröömre, bosszúságomra történik vmi; vö. lat.: fit mihi volenti stb.

b) az álláspont megjelölésére (magyarban mellékmondattal: ha az ember...); ἡ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἐσπέραν ὁδός α nyugat felé menő út, ha az ember a folyón átkelt. Vö. Est urbe egressis tumulus: Verg. Aen. 2, 713.

3. Átvitt értelemben használtatik a dativus commodi mint dat. auctoris (a latinban is) a működő alany jelölésére; kizárólag csak ez áll a –τέος végű adjectivum verbale mellett; így: Ἀσκητέα πᾶσιν ἡ ἀρετὴ virtus omnibus colenda est; de előfordul a passiv perfectumnál is ὑπό és genitivus helyett; így: Τοσαῦτα μοι εἰρήσθω haec satis sint dicta nobis.

4. a) Mint **véghatározó** többféleképpen állhat az accusativus: Accusativus respectivus e kérdésre: mire nézve? (A latinban = ablativus limitationis; de költőknél accusat. is; így: fractus membra; omnia Mercurio similis). Ilyenek: (τὸ) ὄνομα, γένος, εἶδος névre, származásra, alakra nézve; (τὸ) μέγεθος, εἶρος, πλήθος nagyság-, szélesség-, számra nézve; κάμνω τὴν κεφαλὴν capite laboro, fejfájásban szenvedek; Βέλτιόν ἐστι σῶμά γ' ἢ ψυχὴν νοσεῖν.

b) Praepositíóval:

πρὸς + gen.: πρὸς πατρὸς ἐλεύθερός ἐστι atyai részről szabad.
πρὸς + acc.: διαφέρειν πρὸς ἀρετὴν vitézség tekintetében különbözni.

Jegyzet. Ebből magyarázhatók az ilyen és hasonló adverbialis accusativusok: τοῦτον τὸν τρόπον ily módon; (τὰ) πάντα mindenképpen; οὐδέν semmiképpen; τὴν ταχίστην (ti. ὁδόν) a leggyorsabban; πολὺ sok tekintetben; τέλος végre stb.

5. Accusativus absolutus. Véghatározó a participiumnak egyes semleges accusativusa is (gyakran ὡς, ὥστερ mintha, kíséretében), de csak ilyen s hasonló személytelen kifejezésekben: δέον, προσῆκον szükséges, illő lévén; tekintve azt, hogy szükséges, illő; ἐξόν, παρόν mikor hát szabad (volt); δόξαν, δεδογμένον el lévén határozva; δυνατόν, δίκαιον, ἄδηλον ὄν lehetséges, jogos, bizonytalan lévén stb.

Οὐδεὶς ἐξὸν εἰρήνην ἄγειν πόλεμον αἰρήσεται.

6. **Kettős accusativus** ti. a mondatárgynak és a véghatározónak accusativusa áll a görögben (úm. a latinban is) sok activ ige mellett; a passiv szerkesztésben a tárgynak accusativusából nominativus lesz, de a véghatározó megmarad accusativusban. Így áll

a) a személy mint tárgy, a dolog mint véghatározó ezeknél: αἰτέω τινά τι posco alqm alqd; διδάσκω τινά τι doceo alqm alqd; ἀμφιέννυμι, ἐνδύω felruházok; κρύπτω τινά τι titkolok vki előtt vmit; ἐρωτάω τινά τι kérdezek vkitől vmit; πράττομαί τινά τι követelek vkitől vmit; ὑπο-, ἀναμιμνήσκω τινά τι emlékeztetek

vkit vmire (de így is: τινά τινος); ἀγαθὸν (κακὸν) ποιέω v. λέγω τινά jót tesztek vkivel, v. jót mondok vkiről stb.

Οἱ Πέρσαι διδάσκουσι τοὺς παῖδας σωφροσύνην.

Passive: Οἱ παῖδες διδάσκονται σωφροσύνην.

b) sok transitív igénéél a belső tárgy accusativusa (vö. 146. §. b.) szolgál véghatározó gyanánt; így mondjuk: *μεγίστην ζημίαν ζημιούν τινα* a legnagyobb büntetéssel illetni vkit; *μεγάλα* (= *μεγάλην βλάβην*) *βλάπτειν τινά* vkinek nagy kárt okozni; *ἅπαντα ἔνειμαν πέντε μέρη* az egészét fölosztották öt részre stb.

Σωκράτης ἕκαστον εὐεργέτει τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν.

Pass. Ἐκαστος εὐεργετεῖτο τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν.

7. Véghatározó áll még a barátságos és ellenséges irányzat, érzelem jelölésére és pedig *πρός* + acc.-sal: *ἠδέως ἔχε πρὸς ἅπαντας* légy nyájas mindenki iránt.

8. Mint **véghatározó** áll az **infinitívus**, még pedig *rendesen activumban*, az olyan melléknevek mellett, melyeknek jelentése alkalmas, képes, méltó, könnyű, kellemes, vagy ezeknek ellenkezője; (lat. sup. –u v. gerund. ad; de vö. maiorque *videri*; Aen. 6, 49.); így: *δεινὸς λέγειν* ügyes szónok; *ἰκανός, ἔτοιμος ἀρῆγειν* képes, kész segíteni; *φοβερός ὄρα̃ν* horribilis *visu*; *ῥάδιον, χαλεπὸν εὐρεῖν* *difficile inventu*; *ἀδύνατος σιγα̃ν* képtelen hallgatni; *ἄξιος ἐπαινέσαι* *dignus, qui laudetur*; főleg: *οἷός τέ εἰμι* képes vagyok; pl. *οὐχ οἷός τέ εἰμι ἀμύνειν* megvédeni.

Ἡ εὐκλεία, ὅσω ἂν πλείων ᾗ, τοσοῦτω κουφοτέρα φέρειν γίγνεται.

Jegyzet. Így áll az infinitívus mint *accusativus respectivus* (l. 4. pont) gyakran *ὡς* (hogy) szócskával több szólásmódban, milyenek: *ὡς ἔμοι δοκεῖν* nézetem szerint; *ἔκων εἶναι* önként, magától; *τὸ νῦν εἶναι* mostanra, egyelőre; *ὀλίγου δεῖν* csaknem, kicsi híján; *ὡς εἰπεῖν* v. *ὡς ἔπος εἰπεῖν* úgyszólván, jóformán (vö. ném. so zu sagen); *ὡς συνελόντι* v. *συντόμως εἰπεῖν* hogy röviden mondjam, röviden szólva; *τὸ κατ' ἐμὲ* v. *ἐπ' ἐμοὶ εἶναι* amennyiben tőlem függ, én tőlem, én miattam.

156. §. 1) ÁLLAPOTHATÁROZÓK ÉS KÉPESHATÁROZÓK

Az állapothatározók és képeshatározók a görögben **praepositioniós kitételek**. Néhány jellemző példa eléggé megvilágítja ezek funkcióját:

πρό: βούλου γονεῖς πρὸ παντὸς ἐν τιμαῖς ἔχειν... mindenké felett...; a védelem jelölésére: πρὸ τῆς πατριδος ἀποθνήσκειν pro patria mori.

ἐν: γονεῖς ἐν τιμαῖς ἔχειν; – ἐν σοί ἐστιν rajtad áll, tőled függ, hatalmadban van; ἐν φόβῳ εἶναι félni.

εἰς, ἐς: ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγεν a nyelv sokakat veszélybe vitt; φιλία, ἔχθρα εἰς τινα barátság, gyűlölség vki iránt; mérték és szám határának jelölésére: εἰς διακοσίους 200 körül, ad ducentos.

μετά: ἄριστος ἀνὴρ μετὰ Λαοδάμαντα L. után a legderekabb.

ὑπέρ: ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ ἀποκρινοῦμαι nevedben én fogok felelni; ὑπὲρ τῆς πατριδος μάχομαι (l. πρό).

ἀμφί: διατρίβω, ἔχω, εἰμί ἀμφί τι foglalatoskodom vmi körül; ἀμφί τὰ ἐξήκοντα στάδια 60 st. körül = körülbelül 60 st.

ἐπί: οἱ ἐπὶ τῶν πραγμάτων az ügyek élén állók, a hatóságok; ὁ ἐπὶ τῶν νομισμάτων aki a pénzügy élén áll; ἐπ' ἐμοί ἐστιν tőlem függ; ἐπὶ βασιλεῖ hatalmában.

κατά: ellenséges értelemben: Δημοσθένους αἱ κατὰ Φιλίππου δημηγορίαι D.-nek F. ellen tartott beszédei.

περί: λέγω, ἀκούω, βουλευομαι περί τινος beszélek... stb. vkiről, -felől; σπουδάζω, διατρίβω, εἰμί περί τι buzgólkodom vmi körül.

πρὸς: πρὸς τῇ φιλοσοφίᾳ διατρίβω bölcselkedéssel foglalkozom; τὰ πρὸς τὸν πόλεμον a háborút illető dolgok; οὐδὲν τὰ χρήματα πρὸς τὴν σοφίαν... bölcsességgel szemben; εἶναι πρὸς πράγματι munkánál lenni; esküformában: πρὸς θεῶν az istenekre! (de: ὁμνῶναι θεόν l. 146. §. a. 2.).

ὑπό: ὑπό τινί εἰμι, γίγνομαι vkinek hatalma alatt állok, hatalmába jutok; ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι a maga hatalma alá hajtani.

157. §. E) A jelző és értelmező

I. A JELZŐ

a) A melléknévi és számnévi jelző megegyezik a jelzett mondatrésznel nemben, számban és esetben.

b) Jelzőként állhat bármilyen szófajta, ha jelzői szórendben áll a jelzett szó mellett (l. 175. §. 2. a.): *ὁ ἐν Μαραθῶνι μάχη; οἱ νῦν ἄνθρωποι* v. *οἱ ἄ. οἱ νῦν* stb.

c) A főnévi jelző esete a **genitivus**. A jelző genitivusnak a görögben, úgy, mint a latinban, s jórészt a magyarban is, következő fajtái vannak:

1. Gen. explicativus: *Ἰλίου πτολίεθρον* Ilion városa (vö. *flos rosae*).

2. Gen. originis v. auctoris: *Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου (υἱός)*. A *υἱός* el is maradhat, mint a latinban is: *Faustus Sullae (filius)*.

3. Gen. possessivus: *ἡ τοῦ πατρὸς οἰκία* (szórend l. 175. §. 2. a. β.). Ez a szó „ház” el is maradhat: *ἐν Ἄιδου* (ti. *οἴκῳ*) az alvilágban; *ventum erat ad Vestae* (ti. *aedes*). Genitivus possessivus szokott állani a görögben (és latinban)

a) a hozzátartozás mellékneveinél (de dativus is; vö. 154. §. 1. a.): *ἴδιος, οἰκείος proprius; κοινός* közös; *ἱερός* vkinek szentelt; így *Ἱερὸς ὁ χώρος τῆς Ἀρτέμιδος*.

b) *εἶναι, γίγνεσθαι* mellett; a magyarban –é, vagy: birtoka; így: *Κλεπτῶν μὲν ἢ νύξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς* (ti. *ἐστίν*).

c) infinitivus-alanynál = sajátja, kötelessége, feladata, dolga stb.; így: *Δις ἐξαμαρτεῖν ταῦτὸν οὐκ ἄνδρὸς σοφοῦ* (non est sapientis).

Jegyzet. Ha a gen. possessivus mellől a jelzett név el van hagyva, akkor

a) a hímnemű többes névelő hozzátartozókat, rokonokat, alattvalókat jelent; így: *Οἱ τοῦ Κύρου* K. emberei, katonái. – *Πρὸς τοὺς ἑμαυτοῦ* enyéimhez;

b) a semleges névelő pedig különféle fogalmakat fejezhet ki; így mondjuk: *Τὸ τοῦ Σόλωνος* mondása. – *Τὰ τῶν Ἀθηναίων* ügyei, dolgai, érdekei stb.

4. Gen. quantitatis számneveknél a kor és nagyság jelölésére; így: Παῖς δέκα ἐτῶν decem annorum. – Μισθὸς δυοῖν μηνῶν kéthavi zsold.

Jegyzet. A latin gen. v. abl. qualitativum a görögben acc. respect. fejezi ki; így: Vir mirā pulchritudine = ἀνὴρ θαυμασίως τὸ κάλλος. (Vö. 155. §. 4. a.).

5. Gen. pretii: Οἰκία εἴκοσι μνῶν.

6. Gen. materiae: Τεῖχος λίθου κόφαι. – Πυρὸς ποταμῶν τῆς τῆς πυρῆς.

7. Gen. partitivus; magyarban: -ból, közül. (Szórend I. 175. §. 2. b. a.) Ez áll a mennyiséget jelentő főnevek, melléknévek (főleg közép- és felsőfokban), névmások, számnevek és határozószók mellett; így: μέδιμνος κριθῶν medimnus hordei, egy véka árpa, azaz: az árpából; οἱ χρηστοὶ τῶν ἀνθρώπων az emberek közül v. között a jelesek; πάντων ἄριστος – οὐδεὶς ἡμῶν – τις, πότερος τῶν ἀδελφῶν; εἰς τοῦτο ἀνοίας ἦλθον eo vecordiae, az esztelenség ama fokáig; ποῦ γῆς; ubi terrarum? – πηνίκα τῆς ἡμέρας; mely órában? stb. Ide tartoznak az ilyenek is: Θῆβαι τῆς Βοιωτίας Thébai B.-ban; stb.

Jegyzet. a) A latintól eltérő: τί νεώτερον; quid novi? καινόν τι ἀλγὸν novi; οὐδὲν ἀγαθόν nihil boni (vagyis a semleges melléknév nem áll genitivusban);

b) a melléknév nemre nézve gyakran a genitivussal egyezik meg; így pl. ὁ λοιπὸς (e h. τὸ λοιπὸν) τοῦ χρόνου az idő hátralevő része; ἡ πλείστη τῆς χώρας stb.

8. Gen. subjectivus: ὁ τῶν πολεμίων φόβος az ellenség féltelme, azaz: az ellenség fél.

9. Gen. objectivus: a magyarban való, iránt, ellen stb. névutók; így: ὁ τῶν πολεμίων φόβος az ellenségtől való félelem (én, mi félünk). A gen. subi. és obi. esetében a birtok (a főnév) történetet tartalmaz, melyhez a gen.-ban álló főnév alanyi vagy tárgyi viszonyban van.

10. Jelző még a genitivus az ún. praepositionalis adverbiumok mellett is: ἄνευ, ἔνεκα, ἔμπροσθεν, ὀπίσθεν, πλήν stb. (I. 66. §. B. 5.): Τῆς ἀρετῆς ἔμπροσθεν οἱ θεοὶ ἰδρῶτα ἔθεσαν.

II. AZ ÉRTELMEZŐ

Az értelmező a görögben teljesen úgy viselkedik, miként a latinban. Pl. Κῦρος ὁ Δαρείου παῖς, βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦν. – Jegyezd meg: ἡμεῖς, οἱ Ἕλληνες, –; ἐγώ, ὁ τλήμων, –; Σωκράτης, ὁ Ἀθηναῖος. (Vö. 175. §. jz. 1.)

III. Az összetett mondat

158. §. A primitív ember gondolatait rövid, egyszerű mondatokban fejezte ki; gyermekek és egyszerű emberek szintén ilyen mondatok segítségével közlik vagy cserélik ki gondolataikat. Magasabbfokú értelmiségre és műveltségre vall az, amikor gondolatcsoportokat alkotunk, és ezek kifejezésére a beszédben a mondatokat, mondatcsoportokat egymással valamiképpen kapcsolatba hozzuk, összefűzzük. Az ilyen, két vagy több mondat az összetett mondat.

A mondatok összefűzésének ősi formája az, amikor az összetartozó mondatokat minden külső jel – kötőszó – nélkül, tehát asyndeton útján helyezzük egymás mellé, mint pl.: *veni, vidi, vici*; *ἔωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον*. Később mind több módja keletkezik a mondatok összefűzésének, amikor ui. bizonyos szavakat – partikulákat – használ a beszélő, amelyek az egyes mondatok összetartozóságának kifejezői. E szavak segítségével, melyeket közönségesen kötőszóknak nevezünk, a mondatokat vagy lazábban vagy szorosabban fűzzük össze összetett mondattá.

Jegyzet. A kötőszók eredetére nézve megjegyzendő, hogy azok vagy névszók megmerevedett esetei: ἄλλα > ἄλλά, vagy névmási alakok, melyeknek eredeti jelentése feledésbe merült: *πότερον* – ἢ esetében a *πότερον* jelentése voltaképpen: melyik a kettő közül? (l. 75. §. vö. lat. *utrum* < *uter*³?).

Leggyakrabban szerepelnek a névmásokból eredő kötőszók őseiként az interrogativa és indefinita (pl. *τὲ: ὥς τε, ἵνα τε; ποθί, ποῦ* (= ered. valahol: *ποῦ* locativus), később: hol? stb.); nagyon gyakoriak a demonstrativa (*ὁ μὲν – ὁ δέ; ὥς = mint; ὅ = hogy és ὅτι < ὅ τι; τότε; τέως; τόφρα; τήνικα*); egyéb névmások (pl. *εἰ, αἰ* és *ἦ; ἐπεὶ < ἐπ-εἰ ~ ἔπ-εἰτα; ἵνα* egy *ἰ-* tőből, mely megvan a homérosi *μῖν, νῖν* alakokban, l. 188. §.) stb.

A) A mellérendelés (parataxis)

159. §. A mellérendelés esetében az összetett mondatot alkotó egyszerű mondatok csak igen lazán függenek össze egymással úgy, hogy az ilyen összetétel tagjait önálló mondatoknak érezzük, melyek közül egyik sem szerves része, kiegészítője a másiknak. Amennyiben kötőszók segítségével hozzuk közelebb az ilyen mondatokat egymáshoz, azok elhagyásával egymástól független mondatokat kapunk. Mégis azzal, hogy egy mondatra foglaljuk össze őket, azt akarjuk kifejezésre juttatni, hogy bár nem szorosan, de mégis valamiképpen összetartoznak.

A primitív beszéd nagyon szereti a parataxist, melynek jelölésére a következő kötőszók szolgálnak (melyek közül a *-gal jelöltek nem kezdhetik a mondatot):

A) KAPCSOLÓK

καί = és, is; ha több tagot kapcsol, mindegyik előtt kiteendő; fokozólag = sőt, még pedig, még... is; καί μάλιστα vel maxime; a hasonlóság fogalmai után = mint; ὁμοίως καί = aequè ac. καί – καί = et – et; ἤδη – καί = iam – cum; καί... δέ = és még... is; καί δὴ καί = és v. sőt még... is; καί ἔτι καί νῦν = és még most is;

*τέ simuló = és, lat. –que; τέ – καί (ritkább τέ – τέ) = et – et; ἄλλοι τε – καί = cum alii – tum; ἄλλως τε καί = főleg, kivált, különösen.

οὐδέ és μηδέ = sem, és nem, neque; tagadást köt tagadáshoz állításhoz a tagadást καὶ οὐ és nem (felszólításban καὶ μή) köti. fokozólag: még – sem, ne – quidem; ἄλλ' οὐδέ = de még nem is; οὐδ' ὥς, οὐδ' οὕτως = még így sem; οὐδ' εἰ = még akkor sem, ha; l. 171. §.

οὔτε – οὔτε, μήτε – μήτε = sem nem – sem nem, neque – neque; οὔτε (μήτε) – τέ = neque – et; tagadáshoz állítást kapcsol.

B) ELVÁLASZTÓK

ἤ = vagy, -ve, vel, aut; ἤ – ἤ = aut – aut; (kérdő l. 140. §. 3.).

εἴτε – εἴτε, ἐάντε – ἐάντε = akár – akár, sive – sive.

C) ELLENTÉTESEK

ἄλλὰ = de, azonban, at, sed; megelőző tagadásnál = hanem; ellenvetésekben = hiszen, de hát; felszólításban sürgető = hát; οὐ μόνον (v. μὴ ὅτι) – ἀλλὰ καὶ = non solum – sed v. verum etiam.

ἀτάρ v. αὐτάρ = de, azonban Homérosnál; prózában ritka.

*αἰῶ v. αἰῶτε meg, viszont, ismét, másrészt meg, ellenben.

*δέ = de, pedig, autem; gyengébb, mint az előbbie; olykor = és; rendszeren *μὲν előzi meg; *μὲν – *δέ = (ugyan) – pedig; μᾶλλον δέ = vagyis inkább, vel potius; ὁ μὲν – ὁ δέ stb. l. 72. §. a magyar „de nem, nem pedig” görögül: ἀλλ’ οὐ, μέντοι (nem οὐ δέ).

καίτοι = pedig hát, már pedig, holott, atqui; megengedő értelmű.

*μὴν és μέντοι = mégis, mindazonáltal, vero; vö. 66. §. A. jz. ἀλλὰ μὴν = ámde, at vero, atqui; καὶ μὴν = és hát valóban, et vero.

ὅμως v. ἀλλ’ ὅμως = mindazáltal, mégis, tamen; megengedő.

D) KÖVETKEZTETŐK

*ἄρα (költ. ᾄρα is) = tehát, következőleg, természetesen, igitur, ergo; εἰ ἄρα = ha ugyan, ha hát; εἰ μὴ ἄρα = hacsak talán nem, nisi forte.

*δὴ = hát, tehát, ennélfogva; δῆλον δὴ ὅτι = világos tehát, hogy...

*νῦν simuló (gyengített νῦν most) = hangsúlytalan hát.

*τοίνυν (erősített νῦν) = így hát, ennélfogva, tehát, következőleg.

*οἶν = így tehát, ennélfogva, igitur; erősebb az előbbieknél; mint nyomósító = bizonyára, valóban; relativumoknál = -cunque l. 71. §. 5.

οὐκοῦν (erősebb οἶν) = következőleg, így tehát; (kérdő l. 140. §. 3.).

οὐκουν (erősebb οὐκ) = tehát nem, bizonyára nem, non igitur. τοίγαρ, erősítve τοιγαροῦν, τοιγάροισι = így tehát, ennélfogva tehát.

E) MAGYARÁZÓ

*γάρ = mert, hiszen, nam; – ugyanis, tudniillik, enim; élelnebb kérdésben = ugyan; így: τί γάρ; = ugyan miért? feleletekben = hiszen hát; pl. Ἀγωνιστέον ἄρα; Ἀνάγκη γάρ. ἀλλὰ γάρ = de hiszen, at enim; καὶ γάρ = etenim; εἰ γάρ l. 139. §. 1. b.

B) Az alárendelés (hypotaxis)

160. §. Az alárendelés minden nyelvben a mellérendelésből fejlődött ki az egyes mondatok szorosabb összefüggésének kifejezésére: a legrégibb időkben az ún. mellékmondatok ismeretlenek voltak. Az ősi forma itt is a kötőszó nélkül való összefűzése a mondatoknak, csak a köztük alkalmazott nagyon rövid beszédzúnet jelzi ilyenkor, hogy mégis szorosan egybetartoznak, mint pl.: ἀλλ' ἄγε νῦν ἰθὺς κίε Νέστορος ἵπποδάμοιο· εἶδομεν ἦν τινα μῆτιν ἐνὶ στήθεσσι κέκευθε (Od. 3, 17.); δεῖδω, μή τι πάθῃσιν, stb. A mellérendelésből való kialakulást szemléltetik a következő példák:

ὄραξ, ἀδικεῖ. > ὄραξ, ὡς (ὅτι) ἀδικεῖ vagy ὡς ὄραξ, ἀδικεῖ.
 ποῖ τράπηται; ἀπορεῖ. > ἀπορεῖ, ποῖ (ὅποι) τράπηται.
 εἰπέ· τίνα γνώμην ἔχεις; > εἰπέ, τίνα γνώμην ἔχεις.

Vö. lat.: vincere scis, victoria uti nescis ~ v. sc., sed v. u. n., vagy: v. sc., tamen v. u. n.; vagy: quamquam v. sc., v. u. n.; vagy: cum (licet, quamvis) v. scias, v. u. n. stb.

Az alárendelés bonyolultabb szellemi munkát követel, mint a mellérendelés, épp ezért az egyszerű, tanulatlan ember ma sem fejezi ki gondolatait alárendelt mondatokban, hanem inkább a mellérendeléshez fordul. Az alárendelésnél az egyik mondat, az ún. **mellékmondat** függ a másiktól, kiegészíti azt, tehát szerves része annak, amelyet azért **főmondatnak** szokás nevezni. Az elnevezésnél tisztán ez a grammatikai szempont játszik szerepet, mert a valóságban nagyon gyakran a mellékmondat fejezi ki a fő gondolatot, melyhez képest a főmondat tartalma csak másodrendű. – A mellékmondatoknak aztán lehetnek újabb mel-

lékmondataik is; ilyenkor első-, másod- stb. rendű mellékmondatról beszélünk.

161. §. AZ ALÁRENDELÉS ISMERTETŐJELEI

1. különleges **kötőszók**, melyek legnagyobb részben a vonatkozó névmások töveiből származnak (bár sok esetben a kötőszó el is marad);

2. főmondatok között hosszabb **szünetet** tart a beszélő, mint fő- és mellékmondatok között;

3. az oratio recta-val szemben az oratio obliqua-ban **személyeltolódás** van: κτήματα δὲ... πάντ' ἐθέλω δόμεναι καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι (II. 7, 363.) ~ κτήματα μὲν... πάντ' ἐθέλει δόμεναι καὶ οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι.

4. a **modus eltolódása**, az ún. **consecutio modorum**, mely abban áll, hogy

a) optativust (tehát praeteritum-ragokkal alkotott igemódot) találunk a mellékmondatban a főmondatbeli praeteritum-idők után azon esetekben, melyekben praesensek után coniunctivus állna, tehát célhatározó mondatokban (l. 168. §.), a verba timendi után (uo.), függő kérdésekben (l. 165. §.), feltételes és időhatározó mondatokban (l. 170., 169. §§.);

b) optativust találunk akkor, midőn praesensek után indicativus állna: οὔτοι ἔλεγον, ὅτι... Ἀριαῖος πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη.

Jegyzet. Optativusnak kell állnia az ἄν-nal való coniunctivus helyett a vonatkozó-, időhatározó- és feltételes mondatokban a történéis megismétlődésének, gyakoriságának jelölésére; a főmondatban csak praet. imperf. (vagy a múltra vonatkozó potentialis) állhat, mert csak ez jelzi a cselekvés gyakoriságát. Ez az optat. az ún. **optativus iterativus** (l. 169. §. 3. b.).

Optativus állhat az oratio obliqua-ban praeteritum idők után:

1. coniunctivus helyett a 4. a) esetében,
2. indicativus helyett kijelentő és kérdő mellékmondatokban. Ez az ún. **optativus obliquus**.

162. §. Az alárendelt- vagy mellékmondatok, mint a főmondat részei (l. 160. §.) nem egyebek, mint egész mondat alakjában kifejezett mondatrészek; eszerint annyiféle mellékmondat van, ahány mondatrész.

A következőkben az oratio obliqua után az alanyi és tárgyi (l. 164–165. §§.), majd a határozói (l. 166–171. §§.) és a jelzői (l. 172. §.) mellékmondatokról szólunk, végül pedig a mellékmondatok rövidítését tárgyaljuk (l. 173. §.).

A) ORATIO OBLIQUA

163. §. 1. Főmondatok az oratio obliqua-ban, vagyis ha vmely érzést v. nyilatkozást jelentő igétől tétetnek függővé, így alakulnak:

a) kijelentő főmondatból alanyi v. tárgyi mellékmondat lesz ὅτι, ὡς kötőszóval, vagy acc. (nom.) c. inf. szerkesztés (l. 164., 173. §. 2.)

Oratio recta: Ἡ ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν.

Or. obliqua: Πυθαγόρας πρῶτος ἔλεγεν, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν (v. εἶη), vagy: τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι.

b) kívánó főmondatból (l. 139. §.) acc. (nom.) cum inf. lesz; így:

Or. recta: Μηδεὶς κινεῖσθω ἐκ τῆς τάξεως így alakul:

Or. obl.: Κῦρος παρήγγειλε μηδένα κινεῖσθαι ἐκ τῆς τάξεως.

c) kérdő főmondatok a függő kérdés alakját veszik fel (l. 165. §.).

2. **Mellékmondatok** függése az oratio obliqua-ban csakis akkor jelölhető meg, ha a főmondatnak igéje praeteritumban van; tehát:

praesens után az oratio recta módjainak meg **kell** maradniuk;

praeteritum után az or. recta módjainak meg **lehet** maradniuk; azonban az indicativus praesenseit, valamint a conjunctivusokat rendszeresen az optativus obliquus (ἔν nélkül) helyettesíti.

Jegyzet. Minthogy a múlt cselekvést csakis augmentált igealak fejezheti ki, azért a praeteritumok indicativusa világosság kedvéért még praeteritum után is változatlan marad; tehát: Οἱ

στρατηγοὶ οἴκαδε ἔπλεον oratio obliqua-ban lesz: Ἔλεγον, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οἴκαδε ἔπλεον. (ὅτι πλέοιεν azt is jelenthetné: hogy most hajóznak; or. recta volna: πλέουσιν.) Ebből érthető, hogy az irrealis miért marad meg szintén változatlanul.

Κῦρος ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἐκάστω δώσειν πέντε ἀργυρίου μνάς, ἐπὶ εἰς Βαβυλῶνα ἤγωσιν (v. ἐπεὶ ἤκοιεν.) Xen. An. 1, 4, 13.

Ὁ Σωκράτης οὐκ ἔφη τοῖς θεοῖς καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλας θυσίαις μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον. Xen. Mem. 1, 3, 3. (or. recta: οὐκ [ἄν] καλῶς εἶχεν, εἰ ἔχαιρον irrealis l. 170. §. 4.).

3. A görög nem igen szereti az oratio obliqua-t szigorúan keresztülvinni; gyakran előfordul ugyanis, hogy a ὅτι v. ὡς-szal kezdett függő beszédet infinitivussal, az infinitivussal kezdetet pedig optativus obliquus-szal folytatja tovább (pl. Xen. An. 7, 3, 13.); igen sokszor pedig az oratio obliqua-ból egészen váratlanul átsap az oratio recta-ba (pl. Xen. An. 1, 2, 21. – 1, 3, 14. 16. 20. stb.) Vö. még az ilyent is: Πρόξενος εἶπεν, ὅτι αὐτός εἰμι, ὄν ζητεῖς.

B) ALANYI ÉS TÁRGYI KIJELENTŐ MELLÉKMONDATOK

164. §. 1. Ezek vagy személytelen kifejezéstől (vö. 144. §.), vagy pedig a mondás, érzés, akarás igéitől (vö. 146. §. b. jz.) függenek. Kötőszók ὅτι, ὡς = hogy; a tagadás οὐ.

2. Módoz: Praesens után a kijelentő mondatok módjai (l. 138. §.), praeteritum után pedig rendesen optativus áll (l. 161. §. 4.), de állhat indicativus is.

Δῆλον, ὅτι κοινὰ τὰ φίλων ἐστίν a jóbarátok mindene közös. Ἔλεγον, ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ ἐν τῷ σταθμῷ εἶη.

C) ALANYI ÉS TÁRGYI KÉRDŐ MONDATOK (FÜGGŐ KÉRDÉSEK)

165. §. Ezek kötőszó nélkül (mint a latinban) közvetlenül az egyszerű vagy összetett kérdő névmásokkal és határozókkal (l. 74., 76. §§.), vagy kérdő szókkal (l. 140. §. 3.) kapcsoltnak a főmondathoz.

Praesens után a **módok** ugyanazok, mint az egyenes kérdésben; praeteritum után azonban a határozott kérdésnek indicativusa, valamint a kétkedő kérdésnek (l. 140. §: 2.) conjunctivusa helyett rendszeren optativus obliquus áll (l. 161. §. 4.).

Εἰπέ μοι, τίς εἶ; – Ἡρώτων αὐτοῦς, τίνες εἶεν (v. εἰσίν); Οὐκ οἶδα, ὅπως εἶπω. – Οὐκ ἤδεις, ὅπως εἶποιμι (v. εἶπω).

A függő kérdésben egyszerű kérdő: εἰ vajon; kétkedve: nem-e? párosak: πότερον (v. πότερα) – ἤ, εἰ – ἤ, εἶτε – εἶτε vajon – vagy.

Az alanyi kérdő mellékmondatok a tárgyi kérdő mellékmondatoktól csak a kérdésben különböznek; pl. ἠγγέλθη, τίς ἐστίν (v. εἶν) ὁ ξένος.

D) HELY- (A) ÉS IDŐHATÁROZÓ (B) MELLÉKMONDATOK

166. §. A) 1. **Kötőszók:** ὅθεν, ἔνθεν = unde, οὖ, ἤ, ὅπη, ἔνθα és ἵνα (költőknél) = ubi, οἷ, ὅποι, ἤ, ὅπη = quo.

2. **Módok.** Tény esetében indicativus; tagadás οὐ: ὅπου βία πάρεστιν, οὐδὲν ἰσχύει νόμος. A feltételes mellékmondatokhoz közelálló általános jelentésű mondatokban az állítmány conjunctivusban van (ἄν-nal), melyet praeteritum után optativus obliquus válthat fel: Ὅπη ἂν ὁ λόγος ὥσπερ πνεῦμα φέρη, ταύτη ἰτέον. – Ἐθήρα, ὅπουπερ ἐπιτυγχανοίη θηρίους.

B) 1. **Kötőszók:** ὅτε, ὁπότε, ἠνίκα, ὡς midőn, mikor, quum; ἐπεί, ἐπειδή miután; – ἐπεὶ πρῶτον v. τάχιστα mihelyt; ἀφ' οὗ, ἐξ οὗ amióta, ex quo; – ἐν ᾧ míg, mialatt, dum; ἕως, ἕστε, μέχρι amíg, quoad; – πρὶν mielőtt, míg nem.

2. **Módok.** Ha az időhatározó mondatban tényről, valóban megtörtént eseményről van szó, akkor igéje indicativusban áll; tagadás οὐ.

Ἄνδρείως ἐμάχοντο, ἕως οἱ σύμμαχοι ἦλθον.

Jegyzet. Πρὶν állítmánya csak tagadó főmondat után áll indicativusban, állító főmondat után állítmánya mindig infinitivusban van, különböző alanyoknál pedig acc. c. inf. szerkesztés használatos; a tagadás μή.

Λυκοῦργος οὐ πρότερον ἀπέδωκε τῷ πλήθει τοὺς νόμους, πρὶν ἐπήρετο τὸν θεόν. Εἰσὶν οἵτινες πρὶν μὲν πεινῆν ἐσθίουσι, πρὶν δὲ διψῆν πίνουσι. Ἔπαυσαν τὴν ἔριν, πρὶν πόλεμον γενέσθαι.

3. Ha az időhatározó mondat feltételes vagy általános jelentésű, azaz oly cselekvést fejez ki, mely csak esetleg következhetik be, vagy bizonyos feltételek alatt rendszeren ismétlődik, akkor, mint a megfelelő feltételes mondatokban (l. 170. §. 2.) a tagadás μή, a módok:

a) jövőre vonatkozólag (praes. után) coniunctivus ἄν-nal (l. 139. §. 2. 2. jz.) (az ἄν a kötőszóhoz csatlakozik: ὅταν, ὁπότεν, ἐπειδάν, ἕως ἄν stb.); Μαινόμεθα πάντες, ὁπότεν (amikor, hogyan, valahányszor) ὀργιζώμεθα.

b) múltira vonatkozólag (praet. után) optativus ἄν nélkül (iterativus): Ἀγησίλαος, ὁπότε εὐτυχοίη, θεοῖς χάριν ἤδει.

4. Rövidítés. a) Particip. absolut.; – Particip. coniunct. (l. 173. §. 1. b.), melyekhez olykor ἅμα egyúttal, μεταξύ közben, αὐτίκα, εὐθύς tüstént stb. járul. a) Πεισιστράτου τελευτήσαντος Ἴππίας ἔσχε τὴν ἀρχήν. b) Καὶ ζῶν ὁ φαῦλος καὶ θανῶν κολάζεται.

HASONLÍTÓ MELLÉKMONDATOK

1. **Kötőszók:** ὡς, ὥσπερ, ὅπως, mint, valamint, amint (a főmondatban gyakran οὕτως, ὥδε).

2. **Módok:** minthogy a hasonlító mellékmondatok kijelentő mondatok, az igemódok használata ez utóbbiakkal egyező. Amennyiben feltételes értelműek, vagy ismétlődő cselekvést fejtenek ki, conjunctivus az állítmányuk ἄν-nal, mely helyett múlt időnk után optat. obl. is állhat (a tagadószó ilyenkor μή).

Σωκράτης ὥσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγεν.

Ἐρῶ ταῦτα, ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.

Ἦλθον πάντες οὕτω ταξάμενοι, ὡς ἂν ἄριστοι εἶεν μάχεσθαι.

E) FELTÉTELES MELLÉKMONDATOK

167. §. **Kötőszók:** εἰ ha; ἐάν (így is: ἤν, ἄν = εἰ ἄν) ha esetleg. Az előtag (πρότασις) a feltételt tartalmazza; tagadása mindig μή.

Az utótag (ἀπόδοσις) a feltételből folyó következményt foglalja magában, s a kifejezendő gondolathoz képest felveheti az önálló mondatok bármely alakját (l. 140. §. 1. jz. 1.); eszerint tagadása is vagy οὐ, vagy μή. A feltételes körmondatoknak négy főalakja van, úgymint:

1. **Realis eset.** A feltételt valóznak veszem (nem tekintve, hogy csakugyan az-e); tehát a következménynek is valóznak kell lennie. Alak: az előtagban εἰ és az indicativusnak bármely ideje, az utótagban indicativus vagy imperativus.

Εἰ βούλει, δύνασαι si vis, potes.

Εἰ μὴ φυλάττετε μικρὸν, ἀπολείτε τὰ μείζονα.

2. **Eventualis eset.** A feltétel nem bizonyos ugyan, de valószínű; fel is tesszük, hogy teljesül, amikor aztán a következmény bizonyos. Alak: az előtagban εἰάν és coniunct. (= eventualis; l. 139. §. 2. 2. jz.) az utótagban indicat. (többny. futur.), vagy imperat.

Ἐάν βούλη (βουληθῆς), δυνήσῃ si voles (volueris), poteris.

A feltételes mondatoknak ez az alakja legtöbbször általános érvényű, vagyis azt fejezi ki, hogy a cselekvés az adott feltételek alatt mindannyiszor ismétlődik; azért leginkább a törvényekben és gnómákban fordul elő.

Ἐάν τις μὴ τρέφῃ τοὺς γονέας, ἄτιμος ἔστω (törvény).

Ἐάν δ' ἔχωμεν χρήμαθ', ἔξομεν φίλους. (gnóma).

Jegyzet. Ha azt kell kifejezni, hogy a cselekvés a múltban mindannyiszor ismétlődött, valahányszor a feltétel beállott, akkor úgy, mint a megfelelő időhatározó mondatokban (l. 166. §. 3.), a feltételező ἄν elmarad, és a mondatnak alakja: az előtagban εἰ és optativus (ún. optativus iterativus), az utótagban praeteritum indicativusa, többny. praet. impf. Σωκράτης οὐκ ἔπιπεν, εἰ μὴ διψῶη.

3. **Potentialis eset.** A feltétel és következmény a beszélő nézete szerint lehetséges; tehát: Tegyük fel, hogy...; ha például... Alak: az előtagban εἰ és optativus (lat. si és coni. praes.), az utótagban optativus ἄν-nal (= potentialis).

Εἰ βούλοιο, δύναιο ἄν si velis, possis.

4. **Irrealis eset.** A feltétel határozottan nem való, tehát a be-
lőle vont következtetés sem felel meg a valóságnak. Alak: az
előtagban *εἰ* és *praet. indicativusa* (lat. *coni. praet.*), az utótag-
ban *praeterit. indicativusa ἄν*-nal (= *irrealis*).

Εἰ ἐβούλου, ἐδύνω ἄν si velles, posses (sed non vis!).

Εἰ ἤβουλήθης, ἤδυνήθης ἄν si voluisses, potuisses.

5. Ha a kifejezendő gondolat úgy kívánja, a négy főalak ve-
gyesen is előfordulhat, ti. az egyiknek előtagja a másiknak utó-
tagjával; így:

Ἐὰν ἐμὲ ἔλθῃσθε, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι (event. – potent.).

Ἐγὼ ἄν, εἰ ἔχοιμι, (tudnék), *ὄπλα ἐποιούμην* (potent. – ir-
real.).

6. **Rövidítés.** a) *Particip. absolut.*; – b) *particip. conjunct.* (l.
173. §. 1. b.).

a) *Θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος, καὶ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος.*

b) *Οὐκ ἂν δύναιο μὴ καμῶν* (ha nem fáradozol) *εὐδαιμονεῖν.*

F) MEGENGEDŐ MELLÉKMONDATOK

168.§. A megengedő mondatok voltaképpen feltételes mon-
datok, melyekhez tartozó főmondat azt fejezi ki, hogy éppen az
ellenkezője történik annak, ami a föltétel természetes következtet-
ménye lenne.

1. **Kötőszók:** *εἰ καὶ*, *ἐὰν καὶ* ha – is, noha, ámbár, etsi; *καὶ εἰ*
(*καὶ*), *καὶ ἐάν* (*κᾶν*) ha mindjárt, habár,

tagadólag: *οὐδ' εἰ*, *οὐδ' ἐάν* ha nem is; akkor sem, ha.

2. A megengedő mondatok idő és mód tekintetében egészen
a feltételes mondatok szerint alakulnak; tagadásuk is *μή*.

Εἰ καὶ βασιλεὺς πέφυκας, ὡς θνητὸς ἄκουσον.

Ἄνθρωπος πονηρὸς δυστυχεῖ κᾶν εὐτυχεῖ.

3. **Rövidítés.** a) *Particip. absolut.*; – b) *particip. conjunct.* (l.
173. §. 1. b.), melyekhez gyakran *καίπερ* v. *καί* (noha, jöllehet,
bár) járul.

a) *Ἀποπλεῖ οἴκαδε, καίπερ μέσου χειμῶνος ὄντος* (noha tél
dereka volt).

b) Τὸ ὕδωρ εὐωνότατόν ἐστιν ἄριστον ὄν (legolcsóbb, noha legjobb).

G) ΟΚΗΤΑΡΟΖΟ ΜΕΛΛΕΚΜΟΝΔΑΤΟΚ

169. §. 1. **Kötőszók:** ὅτι, ὡς quod; διότι (= διὰ τοῦτο, ὅτι) amiért; ἐπεί, ἐπειδή minthogy; ὅτε, ὁπότε quando, mikor hát; az érzelem igéi (θαυμάζω, χαίρω stb.) után gyakran εἰ; tagadás μή.

2. **Módok:** Praesens után mindig indicativus (potent., irreal.) áll, mely helyett praeteritum után optativus obl. is állhat; a tagadás οὐ.

Ἐπειδὴ σὺ βούλει, ἀποκρίνου. Οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμποι, οὔτε αὐτὸς φαίνοντο.

3. **Rövidítés.** a) Particip. absolut.; – b) particip. conjunct. (l. 173. §. 1. b.); a tényleges okot kiemelik: ἅτε, οἷον, οἷα δὴ = quippe, amennyiben, mert hát; a képzelt okot pedig: ὡς, ὥσπερ = mintha, azon hiszemenben v. ürügy alatt, hogy.

a) Ἀνεθορύβησαν ὡς εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου nagy zajt csaptak abban a hiszemenben, hogy Agasias helyesen beszélt.

b) Θνήσκειν δεῖ ἀνθρώπους ἅτε θνητοὺς ὄντας mert hát halandók.

H) CÉLHATÁΡΟΖΟ ΜΕΛΛΕΚΜΟΝΔΑΤΟΚ

170. §. 1. **Kötőszók:** ἵνα, ὡς, ὅπως = hogy, azért, hogy; ut finale; tagadásnál: μή, ἵνα μή, ὅπως μή = hogy ne, nehogy; ne.

2. **Módok:** Praesens után mindig conjunctivus (= lat.; néha ἄν-nal); azonban praeteritum után rendszeren optativus obl. (v. conjunctivus). Τὸν κακὸν δεῖ κολάζειν, ἵνα ἀμείνων ᾦ. Τὰς πύλας ἔκλεισαν, ἵνα μηδεὶς ἀποφύγοι (vagy ἀποφύγη).

3. **Rövidítés.** A célhatározó mondat helyett gyakran futurum participium áll, mint part. conj.; erősítésére szolgál ὡς = azért, hogy; azzal a szándékkal, hogy.

Ὁ βάρβαρος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα δουλωσόμενος ἦλθεν.

Ἀρταξέρξης συλλαμβάνει Κῦρον, ὡς ἀποκτενῶν.

4. A félelem és aggodás kifejezéseitől függő mellékmondatok **kötőszavai**: μή = hogy; lat. ne; μή οὐ = hogy nem; lat. ut, ne non.

Módok teljesen a célhatározó mellékmondatok szerint, vagyis: praesens után mindig conjunctivus következik, melyet praeteritum után rendszeren optativus vált fel (l. 161. §. 4.). Így: Δέδοικα μή ὁ πατήρ ἀποθάνῃ félek, hogy meghal; metuo, ne moriatur; voltaképpen: bár ne halna meg atyám! de félek (ti. hogy meghal); azaz a verba timenditől függő mondat valójában óhajtó mondat éppúgy, mint a latinban.

ἐδέδοικειν μή ἀποθάνοι (v. ἀποθάνῃ) metuebam, ne moreretur;

δέδια μή οὐκ ὀρθῶς ποιήσης hogy nem jól..., ne non recte facias.

Jegyzet. A verbum timendi nélkül μή és conj. = csak aztán ne...; így: Μὴ ἀγροικότερον ἦ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν csak ne legyen gorombaság az igazmondás.

5. Igen közel állanak a célhatározó mondatokhoz, s a gondoskodás, törekvés – félelem, aggodás igéitől függenek az **óhajtó** mellékmondatok is, melyeknek kötőszavai: ὅπως, ὥς hogy; tagadólág: μή, ὅπως μή, ὥς μή hogy ne. Módok = mint a célhatározó mondatokban (conj. vagy opt.); legtöbbször azonban az indicativus futuruma használatos, minden tekintet nélkül a főmondat igéjének tempusára; így:

Φρόντιζε, ὅπως μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσεις.

Jegyzet. Nyomatékosabb felszólításban a főmondat el is szokott maradni; így: Ὅπως ἄνδρες ἔσεσθε hogy aztán férfiak legyetek ám!

1) KÖVETKEZMÉNYES MELLÉKMONDATOK

171. §. 1. **Kötőszó** ὥστε, (ὥς) = hogy, úgyhogy; ut consecutivum.

2. **Módok**: Tényleges következménynél indicativus áll; tagadás οὐ; csupán képzelt v. lehetséges következménynél infinitivus; tagadás μή.

Ἦν φῦχος οὕτως, ὥστε τὸ ὕδωρ ἐπήγνυτο.

Κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν (meghallhatták.)

Jegyzet. Kített v. oda érthető toiuōtos, tosoūtos után ὥστε helyett gyakran οἷος = olyan, hogy... ὅσος = annyi, hogy... következik infinitivussal; így: Οἱ θεοὶ τὴν γλῶτταν (ti. τοιαύτην) ἐποίησαν, οἷαν ἀρθροῦν τὴν φωνήν az istenek olyannak alkották a nyelvet, hogy tagolhatja a hangot.

J) JELZŐ ÉS ÉRTELMEZŐ MELLÉKMONDATOK

172. §. A) 1. **Attractio.** A jelző mellékmondatok vonatkozó névmásokkal v. határozókkal (l. 73., 76. §§.) vannak kapcsolva. A vonatkozó névmás megegyezik a maga főmondatbeli nevével nemben és számban, míg esete saját mondatának igéjétől függ (mint a lat.); tehát:

Μέμνησθε τοῦ ὄρκου, ὃν ὁμωμόκατε (iuris iurandi, quod...).

Sokszor azonban a görög vonatkozó névmást, melynek accusativusban kellene állani, de a főmondatnak vmely genitivus v. dativus esetű határozójára vonatkozik, ezzel még esetben is szereti egyeztetni. Ez az ún. attractio, melynek következtében a fentebbi példa így alakul:

Μέμνησθε τοῦ ὄρκου, οὗ ὁμωμόκατε.

(vö. Scribis aut agis aliquid eorum, quorum consuēsti. Cic.) vagy a névelő elhagyása után a főnevet a mondat végére helyezve:

Μέμνησθε οὗ ὁμωμόκατε ὄρκου.

2. Ha a főmondatbeli szó, melyre a vonatkozó névmás utal, csak mutató névmás, akkor ez az attractio után egészen elmarad; így:

Πολλοὶ ἴσασιν οὐδὲν ὧν λέγουσιν (e h.... οὐδὲν τούτων, ἄ...)

B) Az **igemódok** használatát illetőleg megjegyzendő:

1. A jelző mellékmondatokban, aszerint amint kijelentő vagy kívánó értelműek, az önálló mondatok (l. 140. §. 1. jz.) bármely módja fordulhat elő; a tagadás is vagy οὐ, vagy μή. Tehát: Πρᾶγμα, ὃ οὐκ ἐγένετο amely nem történt meg (indicat.);

Πρᾶγμα, ὃ οὐκ ἂν γένοιτο mely aligha történik meg (potential.);
 Πρᾶγμα, ὃ οὐκ ἂν ἐγένετο mely nem történt volna meg (irreal.);
 Πρᾶγμα, ὃ μηδεὶς ποιείτω melyet senki se tegyen meg (imperat.);

Πρᾶγμα, ὃ μήποτε ποιῶμεν ne tegyünk meg soha! (coni. hort.);
 Πρᾶγμα, ὃ μὴ γένοιτο mely bár ne történnék meg! (l. 139. §. 1.).

2. **Okhatározó** értelmű jelző mondatokban indicativus áll; a tagadás is οὐ. (Coniunctivus, mint a latinban, nem fordulhat elő.) Így:

Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὅς (= ὅτι) ἡμῖν οὐδὲν δίδως qui nihil des.

3. **Következményes** értelmű jelző mondatokban (eltérőleg a latintól) rendszeren indicativus áll, többnyire futurum; a tagadás οὐ.

Οὔτε πλοῖα ἔστιν, οἷς ἀποπλευσόμεθα hajóink sincsenek, amelyeken (= hogy azokon) elvitorlázhatnánk.

4. **Célhatározó** értelmű jelző mellékmondatokban, még praeteritum után is, mindig az indicativus futuruma áll; a tagadás azonban μή.

Κρούψω τόδ' ἔγχος, ἔνθα μὴ τις ὄψεται.

Jegyzet. A célzatos jelző mellékmondat helyett, főleg a mozgás igéi után, sokkal gyakrabban használja a görög a futurum participiumát (vö. 168. §. röv.). E helyett tehát: Ἔπεμψεν οἱ ἀγγελοῦσιν misit quosdam, qui nunciarent, legtöbbször ezt mondja: Ἔπεμψεν ἀγγελοῦντας küldött néhányat, hogy hírül vigyék.

5. **Feltételes** jelző mondatokban a feltételes mondatok (l. 170. §.) előtagjainak módjai fordulnak elő; a tagadás is μή. Állhat tehát

a) indicativus; ekkor ὅς, ὅστις = εἴ τις ha vki (realis eset); így: Σοφὸς ἀνὴρ ἃ μὴ οἶδεν, οὐδὲ οἴεται εἰδέναι.

b) optativus ἂν nélkül; ὅς, ὅστις = εἴ τις ha esetleg vki (potential.): Πῶς ἂν δοίην, ὃ τι μὴ αὐτὸς ἔχοιμι.

A feltételes jelző mondatok legtöbbször általános érvényűek, úgy, mint a feltételes mondatoknak eventualis esete (l. 170. §.).

2.); ekkor ὅς, ὅστις ἄν = ἐάν τις, ὅπου ἄν = ἐάν που, ὅπως ἄν = ἐάν πως stb.

c) jelenre vagy jövőre vonatkozólag (praes. után) coniunctivus ἄν-nal: Φέρειν χρὴ γενναίως, ὃ τι ἄν θεὸς διδῶ.

d) múltira vonatkozólag (praet. után) optativus ἄν nélkül (iterativus) Οὐδ' ἄψαιτο Μίδας τῇ χειρὶ, ἐρίγνετο χρυσοῦς.

Ἐρτελμεζὸ μέλλεκμονδατοκ

1. Κὐτὸςζὸκ: uγyαναζὸκ, μιντ αζ αλανυι ἔς τάργυι μέλλεκμονδατοκέ, αζαζ: ὅτι = quod ἔς ὠς.

2. Μὐδὸκ: τένυτ φεζζνεκ κι, τεηάτ αζ ἀλλίτμάνυ ινδικατιυς-βαν, ιλλ. οπτατιυς οβλιουςβαν ἀλλ:

Ἦλθε ἡ ἀγγελία, ὅτι πόλεις ἀφεστᾶσι.

Διῆλθε λόγος, ὅτι κολάζοι αὐτὰς Κῦρος.

173. §. Μέλλεκμονδατοκ ρὐβιδίτεσε

1. ΒΕΒΕΖΕΤΕΣ

Α μέλλεκμονδατοκ μέγ ις ρὐβιδίτεθὸκ: ιλυενκὐρ

a) αζ αλανυι s τάργυι μέλλεκμονδατοκβὸλ acc. (v. nom.) cum inf. (l. 2. αλατ),

b) ηατάρὸζὸ μέλλεκμονδατοκβὸλ participialis ζεκεζετ λεζ (l. αζ εγυεζ μέλλεκμονδατοκνάλ 166. ζκκ. §§.), ἔς πεδιγ

participium absolutum (gen. abs.; l. 3. αλατ), ηα ηα μέλλεκμονδατνακ αλανυα ηα φὐμονδατβαν ζεμμικέπυ ελὐ νεμ φορδυλ;

participium coniunctum, ηα ηα μέλλεκμονδατ αλανυα ηα φὐμονδατβαν ελὐφορδυλ; ηα part. εηηεζ ζσατλακὸζικ.

Α participium ui., μιντ ηα λατινβαν ις, μονδατρὐβιδίτεσε ζολγάλ. Σζὐρενδυε:

ζελζδὐι: οί παρόντεζ φίλοι v. οί φίλοι οί παρόντεζ;

ἀλλίτμάνυι: οί Ἑλληνεζ πορευόμενοι ἐμάχοντο. (Ελτέρ ηα λατινὐλ ζὸκ τεκιντετβεν ηα partic. ηαζνάλατα ακκὐρ, αμικὐρ αζ ιγε-ἀλλίτμάνυ ἔρτελμένεκ κιεγέζζίτεσε ζολγάλ: l. 143. §. c. 2.)

Α partic. ταγαδάσα ρενδεζεν οὐ; δε ηα φεττέτελεζ ἔρτελμῦ, ακκὐρ μῆ: ὁ οὐ πιςτεῦων ακι νεμ ηιζ; ὁ μῆ πιςτεῦων ηα νκι νεμ ηιζ.

Jegyzet. Ha a rövidítendő mellékmondat állítmánya potentialis (opt. és ἄν), vagy irrealis (ind. praet. és ἄν), akkor a jellemző ἄν az infinitivus v. participium mellé szintén kiteendő. Az inf. és part. ἄν-nal tehát kétféle jelentésű; lehet: potentialis, felbontva = optativus és ἄν (l. 138. §. 1. b. 1.), irrealis, felbontva = ind. praet. és ἄν (l. 138. §. 2.).

2. ACCUSATIVUS VAGY NOMINATIVUS CUM INFINITIVO

a) Miként a latinban, úgy a görögben is az alanyi és tárgyi kijelentő mellékmondatok rövidítésére az acc. vagy nom. c. inf. szolgál; így:

Λέγουσι τὸν Κῦρον τεθνηκέναι dicunt Cyrum occisum esse.

Λέγεται ὁ Κῦρος τεθνηκέναι Cyrus occisus esse dicitur.

Κελεύω után mindig acc. c. inf. áll; így: κελεύω σὲ ἰέναι iubeo te ire.

b) A latintól eltérőleg a mellékmondat alanya, ha ugyanaz, mint a főmondaté, a görögben elmarad, az állítmányt kiegészítő névszó pedig a főmondat alanyával egyezőleg nominativusban áll; tehát:

Ἐλέξανδρος ἔφασκεν εἶναι Διὸς υἱὸς se Jovis filium esse.

Jegyzet. Akkor is elmarad a mellékmondat alanya, ha a főmondatnak vmely gen. v. dat. esetű határozójára vonatkozik; ilyenkor aztán az állítmányi név vagy a megfelelő függő esetben, vagy pedig accusativusban állhat; így: Ἦλθον ἐπὶ τινὰ τῶν δοκούντων σοφῶν (v. σοφοῦς) εἶναι elmentem egyikhez azok közül, akik azt hiszik magukról, hogy bölcsek.

c) Az általános alany: az ember, a személytelen kifejezések után szintén elmarad, de akkor az állítmányi név accusativusban áll; így: Δεῖ φρόνιμον εἶναι az embernek okosnak kell lennie.

Jegyzet. A személytelen kifejezés gyakran személyessé alakul át; így: ἔοικα, δοκέω videor, úgy látszik, hogy én; ἄξιος, δίκαιός εἰμι méltó, hogy én stb. Ἡμεῖς γὰρ ποὺ δίκαιοί ἐσμεν κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον.

d) Az érzéki v. szellemi észrevesés és tudás igéi után (l. 143. §. c. 2. γ.) szerint acc. c. inf. helyett accusativus cum participio

következik; így: Ὡς εἶδον αὐτοὺς πελάζοντας (őket közeledni) ἔφευγον.

3. GENITIVUS ABSOLUTUS

a) Sokszor a genitivus participialis jelzővel ellátva áll a mondatban mint időhatározó (mikor? kérdésre), mint ok- vagy állapothatározó. Ez az ún. genitivus absolutus, melynek egészben véve a latin ablativus absolutus felel meg, amennyiben úgy az egyik, mint a másik oly határozói mellékmondatok rövidítéséből keletkezett, melyeknek alanya a főmondatban semmiképpen elő nem fordul. Magyarra a genitivus absolutust vagy –ván, –vén képzős igenénnel, vagy pedig gyakrabban megfelelő (idő- v. okhatározó, feltételes vagy megengedő) mellékmondatokkal fordítjuk. Így:

Περικλέους ἡγουμένου πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα ἀπεδείξαντο οἱ Ἀθηναῖοι. (Pericle duce).

Θεμιστοκλῆς ἦρχε Μαγνησίας δόντος βασιλέως (minthogy) αὐτῷ.

Θεοῦ θέλοντος καὶ ἐπὶ ῥιπὸς πλείους (=καὶ... πλείους ἂν l. 138. §. 1. b. 1.).

Πολλῶν τοῖς ἀνθρώποις κακῶν ὄντων μέγιστόν ἐστιν ἡ λύπη κακόν...

b) A genitivus absolutus néhány pontban mégis különbözik az ablativus absolutustól; így nevezetesen abban, hogy a genitivus absolutus szerkesztésben

α) az alany, ha könnyen kiegészíthető, el is maradhat; így ezekben: προϊόντων (ti. αὐτῶν) mialatt előnyomultak; οὕτως ἐχόντων így állván a dolgok;

β) az εἰμί participiuma mindig kiteendő: ἐμοῦ παιδὸς ὄντος me puero; csakis ἐκῶν és ἄκων mellől marad el, mert ezek maguk is ered. participiumok; tehát: ἐμοῦ ἄκοντος v. ἐμοῦ οὐχ ἐκόντος me invito, akaratom ellenére;

γ) minthogy a görögnek van múltra vonatkozó activ participiuma, azért a passiv genitivus absolutus sokkal ritkább, mint a passiv ablativus absolutus. Ez a latin mondat tehát: Cyrus coll-

ecto exercitu Miletum oppugnare coepit, a görögben így hangzik:
Κῦρος συλλέξας στρατευμα Μίλητον ἐπολιόρκει.

IV. Szórend

174. §. A görög szórend általában nem annyira megkötött, mint pl. a latin, vagy akár a modern nyelvek szórendje (vö. die Mutter liebt die Tochter, la mère aime la fille). Csak a minden érzelmi momentum nélkül való mondatokban volt szokás bizonyos sorrendet megtartani, amennyiben ilyenkor a mondatrészek ebben a sorrendben következtek (a főmondatokban): alany – állítmány – bővítmények. Ez az ún. usualis szórend. Pl.: Οἱ δ' (ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προφύλακας,) ἐζήτουν τοὺς ἄρχοντας. – Ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον, πότερον βούλοιο μένειν, ἢ ἀπιέναι. Gyakori a határozó – állítmány – alany – bővítmény sorrend is: ἐπεὶ δὲ ἠσθένει Δάρειος καὶ...

De nem mindig ebben a sorrendben következnek a mondatrészek. Mikor beszélünk, nem annyira az értelmi tényezőkhöz, mint inkább lélektani momentumok hatása alatt állunk, és a szórendre nézve döntő az, milyen sorrendben következnek a képzetek, illetve fogalmak a beszélő lelkében. Eszerint az uralkodó képzet fogja a legfontosabb helyet elfoglalni, mely rendszerint a mondat elején van. Közönségesen azt mondjuk ilyenkor, hogy egy mondatrészt kiemelünk. Ez az occasionalis szórend. Így pl. felszólítás vagy parancs az ige-állítmánnyal kezdődik: ἴωμεν εἰς Σαλαμῖνα!

175. §. Általában véve a következőket kell megjegyeznünk:

1. a) Az elhatározást jelentő igék mint állítmányok a mondat élén állnak: ἔδοξε τῷ δήμῳ...

b) a mondat élén van a helye az állítmánynak elbeszélésekben, főleg az elbeszélés előbbre vitelénél: Φαρνάβαζος μὲν οὖν εὐθὺς ἀπῆει καὶ τοὺς... πρέσβεις ἀπαντᾶν ἐκέλευσεν εἰς Κύζικον. ἐπέμφθησαν δὲ Ἀθηναίων... Δορίθεος, Φιλοδίκης... – ἐπορεύοντο δὲ καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις. etc.

c) εἶναι is konkrét jelentésben a mondat élén áll: ἦν ποτε χρόνος.

d) mellékmondatokban az állítmány vagy a mondat végén, vagy az elején a kötőszó mögött áll.

2. Jelzői meghatározások az ún. jelzői szórendben, állítmányi meghatározások az ún. állítmányi szórendben következnek.

a) Jelzői meghatározások a névelővel ellátott főnévnél állhatnak, vagy a névelő és főnév között, vagy a névelő ismétlésével a főnév után. Ebben a helyzetben a határozói kifejezések is jelzőkké lesznek; tehát: ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ vagy ὁ ἀνὴρ ὁ ἀγαθός a jó ember; ὁ παρῶν καιρὸς a jelen idő; οἱ πάλαι σοφοί a régi bölcssek; ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη v. ἡ μάχη ἡ ἐν Μ. a marathoni csata.

Mindig jelzői szórendben állanak a névelős főnév mellett α) a birtokos névmások: ὁ ἐμὸς φίλος v. ὁ φίλος ὁ ἐμὸς barátom; β) a birtokjelző genitívusok (kivéve a személynévmást; l. b. α)); így: Φρόντιζε τῆς σαυτοῦ (vagy ἐκείνου, vagy τοῦ πατρὸς) δόξης. A főnevek birtokjelző genitívusának ez a helyzete nem kizárólagos; mert mondhatni: ἡ τοῦ πατρὸς οἰκία v. ἡ οἰκία (ἡ) τοῦ πατρὸς v. τοῦ πατρὸς ἡ οἰκία.

b) **Állítmányi** meghatározások névelő nélkül állanak (l. jz. 2. d.), ennél fogva mindama melléknevek, participiumok és névmások, melyek névelő nélkül állanak a névelős főnév előtt v. után, állítmányi meghatározások; így: ἀγαθὸς ὁ ἀνὴρ v. ὁ ἀνὴρ ἀγαθός (ti. ἐστίν) az ember jó.

Mindig így áll az állítmányi jelző (l. 143. §. c. 2.); továbbá

α) a genitívus partitívus, a személynévmás és αὐτός genitívusai; így:

Οἱ ἄριστοι τῶν πολιτῶν v. τῶν πολ. οἱ ἄρ. optimi civium;

ὁ φίλος μου barátom; ὁ φίλος αὐτῶν az ő barátjuk;

β) αὐτός e jelentésben: maga; így: ὁ πατὴρ αὐτός maga az atya;

γ) a mutató névmások: οὗτος v. ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ez v. az az ember;

δ) ezek: ἄμφω ambo; ἑκάτερος uterque; ἀμφοτέρω utrique; tehát: ἄμφω τῷ χεῖρῃ. – ἐπὶ τῷ κέραν ἑκατέρω mindkét száron.

c) Ezeknek: *πᾶς, ἅπας, σύμπας, ὅλος* jelentése helyzetük szerint

α) jelzői szórendben: összes; számneveknél: mindössze, összesen; így: ὁ *πᾶς ἀριθμός* az összes szám; οἱ *πάντες ἑκατόν* összesen százan;

β) állítmányi szórendben: egész; többesben: mind, valamennyi; tehát: *πᾶσα ἡ πόλις* az egész város; *αἱ πόλεις πᾶσαι* a városok mind;

γ) névelőtlen főnév mellett jelentésük: minden, csupa, teljes; így: *πᾶς ἄνθρωπος* minden ember; *πάντες ἄνθρωποι* az egész világ; *πᾶν ἀγαθόν* csupa, merő jó; – *παντὶ σθένει* teljes erővel.

d) Szintén így változik a szórenddel együtt a jelentés a következőknél is: ἡ *μέση πόλις* a középső város (több közül); de: ἡ *πόλις μέση* a város közepe; ἡ *ἐσχάτη νῆσος* a szélső sziget (több közül) de: ἡ *νῆσος ἐσχάτη* a sziget széle; ὁ *μόνος υἱός* az egyetlen fiú; de: *μόνος ὁ υἱός* egyedül, csakis a fiú stb.

Jegyzet. A névelő használata.

1. A magyartól eltérőleg a görögben **kiteendő a névelő:**

a) az országneveknél (ered. melléknevek): ἡ Ἀττικὴ (ti. γῆ), ἡ Ἑλλάς;

b) általánosan ismert, vagy már előbb említett személyneveknél: ὁ *Σωκράτης* az az ismert, már említett S. vö. Socrates ille; de appositívóval: *Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος, Σικελία ἡ νῆσος, Αἴτνη τὸ ὄρος*, eltérően a folyamnevek; így: ὁ *Εὐφράτης ποταμός*, ὁ *Νεῖλος ποταμός*.

c) tőszámoknál, midőn vmely összeget csak megközelítőleg említünk, v. vmely egésszel szemben annak részét emeljük ki (törtszám); így:

Ἔπεσον ἀμφὶ τοὺς *δισχιλίους* körülbelül kétezren estek el.

Τῶν *πέντε αἱ δύο μοῖραι* az ötből két rész = két ötöd.

2. A következő esetekben rendszerint **hiányzik a névelő:**

a) általános hely-, idő- s egyéb meghatározásoknál, milyenek pl.: *κατὰ γῆς* a föld alatt; *ἡμέρας* nappal; *ὄνομα* névleg (l. 155. §. 4. a.)

b) elvont neveknél: Πόνος εὐκλείας πατήρ munka a dicsőség atyja;

c) egyes, már mintegy tulajdonnevekké vált közneveknél, milyenek pl.: ἄστυ Athén; βασιλεύς a perzsa király; οὐρανός, ἥλιος stb.;

d) az állítmányt kiegészítő névi és egyéb meghatározásoknál; így: Πάντων σοφώτατος ἦν Σωκράτης S. volt a legbölcsebb.

3. Nagy szerepe van a görög szórendben az ún. **hyperbatonnak** (< ὑπερβατός² = áthágott, megváltoztatott), azaz két összetartozó szó egyéb szavakkal való elválasztásának, miáltal éppen az elválasztott szavakon – sokszor ezek közül is csak az elsőn – van a hangsúly. Pl.: ὕφ' ἑνὸς τοιαῦτα πέπονθεν ἡ Ἑλλάς ἀνθρώπου. τὴν ἱεράν ἀπὸ τῆς χώρας ὤχετ' ἔχων τριήρη.

Az ión szójarás sajátosságai (a homérosi nyelv vázлата)⁹

⁹Ezzel lényegében megegyezik az újión vagyis Hérodotos (Kr. e. 484–425) szójarása; az eltérő sajátosságok a HÉROD. jel után vannak megjegyezve.

Általános megjegyzések

176. §. A Homéros névéhez fűződő költemények nyelve mesterségesen megalkotott irodalmi nyelv, melyet ebben az alakjában görög ember nem beszélt. Úgy, amint ránk maradt, ión jellegű, de ez az ionismus csak mázként van rákenve egy olyan nyelvre, melynek hangtana, alaktana és szókincse a Lesbos szigetén és Thessaliában beszélt aiol dialektus sajátosságait mutatja. Az epos nyelve tehát kevert nyelv, mely akkor jött létre, mikor az aiolok megteremtette epikus költészetet átvették az Ióniában lakó iónok, és azt saját nyelvükre átültették. Amikor aztán a VI. században az epos Attikába is eljutott, modern attikai alakok is belekerültek (pl. összevont igealakok) és a legrégebbi időkből csak kevés aiolismus maradt benne. Ilyenek:

1. υ az o helyett: ἄλλυδις ~ ἄλλος.
2. ρo , $o\rho$ a ρa , $a\rho$ helyett: ὄρχαμος ~ ὄρχω; ἦμβροτον ~ ἦμαρτον;
3. $\bar{\alpha}$ az η helyett: Ἀτρείδᾱο, λαός.
4. $-\sigma-$, $-\sigma v$ > $-\mu-$ ill. $-\nu-$: ἔμμεναι < ἐσμεναι; ἔραννος < ἐρασνος ~ ἔρωσ.
5. Spiritus lenis a sp. asper helyett (psilosis): ἦμαρ ~ ἡμέρα.
6. $-\lambda\sigma-$ > $-\lambda\lambda-$, $-\mu\sigma-$ > $-\mu\mu-$, $-\nu\sigma-$ > $-\nu\nu-$, $-\rho\sigma-$ > $-\rho\rho-$. (de l. 30. §. 1. b.).
7. az α -tönű hímneműek sing. nom. α végű (voltaképp régi vocativusok nom. funkcióval): μητίετα, νεφεληγερέτα.
8. a mássalh. tövek plur. dat.-a $-\epsilon\sigma\sigma\iota$ végű; πόδεσσι(v), κύνεσσι(v).
9. a névmások közül ezek: ἄμμες (= ἡμεῖς), ὕμμες (ὀμεῖς).
10. a $-\mu\epsilon\upsilon\alpha\iota$ végű infinitivusok: ἔμμεναι, δόμεναι.
11. a $\chi\acute{\epsilon}(v)$ = ἄν partikula.

Hérodotos idejében az attikai nyelv még nem vitte a későbbi vezető szerepet, s ezért Hérodotos, bár sok éven át tartózkodott Athénben, az ión nyelvet használja, melyet az eposokból és a lo-

gographusoktól vett át. Gyakran találni azonban attikai elemeket is nála. Ión dialektusban írnak még az elegikusok (Kallinos, Tyrtaios, Mimnermos, Solón, Xenophanés, Theognis), továbbá Archilochos.

α) Hangtan

177. §. Magánhangzók

1. Az attikai szójárástól eltérőleg Homérosnál
a) α helyett, még akkor is, ha purum, igen gyakran η van; σοφίη, νεηνίης, ἀγορή, κρητήρ, νηῦς – ἀληθείη, κνίσση.
b) ϵ helyett $\epsilon\iota$, – \omicron helyett $\omicron\upsilon$, – olykor α helyett $\alpha\iota$; így lesz (ún. metrikai nyújtás útján)

χρῦσεος ἔνεκα ὄνομα γόνατος αἰεί παρά-ból
χρῦσειος εἴνεκα οὔνομα γούνατος αἰεί παραι.

- c) $\epsilon\iota$ helyett ϵ , – $\omicron\upsilon$ helyett \omicron , – néha $\alpha\iota$ helyett α ; (rövidülés) így lesz:

att. βαθεῖα χειρός ἀελλόπους βούλεται ἑταῖρος-ból
hom. βαθέη χερός ἀελλόπος βόλεται ἑτάρως.

HÉROD. Mindezek Hérodotosnál is előfordulnak; új-ión sajátosságok:

α helyett olykor ϵ ; például: ἔρσην, τέσσερες, τεσσεράκοντα; $\alpha\upsilon$ v. $\omicron\upsilon$ helyett ω ; például: θωμάζω, τρωμα – ὦν, γῶν.

2. Az összevonás a legtöbb esetben el szokott maradni; ahol előfordul, ott a 21. §. szerint történik. De $\epsilon\omicron$, $\epsilon\omicron\upsilon$ -ból mindig $\epsilon\upsilon$ lesz; így: νεῦμαι, ἔμεῦ, νεικεῦσι stb.

Jegyzet. Ezekben $-\epsilon\epsilon\alpha$, $-\epsilon\epsilon\alpha\iota$ a két ϵ vonatik össze: $-\epsilon\iota\alpha$, $-\epsilon\iota\alpha\iota$ (v. $-\epsilon\alpha$, $-\epsilon\alpha\iota$); így lesz: εὐκλείας, δυσκλέα, μυθεῖαι v. μυθέαι (εὐκλέεας, δυσκλέεα, μυθέεαι-ból).

HÉROD. Hérodotosnál az $\omicron\eta$ -ból ω lesz ezekben: βοάω, βοηθέω, νοέω; tehát: ἔβωσα (ἐβόησα) – ἐβώθειον (ἐβοήθειον) – ἐννώσας (ἐννοήσας).

3. A **synizésis** (l. 21. §. 4.) nemcsak ugyanazon szóban, hanem két szó között is igen gyakori:

Πηλιῆάδεω Ἀχιλῆος A, 1. δενδρέω ἐφεζόμενοι Γ, 152.
ὁμίν μέν θεοῖ δοῖεν A, 18. δείδω μῆ οὐτίς K, 39.

4. **Hangmásuláson** (l. 24–25. §§.) alapuló jelenségek:

καρδίη καρτερός κάρτιστος τέταρτος θάρσος ἔ-πορ-ον-ból
lesz: κραδίη κρατερός κράτιστος τέταρτος θράσος πέ-πρω-ται
πέρθω-ból aor. ἔπρᾶθον, δέρκομαι-ból ἔδρακον.

5. **Metathesis quantitatis** a 20. §. 3. alatt említettekén kívül van pl. ezekben: Ἄτρειδεω = Ἄτρείδᾶω, στέωμεν = στήομεν (ἴσθημι) stb.

6. A **hiatus** (l. 23. §.) gyakori; elkerülésére a *krasis* (l. 23. §. 2.) ritkán, de az *elisio* (l. 23. §. 1.) s mozgó ν (l. 33. §. 1.) annál többször fordul elő.

Csak látszólagos a hiatus ott, hol a második szó eredetileg *φ*-val kezdődött; így: θεοὶ πάντα φύσασιν – οὐδὲ τι φέργων – ὕπο-φείζομεν Δ, 62 stb.

HÉROD. A mozgó ν Hérodotosznál teljesen hiányzik; *elisio* és *krasis* ritka. *Krasis*: ο-α = ω, ο-αυ = ωυ (ejtsd *ού*); így: ὁ ἀνήρ, τὸ αὐτό = ὠνήρ, τωυτό; így lett: ἐμέο αὐτοῦ, σέο αὐτοῦ, ἔο αὐτοῦ-ból: ἐμεωυτοῦ, σεωυτοῦ, έωυτοῦ.

7. Az **elisio** (l. 23. §. 1.) sokkal gyakoribb, mint a prózában; nemcsak az *ᾶ*, *ε*, *ι*, *ο* szokott elmaradni a név- s igeragozásban, hanem

az *αι* is ezekben az igeragokban: -μαι, -ται, -σθαι

az *οι* is ezekben a névmásokban: μοί, σοί, τοί.

Sohasem marad el az *υ*, sem *τι*, ὅτι, περί-ben az *ι*, sem *πρό*, *τό*-ban az *ο*; tehát: ὅτ' = ὅτε (nem ὅτι); továbbá τ' = τε vagy τοὶ (soha τὶ).

8. Az **apokopé**, vagyis a szó rövid véghangzójának elhagyása mássalhangzó előtt, ᾶρα, ἀνά, κατά, παρὰ, (ἀπό, ὑπό)-nál fordul elő; a hangsúly az első szótagra megy át: ᾶρ, ᾶν, κάτ, πάρ, (ᾶπ, ὕπ).

Jegyzet. A τ (ebben κάτ) ilyenkor a következő mássalhangzóhoz hasonul; azonban a ν (ebben ᾶν) illeszkedik a mássalhangzóhoz (l. 27. §. 5.); így fonétikus írás van az ilyenekben: καὶ δύναμιν, καὶ κεφαλῆς, καλ-λείπω, καὶ πεδίον, καὶ ῥόον ἄμ πέλαγος, ἀγ-κλίνας, ἀγ-κρεμάσας, ἀλ-λέξαι, ἄμ-μίξας.

178. §. Időmennyiség

1. Homérosnál helyzeti hosszúságot (l. 20. §. 1. jz.) okoz a két vagy kettős mássalhangzó akkor is, ha rövid véghangzó után a következő szónak elején állanak; sőt az arsisban álló rövid véghangzót gyakran pusztá folyékony vagy σ, δ is (δῆν és a δι- tóban δf- volt) hosszúvá teszi:

νοῦσον ἀνὰ στρατόν	A, 10.	ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης	A, 437.
τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης	A, 249.	ὅτε σεύαιτο διώκειν	P, 463.
ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι	A, 8.	οὐ τι μάλ᾽ ἀ δῆν	A, 416.

2. Rövid végszótagok megnyújtása többnyire eredeti f-ből magyarázható (l. 179. §. 1.); ez különben az arsisban, főleg caesura előtt, tisztán metrikai okokból is elő szokott fordulni; így:

μὲν φοικέοιτο πόλις	Δ, 18.	εἰς πόλεμῶν ἀλλά	A, 491.
Ἐκτῶρ, φειδος ἄριστε	P, 142.	φίλε κασίγνητε	Δ, 155.

3. A szó végén álló hosszú magán- vagy kettőshangzó, ha a thesisbe kerül, rákövetkező magánhangzó előtt megrövidül; így:

ἄμφω ὁμῶς θυμῶ	A, 209.	φύσει, ἐπεὶ δῆ	— — — — A, 235.
διζήμενη εἶ ποῦ ἐφεύροι	Δ, 88.	χρυσέω ἀνά	— — — — A, 15.

179. §. Mássalhangzók

1. A f nyoma Homérosnál még sok helyen világosan felismerhető, mert kiesése helyzeti hosszúságot hagyott maga előtt; (vö. 178. §. 2., 177. §. 6.); a szó elején állott pl. ezekben:

φάγνυμι	φείκοσι	viginti	φεσθής	vestis	φίς	vis
φαλίσκομαι	φεκών	(ἀφέκων)	φέσπερος	vesper	φοῖκος	vicus
φάναξ	φέπος		φέτος	(vetus)	φοῖνος	vinum
φάστυ	φερ-	(ver-bum)	φιδ-	(vid-eo)	φόψ	vox
φέαρ	φέργον	(Werk)	φίον	viola	stb.	

Jegyzet. A szót kezdő eredeti f helyébe néhány szónál ε lépett; így pl. ezeknél: ἐ-είκοσι, ἐ-έλδωρ, ἐ-έλδομοι, ἐ-έλπομαι, ἐ-έργω, ἐ-εισάμενος, ἐ-ίση stb.

2. Több szónak elején eredetileg σφ állott; így pl. ezekben: ἀνδάνω, ἡδύς (τό σφᾶδ-) vö. suā[d]-vis; ἔθος, ἦθος vö. suē-sco; ἔκυρός = socer, a németben: Schwäher; ἔ = ὄς = suus. Tehát: φίλῃ ἔκυρέ Γ, 172.; θυγατέρά ἦν Ε, 371.; mert: σφεκυρέ, σφῆν; vö. 178. §. 1.

3. A K- és T-hang a μ előtt gyakran változatlanul megmarad; így: ἴκ-μενος, ἀκαχ-μένος – ἴδ-μεν, ὀδ-μή, κεκορουθ-μένος.

4. A T-hang sokszor a σ előtt sem esik ki (l. 30. §. 2. a.), hanem ahhoz hasonlóan; sőt gyakran a σ is megmarad σ előtt (l. 30. §. 1. c.); így:

ezekből: ποδ-σί δικάδ-σατε γένεσ-σι ἔσ-σομαι ἐτέλεσ-σα
lesz: ποσσί δικάσσατε γένεσσι ἔσσομαι ἐτέλεσσα.

5. A szó belsejében, rövid hangzó után, némely másállhangzók, főleg a folyékonyak (λ, μ, ν, ρ) és a σ megkettőztetve fordulnak elő; így: ἔλλαβον, ἔμμαθον, ἐύνητος, ὄσσου, ἔδδεια, ὄππως, ὅττι stb.

6. A μ-λ és μ-ρ közé Homéros gyakran β segédhangot told be (epenthesis); így:

a μολ- (l. 197. §. 3.) μορ- tőből ἤμαρτον-ból
lesz: μέμ-β-λωκα ἄμ-β-ροτος ἤμ-β-ροτον (l. 177. §. 4.).

HÉΡΟΔ. Hérodotosnál a πο- tőből való névmásokban és határozókban a π helyett mindig κ áll; így: κοῖος, ὀκοῖος, κότερος, κότε, κῶς, ὄκως, οὔκοτε stb.

hehezetes helyett kemény van ezekben: αὔτις, δέκομαι, οὐκί; hehezetes és kemény fel vannak cserélve: ἐνθαῦτα, ἐνθεῦτεν, κίθων;

κ vagy σσ helyett ξ van ezekben: ξυνός (= κοινός), διξός, τριξός;

σσ sohasem lesz ττ-vá; tehát: γλῶσσα, θάλασσα, τάσσω, ἐλάσσω stb.

A hehezetesítés (l. 27. §. 6.) mindig elmarad: ἀπικνέομαι, καταιρέω – ἀπ' οὔ, μετ' ἄ.

β) Alaktan

180. §. A **névelő** eltérő alakjai Homérosnál a következők:

E. gen. τοῖο (= τοῦ)	T. nom. τοί, ταί; gen. νόη. τᾶων
K. gen. dat. τοῖν (= τοῖν)	

A névelő jelentését és használatát illetőleg vö. 188. §. 4.

Névragozás

181. §. AZ O-NÉVRAGOZÁS

1. Az egyes gen. –ου és igen sokszor –οιο végű (ο-σιο-ból; l. 38. §. 1. a.); így: θεοῦ, καρτεροῦ, πεδίοιο, πολέμοιο κακοῖο stb.

2. A többes dat. –οισι(ν) v. –οις végződésű: θεοῖσιν, σοῖς ἐτάροισιν stb.

HÉROD. A többes dat. mindig –οισι végződésű: τοῖσι Ἀθηναίοισι.

3. A kettős gen. és dat. végződése –οιν; így: ἵπποιν, ὄμοιν.

4. Az attikai λεώς, νεώς Homérosnál: λαός, νηός (vö. 20. §. 3.); de ἡ ἔως = ἡώς, ἡῶ, ἡοῦς, ἡσί (mint αἰδώς 53. §. 3.).

HÉROD. Az attikai névragozás csakis a tulajdonnevekre szorítkozik; mert ezek: λεώς, νεώς, ἴλεως, πλέως Hérodotosnál: ληός, νηός, ἴλεος, πλέος.

182. §. AZ A-NÉVRAGOZÁS

1. Az egyes nom. végződése rendszeren –η, hímn. –ης (vö. 177. §. 1. a.); de mindig csak θεά, s néhány tulajdonnév: Ναυσικᾶα, Αἰνεΐας.

2. Régi vocativusok nominat. funkcióval (aiolismusok): αἰχμητά, ἰππότᾶ Νέστωρ, νεφεληγερέτᾶ Ζεὺς stb. 3. A hímn. egyes gen. –ᾶο v. –ἔω, magánhangzó után –ᾶο v. –ω végű; Ἀτρεΐδᾶο v. Ἀτρεΐδἔω, Βορέᾶο v. Βορέω, εὐμμελίω (l. 41. §. 2.).

4. A többes gen. -άων v. -έων, és csak ritkábban (ι után) -ῶν végű; θεάων, ναυτέων, κλισιῶν – Σκαιῶν πρὸ πυλάων stb.

5. A többes dat. -ησι(ν) v. -ης (csak ritkán -αις, pl. θεαίς); ἀθανάτησι θεῆς, ἐν παλάμῃς, κοίλῃς παρὰ νηυσί.

HÉROD. Hérodotosnál a kettős szám egyáltalában nincs használatban. – A hímneműek egyes genitivusa –εω végű; így: πολίτηω (= πολίτου), Ξέρξεω. Az –ης végű tulajdonnevek egyes acc.-a nem ritkán εἶ végű: Ξέρξην v. Ξέρξεα. A többes gen. –έων, (magánhangzók után -ων), a dat. -ησι végű; így: γνωμέων, αὐτέων – χιλίησι δροαχησι.

183. §. MÁSSALHANGZÓS NÉVRAGOZÁS

1. A többes dat. végződése -σι(ν), -σσι(ν), -εσσι(ν), -εσι(ν); ποσί, ποσ-σί, πόδ-εσσι – βέλε-σι, βέλεσ-σι, βελέ-εσσι – οἴ-εσι.

2. A kettős gen. és dat. végződése -οιν; így: ποδ-οἶν.

3. Az -ις, -υς végű barytonák (l. 49. §. 3.) ragja az egyes acc.-ban ν v. ᾶ; tehát: ἔρι-ν vagy: ἔριδ-α – κόρυ-ν vagy: κόρουθ-α.

4. Az ún. hangvesztők (l. 51. §. 7.) ε-ja mindenütt meg-, vagy elmaradhat; tehát: πατ-έ-ρι, μητ-έ-ρι, θυγατ-έ-ρι, γαστ-έ-ρι, Δημήτ-ε-ρος; viszont: θύγατρα, θύγατρες, θύγατρας, θυγατρῶν, πατρῶν. ἀνήρ, ἀνδρ-ός v. ἀν-έ-ρος stb.; többes dat. ἀνδράσι és ἀνδρεσσι.

5. A ζ-végű tövek (l. 53–54. §§.) többnyire összevonatlanok maradnak; de

a) néhány ᾶς-végűnek α-ja ε-ná változik (vö. γένος; γενεσ-); οὔδας talaj, οὔδεος, οὔδει – κῶας bőρ, κῶεα, κῶεσιν.

b) a κλης-végűek ragozásának mintája: Ἡρακλῆα, -ῆος, -ῆι.

HÉROD. A mássalhangzós névragozás Hérodotosnál egészben véve olyan, mint az attikai szójárásban, csakhogy a hangzók összevonása többnyire elmarad.

A ζ-töveknél összevonás nincs: γένος, γένεος, γένει – ἀληθέος, ἀληθειί.

Az ας-végűek: γῆρας, γήραος, γήραιί és κρέας, κρέως, κρέα, κρεῶν. de: κέρας, κέρεος, κέρειί stb. az α helyett ε-nal (vö. 177. §. 1.).

A κλέης- végűek mintája: Θεμιστοκλέης, -κλέα, -κλέος, -κλεί.

6. Az ι-végű tövek (l. 56. §.) a τόνεκ ι-ját többnyire végig megtartják; de vannak ε-os és η-s alakok is; így például πόλις ragozása:

E. πόλις	T. πόλιες, πόληες
πόλιν	πόλις, πόλιας, πόληας
πόλιος, πόληος	πολίων
πόλι, πόληϊ, πόλει	πολίεσσι(ν).

HÉROD. Az ι- tövek mintája:

πόλις πόλιν πόλιος πόλι
πόλιες πόλις πολίων πόλισι.

7. Az ű-tönű melléknevek nőneme -εία v. -έα végű (l. 177. §. 1. c.); így: ώκύς, ώκέα – βαθειαν v. βαθέην, βαθείης v. βαθέης; ennek εύρύς (széles) egyes hímn. acc.-a: εύρύν v. εύρέα.

HÉROD. Ό πήχυς ragozása:

πήχυς πήχυν πήχεος πήχεϊ
πήχεες πήχεας πήχεων πήχεσι.

8. Az ευ-végű tövek (l. 57. §.) ε-ja helyett eredeti η van (l. 20. §. 2.: βασιλεύς < βασιληύς), de a tulajdonneveknél ε-os mellékalakok is előfordulnak; így: βασιλεύς, -ήρος stb.; de: Τυδεύς, Τυδέα, Τυδέος stb. Magában áll άριστεύς (előkelő) többes dativusa: άριστήεσσι(ν) A, 227.

HÉROD. Az ευ-tönűek mintája:

βασιλεύς βασιλέα βασιλέος βασιλεϊ
βασιλεϊς βασιλέας βασιλέων βασιλεϋσι

9. HÉROD. Az ώ-végű nőneműek (l. 58. §.) egyes acc. -οϋν: Τοϋν, Λητοϋν, Σαπφοϋν; ő ήρως egyes acc.-a kétféle: τόν ήρωα és ήρω.

184. §. NÉVRAGOZÁSI RENDHAGYÁSOK

1. A **heteroklisia** (l. 59. §.) Homérosnál ritkábban fordul elő; így: ιδρώς veriték; ιδρωτος, ιδρωτι mellett: τόν ιδρω (=

ιδρωτα); χρώς testbőr; χροά, χροός stb. mellett: χρῶτα, χρωτός stb. Σαρπηδῶν genitivusa Σαρπηδόν-ος és Σαρπηδόντ-ος.

2. A **metaplasmos** (l. 60. §.) annál gyakoribb; szokottabb metaplasták: ἀλλή védő erő; dat. ἀλλῆ és ἀλλί, ebben: ἀλλί πεποιθώς; ἡνίοχος kocsis; ἡνιόχου stb.; acc. ἡνιόχον és ἡνιοχῆα; μάστιξ ostor; μάστιγα, μάστιγι mellett: μάστιν, μάστι; ὑσμίνη csata; dat. ὑσμῖνι is; – Αἴδης gen. Αἴδαο v. Αἴδος stb.

185. §. KÜLÖNÖSEN MEGJEGYZENDŐK

Ὁ ἄναξ uralkodó; ἄνακτος stb.; voc. ὦ ἄνα ebben: Ζεῦ ἄνα Γ, 351. Ἄρησ, Ἄρηα v. Ἄρην, Ἄρηος v. Ἄρεος stb.; voc. ὦ Ἄρες v. Ἄρες. τὸ γόνυ (τό γουνατ-, γουν-) térd; γούνατος v. γουνός stb. de: γούνων. τὸ δόρυ (τό δουρατ-, δουρ-) dárda; δούρατος v. δουρός stb. de: δούρων. Ζεύς a rendes Δία stb. mellett: Ζῆνα v. Ζῆν, Ζηνός, Ζηνί.

τὸ κάρη fej;	gen.	κάρητος,	καρήάτος,	κράάτος,	κράτός
	dat.	κάρητι,	καρήάτι,	κράάτι,	κράτί
többes n. a.		κάρηνα,	καρήάτα,	κράάτα,	κράτα
	gen.	καρήνων,	—	—	κράτων
	dat.	—	—	—	κράσι(v)

ἡ ναῦς hajó, nom.	νηῦς	több.	νηες, νέες
	a. νῆα, νέα		νηας, νέας
	g. νηός, νεός		νηῶν, νεῶν
	d. νηῖ		νήεσσι, νέεσσι, νηυσί(v).

τὸ οὔς v. οὔας fül; οὔατος stb.; több. οὔατα, dat. οὔασι(v) v. ὄσι(v).

ὁ υἱός fiú; acc.	υἰέα, υἷα	gen.	υἰέος, υἷος	dat.	υἰεῖ, υἷι
	υἰέες, υἷες	υἰέας, υἷας	υἰέων		υἷάσι(v).

ἡ χεῖρ kéz; gen. χειρός v. χερός stb.; több. dat. χεῖρεσ(σ)ι v. χερσί.

HÉROD. Ἄρησ, Ἄρηα, Ἄρεος, Ἄρεῖ.

HÉROD. νηῦς, νέα, νεός, νηῖ – νέες, νέας, νεῶν, νηυσί

186. §. ESETRAGFÉLE VÉGZŐDÉSEK

1. A -θι, -θεν, -δε ragokkal képzett helyhatározók gyakoriak; így: χηρόθι a szívbén, οὐρανόθεν az égből, πόλινδε a városba stb. Az eredethat. -θεν (és πρό-val a -θι is) sokszor a genitivus ragját rótolja; így: ἀπ' οὐρανόθεν, ἀπὸ Τροίηθε, ἐμέθεν = ἐμοῦ; – Ἰλιόθι πρό Ἴλιον előtt.

2. A gen. és dat. sajátágos ragja a -φι(ν); vö. ti-bi, si-bi; pl. ἐκ θεόφιν az istenektől P, 101.; κρατερῆφι βίηφι nagy erővel Φ, 501.; κατ' ὄρεσφι a hegyekről Δ, 452.; σὺν ὄχσεσφιν szekerekkel E, 219.

187. §. Melléknevek. Fokozás

1. A háromvégződésű melléknevek gyakran mint kétvégződésűek használatnak; ἄγριος ἄτη T, 88. – κλυτὸς Ἴπποδάμεια B, 742.; viszont az összetett kétvégződésűekből gyakran külön nőnem is található: αἰγίς ἀθανάτη B, 447.; – ἀσβέστη φλόξ Π, 123.

2. Rendhagyó ragozású melléknevek Homérosnál is vannak; ἐρίηρος kedves, többes ἐρίηρες; αἰπύς meredek, nőnem acc. αἰπήν is.

3. Πολύς (πουλύς, πολλός) tövei: πολυ-, πουλυ-, πολλο-. Ragozás:

E.	πο(υ)λύς	πολλός	T.	πολέες	v.	πολείς, πολλοί
	πο(υ)λύν	πολλόν		πολέας,		πολλούς
	πολέος	πολλοῦ		πολέων,		πολλῶν
	—	πολλῶ		πολέσ(σ)ι,		πολέεσσι, πολλοῖς.

HÉROD. πολύς Hérodotosnál mindig πολλός; a seml. πολλόν és πολύ.

4. A fokképzők közül -ίων, -ιστος gyakoribb, mint prózában:

γλυκύς	édes	γλυκίων	(γλύκιστος)
βραχύς	rövid	βράσσω	βράχιστος
ώκύς	gyors	—	ώκιστος
μακρός	hosszú	μάσσω	μήκιστος

κυδρός	dicső	κύδιστος
οικτρός	nyomorult	οϊκτιστος
(τὸ ἄλγος)	fájdalmas	ἀλγίων ἄλγιστος
(τὸ ῥίγος)	borzasztó	ῥίγιον ῥίγιστα.

HÉROD. Az -εος, -ήιος végű melléknevek a tőnek o-ját a megelőző rövid hangzó ellenére sem nyújtják meg; ἐπιτήδεος, ἐπιτηδεότερος – ἀνδρήιος, ἀνδρηιότητα.

5. A rendhagyó fokozásúaknak (l. 65. §.) sajátos homérosi alakjai: ἀγαθός közérpók: ἀρείων, βέλτερος, λωίων, λωύτερος, φέρτερος; felsőfók: κάρτιστος (l. 177. §. 4.), φέρτατος, φέριστος, κακός kf. κακώτερος, χειρείων, χειριότερος, χειρότερος.

πολύς kf. πλέων, πλέον (gen. πλείονος, több. nom. πλέες, acc. πλέας). ῥήϊδιος (= ῥάδιος) kf. ῥήϊτερος, ff. ῥήϊτατος és ῥήϊστος.

HÉROD. πολλός kf. πλέων, seml. πλέον és πλεῦν; gen. πλέονος és πλεῦνος stb.

Νέvmások (pronomina)

188. §. 1. A **személyes νέvmás** (l. 67. §.). A *-gal jelöltek simulók.

	Első személy	Második személy	Harmadik személy
E. N.	ἐγών	τύνη	—
A.	—	—	ἔ, ἐέ, *μίν, *νίν
G.	ἐμεῖο, ἐμέο, ἐμεῦ, ἐμέθεν, *μεῦ	σεῖο, σέο, σεῦ, σέθεν, (τεοῖο)	εἶο, ἔο, εῦ, ἔθεν
D.	—	*τοί, τεῖν	εοῖ, οῖ
T. N.	ἄμμες (l. 176. §. 9.)	ὔμμες (l. 176. §. 9.)	—
A.	ἡμέας, ἄμμε	ὔμέας, ὔμμε	σφέας, *σφάς, *σφέ
G.	ἡμέων, ἡμείων	ὔμέων, ὔμείων	σφέων, σφείων
D.	ἄμμι(ν)	ὔμμι(ν)	σφίσι(ν), *σφί(ν)
K.N.A.	νῶϊ	σφῶϊ	*σφῶέ
G. D.	νῶϊν	σφῶϊν	*σφῶϊν

A 3. sz. *-gal jelölt alakjainak jelentése: őt, őket, nekik (eum, eos, eis); ellenben *ἑέ, εἶο, ἑοῖ, σφείων* mindig visszahatók: magát, magának (se, sui, sibi); a többi majd visszaható s akkor hangsúlyos, majd személynévmás s akkor simuló.

HÉROD. Hérodotosnál *μίν* jelentése vagy *αὐτόν, αὐτήν*, vagy *ἑαυτόν, ἑαυτήν*; *σφίσι* mindig = *ἑαυτοῖς, ἑαυταῖς*; ellenben *σφί* = *αὐτοῖς, αὐταῖς*.

2. A **visszaható** névmásból (l. 69. §.) az összetett alakok sohasem fordulnak elő, hanem a személynévmás és *αὐτός* mindig külön ragoztatnak; így: *ἐμὲ αὐτόν, ἐμοὶ αὐτῶ, οἱ αὐτῶ, ἐ αὐτήν* stb.

HÉROD. Hérodotosnál mindig: *ἐμεωυτοῦ, σεωυτοῦ, ἐωυτοῦ* stb. (vö. 177. §. 6.).

3. A **birtokos** névmások (l. 70. §.) közül Homérosnál eltérők:

az egyesben: —	<i>τεός tuus</i>	<i>ἑός, ὅς suus</i>	
a többesben: <i>ἄμός noster</i>	<i>ὕμός vester</i>	<i>σφός suus</i>	
a kettősben: <i>νωῖτερος</i>	kettőnké	<i>σφωῖτερος</i>	kettőtöké.

4. Mutató névmásul (l. 72. §.) legtöbbször még a névelő szolgál. A későbbi névelő Homérosnál még mutató névmás.

Τοῦ (ezt) *δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων*. A, 43. — *Τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω*. A, 29. *Ἀπόλλωνι, τὸν (kit) τέκε Λητώ*. A, 36. — *Φάρμακα, τὰ πόρε*. Δ, 218. *Ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων*. A, 33. megjijedt az öreg (itt: névelő). A névelőnek vonatkozó névmási használatából magyarázhatók ezek a homérosi alakok is: *ὅτις* e h. *ὄστις, ὄπερ* e h. *ὄσπερ*; vö. 5. és 6. A névelő egyes eseteinek jelentését illetőleg megjegyzendő, hogy *τό* gyakran = ezért; *τῶ* pedig = akkor; azért; így: *Τὸ καὶ κλαίουσα τέτηκα*. Γ, 176. ezért el is epedtem sirlalmamban. M, 9. *Τῶ κε τάχ' ἀντήσειε μάχης*. H, 158. akkor hamar akadna ellenfele. Δ, 290. *Τῶ σε κακῆ αἴση τέκον*. T, 418. azért rossz sorsra szültelek. T, 300. A *ὄδε* többes dativusa *τοῖσδε(σ)ι*. — *ἐκεῖνος* mellett gyakori *κεῖνος*.

HÉROD. A névelő az új-ión szójárásban is még olykor mutató jelentésű.

5. A **vonatkozó** névmásnak (l. 73. §.) sajátos homérosi alakjai: nom. *ὄ* = *ὄς* (gyakran mutató: *ὄ, az*); gen. *ὄο* = *οὗ, ἑης* =

ῆς; és a névelőnek τ-val kezdődő alakjai hiatusnál v. metrikai okból.

HÉROD. A vonatkozó névmás ὅς, ἧ – οῖ, αἶ alakok kivételével Hérodotosnál mindenütt τ-val kezdődik; így: τοῦ, τῆς, τῶν, τοῖς, τά stb.

erős hehezettel kezdődő alakok csakis véghangjukat elvesztő praepositívák után fordulnak elő; így: ἀντ' ὧν, ἀπ' οὗ, παρ' ἧν stb.

továbbá még a következő néhány szólásmódban használatosak: ἐν ᾧ mialatt; ἐς ὃ míg; ἐξ οὗ mióta; ἄλλοι v. μέλλοι οὐσámeddig.

6. A **kérdő** és **határozatlan** névmás (l. 74. §.) tövének ι-ja ε-ná gyöngül; ὅστις-ban pedig a ὁ- tő gyakran változatlan marad.

	Egyes szám		Többes szám		Egyes szám		Többes szám	
			h. n.	seml.	h. n.	seml.	h. n.	seml.
N.	—	—	—	—	ὅστις	ὅττι	—	—
A.	—	—	—	ἄσσα	ὅτινα	ὅττι	ὅτινας	ἄσσα
G.	τέο, τεῦ	—	τέων	—	ὅττεο, ὅτ(τ)ευ	—	ὅτεων	—
D.	τέω	—	—	—	ὄτεω	—	ὄτέοισι	—

HÉROD. Hérodotosnál

τίς-ből: τέο τέω τέων τέοισι
ὅστις-ből: ὄτεο ὄτεω ἄσσα ὄτεων ὄτέοισι.

Számnevek (numeralia)

189. §. 1. A tőszámneveknek következő mellékalakjaik vannak: μία mellett ἴα, ἴαν, ἰῆς, ἰῆ, seml. dat. ἰῶ, – δύο, διοῶ, διοί – τέσσαρες mellett πίσυρες; – továbbá: δυοκαίδεκα és δυώδεκα – ἐείκοσι(ν) – ὀγδῶκοντα – ἐννῆκοντα – δεκάχιλοι – μυριοί³ jelentése: számtalan.

HÉROD. δύο majd változatlan, majd δύο, δῶν, δυοῖσι. – 4 = τέσσερες, τέσσερα.

2. A sorszámnevek mellékalakjai: 3. τρίτατος – 4. τέτρατος – 7. ἑβδόματος – 8. ὀγδόματος – 12. δωδέκατος – 20. εἰκοστός.

Igeragozás (conjugatio)

BEVEZETÉS

190. §. 1. Az **activ** személyragok közül az attikaiaktól eltérnek a) a régi -μι, -σθα, -σι ragok, a conjunctivus egyes számában;

így: ἐθέλω-μι ἐθέλη-σθα ἐθέλη-σι(ν) δῶσι(ν)
ἀγάγω-μι πίνη-σθα παύση-σι(ν) ἴησι(ν);

a -σθα az optativusban is előfordul: κλαίοι-σθα, βάλαι-σθα, és néha a μι végűek indic. praesensében: τίθησθα, εἶσθα (εἶμι) stb.

b) -σαν helyett gyakran -ν (< -nt), megelőző rövid hangzóval; így: λύθεν = ἐλύθησαν, ἔστᾶν = ἔστησαν, ἔφαᾶν = ἔφασαν;

c) a praet. perf. végződésai az egyesben: -εα, -εας, -εε(ν) v. ει(ν) így: πεποίθεα, ἐτεθήπεας, ἦδεε(ν), δεδειπνήκει(ν);

d) az infinitivus képzője -εν, -ναι mellett gyakran -(έ)μεν, -(έ)μεναι; így: θέμεν(αι), λυέμεν(αι), τεθνάμεν(αι), μιγήμεναι stb.

HÉROD. Az **activ** ragok Hérodotosznál ugyanazok, mint az att. szójárásban. A praet. perf. ragozása: ἐώθεα, ἐώθεας, ἐώθεε – ἐώθεσαν.

2. A **med.-pass. személyragokat** illetőleg megjegyzendő, hogy

a) az egyes 2. személyben -εαι, -ηαι, -εο, -αο gyakran összevonatlanok: ὀδύρεαι, ἔχῃαι, βάλλεο, ἐλύσσαο; a perf.-ban -σαι helyett -αι is előfordul; így: βέβληαι, μέμνηαι;

b) -μεθα helyett a vers miatt -μεσθα is van: μαχόμεσθα, ἐσόμεσθα;

c) -νται, -ντο helyett gyakori -ᾶται, -ᾶτο, mert η > α 25. §. (K-, P-hangból χ, φ lesz!): κεκλίεται (κλίνω), βεβλήατο (βάλλω), ἀγγέρατο (ἀγείρω), ἔρχαται (ἔργω), τετράφαται (τρέπω), ἰδοί-ατο, ἄπολοίατο.

HÉROD. A **medium** indicat. és imperat. egyes 2. sz. rendszeren összevonatlan; de a conjunctivusé mindig -η; így: οἴχῃ, γένῃ, δέξῃ stb. Az -νται, -ντο ragok helyett Hérodotosznál is -αται, -ατο fordul elő.

a) minden optativusban; így: ἀγοίατο, δυναίατο, γενοίατο, τισαίατο;

b) a pass. perf. tövének ragozásában; ilyenkor azonban a tő végén álló hosszú hangzó megrövidül: ἤγεαται, βεβλέαται, ἐκέατο (= ἔκειντο); a K- és P-hang hehezetessé lesz: δεδέχαται, ἐτετάχατο (de: ἀπίκαται!);

c) a –μι végűek praes. és praet. imperf.-ában: τιθέαται, ἐδεικνύατο stb. és ε-nal α helyett ezekben: ἰστέαται, ἠπιστέατο, δυνέαται (l. 177. §. 1.).

3. A **módjegyek és kötőhangzók** eltérése csak abban van, hogy

a) a conjunctivusnak kötőhangzója ω, η helyett gyakran ο, ε; (l. 122. §. 4.) így: ἴομεν, ὄφρα κε ἐγειρομεν B, 440. – εὔξ-ε-αι, εἶδ-ε-τε stb.

b) az optativusnak ι-ja a tő végén álló ι-val vagy υ-nal olykor összeolvad; így: φθίμην, φθίτο, δαινῦτο (δαινύ-ι-το), λῦντο (λύ-ι-ντο), δύη (δυ-ί-η) stb.

c) a gyenge aor. gyakran az erősnek ο, ε kötőhangzóit kapja; így: ἴξ-ο-ν (ἴκω), ἐβήσ-ε-το, ἐδύσ-ε-το, οἶσ-ε-τε, ὄρσ-ε-ο stb.

Ezek az ún. vegyes aoristosok (aoristos mixtus), a gyengének σ-ja, az erősnek ο, ε-ja miatt.

191. §. GYAKORÍTÓ IGEALAKOK

Ezek az activ és med. praeterit. impf. és aoristosból képezetnek

-σκον	-σκες	-σκε(ν)	-σκομεν	-σκετε	-σκον
-σκόμην	-σκεο (-σκευ)	-σκετο	—	—	-σκοντο

végződésekkel, melyek a rendes kötőhangzókkal (a μι-végűeknél kötőhangzó nélkül) járulnak a tőhöz: az augmentum mindig elmarad; így:

ἔχ-εσκον	καλέ-εσκον	ἴστα-σκον	ἔ-σκον (= ἦν)	ζωννύ-σκετο
ἴδ-εσκον	εἶπ-εσκον	στά-σκον	ἐλάσ-ασκε	μνησ-άσκετο.

192. §. AUGMENTUM ÉS REDUPLICATIO

1. Az **augmentum** Homérosnál gyakran hiányzik; ilyenkor aztán a hangsúly lehetőleg előre megy; így: ἔχεν, λῦσε, βῆ (ἔβη), κάθεμεν (καθεῖμεν), ἔξαγε (ἐξῆγε) stb.

HÉROD. Hérodotosnál a szótagos augmentum (a gyakorító igéken kívül) csak néhány praet. perf.-ban hiányzik; így: καταλέλειπτο, ἀναβεβήκεις; az idői augmentum azonban gyakran hiányzik; de sohasem marad el ezekben: ἦσαν, εἶδον, εἶχον, ἦλθον, ἦλασα (ἐλαύνω). Eltérő augmentuma van ὀράω-nak; praet. impf.-a: ὤρων (ὤρεον).

2. Kettős, azaz úgy szótagos, mint idői augmentum van ezekben: ἐωνοχόει (οἰνοχοέω bort töltök); ἐήνδανον (ἀνδάνω tetstem).

Jegyzet. A kezdő mássalhangzó megkettőztetését illetőleg vö. 179. §. 5. – A ρ megkettőztetése az augmentationál el is maradhat; így: ἔρεζεν, ἔραπτεν. – Sajátságos ἴημι augmentuma: ἔ-ηκα (de így is: ἦκα a ἦ-, ered. jη-tőből).

3. A **reduplicatio** az ismert szabályok szerint (l. 80. §.) történik. Némi eltérés mutatkozik a következő igéknel: δει-δεγμαί (ettől δεικνυμαι); δει-δοικα (= δέδοικα); ἔμ-μορα (ettől μείρομαι); ἔσσυμαι (ettől σεύομαι); magában áll ῥε-ρυπωμένος Od. 6, 59. ettől ῥυπώ beszennyezek.

HÉROD. Eltérő redupl. λελάβηκα, λέλαμμαι (λαμβάνω).

4. Az attikai reduplicatio (l. 109. §. 4.) Homérosnál sokkal kiterjedtebb használatú, mint az attikaiaknál; ezt találjuk pl. ezekben is:

ἀλάομαι	bolyongok	τό ἀλη-	perf.	ἀλάλημαι
ἄραρισκω	illesztek	ἄρ-		ἄρηρα hozzáillem
ἐρείδω	támasztok	ἐρειδ-		ἐρηρέδαται
ὄρνυμι	gerjesztek	ὄρ-		ὄρωρα orior
ἄρώω	szántok	ἄρο-		ἄρήροται
ἄχθυμαι	búsulok	ἄχ-		ἄχάχημαι
ἐρείπω	ledöntök	ἐρίπ-		ἐρήριπα ledőltem
ὄζω	illatozom	ὄδ-		ὄδωδα (vö. od-or)
ὀρέγομαι	kinyújtózom	ὀρεγ-		ὀρωρέχαται.

Az erős aoristos reduplicációját illetőleg l. 196. §.
HÉROD. Attikai redupl. ἀραιόρηκα (αἰρέω).

193. §. VERBA CONTRACTA

1. Az -έω és -όω végű igék majd összevonva, majd összevonás nélkül fordulnak elő.

HÉROD. Az -έω végűek többnyire összevonatlanok: καλέω, καλέεις; κάλεε stb.; kivétel csak δέω (kell), melyből a 3. sz. δεῖ, inf. δεῖν; – de praet. impf. ἔδεε. Az ε-ο, ε-ου-ból gyakran εϋ lesz; – az -έσαι, -έσο pedig -έαι, -έο-ba rövidül.

2. -άω végű igék háromféle alakban fordulnak elő, úm.:

a) összevonatlanul: ἀοιδιάει, ἔχραε, ναιετάουσι, πεινάων, ἰλάονται;

b) összevonva, mint az attikaiaknál: τιμᾶ, τιμῶσι, τιμῶν, τιμῶσα; néha α-ε = η; így: προσαυδήτην (= αυδαέτην), συλήτην (= συλαέτην);

c) az ún. szétvont alakban. Pl.:

ὀράω	összevonva: ὀρῶ	szétvontva: ὀρώω
ὀράεις	ὀρᾶς	ὀράας
ὀράουσι(ν)	ὀρῶσι(ν)	ὀρώουσι(ν)
ὀράοιμι	ὀρῶμι	ὀρώμι
ὀράεσθαι	ὀρᾶσθαι	ὀράασθαι
vagy: μναόμενος	μνώμενος	μνωόμενος
ἠβάντες	ἠβῶντες	ἠβώντες
vagy: δράουσι(ν)	δρῶσι(ν)	δρώουσι(ν)
μνάεσθαι	μᾶσθαι	μνάασθαι.

Némelyek a magánhangzók kölcsönös assimilációjából, mások másképpen akarják ezt a homérosi sajátsgot megfejteti.

HÉROD. Az -άω végű igék ott, hol az eredmény ᾶ, összevonatlanok; az ω-ba való összevonás ritkább; itt szokottabb a nyílt alak, de α helyett ε-nal; így: indic. ὀρέω, ὀρᾶς, ὀρᾶ, ὀρέομεν, ὀρᾶτε, ὀρέουσι; praet. impf. ὤρεον, ὠρᾶς stb. conjunct. egyes = indic.; többes ὀρέωμεν, ὀρώουσι; part. ὀρέων, -έουσα, -έον; optat. mindig ὀρώην stb.; több. 3. sz. ὀρῶεν mint az attikai szójárásban.

χράομαι-ban az αο-ból εω, az α + E-hangból ᾱ lesz: χρώομαι; χροᾶσθαι stb.

3. Néhány –άω végű igének –έω végű mellékalakja is található: ἀντάω találkozom, μεινιάω kínánok; praet. impf. ἦντεον, μεινοίνεον.

HÉROD. Az –όω végűek összevonása teljesen olyan, mint az attikai szójárásban; egyetlen eltérés, hogy az ο-ο, ο-ου-ból magánhangzó után nem ου, hanem ευ lesz; tehát: ἄξιω, ἄξιοις, ἄξιοι, ἄξιεῦμεν, ἄξιοῦτε, ἄξιεῦσι; praet. ἤξιεν, ἤξιους stb.

194. §. AZ IMPF.-TŐ VISZONYA AZ IGETŐHÖZ

1. Sok –ζω végű ige igetöve γ-ra végződik; pl.

πολεμίζω	küzdök	πολεμίζω	μαστιζώ	ostorozok	μαστιζώ
ρέζω	teszek	ἔ(ρ)ρεξα	ἀλαπάζω	lerontok	ἀλαπάζω.

Ezeknek:

κλάζω	hangzom	igetöve	κλαγγ-	tehát:	κλάγξω	ἔκλαγξα
πλάζω	szerte úzök	«	πλαγγ-		πλάγξομαι	ἐπλάγχθη
σαλπίζω	trombitálok	«	σαλπιγγ-		σαλπίγξω	ἐσάλπιγξα
νίζω (νίπτομαι)	mosok	«	νιβ-		νίψω	ἔνιψα
ἀρπάζω	rabolok	«	ἀρπαδ- és ἀρπαγ-		ἤρπασα	ἤρπαξα.

2. Több –σσω végű igének igetöve nem K-hang, hanem T-hang;

ἐρέσσω	evezek	ἤρσα	ἰμάσσω	ostorozok	ἰμάσα
λίσσομαι	esdek	λιτ-έσθαι	κορύσσω	fegyverzek	κεκορυθμένος.

Eltérő: πέσσω (m. a. πέπτω) főzök; igetöve πεπ-; aor. καταπέψη.

3. Homérosnál ι-t vesznek fel az impf.-tőben még más igék is; pl.

ἀκείομαι	gyógyítok	= ἀκέομαι	θείω	futok	= θέω (τό θευ-)
δαίω	gyűjtök perf.	δέδγηα	τελείω	teljesítek	= τελέω stb.

SAJÁTSÁGOK AZ IDŐKÉPZÉSBEN

195. §. A futurum és gyenge aoristos

1. A σ-ás (l. 93. §. 3.) és T-hangú tövek végső hangzója gyakran a σ képző előtt megmarad; a T-hang hasonul; így: αἰδέσσομαι, τελέσσω, ὀμόσσαι, ἐκόμισσα, δικάσσετε.

HÉROD. A futurum atticum Hérodotosnál is megvan; δικάζω fut. inf. δικᾶν; az -ίζω végűeknél -εο, -εου-ból -ευ lesz; így: κομίζει, κομιεύμεθα, ἐξανδραποδιεῦμαι.

2. Több magánhangzós tőben a σ képző egészen elmarad; így: fut. ἀνώω, ἐρύω, τανύω, κείω (= κείσομαι), βέ(ί)ομαι (= βιώσομαι); aor. ἤλευατο (ἀλεύομαι), ἔκηα (καίω), ἔσσευα (σεύω), ἔχευα (χέω).

3. A λ, μ, ν, ρ végű tövek futuruma rendszeren összevonatlan; így: φανέω (= φανέσω), κτανέουσι (κτείνω), ἀγγελέουσα stb.

HÉROD. Hérodotosnál is: ἐρέω, κερδανέεις, ὑπομενέουσι, ἀγγελέονται stb.

4. Néhány λ, ρ végű tőben a σ képző megmaradt; ezek:

ἀραρίσκω	illesztek	aor. ἤρσα	κείρω	nyírok	κέρσω	ἔκερσα
εἴλω	szorongatok	ἔλσα	κυρ-έω	rátalálok	—	ἔκυρσα
κέλλω	kikötök	ἔκελσα	ὄρνυμι	gerjesztek	ὄρσω	ᾠρσα.

5. A pass. aoristos κλίνω, κρίνω-ból többny. ἐκλίνθην, ἐκρίνθην; ez a kettő pedig: ἰδρύω állítok és ἀμπνύω (= ἀναπνέω) fellélegzem a θ előtt ν-t told be: ἰδρύ-ν-θην, ἀμπνύ-ν-θην.

6. A θησ-képzős pass. fut. nem fordul elő; helyettesíti a medium, mely eredetileg a pass.-t is kifejezte.

196. §. Erős activ és medialis aoristos

1. Ezt Homéros sokszor a reduplikált tőből képezi; a reduplicatio mindenütt megmarad; az indicativus augmentumot is kaphat. Ily reduplikált erős aoristosok például a következők:

ἀκαχίζω	búsítok	ἤκαχον	πείθω	rábeszélek	πεπιθεῖν
ἀραρίσκω	illesztek	ἤραρον	πλήσσω	ütök	ἐπέπληγων
κλύω	hallok	κέκλυτε	τάγ- τῷ	megfogok	τεταγών
λαγχάνω	nyerek	λέλαχον	τέρπομαι	delector	τετάρπετο
λαμβάνω	fogok	λελαβέσθαι	τεύχω	készíték	τετύκοντο
λανθάνομαι	elfelejtek	λελάθοντο	φρίδομαι	kímélek	πεφιδέσθαι
ὄρυσμι	gerjesztek	ὄρυσον	φράζω	kijelentek	ἐπέφραδον
ἀναπάλλω	lóbálok	ἀμπεπαλών	χαίρω	örülök	κεχάροντο.

Ez igék közül némelyek még a futurumot is a reduplikált tőből képezik; így: ἀκαχήσω, πεπιθήσω, περιδήσομαι, κεχαρήσω.

ἀλέξω	elhárítok	ἀλ-αλκ-εῖν	a τεμ- τῷ	találok	ἔτε-τε-ε
κέλομαι	serkentek	ἐκέ-κλ-ετο	a φεν- τῷ	ölök	ἔπε-φν-ε.

2. A reduplicatiót a tő belsejében veszik fel a következők:

ἐνίπτω korholok ἠνίπαπον | ἐρύκω távoltartok ἠρόκακον.

3. Reduplicatio nélküli, hangmásulással való erős aor.-ok:

ἀμαρτάνω	hibázok	ἤμβροτον	δέρομαι	látok	ἔδρακον
δαρθάνω	alszom	ἔδραθον	πέρθω	feldúlok	ἔπράθον.

Jegyezd meg: βλώσκω (μολ- megyek) aor. ἔμολον; θρώσκω (θορ- ugrom) aor. ἔθορον; ἀνδάνω (τῷ ἀδ- < *swad- tetszem) aor. εὐάδον v. ἄδον, inf. ἀδεῖν.

197. §. Activ perfectum

1. Gyenge perfectum κ-val csak magánhangzós tövekből fordul elő: πέ-φῶ-κα, βέ-βλη-κα. A κ gyakran elmarad, főleg a participiumban, melynek o-hangja a versmérték szerint o, vagy ω; így: πεφύασι, part. πεφυώς, -ῶτος, πεφυῖα.

2. Az erős perfectum Homérosnál igen gyakori, de mindig hehezetés nélkül (l. 101. §. 3. b.); így: κόπτω ütök, κεκοπώς.

3. Többé-kevésbé sajtáságos képzésű erős perfectumok ezek:

γέγηθα	örvendek	γηθέω	τέθηθα	bámulok	aor. ταφών
μέμ-β-λωκα	mentem	βλώσκω (196.3.j.)	τέτρηχα	felzavarok	ταράσσω.

4. A tőhangzó, főleg a nőnemű part.-ban hangmáslulás folytán sokszor megrövidül:

ἔοικα hasonlítok ἔ-ἔκ-την | ἀραρίσκω part. ἀρηρώς, ἀράρουϊα
τεύχω készítek τέ-τυκ-ται | οἶδα tudok « εἰδώς, de ἰδυῖα.

5. Κλάζω hangzom, κέκληγα; part. κεκληγώς, κεκλήγοντος, mint a praes. part.

198. §. A μι-VEGŰ IGÉK RAGOZÁSA

1. A kötőhangzó nélküli ragozás Homérosnál igen kiterjedt; nála még μι-végű több ige, melyek az attikaiaknál már ω-végűek.

a) A νῶμι-végű igék (δείκνυμι, δείκνυμαι) szerint vannak:

δαίνυμι	vendégelek	ἄχνυμαι		szomorkodom
ἄρνυμαι	szerezek	καίνυμαι		felülmúlok stb.;

HÉROD. Δείκνυμι-ből a több. 3. sz. δεικνῶσι is; mellékalak δεικνύω; igető δεκ-; δέξω, ἔδεξα.

b) τίθημι és ἵημι ragozását követik (tövük tehát -η, -ε végű):

ἄημι	fúvok (szélről)		δίζημαι	keresek
δίδημι (δέω)	kötök		κίχημι (κιχάνω)	elérek;

HÉROD. τίθημι praeteritum imperfectumának ragozása: egyes 1. ἐτίθεα, 3. ἐτίθεε.

μετ-ίημι-ből a passiv perf. part.: μεμετιμένος; – ἀνίημι-ből ἀνειμένος.

c) ἵστημι szerint ragoztatik több -νημι (νάμαι) végű ige:

δάμνημι	fékezek		πέρνημι	eladok
μάρνάμαι	harcolok		σιίδνημι	szétszórok

ίgy: ἔρᾶμαι (ἐράω) szeretek – βιβάω lépek, part. βιβάς.

HÉROD. ἵστημι-ből az activ perf. több. 2. és 3. sz. ἔστατε, ἐστᾶσι; part. ἐστεώς.

2. Az ω végű igék szerint ragozott mellékalakok az indicativus praes. impf.-ban is előfordulnak: az egy. 2. sz. εἶς, διδοῖς – a 3. sz. τιθεῖ, εἶ, διδοῖ; a több. 3. sz. τιθεῖσι(ν), εἶσι(ν), διδοῦσι(ν), ῥηγνῶσι(ν).

HÉROD. Hérodotosnál τίθημι, ἴημι, δίδωμι, ἴσθημι activ praes. imperfectumának több alakja szintén az -άω, -έω, -όω végű igék szerint van ragozva; így:

egyres 2. sz.	τιθεῖς	ἴεις	διδούς	ἰστᾶς
3. sz.	τιθεῖ	ἴει	διδοῖ	ἰστᾶ
többes 3. sz.	τιθεῖσι	ἰεῖσι	διδούσι	ἰστᾶσι.

3. Az erős aoristos conjunctivusa gyakran összevonatlan marad; ilyenkor a tőhangzó rendszeren hosszú: η (ει), ω, a kötőhangzó pedig a többes és kettős szám 1. és 2. személyében rövid; tehát:

E. 1.	θῆ-ω	(θεῖ-ω)	γνώ-ω	βῆ-ω (βείω, τὸ βα-)
2.	θῆ-ης	(θεῖ-ης)	γνώ-ης	στῆ-ης
3.	θῆ-η	(θεῖ-η)	δῶ-η, δῶ-ησι	στῆ-η
T. 1.	θῆ-ο-μεν	(θεῖ-ο-μεν)	δῶ-ο-μεν	στῆ-ο-μεν (στεῖ-ο-μεν)
	v. θέ-ω-μεν	—	—	v. στέ-ω-μεν
3.	—	—	δῶ-ωσι(ν)	περι-στῆ-ωσι(ν)
K. 3.	—	—	—	παρσστή-ε-τον

4. Az imperativusnak -θι ragja néha a praesensben is megvan; így: δίδωθι – ἐμπίμπληθι – ὄμνυθι, ὀρῶθι.

5. A tő véghangzója olykor az activ indicativus egyes számán kívül is hosszú; így: τιθήμεναι, δίδουναι, ζευγνύμεν (inf.).

199. §. NÉHÁNY FONTOSABB ΜΙ-VEGŰ IGE

1. εἶμι megyek, menni fogok, (τὸ εἰ-, ἰ-) homérosi alakjai:

	Praesens	Praet. imperf.	Conjunct.	Optat.	Infinitivus
E. 1.	—	ἦῖα ἦῖον	—	—	ἦ(μ)μεν(αι)
2.	εἶσθα	—	ἦσθα	—	Fut. εἶσομαι
3.	—	ἦῖε(ν), ἦῖε(ν), ἦῖε(ν)	ἦσι(ν)	—	
T. 1.	—	ἦομεν	ἦομεν	ἦείη	Aor. εἶσατο
3.	—	ἦῖσαν, ἦσαν, ἦῖον	—	—	és εἶῖσατο

HÉROD. εἶμι ragozása a praet. impf.-ban ἦῖα, ἦῖε, ἦῖσαν; így az összetettekben is.

2. εἰμί vagyok (τὸ εἶσ-) a következő alakokban tér el:

	Praes. impf.	Praet. imperf.	Conjunct.	Optat.	Imperat.
E.1.	—	ῥα, ἔα, ἔον	ἔω (μετ-είω)	—	—
2.	ἔσ-σί, εἶς	ἔησθα	ἔης	ἔοις	ἔσσο
3.	—	ῥε(ν), ἔην, ἦην	ἔη, ἔησι(ν), ῥσι(ν)	ἔοι	—
T.1.	εἰ-μέν	—	—	—	—
3.	ἔασι(ν)	ἔσαν (ἔπ-εσαν)	ἔωσι(ν)	—	—
Inf.	ἔμμεν(αι) és ἔμμεν(αι)		Futurum:		
Part.	ἔών, ἐοῦσα, ἐόν		1. sz. ἔσσομαι		
gen.	ἔόντος ἐούσης ἐόντος		3. sz. ἔσ(σ)εται, ἔσσειται		

Jegyzet. A kéttagú praepositióval összetettek helyett (ἐν eredetileg ἐνί) gyakran a puszta praepositio áll, de előrevont hang-súllyal (vö. 15. §. 3.); így: ἐνι = ἐνεστιν és ἐνεισιν; ἔπι = ἔπεστιν; πάρα = πάρεστιν és πάρεισιν; μέτα = μέτεστιν.

HÉROD. εἰμί, εἶς (περίεις), εἰμέν; – conj. ἔω, ῥη, ῥη, ἔωσι; – opt. εἶη v. ἔοι; – praet. imp. ῥην stb. mellett: ἔα, ἔας, ἔατε is; – gyakran ἔσxon (l. 191. §.).

3. κείμαι fekszem (τό κει-), – ῥμαι ülök, (τό ῥσ-) Homérosnál:

Praes. impf.	E. 3. —	ῥσται
	T. 3. κείαται, κέαται, κέονται	εἶαται, ἔαται
Praet. impf.	T. 3. κείατο, κέατο	εἶατο, ἔατο
Conjunct.	E. 3. κῆται	—

HÉROD. κείται, ἔκειτο, κείσθαι mellett így is: κέεται, ἐκέετο, κέεσθαι; de a több. 3. sz. mindig csak: κέαται, ἐκέατο – κατέαται, κατέατο.

200. §. AORISTOSOK σ ÉS KÖTŐHANGZÓ NÉLKÜL

A μι-végűek szerint képezett σ és kötőhangzó nélküli aoristosok Homérosnál gyakoriak; a σ ui. két mássalhangzó között kiesik. A medium nem ritkán passiv jelentésű. Ilyenek:

βάλλω	dobok	τό βλη-	aor. ἔ-βλη-το, βλη-σθαι, βλη-μενος	pass.
δέχομαι	elfogadok	δεχ-	« ἐδέγμην, ἔδεξο stb. δέχθαι, δέγμενος;	
κτείνω	ölök	κτά-	« ἔκταν, ἔκτά; conj. κτέωμεν; part. κτάς;	
			« — ἔκτατο, κτάσθαι, κτάμενος	pass.
?	lefekszem	λεχ-	« ἐλέγμην, λέκτο; imp. λέξ(ε)ο, λέγμενος;	
λύω	oldok	λυ-	« λύμην, λύτο, λύντο	pass. jelentésű;
φθίνομαι	enyészem	φθι-	« ἔφθιτο; opt. φθίμην, φθίτο (l. 190.3.b.)	
ὄρνυμαι	felkelek	ὄρ-	« ὠρτο; imp. ὄρσ(ε)ο; ὄρθαι, ὄρμενος.	

Így:

ἄλτο, ἄλμενος	ebből: ἄλλομαι	ἔσσυτο, σύτο	ebből: σεύω			
ἄμπνυτο	megpihent	ἀναπνέω	κλυθι, κλυτε (vö. 196.§.1.) κλύω			
ἄρμενος	hozzáillő	ἀραρίσκω	οὔτά, οὔτάμενος	sebesült οὔτάω		
ἐγήρα part.	γηράς	γηράσκω	πέρθαι	feldűlni	πέρθω	
ἔμικιο, μίκτο		μίγνυμι	χύτο, χύμενος	pass.	χέω	
ἔπαλτο, πάλτο		πάλλω	πλήτο	ebből: πελάζω	és	πίμπλημι.

201. §. PERFECTUMOK KÖTŐHANGZÓ NÉLKÜL

1. οἶδα tudok; τό φειδ-, φιδ-, φοιδ-; vö. 127. §. B. 3.

	Praes. perf.	Praet. perf.	Conjunct.	Igenevek
E. 1.	—	ἦδεα	εἰδέω, ιδέω	Infinit.
2.	οἶδας	ἦδησθα, ἠείδης	—	ἴδμεν(αι)
3.	—	ἦδεε(ν), ἠείδη	—	Part. nőnem:
T. 1.	ἴδμεν	—	εἶδ-ο-μεν	ιδυῖα
2.	—	—	εἶδ-ε-τε	Futurum:
3.	—	ἴσαν	—	εἰδήσω

HÉROD.

Indic. οἶδα, οἶδας, οἶδε, ἴδμεν (4-szer οἶδαμεν), οἶδασι és ἴσασι; conjunct. εἰδέω stb. – praet. perf. ἦδεα, ἦδεε, ἠδέατε, ἠδεσαν.

2. Kötőhangzó nélkül képezett perfectumok még:

βαίνω	lépek	τό βᾶ-	perf. βεβάασι	inf. βεβάμεν	part. βεβαώς
γίγνομαι	leszek	γᾶ-	« γεγάασι	« γεγάμεν	« γεγαώς
(μέμαα)	κίνανok	μᾶ-	« μέμάμεν	imp. μεμάτω	« μεμαώς
τλήναι	tűrni	τᾶ-	« τέτλᾶμεν	opt. τετλαίην	imp. τέτλᾶθι.

Így:

ἄνωχθι	buzdīts, ebból:	ἄνωγα		εἰλήλουθμεν	=	ἐηγήθημεν
ἐγρήγορθε	«	ἐγρήγορα		ἐπέπιθμεν	=	ἐπεποιθειμεν
ἔϊκτον, ἔϊκτην	«	ἔοικα 197. §. 4.		πέπασθε (παθ-)	=	πεπόνθατε.

202. §. A praepositiók

1. Néhány praepositiónak az attikaitól eltérő alakja is van; így: ἐν mellett: εἰν, ἐνί, εἰνί; πρὸς mellett: προτί, ποτί; παρά, ὑπό, ἀμφί, ὑπέρ mellett: παραί, ὑπαί, ἀμφίς, ὑπείρ.

2. A praepositiók, főleg δέ-vel kapcsolva, Homérosnál még igen gyakran állanak határozókként (l. 66. §. B. 1.); így: ἐν δέ benne, közte; σὺν δέ egyúttal; πρὸς δέ azonkívül; μετὰ δέ közte, azután stb.

Gyakran két praepositiót egybekapcsolva is találunk Homérosnál; így: ἀμφί περί v. ἀμφιπερί, ἀπὸ πρό v. ἀποπρό, διαπρό, διέκ; sót: ὑπ-εκ-προ-θέοντα Φ, 604.

3. Eredeti határozói voltak abban is jelentkezik, hogy esetüktől s igéjükől közbetoldott szók által igen gyakran el vannak választva. Ez az ún. τμησις (τέμνω elvágok, elválasztok; vö. 66. §. B. 2.); így: Ὑπὸ χθῶν σμερδαλέον κονάβιζε ποδῶν. B, 465. – Ἔκ τοι ἔρέω. A, 204.

4. A praepositiók esetük vagy igéjük mögött is állhatnak; ekkor a kéttagúak (kivéve ἀνά, διά, ἀμφί, ἀντί, ὑπαί, παραί, ὑπείρ) hangsúlyukat az első szótagra vonják vissza. Ez az ún. ἀναστροφή (l. 15. §. 3.), mely azonban elmarad, ha még más valami szó is áll közben; tehát: νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων. B, 91. – λούση ἄπο βρότον. Ξ, 7. θεοῦ πάρα δῶρα φέρουσα. T, 3. – λίπω κάτα τεύχεα. P, 91. de: ποσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν. B, 44. – ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχῇ. Ψ, 65.

ἀνα Homérosnál: föl! így: Ἄλλ' ἄνα, μῆδ' ἔτι κείσο. Σ, 178. – Z, 331.

203. §. Határozószók

1. A kérdő szók közül Homérosznál megszokottabbak: ἤ vagy ἤε –e? kettős kérdésben: ἤ (ἤέ) – ἤ (ἤε) vajon – vagy; így: Ἦ οὐχ Ἑλένης ἔνεκ ἠυκόμοιο; I, 339. nem Helena végett-e? Εἶδομεν, ἤέ τω εὖχος ὀρέξομεν, ἤέ τις ἡμῖν. N, 327. E, 86.

2. A nyomósító szók használatát illetőleg megjegyzendő, hogy γέ (sim.) a névelővel a megelőző alanyt ismétli, sokszor szükség nélkül: Αὐτοῦ μιν κατέρυκε, δίδου δ' ὃ γε θυγατέρα ἦν. Z, 192. A, 190. 485.

ἤ gyakran más nyomósító szóval van kapcsolva: ἤ μὴν, ἤ τοι ν. ἤτοι; szintűgy: ἐπεὶ ἤ (ἐπειή) minthogy valóban; τί ἤ (τίη) ugyan miért?

μέντοι Homérosznál még mindig két szó: μὲν τοι. Θ, 294.

μὴν mellékalakjai: μάν, μέν; esküben: ἤ μὴν, ἤ μάν, ἤ μέν bizony. πέρ sim. = nagyon; legalább; μινυνθάδιόν περ. A, 352. τιμὴν περ. A, 353. megengedő part. mellett = καίπερ noha; ἀγαθός περ ἐών. A, 131.

πέρ = nagyon, kiválóan: περί καρτερός. I, 53. (vö. περιχαρής perlaetus).

Egyéb nyomósító szók Homérosznál még a következők:

θῆν sim. = talán csak: I, 394. gyakran gúnyosan = δήπου; N, 620. P, 29.

ὄχα, ἔξοχα a felsőfok erősítésére: legesleg-; ὄχα csakis ἄριστος mellett.

τέ gyakran = δή, főleg relativumok, kötő- és határozószók mellett; így: ὅστε, ἀλλά τε, μάλα τε; ez van a prózai ὥστε, οἷός τε-ben is.

γ) Mondattan

Az egyszerű mondat és részei

204. §. AZ ÁLLÍTMÁNY

1. Homérosznál az ἄν mellett sokkal gyakrabban a simuló κέ(ν) fordul elő. Eszerint alakulnak az ἄν-nal összetett kötőszók is: ἐάν = εἰ κε, ὅταν = ὅτε κεν stb.

2. Az indicativus futuruma mellett gyakori Homérosznál a κέν szócska, a valószínűleg bekövetkező cselekvés jelölésére; így:

Καί κέ τις ὧδ' ἐρέει. Δ, 176. alighanem így szól majd vki.

Ἄλλοι, οἳ κέ με τιμήσουσι. Α, 175. akik majd csak...

Viszont az irrealis indicativusnál (l. 138. §. 2.) az ἄν, κέν olykor hiányzik: Ἐνθα με κῶμ' ἀπώερεσε. Ζ, 348. elvitt volna. – ἦδη. u. o. 351.

3. A conjunctivus jelentésére nézve közel jár az indicat. futurumához, melyet Homérosznál gyakran pótol ἄν, κέν-nel, vagy anélkül, mint modus eventualis, a valószínűség kifejezésére (l. 139. §. 2. jz.); így:

Καί ποτέ τις εἴπησι. Ζ, 459. talán... (= ὡς ποτέ τις ἐρέει. u. o. 462.)

Οὐ γάρ πω ἴδον, οὐδὲ ἴδωμαι. Α, 262. aligha is fogok látni. Α, 137. 184.

4. Az optativus mellett (l. 139. §. 1.) akkor is, mikor a lehetőségre gondolt óhajtást fejezi ki, olykor ki van téve az ἄν, κέν szócska, így:

Ὡς κέ οἱ αὔθι γαῖα χάνοι. Ζ, 281. hogy nyelné el ott a föld!

Viszont a potentialis optat. mellett hiányozhatnak az ἄν, κέν; így: Ὁ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν. Ε, 303. két ember se bírna el. Τ, 321.

Az óhajtás bevezetésére εἶθε mellett még αἶθε, εἰ γάρ, αἶ γάρ (δῆ) is szolgálnak; így: Αἶ γάρ δῆ οὕτως εἶη. Δ, 189. bárcsak hát úgy volna! Η, 132.

5. Az imperativussal gyakran ἄγε v. ἄγρῃ, olykor ἴθι jár; így: Εἶπ' ἄγε μοι. Γ, 192. – Ἄγρῃ νῦν μοι ὄμοσσον. Ξ, 271. – Βάσκ' ἴθι. Β, 8.

6. Az infinitivus Homérosnál olykor az optativus jelentésével bír; mint az imperativus helyettesítője pedig igen gyakori (l. 139. §. 3. jz.); így: Ζεῦ ἄνα, Τηλέμαχόν μοι ὄλβιον εἶναι. ρ, 354. legyen boldog! η, 313. Ἐκ νηῶν ἐλάσας ἰέναι πάλιν. Π, 87. térj vissza! – λῦσαι. Α, 20.

205. §. A TÖBBI MONDATRÉSZ

A függő esetek (gen., dat., acc.) praepositio nélkül is igen gyakran helyhatározóként állanak Homérosnál; nevezetesen:

1. A genitivus helyhatározó e kérdésre: honnan? (l. 148. §. 3. a.): Ἀνέδῃ πολιτῆς ἀλός. Α, 359. a tengerből. – Παιδὸς ἐδέξατο. Α, 596. fiától;

olykor hol? kérdésre is; főleg ὁδοῖο az úton; πεδίοιο a síkon: Λούεσθαι ποταμοῖο. Ζ, 508. folyóban. – Ὀκεανοῖο. Ε, 6. – Γαίης. Ρ, 373.

Ez utóbbi használatlaltal megegyezik a magyarban: Jobb felől ül; szélről áll; fejtül, lábtul (e h. fejnél, lábánál) e kérdésre hol? bár eredetileg honnan?

2. A dativus helyhatározó e kérdésre: hol? (vö. 148. §. 1. a.): Ἐλλάδι (-ban) οἰκία ναίων. Π, 595. – Γήθησε δὲ θυμῷ. Η, 189. szívében;

olykor az irányt is jelöli hová? merre? kérdésre; így: Ἀσπίσι (-ra) κεκλιμένοι. Γ, 135. – Χεῖρε ἐτάροισι (felé) πετάσσας. Δ, 523.

Vö. Caelo palmas cum voce tetendit, az ég felé. Aen. 2, 688. 186. – 1, 181. A magyarban is: Útnak indul; neki megy a falnak; viszi tűznek, víznek stb.

3. Az accusativus helyhatározó e kérdésre: hová? (l. 148. §. 2. a.): Ἀνέβη μέγαν οὐρανόν. Α, 497. égbe. – Βήσατο δίφρον. Γ, 262. kocsira.

4. Kettős accusativus a már 155. §. 6. alatt említett eseteken kívül Homérosnál még egyébkor is előfordul; nevezetesen:

a) a személy acc.-a mellett gyakran még vonatkozási acc. is áll annak a testrésznek jelölésére, melyre az igének cselekvése irányul. Ez az ún. καθ' ὅλον καὶ μέρος (az egész és része) szerkesztés; így: Τὸν βάλει δεξιὸν ὤμον. Π, 289. ezt jobb vállon találta. Γ, 35. Λ, 240. Τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος; Α, 362. mi ért téged szívedben?

b) a külső és belső tárgy accusativusa gyakran áll egymás mellett, főleg a megszólítás, válaszolás igéinél; így: Ἔλκος, ὃ με βροτὸς οὔτασεν. Ε, 361. a seb, melyet rajtam ütött. Ἔπος μιν ἀντίον ἤυδα. Ε, 170. – Τὸν δ' οὔ τι προσέφη. Ζ, 342.

Azonban a belső tárgy accusativusa helyett gyakran dativus is áll; így: Τὸν δ' Ἐλένη μύθοισι προσηύδα. Ζ, 343. – ἀμείβετο. Γ, 171.

Az összetett mondat

206. §. Az összetett mondatok tekintetében könnyen megállapítható, hogy Homérosnál az esetek túlnyomó többségében a parataxis fordul elő, míg hypotaxissal csak ritkán találkozunk.

A) MELLÉRENDELŐ KÖTŐSZÓK

1. Kapcsolók: ἡδέ, ἰδέ, δέ és; ἡμὲν – ἡδέ (καί) et –et. Ι, 658. 203. 319.

2. Elválasztók: ἦ, ἡέ, ἦ – ἦ; ἡέ – ἦε; közép fok után: ἦπερ, ἡέπερ.

3. Ellentétesek: αὐτάρ, ἀτάρ de, azonban; μὴν helyett μὲν is. Α, 269.

4. Következtetők: ἄρα, ἄρ, ῥά (sim.) hát; νύν mellett νύ (sim.) hát.

Jegyzet. A mellérendelő mondatfűzés az előadás élénkségét nagyban emeli.

B) ALÁRENDELT VAGY MELLÉKMONDATOK

1. Az alanyi és tárgyi mellékmondatoknak kötőszavai Homérosnál ὅτι mellett ὅτι és ὃ, a seml. relativum. Ε, 433. Θ, 32.

2. Az okhatározó kötőszók: ὅτι, ὅττι, ὄ, ἐπεὶ, ἐπει ἤ v. ἐπειρή, οὖνεκα (= οὗ ἔνεκα amiért; megfelelője: τοῦνεκα azért; N, 727.

3. A célhatározó mondatok kötőszava ἵνα mellett ὄφρα = hogy; az Odysseia néhány helyén ἕως, εἴως is. δ, 800. ζ, 80. τ, 367.

A célhatározó kötőszókhöz Homérosznál gyakran a feltételező ἄν, κέν szócska is járul; így pl. A, 32. Z, 143. I, 165.

4. Az időhatározó mondatok kötőszavai Homérosznál: εὔτε = ὅτε, ἦμος mikor (τῆμος akkor; Λ, 86. 90.), ὄφρα míg (τόφρα addig; Λ, 84.), ἕως, (εἴως, εἶος), ἦρος míg, εἰς ὃ κεν v. εἰσόκεν = ἕως ἄν amíg csak, πρίν mellett πάρος mindig infinitivussal.

Az ἄν az időhatározó kötőszókkal Homérosznál nem olvad össze egy szóba, csakis ἐπεὶ ἄν-ból lesz: ἐπὶν. Z, 489.

5. A feltételes kötőszó Homérosznál εἰ mellett igen gyakran αἰ, de csak κέ-vel; tehát εἴ κε v. αἴ κε = ἔάν, mely nem fordul elő.

A feltételes körmondatok alakja Homérosznál egészben véve olyan, mint az attikai prózában (l. 170. §.); megjegyzendő mégis, hogy

a) az eventualis eset conjunctivusánál gyakran hiányzik az ἄν, κέν; így: Εἴ ποτε χρεῖω ἐμεῖο γένηται. A, 340. 81. X, 191. Δ, 261.

b) a potentialis eset előtagjában is található az ἄν, κέν szócska; így: Εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἀροίμεθά κε κλέος ἐσθλόν. E, 273. I, 141.

c) az irrealisban praet. ind. helyett olykor optat. áll ἄν, κέν-nel; így: Καί νύ κεν ἀπόλοιτο (= ἀπώλετο ἄν), εἰ μὴ ὀξὺ νόησε. E, 311. 388.

A feltételes körmondat utótagja, ha könnyen odaérthető, gyakran hiányzik; így: Εἰ μὲν δώσουσι γέρας, (akkor jól van); εἰ δέ κε μὴ δώωσιν... A, 135. Z, 150. Φ, 487.

6. Az általános érvényű feltételes időhat. és jelző mondatokban szintén igen gyakori a puszta conjunct. ἄν, κέν nélkül (= event. 5. a.); így: Ὅτε εἰδῆ. O, 207. Π, 53. – Ὅς μάχηται. E, 407. Γ, 109.

Így áll a conjunctivus ἄν, κέν szócska nélkül gyakran a hasonlatokban is, ὡς, ὥς τε, ὡς ὅτε után. E, 161. B, 474. Z, 506.

207. §. Stiliztikai megjegyzések

I. Figurák

(figura = σχῆμα = «arte aliqua novata forma dicendi». Quintilianus).

1. HANGFESTŐ ALAKZATOK

a) alliteratio, a szókezdet összecsendülése: κῆμα κυλίνδεται. – μέγας μεγαλωστί lat. mendacem memorem esse oportet.

b) Ὀνοματοποιία. (Onomatopoiia = szófestés): μαλακοῖσι καὶ αἰμυλίοισι λόγοισι.

c) Ὁμοιοτελευτόν. (Homoiooteleuton = szónégek összecsendülése; ebből keletkezett a rím): ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι, Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι. χαῖρε, κἄν μὴ θέλῃς – χαῖρε, κἄν μὴ γράφῃς. lat. audacter terribitas, humiliter placas.

2. A SZÓREND FIGURÁI

a) Χιασμός (chiasmus a χιάζειν igéből a χ alakjáról): ἴδεν ἄσπετα καὶ νόον ἔγνω. lat. Fragile corpus animus sempiternus movet.

b) Παραλληλισμός (parallelismus, az előbbi ellentéte): πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄσπετα..., πολλὰ δ' ὁ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα.

c) Ἀναφορά (anaphora, ugyanazon szó ismétlése a mondat elején): ἔχεις πόλιν, ἔχεις τριήρεις, ἔχεις χρήματα... lat. sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat.

d) Ἀναδίπλωσις (geminatio): ἦλθε, ἦλθε χελίδων. lat. Deus, ecce deus.

e) Ὑστερον πρότερον (hysteron proteron, a később történt előbb, mint a hamarabb megtörtént): τῆλε δ' ἀπὸ σχεδίου αὐτὸς

πέσε, πηδάλιον δὲ ἐκ χειρῶν προέηκε. lat. Redibo ad penates et in patriam.

3. GONDOLATALAKZATOK

a) Ἀντίθεσις (contrarium = oppositio, ellentét): Ὁ μὲν βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρά. lat. Brevis a natura nobis vita data est, at memoria bene redditae vitae sempiterna.

b) Πλεονασμός (pleonasmus = szószaporitás): πρότερον πρίν. lat. sic ore locuta est.

c) Ὀξύμωρον (oxymoron = ellentmondás): ἐκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ. lat. Summum ius summa iniuria.

d) Ἑλλειψις (ellipsis = kihagyás): οὐκ ἐς κόρακας; lat. Quid multa? (sc. loquar).

e) Ἀνακολουθία (anakoluthia = az eredeti mondatszerkesztéstől való eltérés): ἐπεὶ δὴ ταῦτα εἶπεν ἡ μήτηρ, ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας...

f) Ζευγμα (zeugma = egy szónak két vagy több fogalomra vonatkozása, noha csak az egyikhez tartozik): τυφλὸς τὰ τ' ὤτα, τὸν τε νοῦν, τὰ τ' ὄμματα. lat. voces ac manus ad aliquem tendere.

g) Κλίμαξ (climax = gradatio = fokozás): ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. lat. abiit, excessit, evasit, erupit. (sc. Catilina ex urbe).

h) Ἀσύνδετον (asyndeton = dissolutio = kötőszó hiánya): ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον stb. (l. g.)

i) Πολυσύνδετον (polysyndeton = kötőszó halmozása): ἐωθοῦντο καὶ ἐμάχοντο καὶ ἀπέκτεινον καὶ ἀπέθνησκον.

j) Ἐκφώνησις (exclamatio = felkiáltás): ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον! lat. O di immortales!

k) Ἐρώτημα (interrogatio = szónoki kérdés): Τίς ἂν ᾤήθη ταῦτα γενέσθαι; lat. Quis hoc crediderit? (= nemo h. credit).

l) Ἀπορία (dubitatio): ποῖ τράπωμαι; τί ποιῶμεν; lat. unde igitur ordiar?

m) Ἀποστροφή (apostrophe = allocutio = távollevők megszólítása): Πάτερ Λυκάμβρα ποῖον ἐφράσω τόδε;

n) Προσωποποιία (= personificatio = megszemélyesítés): οἶνος, ὃς οὔποτε φήσῃ προδῶσειν (= a bor azt mondja, hogy nem fog soha kifogyni).

ο) Ἐν διὰ δυοῖν (hendiadyoin = két szó egy fogalom jelölésére): te semper amavi atque dilexi.

II. Tropusok

(τρόπος. «Tropus est verbi vel sermonis a propria significatione in aliam cum virtute, id est ornandae orationis gratia mutatio». Quintilianus.)

a) Ὑπερβολή (hyperbole = superlatio = túlzás): καί μευ κλέος οὐρανὸν ἔχει. lat. nive candidior.

b) Εἰρωνεία (ironia = gúny): ὁ σοφὸς οὗτος ῥήτωρ.

c) Λιτότης (litotes = enyhítés): οὐκ ἄγνώω = non ignoro.

d) Εὐφημισμός (euphemismus = laudatio = szépítés): Εὐμενίδες e h. Ἐρινύες. Πόντος εὐξείνιος e h. Π. ἄξεινος. lat. de vita migrare = mori.

e) Μετωνυμία (metonymia = denominatio = rokonértelmű fogalmak felcserélése): συνάγωμεν Ἄρηα (= πόλεμον). Ἥφαιστος e h. πῦρ. Σίδηρος e h. μάχαιρα.

f) Συνεκδοχή (synekdoche = pars pro toto): στέγη e h. οἰκία lat. tectum = domus. Ἴσμήνης κάρα = Ἴσμήνη.

g) Μεταφορά (metaphora = translatio = átvitel, képes kifejezés, rövidített hasonlat): οἱ λόγοι ἤστραπτον (= cikázta). Ἄμέρας βλέφαρον. Πηγὴ = αἰτία. Εὐδουσιν ὀρέων κορυφαί. lat. ardet bello orbis terrarum.

h) Ἀντονομασία (antonomasia = pronominatio): Ἀτρεΐδης = Agamemnon. Ἀτρεΐδαι = Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος. Senex Pylios = Nestor.

Magyar–latin tárgymutató

Az első számok a paragrafusokra utalnak.

A latin szók előtti c. = cum.

- Ablaut I. hangmásulás.
accusativus 35. 1. c; használat 146; Hom. 205. 3. 4; absol. 155. 5; c. inf. 173. 2; respect. 155. 4; kettős 155. 6; temporis 150. 3; Hom. 205. 3. 4.
actio 78. 1. c.
activum 78. 1. a.
adjectiva suppletiva 65.
adjectivum verb. 78. 1. f; 92.
adverbialis praeos. 66. B. 5.
adverbiumok 66.
aiol dial. 6. b; aiolismusok 176.
ajakhangok 13. 1.
alany 144.
alany inf. 144; hiányzik acc. c. inf.-nál 173. 2. gen. abs.-nál 173. 3. a.
alanyi mellékmondat 164; Hom. 206. b. 1.
alárendelés 160. köv.
alárendelt mondatok 160. köv.; Hom. 206. b.
állapothatározók 156.
állítási módok 78. 1. b.
alliteratio 207. I. 1. a.
állítmány egyezése 145.
állítmányi jelző 143. c. 2. α . és β ; kiegészítő nom. 143. c. 1. α ; acc. 143. c. 1. β ; inf. 146. jz.; part. 143. c; szórend 175. 2. b.
allocutio 207. I. 3. m.
alpha privativum 135. c. 3.
általános vonatkozók 73. 2; 76. 1; mellékmondatok 166. 3; 172. 5. c. d; Hom. 206. b. 6.
anadiplosis 207. I. 2. d.
anakoluthia 207. I. 3. e.
analogia 19. 31.
anaphora 207. I. 2. c.
anastrophé 15. 3; 199. 2. jz.; Hom. 202. 4.
antithesis 207. I. 3. a.
antonomasia 207. II. h.
aoristos 78. 1. d. jz.; gyenge act.-med. 88. A; pass. 89; Hom. 195; erős act.-med. 99; pass. 100; a folyékony tövekből 107. 2; kötő-hangzó nélkül 127; Hom. 200; vegyes 190. 3; használat 143. a. β ; gnomicus 143. α . β . 1. b.
apokopé Hom. 177. 8.
apostrophe 207. I. 3. m.
apostrophos 11. 1; 23. 1.
arányszámok 77. 6. b.
assimilatio 27. köv.
asyndeton 207. I. 3. h.
attikai névr. 46; ión 181. 4.
– nyelvjárás 6. 2.
– reduplicatio 109. 4;
ión 192. 4.
attractio 172. 1.

- attributum praedicat. 143. c. 2.
 augmentum 79; sajátosságai 108;
 ión 192. 1.
 Barytona 14. 3; -ις, -υς végűek
 acc. 49. 3; Hom. 183. 3.
 beálló cselekvés 78. 1. c; tempu-
 sai 88. köv.; használat 143. a.
 β.
 betűk 8; – kiejtés 9.
 bevégzett cselekvés 78. 1. c; tem-
 pusai 90. köv.; használat 143.
 a. γ.
 birtokjelző gen. 157. c. 3; helyzete
 175. 2. a. β.
 birtokos névmás 71; Hom. 188. 3;
 helyzete 175. 2. a. α; haszná-
 lat 71.
 Bopp 3. jz.
 Célhatározó inf. 153. 2;
 – mellékmondatok 170; Hom.
 206. b. 3.
 célzatos jelző mondatok 172. 4.
 chiasmus 207. I. 2. a.
 climax 207. I. 3. g.
 conjunctivus 78. 1. b; ragjai 78.
 3. a; módjegye 78. 4. a; Hom.
 190. 3. a; haszn. 139–140;
 Hom. 205. 3; hasonlatokban
 206. b. 6.
 consecutio modorum 161. 4.
 constructio κατὰ σύνεσιν 145.
 contrarium 207. I. 3. a.
 Dativus 35. 1. c; Hom. 205. 2;
 auctoris 155. 3. a; causae 152.
 3; commodi 155. 1; ethicus
 155. 2; instrum. 154. 2; mens-
 urae v. differentiae 151. 2;
 modi 151; sociativus 154. 1.
 temp. 150. 2.
 deponens 78. 1. a; dep. passivum
 110. 3.
 digamma 8. 4; Hom 179. 1; ki-
 esése 30. 2. d.
 Dionysios Thrax 2.
 dissimilatio 29.
 dór fut. 93. 8; genit. 41. 2; nyelv-
 járások 6. a.
 dualis 35. 1. b.
 dubitatio 207. I. 3. 1.
 E-osztály 115.
 egymásra vonatk. névm. 75.
 egytagú nevek hangsúlya 47. 7;
 έω-végű igék 87. 5.
 ejectio 30.
 ékezet 10. 2. 3.
 elisio 23. 1; Hom. 177. 7.
 elkülönítő pontok 11. 1.
 ellentétes kötőszók 159. c; Hom.
 206. a. 3.
 ellipsis 207. I. 3. d.
 elválasztó kötőszók 159. b; Hom.
 206. a. 2.
 encliticae 16.
 eredethatározó genit. 149.
 erős képzés 78. 2. b; aor. 99; 100;
 aor. kötőh. nélkül 127; perf.
 127; folyékony
 tövekből 107; Hom. 196; 200.
 esetek 35. 1. c; használata 144.
 köv.; Hom. 205.
 esetragféle végződés 61; Hom.
 186.
 euphemismus 207. II. d.
 eventualis modus 139. 2. jz.; fel-
 tét 167. 2; Hom. 206. b. 5. a.

- exclamatio 207. I. 3. j.
 Felszólító mondat 139. 2.
 feltételes mellékmondatok 167;
 jelző mondatok 172. 5; Hom.
 206. b. 5. és 6.
 félhangzók 12. 1. a.
 félhangzós tövű nevek 55. köv.;
 Hom. 183. 6; igék 86. köv.
 figurák 207.
 fokozás 63. köv.; Hom. 187. 4. és
 5.
 folyamatos cselekvés 78. 1. c;
 tempusai 86. köv.; használat
 143. a. α.
 folyékony mássalhangzók 13; ily
 tövű nevek 51. köv.; igék 103.
 köv.
 fosztó alpha 135. e. 3.
 főidők – praesensek 78. 1. d. jz.
 főnévképzők 135. a.
 futurum 78. 1. d; act.-med. 88.
 B; Hom. 195; pass. 89; 100.
 2; fut. perf. act. 90. 3; pass.
 91. 3; a folyéko-nyaknál 104;
 107. 2; attic. 93. 7; 97; He-
 rod. 195; contract. 104; Hom.
 195. 3; doric. 93. 8; medialis
 110. 1; passiv jelentéssel 110.
 2; haszn. 143. a. β; Hom. 204.
 2.
 fűvő mássalhangzók 13; kiesése
 30. 2. d.
 függő kérdés 165; beszéd 163.
 Gamó 11. 1; 23. 2.
 geminatio 207. I. 2. d.
 genitivus 35. 1. c; Hom. 205.
 1; absolut. 173. 3; auctoris 157.
 c. 2; causae 152. 1; compa-
 rat. 149. 4; copiae et inopiae
 149. 3; criminis 152. 2; expli-
 cat. 157. c. 1; materiae 149. 2;
 157. c. 6; memoriae et studii
 149. 5; objectiv. 157. c. 9; ori-
 ginis 149. 1; partitivus 149. 7;
 157. c. 7; possessivus 157. c.
 3; pretii 149. 6; 157. c. 5; qu-
 antitatis 157. c. 4; separationis
 148. 3. a; subjectivus 157. c. 8;
 temp. 150. 1; összetett igéknél
 149. 9.
 gondolatalakzatok 207. II. 3.
 görög dialektusok 5–7.
 görög nyelv 4–7.
 Grimm 3. jz.
 gyakorító igék Hom. 191.
 gyenge időképzés 78. 2. b.
 gyökér 35. 2.
 Hangjelek 11, 1.
 hangmásolás 24–25. Hom. 177.
 4.
 hangok felosztása 12–13; változá-
 sai 19. köv.
 hangsúly 14. köv.; a névragozás-
 ban 35. 3; egy-tagú nevéké
 47. 7; az igeragozásban 78.
 5; változása 15; visszavonása
 15. 3; 202. 4.
 hangsúlytalan szók 18.
 hangtörvények 19.
 hangvesztő főnevek 51. 7; Hom.
 183. 4.
 hangzórövidülés 20. 2.
 háromszótagos törvény 14.
 határozatlan névmások 74; Hom.
 188. 6; haszn. 74.
 határozók 147. köv.

- határozó szók 66; Hom. 203.
határozók a mellénevekből 66;
fokozása 66.
határozók képzése 135. c.
hehezet 10. 1. 3.
hehezetes mássalhangzók 13; ta-
lálkozása 29. 5; Hér. 179.
hehezetesítés 27. 6; Hérodót.-nál
elmarad 179.
helyhatározó hová? mennyi-re?
acc. 148. 2; honnan? gen. 148.
3; – hol? dat. 148. 1; Hom.
205. mellékm. 166. A.
hendiadyoin 207. I. 3. o.
heteroklisia 59; Hom. 184. 1.
hiányjel 11. 1; 23. 1.
hiatus 23; Hom. 177. 6.
homoioteleuton 207. I. 1. c.
huzamos hangok 13.
hyperbaton 175. 3.
hyperbole 207. II. a.
hypotaxis 160. köv.
hysteron-proteron 207. I. 2. e.
Időhatározó meddig? acc. 150. 3;
– mikor? 150; mióta? 150. 1.
a. jz.; – mellékmondatok 166;
Hom. 206. b. 4.
időmennyiség 20. 1; Hom. 178.
időtartam 150. 2. jz.
igeidők I. tempus.
igeképzés 135. d.
igemondat 143. a.
igemódok 78. 1. b; haszn. 138.
köv.; Hom. 205.
igenemek 78. 1. a.
igenevek 78. 1. f.
igeosztályok 82; 83; 112. köv.;
120. köv.
igeragok az ω -végűeknél 78. 3;
 μ -végűeknél 119. 4; Hom.
190.
igeragozás 78. köv.; az ω -végűek
áttekintése 118; a μ -végűek
119. köv.; Hom. 190. köv.
igetövek 78. 2.
imperativus ragjai 78. 3. b;
haszn. 139. 3; Hom. 204. 5;
helyette inf. 139. 3. jz.
imperfecta actio tempusai 78. 1.
d; ragozás 86. köv.; haszná-
lat 143. a. α .
imperfecta reduplicatio 80. jz.
imperfectum conatūs 143. a. α .
jz.
imperfectum tő 78. 2; rago-zása
86; a $-\mu$ végűeknél 120; vi-
szonya az igetőhöz 81; Hom.
194.
indicativus ragjai 78. 3. a; tem-
pusai 143; haszn. 143.
indicat. hypotheticus 138. 2.
indogermán nyelvek 4.
infinitivus ragjai 78. 3. c; Hom.
190. 1. d; haszn. 78. 1. f;
Hom. 204. 6; \check{z} -nal 173. 1.
jz.
instans actio tempusai 78. 1. d;
ragozása 88. köv.; használat
143. a. β .
interrogatio 207. I. 3. k.
ion dialektus 6. c. és I. függelék.
176. köv.
iota consonans 8. 4; 28; kiesése
30. 2. d.
iota igeosztály 83.
írásjelek 11. 2.

- irónia 207. II. b.
 irreális módus 138. 2; Hom. 204.
 2; – feltét. 167. 4; Hom. 206.
 b. 5.
 ismétlődő cselekvés 143. a. α;
 161. 4; 170. 2. jz.
 itacismus 6. 3. és 7.
 Jelentés sajátossága 110.
 jelző 157; genitivus 157. c;
 – mellékmondatok 172.
 jelzői szórend 175. 2. a.
 K-hangok 13; változása 27; K-
 hangú nevek 48; igék 98. köv.
 kapcsoló kötőszók 159. a; Hom.
 206. a. 1.
 kemény mássalhangzók 13; Hér.
 179.
 képes határozók 156.
 képzők 35. 2. b; 135.
 kérdő határozók 76.
 kérdőjel 11. 2; kérdőmondat 140;
 függő 165.
 kérdő névmások 74; Hom. 188.
 6; használat 74.
 kérdőszók 140. 3; Hom. 203.
 1.
 kettős acc. 155. 6; Hom. 205. 4;
 nom. 143. c.
 kettős hangzók 12. 2; 13. 2;
 kettős magánhangzós tövek 57.
 köv.; Hom. 183. 8.
 kettős szám a névragozás-ban 35.
 1. b; Hér. 182; az igeragozás-
 ban 78. 1. e;
 kettős számú alany 145. 2.
 kezdő igék 114.
 kijelentő mondatok 138.
 kívánó mondatok 139.
 koiné 6. 3.
 koronis 11. 1; 23. 2.
 kölcsönös névmás 70. 2.
 kötőhangzó 78. 5. a; Hom. 190.
 3.
 kötőszók 158. jz.; Hom. 206.
 következményes mellékm. 171;
 következm. jelző mondatok
 172. 3.
 következtető ktszók 159. d; Hom.
 206. 4.
 középhangok 12. 1. c.
 közösneműek 35. 1. a.
 krasis 23. 2; ión 177. 6.
 Lány mássalhangzók 13. 3.
 liquidák mint magánhangzók 25.
 litotes 207. II. c.
 locativus 61. 2; 148. 1. a.
 Magánhangzók 12; összevonása
 21; Hom. 177. 2; változásai
 20. köv.
 magánhangzós névragozás 38.
 köv.; Hom. 181–182; igerago-
 zás 85. köv.
 magashangok 12. 1. c.
 magyarázó kötőszó 159. e.
 mássalhangzók 13; találko-zása
 26. köv.; Hom. 179; megket-
 tőztetése 179. 5; változásai 26.
 köv.
 mássalhangzós névragozás 47.
 köv.; Hom. 183; igeragozás
 94. köv.
 medio-passiva 110. 4.
 medium 78. 1. a.
 megengedő mellékmondatok
 168.

- mellékmondatok 160. köv.; Hom. 206. b; rövidítése 173.
- melléknevek áttekintése 62; fokozása 63. köv.; Hom. 187.
- melléknévi határozók képzése 66; fokozása 66.
- melléknévképzők 135. b.
- mellérendelés 159.
- mellérendelő ktszók 159; Hom. 206. a.
- mélyhangok 12. 1. c.
- mennyiséget jelentő főnevek 77. 6. c.
- metaphora 207. II. g.
- metaplasmos 60; Hom. 184. 2; 187. 2.
- metathesis quantitatis 20. 3; Hom. 177. 5.
- metonymia 207. II. e.
- módhatározó dat. 151.
- módjegyek 78. 4; Hom. 190. 3.
- modus eltolódás 161. 4.
- mozgó végmássalhangzók 33; ión 177. 6.
- mutató névmások 72; Hom. 188. 4; helyzete 175. 2. b. γ ; használata 72.
- Nasalisok mint magánhangzók 25.
- néma hangok 13; némahan-gú névtövek 48. köv.; ige-tövek 95. köv.
- nemi szabályok 35. 1. a.
- névelő 37; Hom. 180; jelen-tése 37. a; főnevesítő hatása uo.; használat 175. jz.; Hom. 188. 4; gen. mellett 157. c. 3. jz.; inf. mellett 78. f.
- névmás 67. köv.; Hom. 188; használat 67. köv.
- névmási határozók 76.
- névragozás 35. köv.; Hom. 181. köv.
- nomina agentis, actionis, rei actae, qualitatis, instrumenti, loci, deminutiva, patronymica, gentilia 135. a.
- nominalis állítmány 143. b.
- nominativus 35. 1. c; képzése 38. köv.; 47. 5. a; használata 144; 143. c. 1. α ; nom. c. inf. 173. 2.
- nomino-verbalis állítm. 143. c. -nt-töví nevek 50.
- nyelv 1; nyelvtan 3; nyelvtudomány 2.
- nyomósító szók 66. A. c; Hom. 203. 2.
- Objectum praedicativum 143. c.
- óhajtás: lehetséges 139. 1; Hom. 204. 4; teljesülhetetlen 139. 1. b.
- óhajtó főmondat 139. 1; – mellékmondat 170. 4. 5.
- okadó kötőszó 159. e; jelző mondatok 178. 2.
- okhatározó gen. 152; dat. 152. 3; mellékmondatok 169; Hom. 206. b. 2.
- onomatopoiia 207. I. 1. b.
- optativus 78. 1. b; ragjai 78. 3. a; módjegye 78. 4. b; Hom. 190. 3. b; attikai alakja 87. 3; használata 139. 1; 138. 1. b; Hom. 204. 4; iterativus 161. 4. b;

166. 3. b; 167. 2. jz.; 172. 5. d; *obliquus* 161. 4. b.
oratio obliqua 163.
 orrhangok 13; orrhangú igék osztálya 113.
 osztószámok 77. 6. jz.
oxymoron 207. I. 3. c.
 Összetett névszók 135. e; igék 135. f.
 összetett szavaknak hangsúlya 14. 5.
 összetett igéknek *augmentuma* 79. 3; *redupl.* 80. 4.
 összetett igék *gen.-sal* 149. 9; *dat.-sal* 154. 1. c.
 összevont főnevek ragozása 43. köv.; melléknevek 45; igék 87; Hom. 193.
 P-hangok 13; változása 27; P-hangú nevek 48; igék 98. köv.
parallelismus 207. I. 2. b.
 parancsoló mondat 139. 3.
parataxis 159.
participium 78. 3. d; hangsúlya 78. 5; *perf. act.* ragozása 49. 2. b; *haszná-lata* 78. 1. f; 143. c. 2. β; *absolutum* és *conjunctum* 173. 1. b; *ǎv-nal* u. o. jz.; *futuri célhatározó* 170. 3. 5; 172. 4. jz.
passiv sigma 93. 3. b. 4.
passivum 78. 1. a.
perfecta actio 78. 1. d; *tempusai* 90. köv.; Hom. 197; erős képzés 101. 4; 107. 3; kötőhangzó nélkül 127. B; Hom. 201; *haszná-lat* 143. a. γ.
personificatio 207. I. 3. n.
 pillanatnyi hangok 13.
pleonasmus 207. I. 3. b.
polysyndeton 207. I. 3. i.
potentialis modus 138. 1. b; Hom. 204. 4; feltétel 167. 3; Hom. 206. b. 6. b.
 pótló nyújtás 20. 1.
praepositiók 66. B; 147. skk.; Hom. 202.
praepositionalis adv. 66. B. 5; 157. c. 10.
praesensek 78. 1. d; *imperfect.* ragozása 86; *perf. act.* 90; *pass.* 91. 1; erősödése 81; 83; 113. köv.; 120. köv.; *haszn.* 143. a. α.
praeteritumok 78. 1. d; *imperf.* ragozása 86; *perf. act.* 90; *pass.* 91; *haszná-lata* 143. a. α.
praeverbiumok 79. 3.
procliticae 18.
prolépsis 144. jz.
pronominitio 207. II. h.
 Rag 35. 2. c; 78. 3.
realis modus 138. a. 1; feltét. 167. 1.
reduplicatio 80; sajátosságai 109; Hom. 192. 3; a *μi-végűek* *impf. actiójában* 122. 2; az erős aor.-ban 196.
 rendhagyó főnevek 59–60; Hom. 185; melléknevek 62. d; Hom. 187; fokozás 65; Hom. 187. 5; igék 112. köv.
 réshangok 13.
 részes határozó *dat.* 155. 1.
 Révai Miklós 3. jz.

- Sajnovics 3. jz.
 simulási szabályok 17.
 simuló szók 16.
 sociativus dat. 154. 1.
 sokszorozó számn. 77. 6. a.
 subjectum praedicativum 143. c.
 superlatio 207. II. a.
 synekdoche 207. II. f.
 synizésis 21. 4; Hom. 177. 3.
 számnevek 77; Hom. 189.
 személyeltolódás 161. 3.
 személyes szerkesztés 173. 2. c. jz.
 személynévmás 67; Hom. 188. 1;
 használat 67.
 személyragok 78. 3; Hom. 190.
 személytelen kifejezések c. inf.
 144; ὄτι 164.
 szenv. szerk. 149. 1. b.
 szerény állítás 138. 1. b.
 szétvonás Hom. 193. 2. c.
 szigma kiesése 30. 2. c.
 szigma-töví nevek 53. köv.; ión
 183. 5; igék 93. 3. b.
 szóképzéstan 134–135.
 szórend 174–175.
 szótagolás 34.
 T-hangok 13; változása 29. 1. 2;
 30. 2. a. b; Hom. 179. 3. és 4;
 T-hangú nevek 49; igék 95.
 köv.
 tagadás 140. 2. jz.; part. mellett
 140. 2. jz. 5.
 tagadó szók 140. 2. jz.; a til-
 tás, akadályozás stb. igé-inél 140.
 2. jz. 4.
 tárgy 146; külső 146. a; belső
 146. b; inf. 146. jz.
 tárgyi mellékmondat 164; Hom.
 206. b. 1.
 tempus 78. 1. d; 143. a.
 tiltás kifejezése 139. 3. jz.
 tmésis 66. B. 2. jz.; 202. 3.
 tompa ékezet 15. 2.
 tompahangúak l. barytona
 tő 35. 2.
 történeti idők = praeteritu-mok
 78. 1. d. jz.
 transitív és intransitív jelen-
 tés 110. 6.
 tropusok 207. II.
 Ünnepek, mikor? dat. 150. 2.
 Valódi magánhangzók 12. 1. a;
 ezeken végződő igetövek 87;
 Hom. 193.
 valószínűség 170. 2; 204. 3.
 vau (ϕ) 8. 4; vö. digamma
 véghatározó acc. 155. 4; dat. 155.
 1; inf. 155. 8.
 végződési főszabály 32.
 vegyes aoristosok 190. 3.
 vegyestöví igék 116.
 verba contracta 87; Hom. 193.
 verba suppletiva 116.
 verbalis állítmány 143. a.
 visszaható névmás 69; ión 188.
 2; használat 69.
 vocativus 35. 1. c; helyette nom.
 u. ott.
 vonatkozó névmások 73; Hom.
 188. 5; határozók 76; haszná-
 lat 73.
 Zárhangok 13.
 zeugma 207. I. 3. f.

Görög tárgymutató

Az összeállítás kizárólag a fontosabb igékre vonatkozik.

- ἄγαμαι 126. 4.
ἀγγέλλω 111. 32.
ἄγω 111. 22.;
ἄγων = -val 154. 1. jz.
αἰδέομαι 93. 3. b.
αἰνέω 93. 3. a.
αἰρέω 116. 1.
αἶρω 111. 36.
αἰσθάνομαι 113. 10.
ἀκούω 111. 12.; 143. c. γ.
ἀλίσκομαι 114. 5.
ἀλλάττω 101. 3. b.
ἄλλομαι 105. 2.
ἀμαρτάνω 113. 11.
ἀμύνω 105. 1.
ἀμφιέννυμι 121. 5.
ἀναγκάζω 108. 6.
ἀναλίσκω, ἀναλόω 114. 6.
ἀνακράζω 99. 3.
ἀνέχομαι 108. 5.
ἀνιάω 108. 6.
ἀνοίγω 108. 3.
ἀνοίγνυμι 120. 2.
ἀπαγορεύω 116. 7.
ἀπατάω 108. 6.
ἀπειλέω 108. 6.
ἀπεχθάνομαι 113. 14.
ἀπιστέω 108. 6.
ἀποδίδομαι 114. 15.
ἀποδιδράσκω 114. 13.
ἀποθνήσκω 114. 8.
ἀποκτείνω 107. 3.
ἀπόλλυμι 121. 15.
ἀπορέω 108. 6.
ἀποφαίνομαι 107. 4.
ἀρέσκω 114. 1.
ἀρκέω 93. 3. b.
ἀρμόττω 83. a. jz.
ἀρπάζω 110. 1.
αὐξάνω 113. 12.
ἀφικνέομαι 113. 9.
ἄχθομαι 115. 4.
Βαδίζω 110. 1.
βαίνω 113. 7.
βάλλω 111. 37.
βιβάζω 97. 2.
βιβρώσκω 116. 3.
βλάπτω 100. 5.; 101. 3. b.
βούλομαι 115. 5.
Γαμέω 115. 1.
γελάω 93. 3. b.
γηράσκω 114. 2.
γίγνομαι 115. 17.
γιγνώσκω 114. 12.; 143. c. 3.
γράφω 111. 27.
Δάκνω 113. 1.
δαρθάνω 113. 13.
δέδια = δέδοικα 127. B. 2.
δεῖ 115. 6.
δείκνυμι 120.
δέομαι 115. 6.
δέρω 107. 2.
δέω = kötök 87. 5. jz.; 111. 6.
δέω = kell 87. 5. jz.
διαλέγομαι 109. 3.
διδάσκω 114. 17.
δίδωμι 122. skk.
διψάω 87. 4. jz.

- δοκέω 115. 2.
 δουλόω 111. 5.; 87. c.
 δύναμαι 126. 5.
 δύομαι 127. A. 11.
 Ἐάω 108. 1.
 ἐγείρω 111. 38.
 ἐθέλω 115. 9.
 ἐθίζω 108. 1.
 εἵμαρται 109. 3.
 εἰμί 129.
 εἶμι 131.
 εἶργω, εἶργνυμι 120. 2. jz.
 εἶωθα 109. 3.
 ἐκπλήττω 100. 3.
 ἐλαύνω 113. 8.
 ἐλέγχω 109. 4.; 101. 4. jz. 4.
 ἐλίσσω 108. 1.
 ἔλκυ- és ἔλκω 93. 3. b.; 108. 1.
 ἔοικα 108. 2.
 ἐπαινέω 93. 3. a.
 ἐπείγω 108. 6.
 ἐπιλανθάνομαι 113. 14.
 ἐπιμέλ(έ)ομαι 115. 11.
 ἐπίσταμαι 126. 6. és jz.
 ἔπομαι 102. 1.
 ἐπριάμην 127. A. 4.
 ἐργάζομαι 108. 1.
 ἔρπω 108. 1.
 ἔρχομαι 116. 2.
 ἐρωτάω 115. 7.
 ἐσθίω 116. 3.
 ἔτλην 127. A. 13.
 εὐρίσκω 114. 7.
 ἔχω 102. 2.;
 ἔχων = -val 154. 1. jz.
 Ζάω 87. 4.
 ζεύγνυμι 121. 11.
 ζώννυμι 121. 7.
 Ἡβάσχω, ἠβάω 114. 3.
 ἦκω 116. 2.
 ἦμαι 133.
 ἦμί 128. jz.
 Θάπτω 111. 30.
 θέλω 115. 9.
 θηράω 111. 2.
 θύω 93. 1.
 Ἴημι 122. skk.
 ἰλάσκομαι 114. 9.
 ἴστημι 122. skk.
 ἴσχω = ἔχω 102. 2.
 Καθαίρω 105. 1.; 108. 6.
 καθεύδομαι 108. 4.; 133.
 καθεύδω 115. 8.
 κάθημαι 133.
 καθίζω 108. 4.
 καίω, κάω 111. 13.
 καλέω 111. 7.
 κάμνω 113. 2.
 κατάγνυμι 121. 10.
 κατακαίνω 107. 1.
 καταπλήττω 100. 3.
 κείμαι 132.; 125. jz.
 κέκτημαι conj. opt. 109. 2. jz.
 κελεύω 111. 11.
 κεράννυμι 121. 1.
 κερδαίνω 105. 2.
 κλάω, κλαίω 93. 5.
 κλείω 93. 4. b.
 κλέπτω 100. 4.; 101. 3. c.
 κλίνω 106. 3.
 κομίζω 97. 1.; 111. 18.
 κόπτω 100. 5.; 101. 3. b.
 κράζω 83. b.
 κρέμαμαι 126. 7.
 κρεμάννυμι 121. 2.
 κρίνω 106. 3.; 111. 39.

- κρούω 93. 4. b.
 κρύπτω 101. 1.
 κτάομαι 109. 2.
 κτείνω 111. 35.
 Λαβών = -val 154. 1. jz.
 λαγχάνω 113. 18.
 λαμβάνω 113. 16.
 λανθάνω 113. 17.
 λέγω 116. 7.
 λείπω 111. 28.
 λύω 93. 1.
 Μαίνομαι 107. 2. és 3.
 μανθάνω 113. 19.; 143. c. 3.
 μάχομαι 115. 10.
 μεθύσκω 114. 4.
 μέλει μοι 115. 11.
 μέλλω 115. 12.
 μιαίνω 105. 1.
 μίγνυμι 121. 12.
 μιμνήσκω 114. 14.; 143. c. 3.
 Νέμω 115. 13.
 νέω 93. 5.
 Οἶδα 127. B. 3.
 οἰμῶζω 83. b.
 οἶομαι 115. 14.
 ὄμνυμι 121. 16.
 ὀνίνημι 126. 1. és jz.
 ὀράω 116. 4.
 ὀρύττω 111. 24.
 ὀφείλω 115. 15.
 ὀφλισκάνω 113. 15.
 Παραινέω 93. 3. a.
 παρέχω 102. 2.
 πάσχω 114. 11.
 παύω 93. 4. c.
 πείθω 111. 17.
 πεινάω 87. 4. jz.
 πέμπω 111. 29.
 πέποιθα 101. 2.
 περαίνω 105. 1.
 πετάννυμι 121. 3.
 πέτομαι 115. 18.
 πήγνυμι 121. 13.
 πίμπλημι 126. 2.
 πίμπρημι 126. 3.
 πίνω 113. 5.
 πιπράσκω 114. 15.
 πίπτω 102. 3.
 πλάττω 83. a. jz.
 πλέω 111. 14.
 πλήττω 83. a.; 101. 2.
 πνέω 93. 5.
 πνίγω 100. 3.; 82. 3.
 ποιέω 87. B.; 111. 4.
 πράττω 111. 21.
 πυνθάνομαι 113. 20.
 ῥέω 115. 16.
 ῥήγνυμι 121. 14.
 ῥώννυμι 121. 8.
 Σβέννυμι 121. 6.
 σείω 93. 4. a.
 σήπω 82. 3.; 100. 3.; 101. 2.
 σκάπτω 100. 5.
 σκεδάννυμι 121. 4.
 σπάω 93. 3. b.; 111. 8.
 σπείρω 83. d.; 107. 2.; 111. 34.
 σπένδω 111. 19.
 στέλλω 104.; 105.; 106. 2.; 107.
 2.
 στενάζω 83. b.
 στόρνυμι 121. 9.
 στρέφω 100. 4.; 101. 3. a.; 101.
 4. jz. 3.
 συλλέγω 111. 25.
 σφάττω 100. 5.
 σώζω 96. 3.; 111. 20.

- Τάττω 101. 3. b.
 τείνω 111. 40.
 τελέω 111. 10.
 τέμνω 113. 3.
 τήκω 111. 26.
 τίθημι 122. skk.
 τίκτω 82. 2.; 99. 3.
 τιμάω 87. A.; 111. 3.
 τίνω 113. 4.
 τιτρώσκω 114. 16.
 τλῆναι 127. A. 13.
 τρέπω 100. 4. és 6.; 101. 4. jz. 3.
 τρέφω 111. 31.
 τρέχω 116. 5.
 τρέω 93. 3. b.
 τρίβω 82. 3.; 98. 3.; 100. 3.; 101.
 3. b.
 τυγχάνω 113. 21.
 Ὑπισχνέομαι 102. 2.
- Φαίνω 111. 33.
 φέρω 116. 6.;
 φέρων = -val 154. 1. jz.
 φεύγω 111. 23.
 φημί 128.
 φθάνω 113. 6.
 φθείρω 105. 1.; 106. 2.
 φυλάττω 83. a.; 101. 3. b.
 φύομαι 127. A. 12.
 Χαίρω 115. 19.
 χάσκω 114. 10.
 χέω 111. 15.
 χράομαι 111. 9.
 χράω 93. 4. a.
 χροή 130.
 χρίω 93. 4. b.
 Ψεύδω 111. 16.
 ὠθέω 115. 3.
 ὠνέομαι 108. 2.

